

กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษ : ศึกษากรณีทัณฑสถานวัยหนุ่ม

วชิราภรณ์ อนุกุล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2557

**Penalty Law : Study on The Correctional Institution
for Young Adult Offenders**

Wachiraporn Anukul

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Law

Department of Law

Pridi Banomyoung Faculty of Law, Dhurakij Pundit University

2014

หัวข้อวิทยานิพนธ์	กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษ: ศึกษากรณีทัณฑสถานวัยหนุ่ม
ชื่อผู้เขียน	วชิราภรณ์ อนุกุล
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรภัทร์
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2556

บทคัดย่อ

ในปัจจุบันการบังคับโทษจำคุกมีวัตถุประสงค์เพื่อทำการแก้ไขฟื้นฟู ปรับปรุงพฤติกรรมและทัศนคติของผู้ต้องขังให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น โดยการใช้มาตรการบำบัดต่างๆ ทั้งในด้านของการศึกษาอบรม การฝึกอาชีพ และการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ โดยเหตุที่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นผู้ต้องขังที่มีอายุน้อย กระทำความผิดด้วยความตึกะนอง รู้เท่าไม่ถึงการณ์ และเป็นการกระทำความผิดครั้งแรก จึงเป็นผู้ต้องขังที่สามารถแก้ไขฟื้นฟูได้โดยง่าย ประกอบกับผู้ต้องขังวัยหนุ่มซึ่งมีอายุระหว่าง 18-25 ปี อยู่ในช่วงวัยของการศึกษาเล่าเรียน กำลังจะพัฒนาไปเป็นแรงงานสำคัญในการพัฒนาประเทศ และยังคงมีชีวิตอยู่ในสังคมได้อีกยาวนาน การใช้มาตรการบำบัดแก้ไขผู้ต้องขังวัยหนุ่มจึงต้องให้ความสำคัญกับการให้การศึกษาเป็นพิเศษพร้อมกับการฝึกอาชีพเพื่อให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มมีความรู้และทักษะในการทำงานจนสามารถนำไปประกอบอาชีพสุจริตได้ อีกทั้งต้องมีการใช้มาตรการบำบัดที่เปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้มีสิทธิเลือกที่จะเข้าร่วมทำกิจกรรมต่างๆ

หากแต่กระบวนการบังคับโทษของประเทศไทยต้องประสบปัญหาผู้ต้องขังล้นคุก ส่งผลกระทบต่อการดำเนินกระบวนการบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่ไม่สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพและครบถ้วนสมบูรณ์ ประกอบกับพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 มิได้มีการบัญญัติถึงกระบวนการบังคับโทษจำคุกในขั้นตอนต่างๆ ไว้อย่างชัดเจน อันได้แก่ การแรกรับตัวผู้ต้องขัง การจัดประเภทผู้ต้องขัง การแยกขัง การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง รวมถึงมาตรการบำบัดต่างๆ ที่จำเป็นจะต้องนำมาใช้ในการบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังวัยหนุ่ม เช่น การให้การศึกษา การฝึกอาชีพ การทำกิจกรรมบำบัด เป็นต้น และที่สำคัญยังมิได้มีบทบัญญัติกำหนดให้ต้องมีการจัดทำแผนบังคับโทษจำคุกสำหรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มแต่ละบุคคล

สำหรับกระบวนการบังคับโทษจำคุกของสหราชอาณาจักรได้มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ ค.ศ. 1952 และข้อบังคับราชทัณฑ์ ค.ศ. 1964 ให้ความสำคัญกับการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังวัยหนุ่มโดยมีการจัดตั้งทัณฑสถานวัยหนุ่มมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การดูแล

เอาใจใส่และดำเนินมาตรการบำบัดที่มีความแตกต่างจากผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ เน้นการให้การศึกษาอบรม การฝึกอาชีพ และการทำกิจกรรมบำบัดในเวลาว่าง อีกทั้งยังมีการจัดทำแผนบังคับโทษจำคุกรายบุคคลสำหรับผู้ต้องขังที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดโทษและแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมกับผู้ต้องขังวัยหนุ่มแต่ละบุคคล

ในส่วนของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976 ได้บัญญัติถึงกระบวนการบังคับโทษจำคุกในขั้นตอนต่างๆ ตั้งแต่ขั้นแรกจับตัวผู้ต้องขังจนถึงการปล่อยตัวผู้ต้องขัง รวมถึงมาตรการบำบัดต่างๆ ไว้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การมีบทบัญญัติให้การบังคับโทษจำคุกต้องมีการจัดทำแผนบังคับโทษจำคุกรายบุคคลเพื่อกำหนดว่าผู้ต้องขังมีสิทธิและหน้าที่อย่างไร จำเป็นต้องเข้าสู่มาตรการบำบัดแบบใดและใช้ระยะเวลาานเท่าใด รวมทั้งยังเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนการจัดทำแผนบังคับโทษจำคุกรายบุคคลได้อีกด้วย

ด้วยเหตุนี้จึงควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ซึ่งเป็นกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษของไทยให้มีบทบัญญัติที่ครอบคลุมถึงกระบวนการบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่มอย่างครบถ้วนตั้งแต่ในขั้นแรกจับตัวผู้ต้องขังจนถึงการปล่อยตัวผู้ต้องขัง ซึ่งรวมถึงมาตรการบำบัดต่างๆ ที่จำเป็นจะต้องดำเนินการกับผู้ต้องขังวัยหนุ่ม เพื่อเป็นการกำหนดอำนาจหน้าที่ของทางราชทัณฑ์ที่จะต้องดำเนินการบังคับโทษจำคุกไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้อย่างครบถ้วนและมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังเป็นการบัญญัติกฎหมายเพื่อให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังให้ได้รับการปฏิบัติที่ถูกต้อง เหมาะสม และเป็นธรรม ทั้งนี้ เพื่อให้การบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่มสามารถแก้ไขฟื้นฟูและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและทัศนคติของผู้ต้องขังให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น พร้อมกับเสริมสร้างทักษะ ความรู้ ความสามารถทางด้านการศึกษาและการประกอบอาชีพให้แก่ผู้ต้องขังจนสามารถกลับมาดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข มีความรับผิดชอบต่อสังคม และไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก

Thesis Title	Penalty Law : Study on The Correctional Institution for Young Adult Offenders
Author	Wachiraporn Anukul
Thesis Advisor	Assistant Dr.Thanee Vorapat
Department	Law
Academic Year	2013

ABSTRACT

At present, the penalty aimed to rehabilitate, improve behavior and attitudes of prisoners to be in a better direction by incorporating various treatment, in terms of education, vocational training and leisure time to his advantage. For the young adult offenders as the prisoners are younger, committed by prank benighted and a first offender can rehabilitate easily. The young adult offenders between the age of 18-25 years of age during the study, power will go into labor in the country and continue to live in a long life. Incorporating modification therapy young adult offenders must give priority to education and vocational training to them with knowledge and skills that can lead to careers faithful. It requires the use of therapies that allow the young adult offenders have the right to participate in all activities.

The execution of sentence for prisoners in Thailand, experiencing overflows to prison, affect the implementation process forced imprisonment of young adult offenders that can be done more efficiently and completely. The Prison Act B.E. 2479 has no provisions to enforce clearly the sentence in the process such as the first reception the prisoners, young adult offenders classification, the isolation identification of young adult offenders. The measure include treatment that need to be used in the rehabilitation of young adult offenders, particular education, vocational training, rehabilitating activities. And importantly, there is no provision requiring a plan for execution of sentences for each young adult offenders.

In United Kingdom, the law is clearly defined in the Prison Act 1952 and Prison Rules 1964 give priority to rehabilitate young adult offenders by establishing a young offender institution, aims to provide care and treatment measure that are different from the adults by emphasis on education, vocational training and rehabilitating activities during leisure time. There

is also a plan of penalty for individuals aged 18 years and over, which is intended to assign blame and practices appropriate to the individual young adult offenders.

In the Federal Republic of Germany has a law on execution of sentence and security measures 1976, imposed the penalty of imprisonment in various stages of the enforcement process, from the reception to the release measure include clear treatment, in particular the provision to require penalty in jail applicable plan individually to determine whether the young adult offender is obliged to do, need for treatment and measure how long it takes, as well as the opportunity for young adult offenders to participate in the plan to execution of sentence for individuals as well.

This is why it should be amended Prison Act B.E. 2479, the law on the enforcement of the provisions and penalties of Thailand that covers the penalty of young adult offenders. In its entirety, from the reception to the release. The measures include treatment that need to be taken with the young adult offenders, in order to define the powers and duties of the corrections institution that need imprisonment to enforce the law in its entirety and effective. A new legislation aim to protect the rights of prisoners to be treated properly and fairly and ensure the enforcement of young adult offenders, that can rehabilitate and modify the behavior and attitudes, in the direction of better along with the skills, knowledge, abilities, education and occupation to the young adult offenders until they can return to live in society peacefully with social responsibility and don't become a recidivist.

กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงต่อผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรรณทร์ ที่ได้ให้ความกรุณาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เสียสละเวลาอันมีค่าในการให้คำปรึกษา คำแนะนำ และชี้แนะให้ผู้เขียนสามารถค้นคว้าหาข้อมูลจากแหล่งความรู้ต่างๆ จนทำให้สามารถเรียบเรียงและจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้เป็นผลสำเร็จ

ผู้เขียนขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงต่อท่านศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฌ นคร ที่กรุณาเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ท่านรองศาสตราจารย์ ดร.ประธาน วัฒนวานิชย์ และรองศาสตราจารย์ อัจฉริยา ชูตินันท์ ที่กรุณาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และกรุณาให้คำแนะนำทางวิชาการพร้อมกับชี้แนะแนวทางในการปรับปรุงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ผู้เขียนต้องขอขอบคุณคุณคุณชยุทธ อนุกุล และคุณวรารัตน์ ไกลขุนทด ในการให้ความช่วยเหลือแปลตำราและบทความภาษาต่างประเทศ คุณเทวินทร์ วิเศษ คุณปริษา ชุ่มแก้ว และคุณวินิจ อ่อนพร้อม ที่ได้สละเวลาให้ผู้เขียนได้ทำการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลสำคัญที่นำมาเติมเต็มให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ที่สำคัญผู้เขียนต้องขอขอบคุณคุณแม่รำพึง ยอดกฤษ คุณยายพิมพ์ พุ่มทับทิม ที่ได้ให้การอบรมสั่งสอน เป็นกำลังแรงใจ และคอยให้การสนับสนุนช่วยเหลือตลอดมา รวมทั้งคุณชยุทธ อนุกุล และเด็กหญิงวิษญากรณ์ อนุกุล ที่เป็นพลังใจอันสำคัญให้ผู้เขียนสามารถจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้สำเร็จ

สุดท้ายนี้ผู้เขียนหวังว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าให้แก่ผู้ที่สนใจ และขอมอบบูชาแด่บุพการี ครูบาอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน หากมีข้อบกพร่องประการใดผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

วชิราภรณ์ อนุกุล

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ฅ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	๗
สารบัญตาราง.....	ฉ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	7
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	7
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	8
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา.....	8
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
2. แนวคิด ทฤษฎีการลงโทษ การบังคับโทษจำคุก มาตรฐานสากลในการปฏิบัติ ต่อนักโทษ และการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่ม.....	10
2.1 ความหมายของการบังคับโทษ.....	10
2.2 หลักการแนวคิดของมาตรการบังคับทางอาญา.....	13
2.2.1 การป้องกันทั่วไป (General Prevention).....	14
2.2.2 การป้องกันพิเศษ (Special Prevention).....	14
2.3 วัตถุประสงค์ของการบังคับโทษจำคุก.....	24
2.4 แนวคิดของหลักการลงโทษให้เหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิดรายบุคคล.....	28
2.5 มาตรฐานสากลในการปฏิบัติต่อนักโทษ.....	43
2.5.1 มาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ.....	43
2.5.2 หลักการพื้นฐานว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ.....	47
2.6 แนวคิดเกี่ยวกับผู้ต้องขัง เรือนจำ และทัณฑสถาน.....	49
2.6.1 ความหมายของผู้ต้องขัง.....	49
2.6.2 ประเภทของผู้ต้องขัง.....	50

สารบัญ (ต่อ)

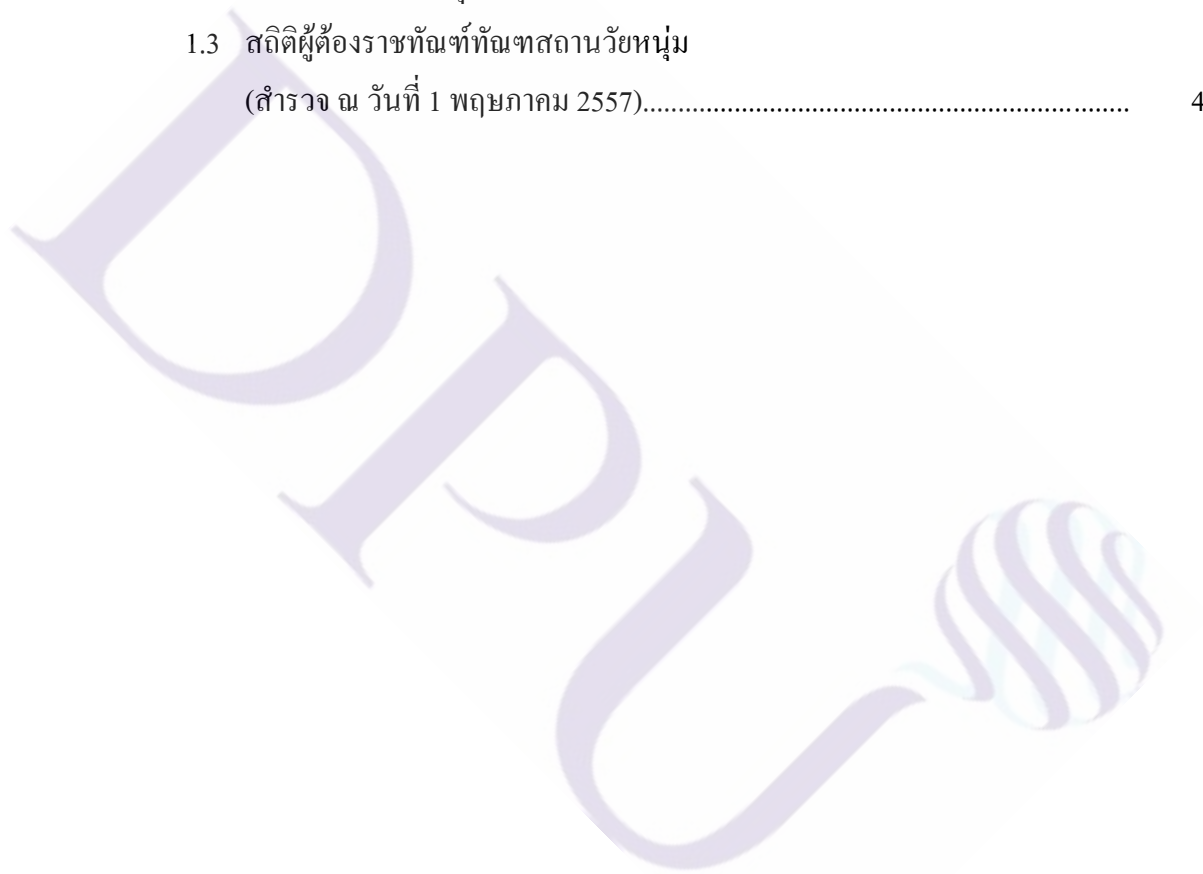
บทที่	หน้า
2.6.3 ความหมายของเรือนจำ ทักษสถาน และทัณฑสถานวัยหนุ่ม.....	51
2.6.4 การจัดประเภทของเรือนจำ.....	54
2.7 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มในประเทศไทย.....	58
2.7.1 ความหมายของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม.....	59
2.7.2 วัตถุประสงค์ของการแยกปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่ม.....	62
2.7.3 มาตรการด้านการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง.....	64
2.7.4 วัตถุประสงค์ของการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง.....	80
2.7.5 กระบวนการแรกรับและการจำแนกประเภทผู้ต้องขัง ไปสู่ทัณฑสถานวัยหนุ่ม.....	82
2.7.6 มาตรการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่ม.....	100
3. การบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่มในต่างประเทศ.....	117
3.1 สหราชอาณาจักร.....	117
3.1.1 การบังคับโทษจำคุก.....	118
3.1.2 การบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่ม.....	126
3.1.3 ทัณฑสถานวัยหนุ่ม (Young Offender Institution).....	131
3.1.4 กิจกรรมในทัณฑสถานวัยหนุ่ม.....	136
3.1.5 มาตรการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่ม.....	138
3.2 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี.....	144
3.2.1 การบังคับโทษจำคุก.....	147
3.2.2 การบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่ม.....	153
3.2.3 มาตรการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่ม.....	155
4. วิเคราะห์เปรียบเทียบการบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ในประเทศไทยกับต่างประเทศ.....	175
4.1 การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังในประเทศไทยเปรียบเทียบกับ สหราชอาณาจักรและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี.....	175

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4.2 มาตรการด้านการศึกษาและการฝึกอาชีพในประเทศไทย เปรียบเทียบกับสหราชอาณาจักรและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี.....	187
4.3 มาตรการด้านการกีฬาและการใช้เวลาว่างในประเทศไทย เปรียบเทียบกับสหราชอาณาจักรและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี.....	201
4.4 การกำหนดแผนบังคับโทษจำคุกในประเทศไทยเปรียบเทียบกับ สหราชอาณาจักรและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี.....	212
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	224
5.1 บทสรุป.....	224
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	232
บรรณานุกรม.....	234
ประวัติผู้เขียน.....	240

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.1 สถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ (สำรวจ ณ วันที่ 1 พฤษภาคม 2557).....	2
1.2 สถิตินักโทษเด็ดขาดแยกตามอายุ (สำรวจ ณ วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2557).....	3
1.3 สถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ที่สถานวัยหนุ่ม (สำรวจ ณ วันที่ 1 พฤษภาคม 2557).....	4



บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันประเทศไทยต้องประสบกับปัญหาต่างๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ประกอบกับสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงและมีความสลับซับซ้อนมากขึ้นทุกวัน วิธีการดำรงชีวิตและค่านิยมของผู้คนในสังคมเปลี่ยนแปลงไป ตลอดจนภาวะการว่างงานและค่าครองชีพที่เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยสำคัญในการก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม

เมื่อการก่ออาชญากรรมมีมากขึ้น และผู้กระทำความผิดมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ย่อมส่งผลให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาต้องทำงานหนักมากขึ้นตามไปด้วย เนื่องจากการจับกุมและดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดมากขึ้น อันจะนำไปสู่ปัญหาปริมาณผู้ต้องขังที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยจำนวนผู้ต้องขังที่มีปริมาณเพิ่มขึ้นนี้คิดเป็นนักโทษเด็ดขาดที่มีอายุกว่า 18 ปี ถึง 30 ปี ถึงร้อยละ 46 ของนักโทษเด็ดขาดทั้งหมด¹ ส่งผลให้มีเรือนจำหรือทัณฑสถานไม่เพียงพอต่อการรองรับผู้ต้องขัง และเกิดความแออัด เมื่อผู้ต้องขังมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นย่อมทำให้การจัดแบ่งผู้ต้องขังออกเป็นประเภทต่างๆ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ และนำไปควบคุมไว้ที่เรือนจำหรือทัณฑสถานตามประเภทของผู้ต้องขังเหล่านั้น ไม่อาจกระทำได้ หากแต่ผู้ต้องขังต่างประเภทกันจะถูกนำมาควบคุมไว้ในสถานที่เดียวกัน นอกจากนี้ ความแออัดขัดเคืองภายในเรือนจำยังทำให้การตัดสินใจต่างๆ เกี่ยวกับการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังต้องถูกบิดเบือนไป² ซึ่งส่งผลกระทบต่อ การกำหนดมาตรการสำหรับใช้ในการบำบัดแก้ไขพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขัง การปกครองควบคุมดูแลของเจ้าหน้าที่ และการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในเรือนจำ

¹ ธานี วรภัทร์ ก (2553). *วิกฤตราชทัณฑ์ วิกฤตกระบวนการยุติธรรมทางอาญา*. น. 71.

² สมบูรณ์ ประสพเนตร. (2529, เมษายน-มิถุนายน). “ความสัมพันธ์ระหว่างการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังกับปัญหาความแออัดขัดเคืองภายในเรือนจำ.” *วารสารราชทัณฑ์*, 34(2). น. 23-34.

ตารางที่ 1.1 สถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ (สำรวจ ณ วันที่ 1 พฤษภาคม 2557)³

ประเภท	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ (%)
1. นักโทษเด็ดขาด	192,934	32,119	225,053	75.85
2. ผู้ต้องขังระหว่าง	58,998	10,189	69,187	23.32
2.1 อุทธรณ์-ฎีกา	27,809	4,395	32,204	10.85
2.2 ใต้สวน-พิจารณา	10,287	1,951	12,238	4.12
2.3 สอบสวน	20,902	3,843	24,745	8.34
3. เยาวชนที่ฝากขัง	174	12	186	0.06
4. ผู้ถูกกักกัน	8	-	8	0.00
5. ผู้ต้องกักขัง	2,068	225	2,293	0.77
รวมผู้ต้องราชทัณฑ์ทั้งสิ้น	254,182	42,545	296,727	100.00

ปัญหาปริมาณผู้ต้องขังที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและไม่สอดคล้องกับปริมาณเรือนจำ และทัณฑสถานที่มีอยู่ในปัจจุบันย่อมส่งผลต่อการจำแนกประเภทผู้ต้องขังออกเป็นประเภทต่างๆ และการแยกขังผู้ต้องขังต่างประเภทกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ต้องขังในวัยหนุ่มที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี และต้องโทษเป็นครั้งแรก⁴ ซึ่งกฎหมายกำหนดให้ต้องแบ่งแยกผู้ต้องขังประเภทนี้ออกจากผู้ต้องขังประเภทอื่นๆ แต่เนื่องจากปัญหาปริมาณผู้ต้องขังที่เพิ่มขึ้นมากอย่างรวดเร็วจนส่งผลให้สถานที่ในการรองรับผู้ต้องขังมีไม่เพียงพอ ในทางปฏิบัติผู้ต้องขังวัยหนุ่มจึงมักถูกคุมขังรวมกับผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ ซึ่งมีกำหนดโทษสูง เป็นผู้กระทำความผิดซ้ำ และมีลักษณะเป็นอาชญากรอาชีพ การควบคุมตัวผู้ต้องขังวัยหนุ่มไว้ในเรือนจำหรือทัณฑสถานเดียวกันกับผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ มีกำหนดโทษสูง และเป็นอาชญากรอาชีพนี้อาจก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนและถ่ายทอดพฤติกรรมอาชญากรกันภายในเรือนจำ ทำให้กระบวนการบำบัดฟื้นฟู เพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ต้องขังวัยหนุ่มไม่ประสบผลสำเร็จ หากแต่เป็นการบ่มเพาะอาชญากรอาชีพออกสู่สังคม ส่งผลให้การลงโทษโดยการจำกัดเสรีภาพของบุคคลไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของการลงโทษ ในด้านการลงโทษเพื่อเป็นการปรับปรุงแก้ไข (Rehabilitation) ซึ่งประสงค์เพียงเพื่อจะป้องกันไม่ให้บุคคลที่ได้กระทำผิดมาแล้ว

³ ข้อมูล ณ วันที่ 9 มิถุนายน 2557 กองแผนงาน กรมราชทัณฑ์.

⁴ กฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์, พุทธศักราช 2479 ข้อ 40 (2).

กลับมากระทำผิดซ้ำอีก และพยายามหาทางให้ผู้ที่ได้กระทำผิดมาแล้วเกิดความยับยั้งไม่กระทำผิดซ้ำขึ้นอีก⁵

นอกจากนี้ การควบคุมผู้ต้องขังวัยหนุ่มไว้ในเรือนจำหรือทัณฑสถานเดียวกันกับผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่อาจก่อให้เกิดปัญหาการข่มขู่หรือรังแกผู้ต้องขังวัยหนุ่มทั้งทางร่างกายและทางจิตใจ โดยการใช้อิทธิพลครอบงำ หรือการใช้กำลังทำร้าย เพื่อให้มาเป็นลูกมือหรือคนรับใช้ หรือเพื่อตอบสนองความต้องการทางเพศของผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อ การกำหนดมาตรการสำหรับการบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังวัยหนุ่มให้ทำได้ยากและไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากการจัดชั้นเรียน การฝึกอาชีพ และการอบรมหลักสูตรต่างๆ ทำได้ไม่สะดวก เพราะมีกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน ตลอดจนไม่สามารถแบ่งแยกบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในการอบรมผู้ต้องขังวัยหนุ่มออกจากผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ได้

ตารางที่ 1.2 สถิตินักโทษเด็ดขาดแยกตามอายุ (สำรวจ ณ วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2557)⁶

แยกตามอายุ	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ (%)
ไม่เกิน 18 ปี	46	70	116	0.05
กว่า 18 - 20 ปี	5,664	833	6,497	2.95
กว่า 20 – 21 ปี	13,399	1,656	15,055	6.83
กว่า 21 – 25 ปี	27,964	3,532	31,496	14.30
กว่า 25 – 30 ปี	36,975	6,839	43,814	19.89
กว่า 30 – 35 ปี	31,693	7,496	39,189	17.79
กว่า 35 – 40 ปี	28,997	4,336	33,333	15.13
กว่า 40 – 45 ปี	18,942	2,945	21,887	9.93
กว่า 45 – 50 ปี	15,487	1,986	17,473	7.93
กว่า 50 – 60 ปี	7,936	1,407	9,343	4.24
กว่า 60 ปีขึ้นไป	1,735	382	2,117	0.96
รวมทั้งสิ้น	188,838	31,482	220,320	100

⁵ ธาณี วรภัทร์ ข (2553). หลักกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก. น. 37.

⁶ ข้อมูล ณ วันที่ 9 มิถุนายน 2557 กองแผนงาน กรมราชทัณฑ์.

ตารางที่ 1.3 สถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทัณฑสถานวัยหนุ่ม (สำรวจ ณ วันที่ 1 พฤษภาคม 2557)⁷

ลำดับที่	ทัณฑสถาน	นักโทษ เด็ดขาด	ผู้ต้องขัง ระหว่าง อุทธรณ์-ฎีกา	เยาวชน ที่ฝากขัง	รวมทั้งสิ้น
1.	ทัณฑสถาน วัยหนุ่มกลาง	5,992	37	55	6,084
2.	ทัณฑสถานวัยหนุ่ม พระนครศรีอยุธยา	1,393	-	-	1,393
3.	ทัณฑสถานวัยหนุ่ม นครศรีธรรมราช	1,035	-	-	1,035

จากสถิติพบว่า มีผู้ต้องขังในวัยรุ่นและวัยหนุ่มเป็นจำนวนมากซึ่งในทางปฏิบัติแล้วมีผู้ต้องขังวัยหนุ่มบางส่วนประมาณ 8,000 คน ถูกส่งตัวไปคุมขังยังทัณฑสถานวัยหนุ่ม ซึ่งเป็นสถานที่สำหรับใช้ในการควบคุมผู้ต้องขังวัยหนุ่มโดยเฉพาะ ส่วนผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่เหลืออีกประมาณ 38,000 คน จะถูกกระจายไปคุมขังไว้ในสถานที่อื่นนอกจากทัณฑสถานวัยหนุ่ม ซึ่งการกระทำเช่นนี้ย่อมส่งผลกระทบต่อการดำเนินการบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่ควรจะมีการแยกขังผู้ต้องขังวัยหนุ่มไว้ในสถานที่เฉพาะเป็นเอกเทศต่างหากจากผู้ต้องขังประเภทอื่นในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเห็นว่าการแบ่งเป็นแดนผู้ต้องขังวัยหนุ่มภายในเรือนจำที่มีผู้ต้องขังประเภทอื่นอยู่ร่วมด้วยย่อมไม่เพียงพอและมีสภาพไม่เอื้ออำนวยต่อการบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังวัยหนุ่มซึ่งต้องการการดูแลเอาใจใส่และควรได้รับการปฏิบัติที่มีความกรุณาอันควรเมตตาปราณี โดยบรรยากาศภายในทัณฑสถานควรมีความผ่อนคลายและการบังคับโทษจำคุกควรมุ่งที่จะบำบัดแก้ไขพฤติกรรมและทัศนคติของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม พร้อมกับการให้การศึกษาอบรม เพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ ประกอบกับการให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้มีโอกาสเลือกเข้าร่วมกิจกรรมบำบัดที่ตนมีความสนใจ และสามารถที่จะออกไปทำการศึกษาหรือฝึกอาชีพภายนอกเรือนจำได้

⁷ ข้อมูล ณ วันที่ 9 มิถุนายน 2557 กองแผนงาน กรมราชทัณฑ์

โดยเหตุที่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มส่วนใหญ่มักจะเป็นผู้กระทำความผิดครั้งแรก และกระทำความผิด โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ตึกคะนอง หรือกระทำความผิดโดยพลั้งพลาด มิใช่อาชญากรอาชีพ และมีพฤติกรรมที่ง่ายต่อการแก้ไข เนื่องจากมีเป้าหมายในการประกอบอาชญากรรมแตกต่างจากผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ ซึ่งมีลักษณะเป็นอาชญากรแท้และมีเป้าหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์จากการประกอบอาชญากรรมนั้นๆ โดยตรง เช่น ทรัพย์สิน หรือชีวิต เป็นต้น การปรับเปลี่ยนทัศนคติ และพฤติกรรมของผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่จึงเป็นไปได้ยาก หากแต่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มซึ่งเป็นผู้กระทำความผิดที่มีอายุน้อย มีโอกาสในการกลับความประพฤติให้เป็นพลเมืองดีได้มากกว่าผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ มีเวลาที่จะใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อีกเป็นระยะเวลาอันยาวนาน และยังเป็นกำลังแรงงานสำคัญในการพัฒนาประเทศ การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มในเรือนจำหรือทัณฑสถานจึงควรกำหนดเป็นมาตรการพิเศษแตกต่างจากผู้ต้องขังประเภทอื่นๆ และมีความเข้มข้นมากกว่า เพื่อให้การบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่มสามารถยกระดับสามัญสำนึกและพฤติกรรมที่ตกต่ำของผู้กระทำความผิดให้ขึ้นมาสู่ระดับคนปกติ⁸ โดยมาตรการที่ใช้ในการบำบัดแก้ไขผู้ต้องขังวัยหนุ่มแต่ละคนจะมีความแตกต่างกันออกไป จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาวิเคราะห์สาเหตุของการกระทำความผิด ลักษณะของการกระทำความผิด ประวัติภูมิหลังของผู้ต้องขัง ลักษณะพฤติกรรม นิสัยใจคอ ทัศนคติ ค่านิยมต่างๆ ในการดำรงชีวิต ระดับการศึกษา ความสนใจและความถนัดของผู้ต้องขัง เพื่อนำมาใช้ในการพิจารณาวางแผนบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นรายบุคคล ซึ่งจะระบุถึงมาตรการที่เหมาะสมสำหรับการบำบัดฟื้นฟูและระยะเวลาในการดำเนินมาตรการดังกล่าวที่มีความแตกต่างกันออกไป โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การบำบัดแก้ไขพฤติกรรมและทัศนคติของผู้ต้องขังด้วยการดำเนินการตามมาตรการต่างๆ มีความเหมาะสมกับผู้ต้องขังวัยหนุ่มแต่ละรายอย่างแท้จริง ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มนั้น ไม่กลับมาก่อทำความผิดซ้ำอีกภายหลังจากพ้นโทษแล้ว

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มควรกำหนดเป็นมาตรการในการควบคุมดูแลให้ชัดเจน และให้ความสำคัญกับมาตรการให้การศึกษาอบรมเป็นพิเศษ โดยการบัญญัติขั้นตอนและกระบวนการต่างๆ ไว้ในกฎหมายตั้งแต่กระบวนการแรกจับตัวผู้ต้องขัง การจำแนกประเภทผู้ต้องขัง การแยกขัง การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง มาตรการในการแก้ไขฟื้นฟูและพัฒนาพฤตินิสัย การจัดสวัสดิการและสันตนาการ การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ตลอดจนการดูแลภายหลังการปล่อย โดยกำหนดเป็น โปรแกรมการบังคับโทษสำหรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นการเฉพาะรายและให้ความสำคัญในด้านการศึกษาอบรมเป็นพิเศษ เนื่องจากผู้ต้องขังวัยหนุ่มอยู่ในวัยของการศึกษาเล่าเรียนและส่วนใหญ่จะมีการศึกษาน้อย โดยกำหนดให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มต้องเข้ารับการศึกษาระดับชั้นเรียนเป็นระยะเวลาเท่าใดในหนึ่งสัปดาห์ และให้ผู้ต้องขังมีสิทธิเลือกเรียนในสาขาวิชาอื่นๆ

⁸ ธานี วรภัทร์ ข เล่มเดิม. น. 41.

ที่ตนมีความสนใจได้ นอกจากนี้ เรือนจำและทัณฑสถานควรมีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้มีความใกล้เคียงกับโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย เพื่อสร้างบรรยากาศในการศึกษาเรียนรู้ให้กับผู้ต้องขังวัยหนุ่ม และที่สำคัญควรเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้ออกไปศึกษาในสถานศึกษาที่อยู่ภายนอกเรือนจำ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการออกไปสู่สังคมภายนอก ฝึกให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มมีระเบียบวินัย และมีความเชื่อมั่นศรัทธาในตนเอง

นอกเหนือจากการให้การศึกษาแล้ว การอบรมหลักสูตรต่างๆ ย่อมเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มด้วยเช่นเดียวกัน เช่น การฝึกอาชีพ การค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมใน ห้างสมุด การเล่นกีฬา การออกกำลังกาย การฝึกระเบียบวินัย การเล่นดนตรี ศิลปะ การสนทนา การอบรมคุณธรรมและจริยธรรม ศาสนา และการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เป็นต้น ซึ่งจะทำให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้ใช้เวลาว่างไปในการพัฒนาตนเอง นอกจากนี้ ผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นวัยที่มีพลังกายมากกว่าผู้ต้องขังในวัยอื่นๆ จึงควรให้การสนับสนุนด้านกีฬา เพื่อให้มีการใช้พลังกายไปในทางที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่นด้วย

ผู้เขียนเห็นว่าเพื่อเป็นการป้องกันการถ่ายทอดพฤติกรรมอาชญากรจากอาชญากรอาชีพสู่ผู้ต้องขังวัยหนุ่ม และเพื่อให้การปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมและทัศนคติของผู้ต้องขังวัยหนุ่มสัมฤทธิ์ผล จึงควรมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายกำหนดให้มีการจำแนกประเภทของผู้ต้องขังวัยหนุ่มออกจากผู้ต้องขังประเภทอื่นอย่างชัดเจน และแยกขังผู้ต้องขังวัยหนุ่มออกเป็นสัดส่วนต่างหากจากผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่โดยการจัดสถานที่ไว้เป็นเอกเทศแยกต่างหากจากกัน มีการกำหนดแผนบังคับโทษจำคุกรายบุคคลเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการบังคับโทษตลอดระยะเวลาที่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มถูกควบคุมตัวไว้ ตลอดจนการดำเนินมาตรการที่เป็นการบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังวัยหนุ่มอย่างเข้มข้น ซึ่งให้ความสำคัญไปในเรื่องของการศึกษาอบรมมากเป็นพิเศษ โดยการบัญญัติกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ในการจำแนกประเภทและการแยกขังผู้ต้องขังวัยหนุ่มออกจากผู้ต้องขังประเภทอื่นๆ มีการจัดตั้งทัณฑสถานสำหรับควบคุมผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นการเฉพาะในจำนวนที่เพียงพอต่อปริมาณของผู้ต้องขังประเภทนี้ กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง รวมทั้งมีการบัญญัติกฎหมายกำหนดให้ทางราชทัณฑ์มีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำแผนบังคับโทษจำคุกรายบุคคล และกำหนดมาตรการสำหรับการบำบัดแก้ไขพฤติกรรม ทัศนคติ และค่านิยมของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม และส่งเสริมสนับสนุนให้มีการอบรมอาชีพและทักษะการทำงานในด้านต่างๆ ให้แก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มอย่างชัดเจน ตลอดจนการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวอย่างเคร่งครัดและมีประสิทธิภาพในทางปฏิบัติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังวัยหนุ่มให้กลับตนเป็นคนดี ไม่กระทำความผิดซ้ำ และสามารถกลับมาดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข อันเป็นการคุ้มครองสังคมตามวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษจำคุก

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีว่าด้วยการลงโทษ วัตถุประสงค์ของการบังคับโทษจำคุก และมาตรฐานสากลในการปฏิบัติต่อนักโทษ ตลอดจนกระบวนการบังคับโทษจำคุกของไทย และแนวคิดในการลงโทษให้มีความเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละบุคคล

2. เพื่อศึกษาถึงกระบวนการบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่ม และมาตรการในการบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังวัยหนุ่มของไทย

3. เพื่อศึกษาถึงกระบวนการบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่มตามหลักกฎหมายของสหราชอาณาจักรและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และมาตรการในการบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่มีความเหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละบุคคล

4. เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบกระบวนการบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่ม และมาตรการในการบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังวัยหนุ่มตามกฎหมายไทยกับกฎหมายของสหราชอาณาจักรและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมในชั้นบังคับโทษจำคุกของไทย เพื่อให้การบังคับโทษเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีความเหมาะสมกับผู้ต้องขังวัยหนุ่ม

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

ในปัจจุบันกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษของประเทศไทยมีบทบัญญัติที่ไม่ทันสมัย โดยไม่ปรากฏบทบัญญัติเกี่ยวกับกระบวนการขั้นตอน หลักเกณฑ์และวิธีการในการบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่มตั้งแต่ในชั้นแรกจับตัวผู้ต้องขัง การจำแนกประเภทผู้ต้องขัง การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง จึงทำให้ในทางปฏิบัติไม่สามารถดำเนินการตามกระบวนการต่างๆ ได้อย่างถูกต้องครบถ้วน ส่งผลให้การดำเนินการบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่มไม่สามารถปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมและทัศนคติที่ตกต่ำของผู้ต้องขังวัยหนุ่มให้กลับไปสู่ระดับปกติได้ อีกทั้งการลงโทษจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่มในประเทศไทยยังไม่มี การนำแผนบังคับโทษจำคุกรายบุคคลมาใช้ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นที่จะช่วยให้สามารถกำหนดแนวทางการลงโทษ โดยการกำหนดมาตรการและกิจกรรมบำบัดที่มีความเหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละบุคคล ทั้งยังเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้แสดงความคิดเห็นและความต้องการของตนเองอีกด้วย

จากการศึกษากฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษของต่างประเทศทั้งในประเทศอังกฤษและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเปรียบเทียบกับของประเทศไทยทำให้เกิดสมมติฐานขึ้นว่า การกำหนดกระบวนการขั้นตอนของการบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่มตั้งแต่ในชั้นแรกจับตัว การจำแนกประเภทผู้ต้องขัง การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง การจัดทำแผนบังคับโทษจำคุกรายบุคคล และการ

กำหนดมาตรการบำบัดต่างๆ ได้มีการบัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษอย่างชัดเจนและมีความครอบคลุม โดยประเทศไทยจำเป็นต้องมีกฎหมายซึ่งมีบทบัญญัติในเรื่องดังกล่าวอย่างครบถ้วนเพื่อกำหนดอำนาจหน้าที่ของทางราชทัณฑ์และเพื่อให้การรับรองคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังอย่างมีความเสมอภาคและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษเช่นเดียวกับกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษของประเทศอังกฤษและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีที่ต่างมีการบัญญัติกฎหมายในเรื่องดังกล่าวไว้อย่างชัดเจน ส่งผลให้การบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่มสามารถดำเนินไปอย่างเป็นขั้นตอน มีหลักประกันสิทธิให้กับผู้ต้องขังทุกคน โดยการเข้าสู่กระบวนการบังคับโทษจำคุกตามลำดับขั้นตอน นอกจากนี้ ยังมีการกำหนดมาตรการบำบัดทั้งการให้การศึกษาอบรม การฝึกอาชีพ การเล่นกีฬาและการใช้เวลาว่างให้มีความเหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละรายตามหลักการลงโทษให้มีความเหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละบุคคล (Individualization of Punishment) เพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมและทัศนคติให้ดีขึ้นพร้อมกับมีความรู้ความสามารถในการทำงาน และมีความพร้อมที่จะกลับมาใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุขโดยไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะศึกษาถึงการบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่ม และมาตรการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่ม เพื่อหาแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมสำหรับการแก้ไข บำบัด และฟื้นฟูผู้ต้องขังวัยหนุ่ม โดยศึกษาถึงหลักเกณฑ์ วิธีการดังกล่าวตามที่ปรากฏในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 และกฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 วิเคราะห์เปรียบเทียบกับ การบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่ม และมาตรการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มตามกฎหมายของต่างประเทศ

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

การดำเนินการศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นการศึกษาวิจัยโดยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ โดยศึกษาจากตัวบทกฎหมาย ตำรา กฎหมาย รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความ และข้อมูลจากสื่อสารสนเทศ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงข้อมูลสถิติและการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาถึงกระบวนการบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่ม และมาตรการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มในต่างประเทศ เพื่อนำมาศึกษาวิเคราะห์ถึงหลักเกณฑ์และวิธีการของกระบวนการบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่ม รวมทั้งมาตรการในการปฏิบัติที่เหมาะสมสำหรับนำมาปรับใช้กับผู้ต้องขังวัยหนุ่มในประเทศไทย

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้ทราบถึงแนวคิด ทฤษฎีว่าด้วยการลงโทษ วัตถุประสงค์ของการบังคับโทษจำคุก และมาตรฐานสากลในการปฏิบัติต่อนักโทษ ตลอดจนกระบวนการบังคับโทษจำคุกของไทย และแนวคิดในการลงโทษให้มีความเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละบุคคล
2. เพื่อให้ทราบถึงกระบวนการบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่ม และมาตรการในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังวัยหนุ่มในกระบวนการบังคับโทษจำคุกของไทย
3. เพื่อให้ทราบถึงกระบวนการบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่มของสหราชอาณาจักรและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี รวมถึงมาตรการในการบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่มีความเหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละบุคคล
4. เพื่อวิเคราะห์และนำมาเปรียบเทียบถึงการดำเนินการตามกระบวนการบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่ม และมาตรการในการบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังวัยหนุ่มของไทยในปัจจุบันกับสหราชอาณาจักรและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เพื่อให้ทราบถึงแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกระบวนการบังคับโทษจำคุกของไทยโดยการบัญญัติกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในเรื่องดังกล่าวให้มีความชัดเจน เพื่อให้การบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีความเหมาะสมกับผู้ต้องขังวัยหนุ่ม

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีการลงโทษ การบังคับโทษจำคุก มาตรฐานสากล ในการปฏิบัติต่อนักโทษ และการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่ม

กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษ เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและกฎหมายอาญา ซึ่งมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายเป็นอย่างเดียวกัน คือ ความสงบเรียบร้อยของสังคม โดยส่วนรวม กฎหมายอาญาสารบัญญัติจะกำหนดกฎเกณฑ์ที่เป็นกติกาของสังคม ซึ่งบุคคลในสังคมทุกคนจำเป็นต้องปฏิบัติตาม หากบุคคลใดกระทำการตามที่กฎหมายบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ บุคคลนั้นต้องได้รับโทษ การที่กฎหมายอาญาจะมีผลบังคับได้จริงย่อมต้องอาศัยกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในการดำเนินการชั้นสอบสวนฟ้องร้องและชั้นพิจารณาพิพากษา และบังคับโทษ ในขั้นตอนของการบังคับโทษนั้นต้องเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษ (Prison Law) โดยกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุกของประเทศไทยที่สำคัญคือ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 และกฎกระทรวงซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจพระราชบัญญัติดังกล่าว¹ การที่จะทำความเข้าใจถึงกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจึงจำเป็นต้องศึกษาถึงความหมายของการบังคับโทษ วัตถุประสงค์ของการลงโทษและการบังคับโทษจำคุก รวมถึงมาตรฐานสากลในการปฏิบัติต่อนักโทษตลอดจนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังดังจะได้อธิบายในรายละเอียดต่อไป

2.1 ความหมายของการบังคับโทษ

“การบังคับโทษ” ตรงกับศัพท์ภาษาอังกฤษคำว่า “Penalty” หมายความว่า การลงโทษที่มีการกำหนดโทษผู้กระทำความผิดโทษจำคุกในเรือนจำ หรือการปรับ และวิธีอื่นๆ รวมถึงการลงโทษเป็นจำนวนเงินที่พิจารณาตามความเสียหายของแต่ละความผิดที่ได้กระทำกับรัฐหรือพลเรือน เป็นเรื่องของการทดแทนชดเชยให้กับคู่กรณีฝ่ายที่รับความเสียหายและสูญเสียจากการกระทำอาชญากรรมที่เกิดขึ้น²

ส่วนคำว่า “การบังคับโทษจำคุก” เป็นมาตรการในการดำเนินการเกี่ยวกับโทษจำคุก และโทษหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่เป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคล โดยการบังคับโทษต้อง

¹ คณิต ณ นคร ก (2555). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. น. 45.

² ธานี วรภัทร์ ก (2555). *หลักกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก*. น. 19.

เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษ และคำว่า “โทษ” หมายถึง ผลร้ายที่ผู้กระทำได้รับ เนื่องจากผลร้ายที่เขาได้ก่อให้เกิดขึ้น โดยมีลักษณะเป็นการสนองตอบทางสังคมว่า โทษจะต้องเกิดขึ้นกับบุคคลเมื่อมีการกระทำผิดกฎหมาย ซึ่งจะต้องถูกกำหนดและใช้โดยผู้ที่มีอำนาจ และต้องเป็นผลร้ายต่อผู้กระทำผิดซึ่งแสดงถึงการตำหนิผู้กระทำผิด³ ดังนั้น โทษจะต้องก่อให้เกิดผลร้ายหรือความเจ็บปวดแก่ผู้กระทำผิดกฎหมาย เพื่อตอบแทนความผิดที่เขาได้กระทำลง

การบังคับโทษจำคุก จึงเป็นการดำเนินการในการจำกัดเสรีภาพของบุคคลไว้ในเรือนจำเพื่อบังคับการให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล มีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ ดังต่อไปนี้⁴

1. การบังคับโทษจำคุก จำกัดขอบเขตอยู่เฉพาะแต่การจำกัดเสรีภาพบุคคลจากการกระทำความผิดอาญา
2. การบังคับโทษจำคุก ไม่ได้เป็นเพียงโทษจำกัดเสรีภาพ แต่รวมถึงวิธีการเพื่อความปลอดภัยว่าด้วยการจำกัดเสรีภาพภายใต้บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญาเยอรมันด้วย
3. การบังคับโทษจำคุก ต้องประกอบด้วยกระทำความผิดอาญา
4. การบังคับโทษจำคุก ต้องเป็นไปภายใต้หลักเกณฑ์ของกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและกฎหมายอาญา

การบังคับโทษจำคุกที่ดีและมีประสิทธิภาพต้องมีการบัญญัติเป็นกฎหมายที่ประกอบด้วยหลักการสำคัญ 2 ประการ⁵ ได้แก่ ส่วนของการควบคุมที่มุ่งจำกัดเสรีภาพตามคำพิพากษาซึ่งจะต้องเป็นไปตามหลักการของจุดมุ่งหมายของการบังคับโทษ และส่วนบังคับโทษที่มุ่งแก้ไขเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมชั่วซึ่งจะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามหลักการของจุดมุ่งหมายของการบังคับโทษ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550⁶ มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการบังคับโทษจำคุก ดังนี้

1. ประชาชนชาวไทยต้องได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน⁷ เป็นหลักที่รับรองความเท่าเทียมกันของประชาชนในรัฐ ไม่ว่าจะต้องโทษจำคุกหรือเป็นบุคคลทั่วไปก็ตาม

³ Alf Ross. (1975). *On Guilt, Responsibility and Punishment*. p. 36. อ้างถึงใน ธาณี วรภัทร์. (2553). *วิกฤตราชทัณฑ์ วิกฤตกระบวนการยุติธรรมทางอาญา*. น. 25.

⁴ ธาณี วรภัทร์ ข (2553). *วิกฤตราชทัณฑ์ วิกฤตกระบวนการยุติธรรมทางอาญา*. หน้า 28-29.

⁵ ธาณี วรภัทร์ ข (2548, กรกฎาคม-ธันวาคม). “ปัญหาการบังคับโทษจำคุกในประเทศไทย.” *วารสารกฎหมายธุรกิจบัณฑิต*, 5(2). น. 58-87.

⁶ ประกาศราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 124. ตอนที่ 47 ก. น. 1-127. ลงวันที่ 24 สิงหาคม 2550.

⁷ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 5.

และรัฐธรรมนูญยังกำหนดต่อไปอีกว่า⁸ บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางร่างกาย หรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้ มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

2. การรับรองคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล⁹ เป็นการรับรองหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพของบุคคลในรัฐ ซึ่งรวมทั้งผู้ต้องรับโทษจำคุกด้วย ดังนั้น กฎหมายราชทัณฑ์และการบริหารงานราชทัณฑ์จึงต้องเป็นไปตามหลักการที่สำคัญในรัฐธรรมนูญ

3. การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ¹⁰ บทบัญญัตินี้เป็นการตอกย้ำให้ลึกซึ้งลงไปอีกว่า องค์กรของรัฐต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งรวมถึงกรมราชทัณฑ์ เรือนจำ และหน่วยงานต่างๆ ที่สังกัดกรมราชทัณฑ์ ที่จะต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ

4. การคุ้มครองการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล¹¹ การจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็นและจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ โดยกฎหมายที่จะมีบทบัญญัติอันเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย

5. การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในร่างกาย¹² เรื่องนี้เป็นบทบัญญัติที่สำคัญกับงานบังคับโทษจำคุกโดยบุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือ ไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้ และการลงโทษประหารชีวิต การจับ การคุมขัง ตรวจค้นตัวบุคคล หรือการกระทำใดอันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตาม

⁸ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 30.

⁹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 4.

¹⁰ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 26.

¹¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 29.

¹² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 32.

วรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย จะเห็นได้ว่าบทบาทของงานราชทัณฑ์โดยเฉพาะการลงโทษจำคุกต้องปรับเปลี่ยนตามรัฐธรรมนูญอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ กฎหมายต่างๆ และแนวทางปฏิบัติต่างๆ ที่เคยทำมา การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของเจ้าพนักงานเรือนจำที่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติมาตรานี้จะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้มีความเคารพต่อสิทธิและเสรีภาพในร่างกายของผู้ต้องขังมากยิ่งขึ้น

6. การคุ้มครองเสรีภาพในการเดินทางและการเลือกถิ่นที่อยู่¹³ บุคคลทุกคนย่อมมีเสรีภาพในการเดินทางและการเลือกถิ่นที่อยู่ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อย และสวัสดิภาพของประชาชน การผังเมือง หรือเพื่อสวัสดิภาพของผู้เยาว์ กรณีของการบังคับโทษจำคุกนั้น ถือเป็นข้อยกเว้นที่สามารถบังคับโทษได้ แต่ก็เป็นที่น่าสงสัยว่าถ้าผู้ต้องขังขอย้ายไปอยู่เรือนจำในจังหวัดใดจังหวัดหนึ่งจะสามารถทำได้หรือไม่

รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีแนวทางที่มุ่งคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ในขณะที่พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องหลายฉบับได้มีการบัญญัติขึ้นมาก่อนหน้าเป็นเวลานานแล้ว รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้กำหนดกรอบอันเป็นสาระสำคัญไว้หลายประการ ดังนั้น กฎหมายบังคับโทษจำคุกในประเทศไทยโดยเฉพาะพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 จึงมีความจำเป็นต้องนำกฎหมายรัฐธรรมนูญมาเป็นแนวทางในการบัญญัติกฎหมายเป็นสำคัญด้วย โดยเฉพาะการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขัง โดยผู้ต้องขังก็เป็นบุคคลที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป สิทธิต่างๆ ที่คนในประเทศจะได้รับผู้ต้องขังก็จะได้รับสิทธิเสรีภาพนั้นด้วยเช่นกัน การพิจารณาบทบัญญัติของพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 และกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งหมด จึงต้องอยู่ในกรอบแนวทางของบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญและต้องไม่ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ มิฉะนั้นบทบัญญัตินั้นๆ ย่อมตกเป็นโมฆะ และนำมาใช้บังคับไม่ได้

2.2 หลักการแนวคิดของมาตรการบังคับทางอาญา

เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นในสังคม สังคมจำเป็นที่จะต้องหาวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อนำมาลงโทษบุคคลที่กระทำความผิดหรือละเมิดกฎเกณฑ์ของสังคมนั้น เพราะหากสังคมไม่ดำเนินการลงโทษกับบุคคลที่กระทำความผิดก็เท่ากับว่าสังคมยอมรับการกระทำความผิดดังกล่าว สังคมย่อมปราศจากความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัย ส่วนวิธีการที่จะนำมาใช้ในการ

¹³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 34.

ลงโทษจะขึ้นอยู่กับความเชื่อของคน สาเหตุของการกระทำความผิด และเหตุผลที่จะต้องจัดการ หรือปฏิบัติกับผู้กระทำความผิดซึ่งจะเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของสังคม

การลงโทษจึงเป็นการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้ที่ได้รับการปฏิบัตินั้นได้รับผลร้ายเนื่องมาจากการที่บุคคลผู้นั้นได้ปฏิบัติหรือทำการที่ฝ่าฝืนแนวปฏิบัติอันเป็นกฎกติกาของสังคม โดยรัฐจะเป็นผู้ทำหน้าที่จัดการให้ผู้กระทำความผิดได้รับผลร้าย การลงโทษเป็นรูปแบบหนึ่งของการป้องกันสังคมจากผู้กระทำความผิด ทั้งนี้ การป้องกันแบ่งออกเป็น การป้องกันทั่วไปและการป้องกันพิเศษ¹⁴

2.2.1 มาตรการบังคับทางอาญาที่มีผลเป็นการป้องกันทั่วไป (General Prevention) คือ การลงโทษตามบทบัญญัติมาตรา 18 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ได้แก่ การประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน เนื่องจากเป็นมาตรการบังคับทางอาญาที่ใช้ข่มขู่มิให้บุคคลอื่นกระทำความผิดในทางเดียวกัน หรือเป็นแบบอย่างซึ่งบังคับจิตใจของบุคคลทั่วไปที่คิดจะกระทำความผิดอย่างเดียวกันให้ยุติความคิดนั้นๆ การใช้กฎหมายอาญาในการปราบปรามการกระทำความผิดจะต้องกระทำเพื่อให้เกิดความรู้สึกต่อทั้งผู้กระทำความผิดและบุคคลทั่วไป กล่าวคือ ต้องกระทำเพื่อให้ผู้กระทำความผิดเองเห็นว่าสังคมไม่ยอมรับการกระทำของเขา และในขณะเดียวกันก็ต้องกระทำเพื่อเตือนบุคคลทั่วไปด้วยว่าถ้ามีการกระทำเช่นนั้นเกิดขึ้นอีกก็จะต้องมีการลงโทษเช่นเดียวกัน¹⁵ ดังนั้น ถ้าการใช้กฎหมายอาญาในการปราบปรามการกระทำความผิดเป็นไปโดยถูกต้องแล้ว การใช้กฎหมายอาญาก็จะบรรลุวัตถุประสงค์ของการป้องกันทั่วไป (General Prevention)

2.2.2 มาตรการบังคับทางอาญาที่มีผลเป็นการป้องกันพิเศษ (Special Prevention) เป็นมาตรการป้องกันสำหรับผู้กระทำความผิดบางคนที่มีลักษณะเป็นอันตรายและเป็นที่น่าหวาดหวั่นได้ว่าจะก่อเหตุการณ์อันไม่พึงปรารถนาขึ้นซ้ำอีก เพื่อให้ภารกิจคุ้มครองสังคมของกฎหมายอาญาได้บรรลุเป้าหมายอย่างแท้จริง จึงจำเป็นต้องใช้มาตรการบังคับทางอาญาอื่นที่มีโทษสำหรับผู้กระทำความผิดประเภทนี้ซึ่งก็คือ วิธีการบังคับเพื่อความปลอดภัย¹⁶ ซึ่งเป็นวิธีการที่ใช้เพื่อป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดกลับมาก่อทำความผิดเดียวกันซ้ำอีก และเพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดที่อาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ชีวิตหรือทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งอาจจะเกิดขึ้นในอนาคต วิธีการเพื่อความปลอดภัยจึงเป็นทางเลือกที่ศาลสามารถมีคำสั่งใช้ควบคู่ไปกับการลงโทษ ทั้งนี้ เพื่อตอบสนองต่อภารกิจหลักในการคุ้มครองสังคมและป้องกันการกระทำความผิดกฎหมายอาญา

¹⁴ ธานี วรภัทร์ ก เล่มเดิม. น. 33.

¹⁵ คณิศ ฅ นคร ข (2556). *กฎหมายอาญาภาคทั่วไป*. น. 62.

¹⁶ แหล่งเดิม. น. 63.

การลงโทษทางอาญาคือผลแห่งความผิดที่ผู้กระทำจะได้รับเมื่อมีการฝ่าฝืนกฏกติกาที่รัฐกำหนดไว้ ซึ่งการลงโทษย่อมจะก่อให้เกิดความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน และเกิดความไม่พึงพอใจแก่ผู้ที่ต้องได้รับโทษดังกล่าว โดยนักวิชาการมีความเห็นว่าการลงโทษไม่ควรเป็นสิ่งที่กระทำเพื่อการแก้แค้นผู้กระทำความผิดเพียงอย่างเดียว แต่ควรเป็นการกระทำเพื่อคุ้มครองผู้กระทำความผิดมิให้ถูกแก้แค้นจากผู้เสียหาย เนื่องจากการแก้แค้นกันเองย่อมก่อให้เกิดความมาสงบสุขในสังคม ดังนั้น การยับยั้งไม่ให้มีการกระทำความผิดที่กฎหมายห้าม การก่อให้เกิดความทุกข์ทรมานน้อยที่สุดทั้งต่อผู้กระทำความผิดและผู้อื่นในสังคม การให้ผู้กระทำความผิดสำนึกผิดในการกระทำของตน และการแสดงออกว่าสังคมไม่ยอมรับการกระทำความผิดนั้น¹⁷ โดยวัตถุประสงค์ของการลงโทษย่อมแตกต่างกันไปตามค่านิยมของสังคม ความเจริญก้าวหน้าของบ้านเมือง และปฏิกิริยาของชุมชนที่มีต่ออาชญากรรมต่างยุคต่างสมัย ดังจะเห็นได้ว่าวิธีการลงโทษที่มีมาแต่เดิมนั้นมักจะปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในลักษณะทารุณโหดร้ายตอบแทนแก้แค้นผู้กระทำผิด เพื่อเป็นการข่มขวัญผู้กระทำผิดและผู้อื่นให้เกรงกลัวต่อโทษทัณฑ์¹⁸ สังคมแต่ละยุคแต่ละสมัยจะมีจุดเน้นในวัตถุประสงค์และวิธีการที่จะปฏิบัติต่อกันที่กระทำผิดหรือการลงโทษผู้กระทำผิดที่เกิดขึ้นในยุคต่างๆ ที่ผ่านมามาจนถึงปัจจุบัน พอสรุปได้ดังต่อไปนี้¹⁹

1. การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (Retribution)

วัตถุประสงค์ของการลงโทษข้อนี้เป็นไปเพื่อความยุติธรรม กล่าวคือ ผู้ใดกระทำความผิดก็จะต้องได้รับโทษเป็นการทดแทน นักปรัชญาชาวเยอรมัน Immanuel Kant มีความคิดว่า ถ้าสังคมไม่ลงโทษผู้กระทำความผิดก็เท่ากับสังคมยอมรับรองการกระทำของเขา และด้วยเหตุนี้ก็มีผลเสมือนว่าสังคมเป็นผู้สนับสนุนให้กระทำผิด และท่านได้กล่าวไว้ในหนังสือ *Philosophy of Law* ว่า “จะใช้การลงโทษเป็นเครื่องมือเพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างอื่นไม่ได้ไม่ว่าจะเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ลงโทษเองหรือแก่สังคมเป็นส่วนรวมก็ตาม การลงโทษในทุกกรณีจะต้องเนื่องมาจากเหตุว่าบุคคลที่ถูกลงโทษได้กระทำผิดเท่านั้น ทั้งนี้ เพราะเป็นการไม่บังควรที่จะปฏิบัติต่อบุคคลหนึ่งเพียงเพื่อจะเป็นเครื่องมือให้บังเกิดผลแก่บุคคลอื่น ทุกคนมีสิทธิในฐานะที่เกิดมาเป็นมนุษย์ในอันจะไม่ถูกปฏิบัติเช่นนั้น”²⁰ โดยความผิดที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำและโทษที่เขาจะได้รับนั้น ต้องเป็นสัดส่วนที่เหมาะสมกัน

¹⁷ Walker. (1971). *Aims of Punishment*. pp. 48-65. อ้างถึงใน ประธาน วัฒนวานิชย์. (2546). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอาชญาวิทยา*. น. 365.

¹⁸ ประเสริฐ เมฆมณี ก (2523). *หลักทัณฑ์วิทยา*. หน้า 55-56.

¹⁹ นัทธี จิตสว่าง ก (ม.ป.ป.). *หลักทัณฑ์วิทยา: หลักการวิเคราะห์ระบบงานราชทัณฑ์*. น. 24.

²⁰ ธานี วรภัทร์ ก เล่มเดิม. น. 34.

การลงโทษที่มีลักษณะเป็นสัดส่วนเหมาะสมกับความหนักเบาแห่งความผิด หมายความว่า การลงโทษแก่ผู้กระทำผิดที่ชอบธรรมในทุกกรณีจะต้องเป็นสัดส่วนกับความรุนแรงแห่งการกระทำผิดเสมอไป²¹ เป็นต้นว่า การลงโทษประหารชีวิตแก่ผู้กระทำความผิดฐานทำร้ายเจ้าหน้าที่จนถึงแก่ความตายในขณะปฏิบัติหน้าที่ หรือการใช้ดุลพินิจพิจารณาโทษผู้กระทำความผิดระหว่างกรณีความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา กับฐานฆ่าคนตายโดยประมาทย่อมไม่เหมือนกัน

การลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทนเป็นวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่เก่าแก่ มีมาตั้งแต่สมัยที่มนุษย์ยังเป็นสังคมป่าเถื่อน รูปแบบการลงโทษก็จะมีลักษณะรุนแรงป่าเถื่อน เช่น การตัดอวัยวะ การเขี่ยนดี ทรมาน และการประหารชีวิต เป็นต้น แต่การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนก็มีวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับความรู้สึกของผู้เสียหายและประชาชน โดยทั่วไปที่ต้องการจะเห็นคนที่ทำร้ายผู้อื่นได้รับผลร้ายเช่นเดียวกัน อันเป็นการลงโทษที่ชดเชยให้สาสมกับความผิดเพื่อให้เกิดความยุติธรรมตามหลัก “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน” (An eye for an eye, a tooth for a tooth) การลงโทษเพื่อเป็นการตอบแทนแก้แค้นผู้กระทำความผิดเป็นแนวความคิดซึ่งได้พัฒนามาจากหลักปรัชญาพื้นฐานที่ว่า อาชญากรรมเป็นการประทุษร้ายต่อผู้อื่น จึงสมควรที่จะได้รับการลงโทษสนองตอบแก้แค้นให้สาสมอย่างรุนแรงกับอาชญากรรมที่ได้ก่อขึ้น (Tit-for-tat)²² ทั้งนี้ เพื่อเน้นย้ำให้ผู้กระทำความผิดได้ตระหนักถึงผลกรรมที่ได้กระทำต่อผู้อื่นนั่นเอง

เมื่อมนุษย์ได้รู้จักการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มชนหรือสังคมย่อยๆ จึงได้มอบอำนาจในการลงโทษให้แก่ผู้นำหรือหัวหน้ากลุ่ม ต่อมาเมื่อมนุษย์มีความเจริญทางวัฒนธรรมและสติปัญญา จึงเกิดมีระเบียบแบบแผน และกฎเกณฑ์ต่างๆ หรือกฎหมายขึ้นใช้บังคับแก่สมาชิกในสังคม อย่างไรก็ตาม ได้เป็นที่ยอมรับว่าสังคมปัจจุบันยังคงมีแรงกระตุ้นเตือนในการที่จะแก้แค้นผู้กระทำความผิด การมีบทลงโทษต่างๆ จึงเป็นการเปิดโอกาสให้แก่ชุมชนได้แก้แค้นผู้กระทำความผิดโดยผ่านทางกฎหมายของบ้านเมือง ดังที่ลอร์ดจัสติส เดนนิ่ง (Lord Justice Denning) ได้กล่าวไว้ครั้งหนึ่งว่า “เหตุผลของการลงโทษก็คือ การปรักปรำของชุมชนต่ออาชญากรรม และเหตุที่มีฆาตกรรมเกิดขึ้นทุกวัน จึงทำให้สาธารณชนต้องการที่จะปรักปรำตัวผู้กระทำความผิดให้สาสมกับความผิด²³ จากถ้อยแถลงนี้ย่อมเป็นที่เข้าใจได้ว่า ความคิดเห็นของสาธารณชนอันสืบเนื่องมาจากการแก้แค้นได้รับการกระตุ้นเตือนจากความเกลียดชังโดยทั่วไปของสังคมซึ่งมีต่อผู้กระทำความผิด

²¹ ประเสริฐ เมฆมณี ก เล่มเดิม. น. 57.

²² ประเสริฐ เมฆมณี ก เล่มเดิม. น. 56.

²³ H.M.S.O. (1953). Report of the Commission on Capital Punishment. p. 18. อ้างใน อรรถ สุวรรณบุบผา. (2518). *หลักอาชญาวิทยา*. น. 140.

การที่สังคมเข้ามารับหน้าที่ลงโทษผู้กระทำผิดเพื่อเป็นการทดแทนก็เพื่อป้องกันมิให้มีการแก้แค้นกันเอง เนื่องจากจะทำให้สังคมวุ่นวายเพราะจะมีการแก้แค้นกันเองโดยไม่มีที่สิ้นสุด และในขณะเดียวกันก็เพื่อช่วยเหลือผู้ที่อ่อนแอกว่าให้ได้รับความเป็นธรรม

2. การลงโทษเพื่อข่มขวัญยับยั้ง (Deterrence)

แนวความคิดของวัตถุประสงค์ของการลงโทษประการนี้ เป็นผลมาจากแนวความคิดของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิม (Classical School) ซึ่งเชื่อว่าการกระทำผิดเกิดขึ้นจากคนไม่เกรงกลัวกฎหมายหรือการบังคับใช้กฎหมายอ่อนแอ ทั้งนี้ เพราะมนุษย์มีเหตุผลและมีเจตจำนงอิสระ (Free Will) ที่จะเลือกหรือไม่เลือกทำอะไรก็ได้ โดยมนุษย์จะเลือกทำในสิ่งที่จะทำให้ตนเองได้รับประโยชน์และพึงพอใจ แต่จะไม่เลือกทำในสิ่งที่จะทำให้เกิดความทุกข์และความเจ็บปวด มนุษย์จึงต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง การทำความผิดจึงเกิดจากการเลือกกระทำของเขาเอง เนื่องจากเห็นว่าได้ประโยชน์มากกว่าจึงกล้าเสี่ยงทำผิด การลงโทษจึงควรมีขึ้นเพื่อป้องกันการกระทำผิด โดยการทำให้ผู้กระทำความผิดรู้สึกว่าการกระทำผิดก่อให้เกิดความเจ็บปวดและไม่ก่อให้เกิดผลดีเลย เมื่อมนุษย์ได้รับความเจ็บปวดจากการทำความผิดมากกว่าได้รับความพอใจแล้ว เขาก็จะหลีกเลี่ยงที่จะกระทำความผิด

แนวคิดในการลงโทษเพื่อเป็นการข่มขวัญ (Deterrence) มองว่า การลงโทษจะคำนึงถึงแต่เพียงผลของการลงโทษต่อตัวผู้กระทำความผิดเท่านั้นไม่ได้ แต่ต้องคำนึงถึงผลต่อประชาชนทั่วไปด้วย วัตถุประสงค์ในการลงโทษผู้กระทำความผิดนี้ก็เพื่อประโยชน์ 2 ประการ คือ²⁴

ประการแรก เพื่อให้มีผลแก่ตัวผู้กระทำความผิดเอง ทำให้ผู้กระทำความผิดซึ่งถูกลงโทษมีความเข็ดหลาบไม่กล้ากระทำผิดซ้ำขึ้นอีก

ประการที่สอง เพื่อเป็นตัวอย่างให้กับคนทั่วไปเห็นว่าเมื่อกระทำผิดแล้วจะต้องได้รับโทษเพื่อคนทั่วไปจะได้ทราบจะได้เกรงกลัวไม่กล้ากระทำความผิดขึ้นบ้าง

แนวความคิดของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิมเน้นการลงโทษเพื่อป้องกันอาชญากรรมหรือข่มขวัญยับยั้งไม่ให้เกิดการกระทำความผิดขึ้นอีกในอนาคต ซีซาร์ เฟลดาเรีย ได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า การลงโทษต้องมุ่งผลในการป้องกัน ซึ่งผลของการลงโทษก่อให้เกิดการข่มขวัญยับยั้ง 2 ลักษณะ คือ การข่มขวัญยับยั้งโดยทั่วไป (General Deterrence) และการข่มขวัญยับยั้งเฉพาะราย (Special Deterrence)

การข่มขวัญยับยั้งโดยทั่วไป (General Deterrence) เป็นการลงโทษผู้กระทำผิดเพื่อข่มขวัญหรือป้องกันมิให้คนอื่นในสังคมกระทำความผิดแบบเดียวกัน เพราะเกรงกลัวต่อการลงโทษ เช่น การลงโทษจำคุกจะทำให้คนทั่วไปเห็นว่าทำผิดแล้วต้องติดคุก ต้องลำบาก ทำให้เกิดความเกรงกลัว

²⁴ ธาณี วรภัทร์ (2546). “ทฤษฎีว่าด้วยการลงโทษทางอาญา.” *จุลสารคณะนิติศาสตร์*, 5(2), น. 8-9.

ไม่กล้าทำผิดเพราะเห็นแบบอย่าง²⁵ หรือการนำโทษประหารชีวิตมาใช้ โดยเชื่อว่าวิธีการประหารชีวิตเป็นการยับยั้งผู้อื่นมิให้เอาเยี่ยงอย่างในการประกอบอาชญากรรม เหตุผลและความเชื่อเช่นว่านี้ได้รับการยืนยันจากท่านเซอร์เจมส์สเตฟิน (Sir James Stephen) ซึ่งได้สนับสนุนว่า “ไม่มีบทลงโทษอื่นใดที่จะมีผลยับยั้งบุคคลมิให้กระทำความผิดทางอาญาเท่ากับโทษประหารชีวิต”²⁶

ส่วนการข่มขู่ยับยั้งเฉพาะราย (Special Deterrence) เป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อให้ผู้กระทำความผิดนั้นเข็ดกลัวต่อการลงโทษ และไม่กล้ามากระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก เนื่องจากได้รู้รสของความยากลำบากหรือความเจ็บปวดจากการถูกลงโทษ เป็นผลให้ต้องไตร่ตรองในการกระทำผิดว่าจะคุ้มค่าหรือไม่กับความเจ็บปวดที่เคยได้รับมา

3. การลงโทษเพื่อตัดโอกาสกระทำความผิด (Incapacitation)

แนวคิดของทฤษฎีการลงโทษเพื่อเป็นการตัดโอกาสกระทำความผิดได้อีก (Incapacitation) เป็นทฤษฎีที่มุ่งป้องกันการกระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก โดยทำให้ผู้กระทำความผิดหมดโอกาสกระทำความผิดได้อย่างดีที่สุด²⁷ วิธีการตัดโอกาสไม่ให้ผู้กระทำความผิดกระทำความผิดซ้ำอีก อาจได้แก่ การจำคุกผู้กระทำความผิดไว้ตลอดชีวิต จำคุกมีกำหนดระยะเวลา การประหารชีวิต เป็นต้น โดยประสงค์จะจำกัดผู้กระทำความผิดให้ออกไปจากสังคมอย่างถาวรหรือชั่วคราวก็ตาม อันเป็นการป้องกันให้คนในสังคมอยู่ได้อย่างปลอดภัย ไม่ต้องหวาดระแวงภัยจากบุคคลนั้นๆ อีกต่อไป²⁸ ส่วนรูปแบบการลงโทษจำกัดขอบเขตการเคลื่อนไหวหรือเป็นการกระทำร้ายต่อเนื้อตัวร่างกาย เพื่อมุ่งประสงค์ให้ผู้กระทำความผิดไม่สามารถกระทำความผิดหรือประทุษร้ายต่อสังคมอีกต่อไปได้แก่ การใช้มาตรการลงโทษต่างๆ เพื่อจำกัดช่องทางแห่งการกระทำความผิดโดยตรง เป็นต้นว่า การประหารชีวิต การตัดอวัยวะ การลงตราประทับหรือประจานผู้กระทำความผิด รวมตลอดถึงการลงโทษจำคุกเพื่อกีดกันควบคุมผู้กระทำความผิดออกจากสังคมชั่วระยะเวลาที่ถูกลงโทษอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลงโทษจำคุกในระยะเวลาอันยาวนานต่อผู้กระทำความผิดติดนิสัย (Habitual Criminal) และผู้กระทำความผิดโรคจิตเรื้อรัง (Mentally Deficient Offenders) ทั้งสองประการนี้เป็นมาตรการที่นิยมปฏิบัติกันในสหรัฐอเมริกา ยุโรป ออสเตรเลีย หรือระบบราชทัณฑ์ก้าวหน้าในนานาอารยประเทศ ซึ่งมักจะนิยมใช้ทัณฑสถานป้องกันสังคม (Preventive Detention) ดำเนินการควบคุมและบำบัดรักษาผู้กระทำความผิดในระบบปฏิบัติทวี (A Dual-track System) ที่สอดคล้องกับกฎแห่งการป้องกันสังคม (Laws of Social Defense) โดยในชั้นแรกจะดำเนินการส่งตัวผู้กระทำความผิดไปควบคุมและลงโทษในเรือนจำทั่วไปก่อน

²⁵ นัทธี จิตสว่าง ก เล่มเดิม. น. 24.

²⁶ H.M.S.O. (1953). Op.cit. p. 19.

²⁷ ธาณี วรภัทร์ ก เล่มเดิม.

²⁸ ธาณี วรภัทร์ ก เล่มเดิม. น. 37.

หลังจากนั้นหากปรากฏว่าผู้กระทำผิดได้ประพฤติตนดีขึ้นแล้วก็จะถูกส่งตัวไปควบคุม ณ ทัณฑสถานป้องกันสังคม ซึ่งมีมาตรการปฏิบัติที่ถือถือให้ผู้กระทำผิดกลับประพฤติตนเป็นพลเมืองดีเร็วยิ่งขึ้นต่อไป²⁹

การป้องกันสังคมหรือการตัดโอกาสกระทำผิดนี้มีหลักการว่า อาชญากรรมย่อมไม่เกิดขึ้นถ้าไม่มีอาชญากรหรืออาชญากรไม่มีโอกาสที่จะทำผิด การลงโทษเพื่อเป็นการตัดโอกาสกระทำผิดมีวัตถุประสงค์ที่คล้ายกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษเพื่อข่มขวัญยับยั้ง คือ เพื่อการป้องกันอาชญากรรม แต่แตกต่างกันว่าตามหลักการของการลงโทษเพื่อการข่มขวัญยับยั้งมุ่งให้เกิดความเกรงกลัวไม่กระทำผิดขึ้นอีก ส่วนการลงโทษเพื่อการตัดโอกาสมุ่งป้องกันการกระทำผิดซ้ำโดยการทำให้เขาหมดโอกาสที่จะกระทำผิดขึ้นได้ ซึ่งวิธีการที่จะจับผู้กระทำผิดอาจทำได้โดยการเนรเทศเพื่อป้องกันสังคมจากอาชญากรโดยการกักอาชญากรไปอยู่ที่อื่นเพื่อให้สังคมปลอดภัย

สำหรับวิธีการลงโทษที่สนองต่อวัตถุประสงค์นี้ และใช้กันแพร่หลายในปัจจุบันคือการจำคุกโดยการกักผู้กระทำผิดออกไปจากสังคมให้สังคมปลอดภัย แต่การจำคุกเป็นวิธีที่แยกผู้กระทำผิดออกจากสังคมเป็นการชั่วคราว เพราะการลงโทษจำคุกเพื่อสนองต่อวัตถุประสงค์นี้ไม่ได้เป็นวิธีที่ดีที่สุด เนื่องจากผู้กระทำผิดยังคงต้องกลับมาอยู่ในสังคมในท้ายที่สุด แม้จะเป็นโทษจำคุกตลอดชีวิตซึ่งมักจะมีการลดโทษ และเมื่อกลับมาแล้ว ผู้กระทำผิดอาจมีความโกรธแค้นสังคมมากยิ่งขึ้น เป็นผลต่อเนื่องจากการลงโทษที่เขาได้รับ หรือปรับตัวเข้ากับสังคมยากขึ้น เพราะสังคมไม่ยอมรับเนื่องจากมีตราบาปเป็นคนจี้คุก

4. การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitation)

การลงโทษตามทฤษฎีนี้ถือเป็นพัฒนาการที่สำคัญของทฤษฎีการลงโทษทางอาญา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติตามกฎหมายที่ไม่ใช่การสร้างความปลอดภัยว่าจะถูกลงโทษ แต่เป็นการแก้ไขที่จิตสำนึกของบุคคล ทฤษฎีนี้เป็นการขัดเกลาคความประพฤติเพื่อให้ไม่ต้องการกลับไปกระทำความผิดอีก จุดกำเนิดของทฤษฎีนี้มีความเกาะเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวทางมนุษยธรรมเพื่อการปรับปรุงเรือนจำและกลุ่มผู้เรียกร้องให้มีการนำแนวความคิดนี้มาใช้เพื่อให้ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

การลงโทษเพื่อเป็นการปรับปรุงแก้ไขฟื้นฟูนี้มีแนวคิดว่าการลงโทษตามทฤษฎีปรับปรุงแก้ไขประสงค์เพียงเพื่อจะป้องกันไม่ให้บุคคลที่ได้กระทำผิดมาแล้ว กลับมากระทำผิดซ้ำอีก พยายามหาทางให้ผู้ที่ได้กระทำผิดมาแล้วเกิดความยับยั้งไม่กระทำผิดซ้ำขึ้นอีก³⁰ แนวคิดทฤษฎีนี้เห็นว่า การทำให้ผู้กระทำผิดได้รับความยากลำบาก หรือได้รับผลร้ายด้วยการลงโทษแต่เพียงอย่าง

²⁹ ประเสริฐ เมฆมณี ก เล่มเดิม. น. 66

³⁰ ธาณี วรภัทร์ ก เล่มเดิม. น. 37.

เดียวไม่น่าจะทำให้คนประพฤติดุร้ายขึ้น หรือสำนึกในการกระทำที่ไม่ดีของตัวเอง ประกอบกับเห็นว่าการลงโทษเพื่อการข่มขู่ไม่มีผลเป็นการป้องกันไม่ให้ผู้กระทำผิดที่ได้รับโทษแล้วกลับใจไม่กระทำผิดซ้ำอีก ไม่เป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้กระทำผิดมีความสามารถที่จะกลับตัวเป็นคนดีได้เลย

แนวความคิดในการลงโทษเพื่อปรุ้งแต่งแก้ไขผู้กระทำผิดเป็นกระบวนการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดที่มีรากฐานวิวัฒนาการมาจากหลักมนุษยธรรม หลักกฎหมายอาญา และแนวความคิดของนักอาชญาวิทยาซึ่งเห็นว่า ปัจจัยส่วนบุคคลและสังคมมีผลกระทบต่อปัญหาอาชญากรรมอย่างแนบแน่น เป็นการพิสูจน์ให้เห็นว่ามนุษย์ย่อมมีบุคลิกลักษณะจำเพาะตน ฉะนั้น การประกอบอาชญากรรมย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยบุคลิกภาพและสิ่งแวดล้อมทางสังคมของบุคคลนั้นๆ เป็นปฐมเหตุ ทั้งยังมีความเชื่ออีกว่าการลงโทษเป็นแต่เพียงวิธีการข่มขู่บุคคลมิให้ก่ออาชญากรรมเพียงชั่วระยะเวลาที่ผู้กระทำผิดถูกลงโทษอยู่เท่านั้น จึงไม่อาจที่จะป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับความรู้สึกลึกในด้านมนุษยธรรมและการพัฒนากิจการราชทัณฑ์ที่สอดคล้องกับหลักการทางวิทยาศาสตร์ในปัจจุบัน เป็นสาเหตุผลักดันให้การลงโทษผู้กระทำผิดได้แปรเปลี่ยนทัศนคติไปสู่การแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำผิด ยิ่งไปกว่าการคำนึงถึงผลร้ายแรงของอาชญากรรมที่เกิดขึ้น (Offender-oriented rather than Offense-oriented) แต่เพียงประการเดียว วิธีปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในลักษณะดังกล่าวนี้ ศาสตราจารย์เรย์มอนด์ซาโลล์เลส (Raymond Saleilles) เรียกว่า การลงโทษผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคล (Individulization of Punishment) ซึ่งหมายถึง การใช้มาตรการลงโทษให้สอดคล้องกับบุคลิกภาพของผู้กระทำผิด เพื่อมุ่งประโยชน์ในการส่งเสริมให้ผู้กระทำผิดกลับความประพฤติเป็นพลเมืองดีภายหลังการพ้นโทษไปแล้วเป็นสำคัญ³¹

แนวความคิดเกี่ยวกับการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดเป็นแนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยม (Positive School) ซึ่งเชื่อในเรื่องเกี่ยวกับเจตจำนงกำหนด (Determinism) กล่าวคือ การกระทำของมนุษย์ถูกกำหนดโดยปัจจัยต่างๆ มนุษย์ไม่สามารถเลือกกระทำได้อย่างอิสระ ใช้เหตุผลในการเลือก แต่มนุษย์ถูกกดดันหล่อหลอมจากสิ่งแวดล้อมและปัจจัยต่างๆ จนมี

บุคลิกที่บกร่องและหันไปสู่การกระทำผิด ดังนั้น การกระทำของมนุษย์เป็นผลมาจากปัจจัยหลายอย่างร่วมกัน ได้แก่ ปัจจัยทางจิตวิทยา ปัจจัยทางชีวภาค และปัจจัยเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม ปัจจัยเหล่านี้อยู่นอกเหนือการควบคุมของมนุษย์ ดังนั้น การกระทำความคิดจึงเกิดจากปัจจัยหลายอย่างร่วมกันด้วย ซึ่งอาจแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล การลงโทษจึงไม่ควรมุ่งเน้นที่การกระทำความคิดเป็นหลัก แต่ควรพิจารณาจากสาเหตุที่ทำให้เกิดการกระทำความคิดและการแก้ไขไปที่

³¹ ประเสริฐ เมฆมณี ก เล่มเดิม. น. 67-68.

สาเหตุนี้ซึ่งเป็นการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยใช้วิธีการอบรมและแก้ไขนิสัยของผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคล โดยได้มีการวางแผนและศึกษาผู้กระทำความผิด เพื่อหาวิธีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอย่างเหมาะสม³² มิได้เน้นที่การลงโทษแต่เพียงอย่างเดียว แต่ได้มุ่งเน้นวิธีการที่จะให้ผู้กระทำความผิดได้ปรุงแต่งขัดเกลา อบรมนิสัย และมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี โดยการให้การศึกษาหรือการฝึกอาชีพ โดยมีวิธีการในการปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมชั่วดังต่อไปนี้³³

1. หลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้กระทำความผิดประสบกับสิ่งที่ทำลายคุณลักษณะประจำตัวของคนคนนั้น กล่าวคือ เมื่อผู้กระทำความผิดถูกคุมขังในเรือนจำ ย่อมเสื่อมเสียฐานะและชื่อเสียงในสายตาของคนทั่วไป ทำให้โอกาสที่จะกลับตัวเป็นคนดีลดน้อยลง กอปรกับในกรณีผู้กระทำความผิดได้รับโทษจำคุก ผู้กระทำความผิดจะต้องมาอยู่ปะปนกับผู้กระทำความผิดที่เป็นอาชญากรอาชีพ ซึ่งมีอิทธิพลที่สามารถครอบงำบุคคลอื่นได้ง่าย เพราะคนเราย่อมเลวลงได้ง่ายกว่าดีขึ้น ทำให้ผู้ที่พอจะกลับตัวได้หมดโอกาสที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมชั่วเป็นพฤติกรรมที่ดีและคนในสังคมส่วนใหญ่พึงประสงค์ไม่ได้ ซึ่งมีวิธีการป้องกัน ได้แก่

(1) การปล่อยตัวผู้กระทำความผิดโดยไม่ลงโทษจำคุก โดยพยายามใช้บทบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการรอกการลงโทษหรือรอกการกำหนดโทษ

(2) การปล่อยตัวก่อนรับโทษจำคุกครบกำหนด เป็นอำนาจของเจ้าพนักงานในส่วนราชทัณฑ์ที่จะพิจารณาปล่อยตัวผู้ต้องโทษก่อนครบกำหนดหากเห็นว่าความเหมาะสมในอันที่จะมีชีวิตอยู่ในสังคมของผู้นั้นจะเสื่อมทรามลงหากจำคุกอยู่ในเรือนจำต่อไป และการปล่อยตัวผู้นั้นออกมาจะไม่เป็นอันตรายต่อสังคม

(3) การแยกประเภทนักโทษ เช่น แยกนักโทษโดยพิจารณาจากอายุ แยกผู้ที่กระทำความผิดครั้งแรกออกจากพวกที่กระทำความผิดมาแล้วหลายครั้ง เป็นต้น

2. วิธีการปรับปรุงผู้ต้องโทษในระหว่างถูกคุมขัง กล่าวคือ ในระหว่างการคุมขังนั้น ก็ควรมีการปรับปรุงและอบรมให้ดีขึ้น เพื่อที่จะได้ไม่คิดกระทำความผิดขึ้นอีก และสามารถที่จะงดเว้นไม่กระทำความผิดขึ้นอีกด้วยวิธีการต่างๆ ซึ่งอาจได้แก่

(1) การฝึกหัดอาชีพ เป็นการสร้างทักษะในการประกอบอาชีพด้านต่างๆ ให้ผู้ถูกคุมขัง และยังเป็นการสร้างรายได้

(2) การศึกษาโดยทั่วไป ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ในระหว่างที่ถูกคุมขังอยู่ และเมื่อพ้นจากการคุมขังจะสามารถนำวิชาความรู้ดังกล่าวไปประกอบอาชีพได้ เช่น เรียนจบปริญญาตรี เป็นต้น

³² ชีรารัตน์ สัมมนา. (2546). กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษ: ศึกษากรณีการลดวันต้องโทษจำคุก. น. 26.

³³ ธาณี วรภัทร์ ง หน้าเดิม.

(3) การอบรมทางศาสนาและศีลธรรม เป็นการทำให้ผู้ถูกคุมขังรู้สึกชอบชั่วดี แยกผิดแยกถูกได้ด้วยตนเอง

(4) การรักษาพยาบาลทางกายและทางจิตที่เป็นสาเหตุให้เกิดการกระทำความผิด ให้การรักษาเพื่อแก้ไขความผิดปกติ

3. การแก้ไขสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะครอบครัวของผู้ถูกคุมขัง เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวมีความเข้าใจผู้กระทำความผิดดีขึ้น และมีส่วนร่วมช่วยเหลือในการปรับตัวของผู้กระทำความผิดให้เข้าสังคมได้ อันจะยังให้เกิดความรักความเข้าใจและความอบอุ่นในชีวิตความเป็นอยู่ของผู้กระทำความผิด และไม่กระทำความผิดซ้ำอีก

4. การให้ความช่วยเหลือหลังจากพ้นโทษ อาจได้แก่การให้คำแนะนำในการดำเนินชีวิตและให้ความช่วยเหลือในด้านอาชีพ รวมตลอดทั้งการให้การสนับสนุนทุนทรัพย์ซึ่งอาจมาจากการทำงานในระหว่างถูกคุมขัง หรือจากภาครัฐ หรือจากที่อื่นๆ ในการใช้จ่ายก่อนที่จะมีงานทำและมีรายได้

สำหรับกระบวนการในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคลในเรือนจำและทัณฑสถานภายหลังจากการพิพากษาลงโทษของศาล เพื่อเป็นการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง ควรประกอบด้วยหลักการสำคัญ ดังต่อไปนี้³⁴

1. ดำเนินการจัดเรือนจำให้สอดคล้องกับหลักทฤษฎีการแก้ไขผู้กระทำผิด (The Corrective Theory) โดยการใช้ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาถึงสาเหตุแห่งอาชญากรรมนำไปประยุกต์ใช้กับวิธีการบำบัดรักษาแก้ไขปรุงแต่งจิตใจผู้กระทำผิด รวมทั้งอนุโลมถือปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังกับข้อเสนอแนะในส่วนที่เกี่ยวข้องขององค์การสหประชาชาติ ในหลักการใหญ่อีก 3 ประการ ดังนี้

(1) เพื่อเป็นการป้องกันสังคมโดยการนำตัวผู้กระทำผิดมาคุมขังลงโทษตามกฎหมายมิให้มีโอกาสไปก่อความสงบสุขของสังคมชั่วระยะเวลาหนึ่ง

(2) เพื่อแก้ไขปรุงแต่งจิตใจผู้กระทำผิด โดยวิธีการศึกษาอบรมทางศีลธรรมจรรยาให้เกิดความสว่างทางจิตใจ และวิธีการอื่นๆ ที่เหมาะสมเป็นรายบุคคล

(3) เพื่อบรรลุดัตุประสงค์ดังกล่าว ระบบการปกครองเรือนจำและทัณฑสถานควรจัดชีวิตความเป็นอยู่ภายในเรือนจำหรือทัณฑสถานให้แตกต่างกับชีวิตความเป็นอยู่ภายนอกน้อยที่สุด ทั้งนี้ เพื่อป้องกันมิให้ผู้กระทำผิดเกิดความรู้สึกต่ำต้อย ขาดความรับผิดชอบ หรือเคารพในศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์

³⁴ ประเสริฐ เมฆมณี ก เล่มเดิม. น. 69-70.

2. ดำเนินการจำแนกประเภทของเรือนจำและทัณฑสถาน รวมทั้งจัดแยกขังผู้กระทำ ความผิด (Segregation of Prisoners) ออกเป็นสัดส่วนต่างหากตามเพศ อายุ ลักษณะแห่งความผิด และผลคดี

3. ดำเนินการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง (Classification of Prisoners) ด้วยกระบวนการ ศึกษา วิเคราะห์ประวัติ และกำหนดวิธีการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคลเป็นประจำ และ ต่อเนื่องเป็นระยะๆ ตามความจำเป็นเหมาะสม

4. ดำเนินการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในลักษณะผ่อนคลายการควบคุม หรือการปฏิบัติต่อ ผู้กระทำผิดนอกเรือนจำและทัณฑสถานที่สอดคล้องกับผลก้าวหน้าแห่งการแก้ไขฟื้นฟูจิตใจ ผู้กระทำผิด ตามหลักทฤษฎีวิทยาในระบบก้าวหน้าให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เช่น การส่งเสริม เร่งรัดให้มีการรอลงอาญา และการพักการลงโทษมากยิ่งขึ้น เป็นต้น

5. การดำเนินการจัดสวัสดิการ และการสงเคราะห์ผู้กระทำผิด ทั้งในระหว่างที่ถูก ต้องโทษอยู่ในเรือนจำ และภายหลังจากการพ้นโทษไปแล้วโดยต่อเนื่องสม่ำเสมอ

6. ดำเนินการประชาสัมพันธ์ และขอความสนับสนุนร่วมมือจากประชาชนในการ ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม

การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด จึงเน้นที่ตัวผู้กระทำผิดมากกว่าการกระทำผิด โดยการเน้นการศึกษาผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคลหรือการจำแนกลักษณะเพื่อหาสาเหตุการกระทำผิด และแนวทางแก้ไข ทั้งนี้ เพราะสังคมจัดให้มีการลงโทษขึ้นก็เพื่อเปิด โอกาสให้สังคมได้แก้ไข ผู้กระทำผิด ดังนั้น ระยะเวลาของการลงโทษจำคุกจึงขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้กระทำผิดที่จะ แก้ไขตนเอง เช่น ผู้ต้องขังคดีฆ่าคนตาย อาจได้รับการปล่อยตัวก่อนผู้ต้องขังคดีลักทรัพย์ที่กระทำ ผิดซ้ำซาก ถ้าผู้ต้องขังคดีฆ่าคนตายสามารถสำนึกผิดและมีพฤติกรรมตามที่สังคมต้องการและมี แนวโน้มว่าจะไม่กระทำผิดซ้ำอีก

แนวความคิดในการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูจึงเป็นแนวคิดที่ให้โอกาสคนกลับตัว ให้โอกาสแก้ไขปรับปรุงตัวโดยการทำให้คนที่ทำผิดไม่ให้อึดถาวรลึกลงไปสู่การกระทำผิดมากขึ้น ทั้งนี้ โดยการพยายามหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้กระทำผิดถูกลงโทษในลักษณะที่เป็นการทำลายคุณลักษณะ หรือศักยภาพในการกลับเข้าสู่สังคมของเขา โดยการใช้มาตรการลงโทษที่ไม่ทำให้เกิดรอยมลทิน และได้รับการขัดเกลาจากผู้กระทำผิดอื่นๆ วิธีการดังกล่าวได้แก่ การใช้มาตรการเลี้ยงโทษจำคุก เช่น การรอลงอาญาโดยมีการคุมประพฤติ การใช้โทษปรับและการใช้มาตรการในชุมชนอื่นๆ ทั้งนี้ เพื่อมิให้ผู้กระทำผิดได้รับผลกระทบในทางลบในเรือนจำ นอกจากนี้ ยังใช้วิธีการเลี้ยงโทษ จำคุกในกรณีที่ได้เข้าไปปรับโทษในเรือนจำระดับหนึ่งแล้วก็ให้อยู่ในเรือนจำให้น้อยที่สุดเพื่อให้ ได้รับผลกระทบที่น้อยที่สุดเช่นกัน โดยใช้วิธีการพักการลงโทษ การลดวันต้องโทษ หรือการ

ทำงานสาธารณะและศูนย์ควบคุม ในขณะที่พวกที่ใช้วิธีการจำคุกในเรือนจำก็ให้การอบรมแก้ไข โดยการฝึกวิชาชีพ ให้การศึกษา การอบรมทางศีลธรรมและศาสนา การจัดสวัสดิการ การให้การบำบัดแก้ไขเป็นกลุ่มและรายบุคคล ทั้งนี้ เพื่อมุ่งแก้ไขสาเหตุที่ทำให้ผู้กระทำผิดมีความบกพร่อง และเป็นเหตุให้กระทำผิด

2.3 วัตถุประสงค์ของการบังคับโทษจำคุก

วัตถุประสงค์ของการบังคับโทษเป็นการพัฒนาการจากแนวคิดในอดีตในการลงโทษ เข้ามาสู่แนวคิดยุคใหม่ที่มีความเป็นเสรีนิยมในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตลอดทั้งศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์มากขึ้น มุ่งที่จะปรับเปลี่ยน บำบัดฟื้นฟู หรือแก้ไขพฤติกรรมของบุคคลที่บกพร่อง ในเรื่องต่างๆ ที่เป็นเหตุให้กระทำผิดกฎหมายอาญาอันเป็นกติกาสังคมถึงขนาดไม่สามารถ ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับคนในสังคมปกติได้ จึงมีความจำเป็นที่ต้องนำคุณลักษณะดังกล่าวนี้ไปปรับปรุง ซ่อมแซมแก้ไข ยกระดับความเจริญทางจิตใจและพฤติกรรมให้อยู่ในระดับเกณฑ์มาตรฐานคนปกติ ในสังคมนั้นๆ ได้ วัตถุประสงค์ของการบังคับโทษที่สำคัญมีดังต่อไปนี้³⁵

2.3.1 เพื่อให้มีการดำรงชีวิตอนาคตโดยปราศจากการกระทำผิดและมีความรับผิดชอบ ต่อสังคม³⁶

วัตถุประสงค์ข้อนี้มุ่งเน้นการดำรงชีวิตในอนาคตโดยปราศจากการกระทำผิดและ มีความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งเป็นข้อที่สำคัญที่สุดและตรงกับความเป็นจริงในการบังคับโทษ ในทัณฑสถานที่ว่า “เมื่อมีการลงโทษจำคุกผู้กระทำผิดครบระยะเวลาแล้ว ผู้นั้นก็จะออกมา ดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมปกติอีกครั้ง” ดังนั้น ในหลายประเทศในโลก เช่น ประเทศญี่ปุ่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศอังกฤษต่างก็มีกฎหมายและหรือแนวนโยบายในการลงโทษ จำคุกที่จะต้องหลีกเลี่ยงผลเสียหายกับบุคคลในการบังคับโทษจำคุก กล่าวคือ ต้องไม่ทำลาย บุคลิกภาพของคนปกติ และต้องสอดคล้องกับหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ อยู่บน พื้นฐานของการบังคับโทษ หลักการความใกล้เคียงของชีวิตภายในและภายนอกเรือนจำ เพราะ นักโทษทุกคนมีโอกาสกลับเข้าสู่สังคมอีกครั้ง หากการจำคุกทำลายบุคลิกภาพของคนให้เสียไป การ ฟื้นฟูก็จะทำไม่ได้ผล สุดท้ายสังคมก็จะได้รับความเสียหายอีกต่อไป

³⁵ ธาณี วรภัทร์ จ (2552). *กฎหมายบังคับโทษในประเทศไทย: การบังคับโทษจำคุก*. น. 36.

³⁶ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976

มาตรา 2 ในการบังคับโทษจำคุก ผู้ต้องขังจะสามารถที่จะดำเนินชีวิตอนาคตโดยปราศจากความผิดอาญา อย่างมีความรับผิดชอบ ในทางสังคม การบังคับโทษจำคุกต้องตอบสนองการคุ้มครองสาธารณะต่อการกระทำ ความผิดในต่อไปด้วย

การลงโทษอย่างมีเหตุผลที่เป็นภาวะวิสัย ย่อมไม่ลงโทษเพียงเนื่องจากว่าได้มีการกระทำผิดขึ้นเท่านั้น เพราะสิ่งใดที่เกิดขึ้นแล้วไม่อาจแก้ไขให้กลับเป็นดังเดิมได้ แต่การลงโทษโดยคำนึงถึงอนาคตหรือการมองไปข้างหน้าเพื่อให้ทั้งผู้ที่กระทำความผิดเองและผู้รู้เห็นว่าผู้กระทำความผิดถูกลงโทษไม่กระทำความผิดขึ้นอีกเป็นสิ่งที่สำคัญ โดยสรุปมีหลักเกณฑ์พื้นฐานการบังคับโทษที่ต้องนำมาใช้ ดังนี้³⁷

1. หลักการความใกล้เคียงของชีวิตภายในและภายนอกเรือนจำ กล่าวคือ รัฐจะต้องพยายามบริหารจัดการต่างๆ ให้การดำเนินชีวิตของผู้ต้องขังภายในเรือนจำมีความใกล้เคียงกับการใช้ชีวิตของบุคคลทั่วไปภายนอกเรือนจำมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ กล่าวอีกนัยหนึ่ง ภายนอกคุกและภายในคุกต้องใกล้เคียงกัน มิฉะนั้นจะทำให้ผู้ได้รับโทษจำคุกเสียบุคลิกภาพ หรือวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตของตนในการอยู่ร่วมกันกับสังคมภายนอกไป ทำให้ไม่สามารถกลับคืนสู่สังคมได้เป็นการทำลายวัฒนธรรมการใช้ชีวิตปกติของมนุษย์

2. หลักการหลีกเลี่ยงผลเสียจากการบังคับโทษ หมายความว่า มาตรการหรือกลไกต่างๆ ในการลงโทษและบังคับโทษต้องหลีกเลี่ยงผลเสียจากการบังคับโทษ อันเป็นการทำลายบุคลิกลักษณะของความเป็นมนุษย์ไป เช่น การไม่ให้เกิดวัฒนธรรมคุกโดยไม่จำเป็น ที่จะเป็ผลมาละลายพฤติกรรมของผู้ต้องขัง การตัดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารภายนอกคุก การลงโทษด้วยวิธีทารุณโหดร้ายภายในเรือนจำ เป็นต้น เป็นการกระทำที่ทำให้ผู้ต้องขังรู้สึกว่าเขาเองด้อยกว่าหรือตกต่ำกว่าคนอื่นทั่วไป เช่น การเรียกชื่อหรือการใช้สรรพนามต่างๆ ในการเรียกผู้ต้องขัง เป็นต้น

3. การพยายามที่จะหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้กระทำความผิดได้ประสบกับสิ่งที่ทำลายคุณลักษณะประจำตัวของคนๆ นั้น กล่าวคือ เมื่อผู้กระทำความผิดถูกคุมขังในเรือนจำ ย่อมเสื่อมเสียฐานะและชื่อเสียงในสายตาของคนทั่วไป ทำให้โอกาสที่จะกลับตัวเป็นคนดีด้อยลง ประกอบกับในกรณีที่ผู้กระทำความผิดได้รับโทษจำคุกครั้งแรกหรือความผิดเล็กๆ น้อยๆ ผู้กระทำความผิดจะต้องมาอยู่ปะปนกับผู้กระทำความผิดที่เป็นอาชญากรอาชีพ ซึ่งมีอิทธิพลที่สามารถครอบงำบุคคลอื่นได้ง่าย เพราะคนเราย่อมซึมซับความเลวได้ง่ายกว่าสิ่งที่ดีๆ ทำให้ผู้ที่พอจะกลับตัวได้หมดโอกาสที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมชั่วเป็นพฤติกรรมที่ดี อันเป็นสิ่งที่คนในสังคมส่วนใหญ่พึงประสงค์ไม่ได้วิธีการอาจได้แก่

(1) การปล่อยตัวผู้กระทำความผิดโดยไม่ลงโทษจำคุก โดยพยายามใช้บทบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการรอกการลงโทษ หรือการรอกการกำหนดโทษ หรือพยายามใช้โทษปรับ เป็นหลักในการเลียงไม่ใช้โทษจำคุกโดยไม่จำเป็น โดยเฉพาะโทษจำคุกกระยะสั้น

³⁷ ธาณี วรภัทร์ ก เล่มเดิม. น. 40-41.

(2) การปล่อยตัวก่อนรับโทษจำคุกครบกำหนด ซึ่งเป็นอำนาจของเจ้าพนักงานในส่วนราชทัณฑ์ที่จะพิจารณาปล่อยตัวผู้ต้องโทษก่อนครบกำหนด หากเห็นว่าความเหมาะสมในอันที่จะมีชีวิตอยู่ในสังคมของผู้นั้นจะเลื่อมทรามลงหากจำคุกอยู่ในเรือนจำต่อไป และการปล่อยตัวผู้นั้นออกมาจะไม่เป็นอันตรายต่อสังคม

(3) การแยกประเภทนักโทษ เช่น แยกนักโทษโดยพิจารณาจากอายุ แยกผู้ที่กระทำความผิดครั้งแรกออกจากพวกที่กระทำความผิดมาแล้วหลายครั้ง เป็นต้น

4. หลักการคืนคนดีสู่สังคม การบังคับโทษมุ่งผลสำเร็จในการสร้างจิตสำนึก สร้างความรู้ผิดชอบชั่วดีให้เกิดขึ้นกับบุคคลที่ต้องโทษให้ได้

2.3.2 เพื่อเป็นการคุ้มครองสังคม

การบังคับโทษมุ่งที่จะคุ้มครองสังคม อันเป็นภารกิจเดียวกันกับภารกิจของกฎหมายอาญา ดังนั้น เมื่อปรากฏเป็นที่แน่ชัดแล้วโดยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาว่า บุคคลใดเป็นผู้กระทำความผิดและศาลได้พิพากษาลงโทษจำคุกแล้ว ส่วนของการบังคับโทษก็จะจำกัดเสรีภาพของนักโทษผู้นั้นเพื่อเข้าสู่มาตรการในการแก้ไขในรูปแบบต่างๆ ตามระยะเวลาที่สมควร โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยต่างๆ เกี่ยวกับความบกพร่องของนักโทษเป็นรายๆ ไป ให้เป็นไปตามแผนการบังคับโทษ เมื่อบำบัดรักษาเป็นปกติแล้ว จึงปล่อยบุคคลนั้นกลับเข้าสู่สังคม วัตถุประสงค์ของการบังคับโทษจึงเป็นการคุ้มครองสังคมได้อย่างแท้จริง ถ้าหากได้กระทำอย่างมีประสิทธิภาพหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ภารกิจของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากลับกรองเอาคนที่กระทำความผิดกฎหมายเข้ารับโทษจำคุก ภารกิจของกฎหมายบังคับโทษจะทำการแก้ไขพฤติกรรมชั่วของคนที่ได้กระทำความผิดกฎหมายอาญาให้เป็นคนดีของสังคม

2.3.3 เพื่อปรับปรุงแก้ไข บำบัดพฤติกรรมที่ผิดกฎหมาย

การยกระดับสามัญสำนึกและพฤติกรรมที่ตกต่ำของผู้กระทำความผิดให้ขึ้นมาสู่ระดับคนปกติ โดยหลักการที่ว่ามนุษย์เป็นประติมากรรมที่ธรรมชาติสร้างขึ้นเป็นพิเศษให้สามารถเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ได้ และสามารถพัฒนาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนิสัยและพฤติกรรมได้ จึงต้องมีการส่งเสริมคุณค่าในตัวบุคคล ส่งเสริมความสามารถของบุคคล ต้องแสดงผลลัพธ์ของความคิดและการกระทำ รวมทั้งผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจสำหรับความเป็นไปได้ที่จะหาเลี้ยงชีพ เพื่อชดเชยจุดอ่อนหรือสิ่งบกพร่องของแต่ละคน ซึ่งการบำบัดปรับปรุงแก้ไขนี้นักโทษแต่ละคนจะไม่เหมือนกัน แต่จะต้องมีวิธีการวิเคราะห์หาสาเหตุและวางแผนการบังคับโทษเป็นรายๆ ไป อันจะยังผลสุดท้ายให้เกิดคือเมื่อนักโทษพ้นโทษแล้วไม่กระทำความผิดซ้ำอีก

อย่างไรก็ตาม แม้การแก้ไขผู้กระทำผิดจะเป็นแนวทางที่ยอมรับกันในวงการราชทัณฑ์ โดยทั่วไป แต่การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดยังมีอุปสรรคหลายประการ ดังนี้³⁸

1. ผู้กระทำผิดได้สูญเสียบุคลิกภาพไปแล้ว เพราะได้ถูกการหล่อหลอมและขัดเกลาให้มีบุคลิกลักษณะเช่นนั้นมาเป็นเวลานาน แต่ใช้เวลาในเรือนจำไม่นานในการที่จะแก้ไขฟื้นฟูให้ฟื้นคืนกลับมา และปรับตัวเข้ากับคนโดยทั่วไปในสังคมนั้นทำได้ยาก

2. การลงโทษขัดกับความรู้สึกของคนในสังคม ในส่วนที่ว่าผู้กระทำผิดไม่ควรได้รับการปฏิบัติที่ดีกว่าคนทั่วไปตามหลักของเบนธัม (Bentham) ที่เรียกว่า “หลักการได้รับประโยชน์ที่น้อยกว่า” (Principle of less eligibility) ทั้งนี้ เพราะคนโดยทั่วไปจะเห็นว่าเป็นการไม่เป็นธรรมที่ผู้กระทำผิดจะได้รับประโยชน์มากกว่าคนทั่วไป เช่น ผู้กระทำผิดจะได้รับการอบรมแก้ไข ฝึกวิชาชีพ สวัสดิการ อาหาร ที่อยู่อาศัย ตลอดจนการจัดการศึกษา การหางาน ในขณะที่คนทั่วไปในสังคมอีกจำนวนมากไม่ได้รับบริการดังกล่าว ความรู้สึกของคนทั่วไปดังกล่าวเห็นได้ว่าขัดกับหลักของการแก้ไขฟื้นฟู

3. การแก้ไขฟื้นฟูเหมาะสำหรับผู้กระทำผิดบางประเภทเท่านั้น เช่น ผู้กระทำผิดครั้งแรก ซึ่งได้กระทำผิดไปเพราะอารมณ์ชั่ววูบหรือโดยพลั้งพลาด หรือทำไปเพราะความจำเป็น การแก้ไขฟื้นฟูไม่ทำให้กระทำผิดซ้ำขึ้นอีกย่อมมีทางทำสำเร็จได้มาก แต่สำหรับผู้กระทำผิดที่เคยกระทำผิดและถูกลงโทษมาหลายครั้งแล้ว หรือพวกอาชญากรอาชีพหรือพวกทำผิดติดนิสัย โอกาสที่จะแก้ไขฟื้นฟูให้กลับตัวยอมจะเป็นไปได้ยาก ดังนั้น การแก้ไขฟื้นฟูจึงไม่สามารถจะทำให้ผู้กระทำผิดกลับตัวได้ทุกกรณีไป

การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดตามปรัชญาที่มุ่งต่อการแก้ไขฟื้นฟูนี้จะเน้นในเรื่องของการแก้ไขฟื้นฟูมากกว่าการลงโทษ และสนับสนุนวิธีการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคล ตลอดจนชี้ให้เห็นว่าอาชญากรรมเป็นผลของความบกพร่องที่มีมาแต่กำเนิด ความไม่สมดุลทางอารมณ์ ความผิดปกติทางจิต แรงกดดันฝ่ายต่ำ ความขัดแย้งระหว่างอีโกและซูเปอร์อีโก หรือผลของการให้การศึกษาอบรมในทางที่ผิด³⁹ ตามปรัชญานี้วิธีการแก้ไขที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์จะถูกนำมาใช้ในการแก้ไขฟื้นฟูเพื่อลดอาชญากรรมในอนาคต

ปรัชญาการแก้ไขฟื้นฟูเพื่อลดอาชญากรรมในอนาคตมีวิวัฒนาการมาจากความคิดมากมายหลายอย่าง⁴⁰ ประการหนึ่งก็คือว่า การคุ้มครองสังคมจากอาชญากรจำเป็นต้องมีการกระทำที่

³⁸ นัทธี จิตสว่าง ก เล่มเดิม. น. 30-31.

³⁹ สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม. (2549). รายงานการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาลยุติธรรม การอบรมหลักสูตรผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น รุ่นที่ 3. น. 36.

⁴⁰ Marc Ancel. (1966). *Social Defense : A Modern Approach to Criminal Problems*. pp. 28-30.

นอกเหนือไปจากการทำให้ผู้กระทำความผิดรู้สึกสำนึกในความผิด อีกความคิดหนึ่งเสนอว่าการลดพฤติกรรมที่ผิดกฎหมายของอาชญากรเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาและอาจทำได้โดยการให้การศึกษาเสียใหม่ ประการสุดท้ายก็คือ ความคิดในทางมนุษยธรรมก่อให้เกิดแนวความคิดในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดอย่างมีมนุษยธรรม

2.4 แนวความคิดของหลักการลงโทษให้เหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิดรายบุคคล (Individualization of Punishment)

หลักการลงโทษให้เหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิด (Individualization) คือ จะต้องมีการกำหนดโทษให้เหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิด (Punishment to Fit the Crime)⁴¹ โดยพิจารณาถึงความจริงที่ว่ามนุษย์แต่ละคนมีความสามารถไม่เท่าเทียมกันในการรับผิดชอบ ทั้งยังมีบุคคลหลายประเภทที่ควรจะได้รับ การลดโทษหรือไม่ต้องรับโทษเลย การลงโทษตามแนวคิดนี้จะมุ่งเน้นที่ตัวผู้กระทำความผิดโดยตรง หากได้ต้องการให้มีผลถึงบุคคลอื่นไม่ โดยมุ่งที่จะปรับปรุงแก้ไขอบรมบ่มนิสัยของผู้กระทำความผิด ให้ผู้กระทำความผิดสามารถกลับตนเป็นพลเมืองดีและกลับคืนสู่สังคมได้ เพราะการลงโทษโดยการทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับความยากลำบากหรือได้รับผลร้ายนั้นในบางกรณีก็ไม่เหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิดและไม่สามารถทำให้ผู้กระทำความผิดประพฤติตัวดีขึ้นได้

การลงโทษให้เหมาะสมกับความผิดและตัวผู้กระทำความผิดมีแนวคิดตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่า การที่มนุษย์แต่ละคนกระทำความผิดนั้นมีสาเหตุมาจากบุคลิกลักษณะอุปนิสัยของผู้กระทำความผิด และพฤติกรรมภายนอก เช่น สิ่งแวดล้อมรอบตัวผู้กระทำความผิด โดยอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการตัดสินใจของบุคคลในการที่จะกระทำความผิด ดังนั้น บุคคลจึงต้องปรับบุคลิกลักษณะของตนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมอยู่เสมอ เนื่องจากบุคลิกลักษณะกับสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันอยู่ตลอดเวลา แต่บุคคลแต่ละคนย่อมไม่สามารถปรับตนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมหรือสภาวะการณ์ต่างๆ ได้เหมือนกัน เพราะบุคคลแต่ละคนต่างมีบุคลิกลักษณะแตกต่างกันออกไป ดังนั้น แบบแห่งความประพฤติของบุคคล (Pattern of Behavior) ย่อมมีลักษณะแตกต่างกันไป ด้วย ซึ่งอาจเป็นไปได้ในทางเข้ากับสังคมและเป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม นักจิตวิทยาจึงเชื่อว่า ลักษณะของความประพฤติอันเป็นปฏิปักษ์ต่อสังคมมีปรากฏอยู่ในตัวบุคคลทุกคน ซึ่งหมายความว่าบุคคลทุกคนมีความเอนเอียงไปในทางประกอบอาชญากรรม (Tendency Towards Crime) ด้วยกันทั้งสิ้น⁴²

⁴¹ Raymond Saleilles. (1986). *The Individualization of Punishment*. pp. 177-179. อ้างถึงใน อัจฉริยา ชูตินันท์. (2555). *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา*. น. 135.

⁴² ชาย เสวีกุล. (2517). *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา*. น. 204

หลักการปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับตัวนักโทษแต่ละคนอยู่ในหลักการลงโทษตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษทางทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด โดยการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูมีหลักคิดว่า “... สิ่งใดก็ตามที่สามารถแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำผิดให้กลับตัวเป็นคนดีได้ สิ่งนั้นคือวิธีการที่ดีที่สุดและควรนำมาใช้ เนื่องจากผู้กระทำผิดแต่ละคนมีปัญหาแตกต่างกัน มีนิสัยใจคอแตกต่างกัน จึงต้องใช้วิธีปฏิบัติที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับว่าวิธีการแบบใดที่จะเหมาะสมกับผู้กระทำผิดมากที่สุด ...” ทั้งนี้ ตามแนวคิดของ Herbert L.Packer ที่สรุปว่าวิธีการใดที่สามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงผู้กระทำผิดได้ก็ควรเลือกใช้วิธีนั้น ดังนั้น การลงโทษจึงต้องเหมาะสมกับการกระทำผิดเป็นรายบุคคลตามแนวคิดนี้ที่ว่า “ในการกำหนดโทษและการพิจารณาความหนักเบาของการลงโทษขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่จำเป็นต้องใช้ในการแก้ไขเปลี่ยนแปลงผู้กระทำผิด ไม่ใช่ความหนักเบาของการกระทำผิด ดังนั้น จึงต้องลงโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคลผู้กระทำผิดว่าเขาควรได้รับการแก้ไขอย่างไร”⁴³

การปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับนักโทษแต่ละคน หมายถึง การที่ศาลหรือองค์กรอื่น (ราชทัณฑ์) ที่มีหน้าที่ควบคุมดูแลนักโทษปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับนักโทษแต่ละคน เพื่อส่งเสริมการฟื้นฟูปรับปรุงแก้ไขและเพื่อให้ผู้กระทำความผิดพร้อมที่จะกลับคืนสู่สังคมอย่างไม่มีปัญหา ซึ่งโดยทั่วไปแล้วการคำนึงถึงลักษณะส่วนตัวของผู้กระทำความผิดอาญานั้น สามารถแบ่งได้เป็น 2 ช่วง

ช่วงแรก คือ ก่อนการพิพากษา (Personnalisation des peines) ศาลจะเป็นผู้มีบทบาทในการกำหนดโทษและระยะเวลาในการลงโทษให้มีความเหมาะสมกับจำเลย โดยการพิจารณาถึงความหนักเบาของความคิดที่จำเลยได้กระทำ เหตุบรรเทาโทษต่างๆ และลักษณะส่วนตัวของจำเลย⁴⁴

ช่วงที่สอง คือ ระหว่างการลงโทษ การลงโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคลระหว่างที่นักโทษต้องรับโทษอยู่ในเรือนจำ การปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับนักโทษแต่ละคนได้ถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวางเพื่อวัตถุประสงค์ในการฟื้นฟูและปรับปรุงแก้ไขให้จำเลยพร้อมที่จะกลับเข้าใช้ชีวิตในสังคมต่อไป ในอดีตมักมีการตั้งสมมติฐานว่าบุคคลที่กระทำความผิดรูปแบบเดียวกันควรจะได้รับ การลงโทษจำคุกเท่ากัน เพราะวัตถุประสงค์ของการลงโทษมุ่งเน้นแต่การลงโทษผู้กระทำความผิดให้สมการกระทำที่ผู้กระทำได้ก่อขึ้น ยับยั้งข่มขู่ไม่ให้ประชาชนกระทำความผิด รวมทั้ง

⁴³ อภิชาติ ดำรงสันติสุข. (2556). *แผนบังคับโทษจำคุกรายบุคคล*. น. 26-28.

⁴⁴ ประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส มาตรา 132-24 บัญญัติว่า “ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย ศาลมีอำนาจพิจารณากำหนดโทษและรูปแบบการลงโทษ โดยคำนึงถึงพฤติกรรมแห่งความคิดและลักษณะของผู้กระทำความผิด เมื่อศาลกำหนดโทษปรับศาลจะพิจารณาถึงรายได้ของผู้กระทำความผิดด้วย.”

การกันผู้กระทำความผิดออกจากสังคมในระยะเวลาที่เหมาะสม ด้วยสมมติฐานเพียงเท่านั้นจึงมีการลงโทษนักโทษที่กระทำความผิดแบบเดียวกันด้วยหลักเกณฑ์เดียวกัน เช่น การกำหนดระยะเวลาจำคุกที่เท่ากัน แต่ในปัจจุบันวัตถุประสงค์ในการลงโทษได้เปลี่ยนไปในทิศทางของการมุ่งเน้นการฟื้นฟูแก้ไขตัวนักโทษ พร้อมทั้งการพยายามทำให้นักโทษกลับคืนสู่สังคม การลงโทษจำคุกจึงมิได้มีเพื่อการแก้แค้นทดแทนการกระทำความผิดหรือเพียงเพื่อการกันผู้ร้ายออกจากสังคมเท่านั้น แต่การจำคุกนั้นยังหมายถึงการเปิดโอกาสให้นักโทษได้รับการฟื้นฟูจิตใจและเตรียมพร้อมกลับเข้าสู่สังคม โดยที่ไม่ทำให้สังคมเดือดร้อน

วัตถุประสงค์ของการลงโทษซึ่งมุ่งเน้นการฟื้นฟูแก้ไขตัวนักโทษ พร้อมทั้งการพยายามทำให้นักโทษกลับคืนสู่สังคมได้รับการยอมรับในประเทศฝรั่งเศส ดังที่ปรากฏในคำวินิจฉัยของตุลาการรัฐธรรมนูญฝรั่งเศสที่ได้กล่าวไว้ว่า “การลงโทษทางอาญาที่เกี่ยวกับการจำกัดเสรีภาพนั้นยอมรับได้ไม่ใช่เพียงเพื่อการป้องกันสังคมและเพื่อการลงโทษผู้ถูกศาลพิพากษา แต่ยังเป็นไปเพื่อการปรับปรุงแก้ไขบุคคลเหล่านี้ และเตรียมการให้พวกเขาสำหรับการกลับเข้าสู่สังคม”⁴⁵ หลักการนี้สะท้อนให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่ยอมรับนับถือในประเทศฝรั่งเศสเป็นอย่างดี กล่าวคือ การป้องกันสังคม การลงโทษผู้กระทำความผิด และการปรับปรุงแก้ไขและเตรียมการให้ผู้กระทำความผิดกลับคืนสู่สังคม⁴⁶ ดังนั้น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการฟื้นฟูแก้ไขตัวนักโทษดังกล่าว การปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละคน ไม่ว่าจะเป็นช่วงการกำหนดโทษโดยศาลที่มีอำนาจตัดสินคดี (Personnalisation des peines) หรือช่วงการลงโทษในเรือนจำ (Individualization des peines) จึงเป็นวิธีการที่ถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวาง กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ สภาวะทางอัตวิสัย (Subjective) ของตัวนักโทษแต่ละคนมีผลกับระยะเวลาจำคุก และการกำหนดมาตรการพิเศษต่างๆ ระหว่างจำคุกเพื่อการฟื้นฟูนักโทษ นักโทษที่ร่วมมือและมีการพัฒนาที่ดีย่อมได้รับการส่งตัวคืนสู่สังคมได้เร็วกว่านักโทษทั่วไป⁴⁷

เมื่อวัตถุประสงค์ของการลงโทษผู้กระทำความผิดได้โน้มเอียงไปในทางการฟื้นฟูแก้ไข (Rehabilitation) และส่งเสริมการกลับเข้าสู่สังคม (Reinsertion) มาตรการและระยะเวลาในการลงโทษจึงต้องเปลี่ยนไปจากเดิมที่ต้องลงโทษนักโทษเพื่อให้สมกับการกระทำที่ได้กระทำไว้เป็น

⁴⁵ คำวินิจฉัยตุลาการรัฐธรรมนูญฝรั่งเศส หมายเลข 93-334 DC ลงวันที่ 20 มกราคม 1994 (ราชกิจจานุเบกษา 26 มกราคม น. 1380). อ้างถึงใน ปกป้อง ศรีสนิท. (2550, มิถุนายน). “การปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับนักโทษแต่ละคน.” *บทบัญญัติ*, 63(2). น. 34.

⁴⁶ ปกป้อง ศรีสนิท. (2550, มิถุนายน). “การปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับนักโทษแต่ละคน.” *บทบัญญัติ*, 63(2). น. 34.

⁴⁷ ปกป้อง ศรีสนิท. เล่มเดิม. น. 35.

ความผิดมาเป็นการพิจารณาถึงลักษณะส่วนตัวของนักโทษและความพร้อมที่จะกลับเข้าสู่สังคมในอนาคต ในส่วนนี้งานราชทัณฑ์ (Service pénitentiaire) และผู้พิพากษาปรับใช้โทษ⁴⁸ (Le juge de l'application des peines เรียกย่อว่า JAP) เข้ามามีบทบาทอย่างมากในการฟื้นฟูแก้ไขนักโทษในเรือนจำ โดยหลักแล้ว “ผู้พิพากษาบังคับโทษ” จะเป็นผู้พิจารณาออกคำสั่งให้ใช้วิธีการต่างๆ ให้เหมาะสมกับตัวนักโทษแต่ละคน โดยตำแหน่งผู้พิพากษาบังคับโทษตั้งขึ้นมาจากอิทธิพลของหลักปัจเจกบุคคลของการลงโทษ (L'individualisation de la peine)⁴⁹ ผู้พิพากษาบังคับโทษมีหน้าที่ในการรักษาหลักการและสาระสำคัญของการลงโทษ ซึ่งรวมถึงการปรับปรุงตัวและแก้ไขฟื้นฟูนักโทษเพื่อกลับคืนสู่สังคม ดังนั้น ผู้พิพากษาบังคับโทษจึงจำเป็นต้องทำงานอย่างใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์⁵⁰

การลงโทษจึงต้องคำนึงถึงธรรมชาติของผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญ โดยเป็นการลงโทษที่เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดและทำให้ผู้กระทำความผิดรวมทั้งผู้บริสุทธิ์สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุข การลงโทษให้มีความเหมาะสมกับความผิดและตัวผู้กระทำความผิด มีความมุ่งหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งพฤติกรรมแนวค้อมของคดีและไม่ใช้กฎหมายอย่างย่อโดยละเอียดข้อเท็จจริงที่แตกต่างกันในแต่ละคดี การลงโทษโดยมีความมุ่งหมายไปถึงอุปนิสัยและบุคลิกลักษณะจึงตรงข้ามกับการลงโทษที่มุ่งจะทดแทน โดยไม่คำนึงถึงการกระทำในอดีตและสิ่งที่จะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคต เพื่อที่จะให้ความมุ่งหมายของการบังคับโทษสามารถนำมาใช้กับผู้กระทำความผิดได้อย่างเหมาะสมจำเป็นจะต้องยอมรับเอาธรรมชาติของบุคลิกลักษณะและอุปนิสัยใจคอของผู้กระทำความผิดมาใช้บังคับ เพื่อให้การลงโทษเกิดความเป็นธรรม และสามารถแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดให้กลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก

ดังนั้น การลงโทษผู้กระทำความผิดจึงต้องมีความเหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิด โดยคำนึงถึงประวัติและบุคลิกลักษณะของผู้กระทำความผิดในระหว่างการลงโทษผู้กระทำความผิดจึงควรที่จะมีการปรับปรุงแก้ไขและอบรมผู้ต้องขังให้มีความประพฤติและทัศนคติที่ดีขึ้น โดยการกำหนดมาตรการบำบัดและกำหนดโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดและเป็นการป้องกันสังคมจากอาชญากรรมที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

⁴⁸ ปกป้อง ศรีสนิท ใช้คำว่า “ผู้พิพากษาปรับใช้โทษ” แต่อาจารย์อุทัย อาทิวะช ใช้คำว่า “ผู้พิพากษาบังคับโทษ” ซึ่งมีความหมายเหมือนกัน

⁴⁹ อุทัย อาทิวะช. (2554). *รวมบทความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส*. น. 152.

⁵⁰ แหล่งเดิม. น. 152-153.

การลงโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคลโดยใช้ระบบการบริหารเรือนจำ (Administrative Individualization)⁵¹ เป็นการลงโทษที่มีลักษณะเป็นการปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำโดยมีการฝึกหัดอาชีพให้ผู้ต้องขัง ซึ่งกระทำโดยเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ที่คอยสังเกตพฤติกรรมของผู้ต้องขังในระหว่างที่ถูกคุมขังว่าควรปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำความผิด จึงเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในการที่จะป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก ซึ่งกระบวนการลงโทษตามระบบนี้จะกระทำภายหลังที่ศาลมีคำพิพากษากำหนดโทษจำเลยแล้ว ในการกำหนดโทษของศาล ผู้พิพากษาไม่อยู่ในฐานะที่จะรู้ข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับตัวจำเลยอย่างเพียงพอ จะรู้ก็แต่เพียงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดของจำเลยและพฤติการณ์แห่งความร้ายแรงของความผิดที่ส่งมาพร้อมกับสำนวนสอบสวน ดังนั้น ศาลจึงไม่สามารถที่จะมีหลักเกณฑ์ล่วงหน้าว่าต้องลงโทษจำเลยอย่างไร จึงจะเป็นการลงโทษที่มีประสิทธิภาพในการที่จะปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมของจำเลยปัจจุบันมีการนำหลักการลงโทษให้มีความเหมาะสมกับตัวบุคคลมาใช้ในระบบการพิจารณาของศาลเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากระยะเวลาของการกำหนดโทษมีความสัมพันธ์ต่อการปรับเปลี่ยนนิสัยของผู้กระทำความผิด ดังนั้น การลงโทษที่เหมาะสมจึงมีผลต่อการเยียวยาแก้ไขผู้กระทำความผิดให้กลับตนเป็นพลเมืองดี

หลักการลงโทษให้มีความเหมาะสมกับตัวบุคคลโดยระบบบริหารงานเรือนจำจะนำมาใช้กับผู้กระทำความผิดในระหว่างที่ต้องโทษอยู่ในเรือนจำ โดยในระหว่างที่ผู้กระทำความผิดรับโทษอยู่นั้นจะมีการนำมาตรการในการแก้ไขตัวนิสัยและปรับปรุงความประพฤติของผู้กระทำความผิดมาใช้บังคับกับผู้กระทำความผิดภายในระยะเวลาที่ได้รับโทษ โดยระยะเวลาที่กำหนดไว้ในคำพิพากษานั้นจะไม่สามารถคาดหมายล่วงหน้าได้ว่าจะต้องใช้เวลาในการปรับปรุงและบำบัดแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดเป็นระยะเวลานานเท่าใด

คดีอาญาที่มีการลงโทษโดยการแก้ไขตัวนิสัยผู้กระทำความผิด ผู้พิพากษาจะพิจารณาว่าจำเลยได้กระทำผิดจริงหรือไม่ และสามารถที่จะปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดให้เป็นคนดีได้หรือไม่ หากสามารถปรับเปลี่ยนแก้ไขพฤติกรรมได้ก็จะพิพากษาให้มีการฝึกและอบรมแทนเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและเหมาะสมกับจำเลย แต่ระยะเวลาในการรับโทษจะต้องไม่ยาวนานเกินไป เพราะระยะเวลายาวนานย่อมมีผลต่อการที่ผู้กระทำความผิดหรือจำเลยจะกลับตนเป็นคนดีอย่างไรก็ตาม การที่จะให้ผู้กระทำความผิดได้รับเสรีภาพและกลับคืนสู่สังคมจะต้องปรากฏว่าผู้กระทำความผิดนั้นจะไม่นำอันตรายมาสู่สังคมและสามารถปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมรวมถึงสภาพแห่งจิตได้แล้วเช่นกัน

⁵¹ Raymond Saleilles. (1986). *The Individualization of Punishment*. pp. 295-301. อ้างถึงใน อภิชาติ ดำรงสันติสุข. เล่มเดิม. น. 38-39.

การดำเนินการปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับนักโทษแต่ละคนจะประสบความสำเร็จได้ในทางปฏิบัติจำเป็นต้องมีการรวบรวมข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ ทั้งที่เกี่ยวกับผู้ต้องขังและการกระทำความผิดของผู้ต้องขังมาตั้งแต่ในชั้นของพนักงานสอบสวน ซึ่งถือเป็นต้นทางของการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับตัวผู้ต้องหาที่สามารถนำเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้นั้นจะต้องเป็นข้อเท็จจริงที่ได้มาอย่างถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายได้วางไว้ และเจ้าพนักงานผู้นำเสนอพยานหลักฐานเกี่ยวกับตัวผู้ต้องหาไม่ควรจำกัดแต่เฉพาะเรื่องที่เป็นโทษเท่านั้น แต่ควรเสนอสิ่งที่เป็นคุณด้วยเช่นกัน ซึ่งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้ต้องขังนั้นสามารถแยกพิจารณาได้เป็น 2 ประการดังนี้⁵²

1. ข้อเท็จจริงที่เป็นคุณ

ข้อเท็จจริงที่เป็นคุณต่อผู้ต้องหาส่วนใหญ่จะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาแห่งชีวิตตลอดจนความประพฤติก่อนการกระทำความผิด ซึ่งเป็นภูมิหลังที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ได้แก่ ประวัติครอบครัวและภูมิหลังทางสังคม (family and social background) ประวัติการทำงาน (work record) บุคลิกลักษณะ (character) สภาพร่างกายและภาวะแห่งจิตใจ (physical and mental condition) เป็นต้น และตามกฎหมายของประเทศอังกฤษ ในการพิจารณาคดีศาลจะไม่ยอมรับพยานหลักฐานเกี่ยวกับความประพฤติที่ไม่ดีของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลย เนื่องจากอาจมีความอคติขึ้นจากพยานหลักฐานเช่นว่านั้น แต่ไม่ห้ามในการที่จะรับฟังพยานหลักฐานเกี่ยวกับความประพฤติที่ดีของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลย โดยสามารถนำมาพิจารณาประกอบการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษให้เบาลง トラบเท่าที่แสดงให้เห็นได้ว่าการกระทำความผิดในครั้งนี้เป็นความผิดพลาดที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องอยู่กับคุณลักษณะส่วนตัวที่เหลือของผู้กระทำความผิด กฎหมายของประเทศอังกฤษยอมให้ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยอ้างความประพฤติที่ดีของตนในการต่อสู้คดีทั้งในส่วนประเด็นที่ว่าผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยซึ่งมีความประพฤติที่ดีตามที่ได้นำสืบนั้นจะกระทำความผิดตามที่ถูกฟ้องได้อย่างไร (improbability) และประเด็นที่เกี่ยวกับความน่าเชื่อถือ (credibility) เกี่ยวกับความประพฤติของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยด้วย

2. ข้อเท็จจริงที่เป็นโทษ

ข้อเท็จจริงที่เป็นโทษต่อผู้ต้องหาส่วนใหญ่จะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับประวัติการกระทำความผิด (prior convictions) เพื่อให้ทราบว่าผู้ต้องหาเคยกระทำความผิดอะไร และได้รับโทษไปแล้วหรือไม่ ซึ่งเป็นภูมิหลังที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดในประเทศไทย เรียกว่า ทะเบียนประวัติ

⁵² ฌ็องฟองส์ สวัสดิ์ดิ้งษ์พร. (2550). การค้นหาความจริงจากภูมิหลังของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน.

อาชญากร (Criminal Records) ซึ่งประวัติบุคคลที่ปรากฏในทะเบียนประวัติอาชญากรนั้นสามารถแบ่งได้เป็น 4 ส่วน คือ⁵³

ส่วนที่หนึ่ง ประกอบด้วย ชื่อ อายุ ตาหนิรูปพรรณ ตาหนิพิการ ลายสัก อุปนิสัย ประจำตัว ภาพถ่าย เชื้อชาติ สัญชาติ ลายพิมพ์นิ้วมือ

ส่วนที่สอง ประกอบด้วย ที่อยู่ ที่เกิด ที่ทำงาน สถานที่ที่ชอบไปเที่ยวหรือปรากฏตัว

ส่วนที่สาม ประกอบด้วย ญาติพี่น้อง เครือญาติ เพื่อนฝูง สิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวกับบุคคล และสถานที่

ส่วนที่สี่ ประกอบด้วย ความรู้ การศึกษา อาชีพ พฤติกรรมเกี่ยวกับความประพฤติ ความโน้มเอียงไปในทางความเชื่อประเภทใด วิธีการในการกระทำผิดถ้าเป็นผู้เคยกระทำผิด

การแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำผิดและการกระทำผิดนับเป็นขั้นตอนหนึ่งที่มีความสำคัญในการดำเนินคดีอาญา เนื่องจากข้อเท็จจริงดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อศาลในการกำหนดโทษ และเป็นประโยชน์ต่อการใช้ดุลพินิจในการสั่งคดีของพนักงานอัยการ รวมถึงการเข้ามามีบทบาทของพนักงานอัยการในการใช้ดุลพินิจสั่งไม่ฟ้องคดี อันเป็นการใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการในการกันคดีและในการร่วมกำหนดโทษให้มีความเหมาะสมกับผู้กระทำผิดตามหลักการลงโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคล (Individualization of Punishment)⁵⁴ ดังนั้น การแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำผิดจึงต้องกระทำอย่างกว้างขวาง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลอันเกี่ยวกับตัวผู้กระทำผิดให้มากที่สุด ทั้งนี้ เพื่อให้การกำหนดโทษเป็นไปอย่างถูกต้อง

การมีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำผิดในชั้นสอบสวนของพนักงานสอบสวนจะเป็นประโยชน์ต่อการใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการในการสั่งคดีว่าสมควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อพนักงานอัยการในการที่จะแถลงต่อศาล เพื่อประกอบดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาล ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่พนักงานสอบสวนจะต้องทำการสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติภูมิหลัง และความประพฤติอันเป็นอาชญาของผู้ต้องหา เพื่อนำมาประกอบการใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการในการสั่งคดี ซึ่งการมีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้กระทำผิดอย่างเพียงพอในชั้นสอบสวนและฟ้องร้องจะเป็นประโยชน์ต่อศาลในการพิจารณาพิพากษาคดี กล่าวคือ การมีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้กระทำผิดอย่างครบถ้วนถูกต้องในชั้นพิจารณาจะทำให้ศาลสามารถพิจารณาพิพากษาลงโทษได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับตัวผู้กระทำผิด

⁵³ ทวีศักดิ์ กักดีโต. (2544). *ทะเบียนประวัติอาชญากร*. น. 11.

⁵⁴ แหล่งเดิม.

การดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเริ่มต้นจากพนักงานสอบสวน โดยพนักงานสอบสวนจะทำหน้าที่รวบรวมข้อเท็จจริง ตลอดจนพยานหลักฐานต่างๆ ทั้งที่เป็นผลดีและผลร้ายต่อผู้ต้องหา⁵⁵ รวมทั้งพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับเหตุบรรเทาโทษของผู้ต้องหาด้วย นอกจากนี้ พนักงานสอบสวนยังชอบที่จะดำเนินการสอบสวนผู้ต้องหาเกี่ยวกับความเป็นมาแห่งชีวิต และความประพฤติอันเป็นอาณัติของเขา หรือประวัติของผู้ต้องหา⁵⁶ แล้วทำสำนวนการสอบสวนเสนอต่อพนักงานอัยการ เมื่อพนักงานอัยการรับสำนวนการสอบสวนจากพนักงานสอบสวนแล้วเห็นว่าพยานหลักฐานข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับผู้ถูกกล่าวหายังไม่ครบถ้วนเพียงพอที่จะสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมได้⁵⁷ เพื่อให้มีข้อมูลเกี่ยวกับตัวจำเลยอย่างเพียงพอในการใช้ดุลพินิจว่าจะดำเนินคดีอาญากับจำเลยต่อไปหรือไม่ หากพนักงานอัยการเห็นสมควรสั่งฟ้องก็จะมีกรยื่นฟ้องคดีต่อศาล โดยในชั้นพิจารณาของศาลจะมีการสืบพยานโจทก์และจำเลย และเมื่อสืบพยานเสร็จสิ้นก็จะมีกรทำคำพิพากษาโดยศาล ซึ่งกระบวนการในการกำหนดโทษของศาลจะมีการพิจารณาข้อเท็จจริงที่ได้มาในระหว่างการดำเนินคดี บุคลิกลักษณะ ตลอดจนประวัติภูมิหลังของจำเลย และรายงานการสืบเสาะและพินิจของพนักงานคุมประพฤติ เพื่อประกอบการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษด้วย และศาลในฐานะผู้ทำหน้าที่กำหนดโทษจำเลยจะกำหนดโทษหรือมาตรการปฏิบัติต่อจำเลยให้มีความเหมาะสมได้ก็ต่อเมื่อศาลมีข้อมูลเกี่ยวกับตัวจำเลยอย่างเพียงพอ และข้อมูลนั้นจะเป็นข้อมูลที่ถูกต้องด้วย จึงจะทำให้การกำหนดโทษสามารถปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำผิดให้กลับตนเป็นพลเมืองดีและกลับคืนสู่สังคมได้อย่างปกติสุข

หลักในการดำเนินคดีอาญา คือ หลักการตรวจสอบ การสอบสวนเป็นการตรวจสอบความจริง การสอบสวนจึงต้องเป็นการค้นหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำของผู้ต้องหาและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้ต้องหา พยานหลักฐานที่ต้องรวบรวมจึงมี 3 ชนิด⁵⁸ คือ

⁵⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา 131 บัญญัติว่า ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิด เท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา

⁵⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา 138 บัญญัติว่า พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนเองหรือส่งประเด็นไปสอบสวน เพื่อทราบความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาณัติของผู้ต้องหา แต่ต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบข้อความทุกข้อที่ได้มา

⁵⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 143.

⁵⁸ คณิต ฌ นคร ก เล่มเดิม. น. 432.

1. พยานหลักฐานที่เป็นผลร้ายแก่ผู้ต้องหา หรือพยานหลักฐานที่ยืนยันผู้ต้องหา
2. พยานหลักฐานที่เป็นผลดีแก่ผู้ต้องหา หรือเป็นประโยชน์กับผู้ต้องหา และ
3. พยานหลักฐานที่เกี่ยวกับเหตุบรรเทาโทษผู้ต้องหา

เมื่อพิจารณาถ้อยคำในมาตรา 131 ประกอบมาตรา 98⁵⁹ แล้วจะเห็นได้ว่า การที่จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา และเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดนั้น พนักงานสอบสวนจะรวบรวมพยานหลักฐานที่ยืนยันผู้ต้องหาอย่างเดียวนั้นได้ไม่ แต่ต้องรวบรวมพยานหลักฐานที่เป็นผลดีแก่ผู้ต้องหาด้วย เพราะในคดีอาญานั้นต้องตัดสินกันด้วยความจริง และการที่จะวินิจฉัยว่าสิ่งใดจริงหรือไม่อย่างไรต้องพิจารณาโดยการฟังความทุกฝ่ายมิใช่ฝ่ายเดียว การสอบสวนจึงต้องมีความเป็นภาวะวิสัย (objectivity)

สำหรับพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับเหตุบรรเทาโทษผู้ต้องหานั้น เมื่อพิจารณามาตรา 131 ประกอบมาตรา 138 แล้ว พนักงานสอบสวนต้องดำเนินการรวบรวมด้วย เพราะข้อเท็จจริงส่วนนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการใช้ดุลพินิจสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการ หรือมิฉะนั้นก็จะเป็นประโยชน์ในการที่พนักงานอัยการจะได้แถลงต่อศาลเพื่อประกอบการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาล ซึ่งในการแถลงนี้พนักงานอัยการยังอาจแถลงเพื่อประโยชน์แก่จำเลยก็ได้ เพราะตามกฎหมายพนักงานอัยการมีอำนาจดำเนินคดีเพื่อประโยชน์ของผู้ถูกกล่าวหาได้⁶⁰

โดยสรุปแล้วองค์กรที่ทำหน้าที่ในการรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวจำเลยเพื่อนำมาใช้ในการพิจารณาพิพากษาคดี และเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับการใช้ในการพิจารณากำหนดโทษที่เหมาะสมกับจำเลยแต่ละบุคคลตามหลักการลงโทษให้เหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิดรายบุคคล (Individualization of Punishment) ได้แก่

1. ตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 และมาตรา 138

เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น กฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้มีอำนาจในการสอบสวนคดีอาญาทั้งปวง⁶¹ ซึ่งการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน

⁵⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา 98 การค้นในที่รโหฐานนั้นจะค้นได้แต่เฉพาะเพื่อหาตัวคนหรือสิ่งของที่ต้องการค้นเท่านั้น แต่มีข้อยกเว้นดังนี้

(1) ในกรณีที่ค้นหาสิ่งของโดยไม่จำกัดสิ่ง เจ้าพนักงานผู้ค้นมีอำนาจยึดสิ่งของใดๆ ซึ่งน่าจะใช้เป็นพยานหลักฐานเพื่อเป็นประโยชน์หรือยืนยันผู้ต้องหาหรือจำเลย

(2) เจ้าพนักงานซึ่งทำการค้นมีอำนาจจับบุคคลหรือสิ่งของอื่นในที่ค้นนั้นได้เมื่อมีหมายอีกต่างหากหรือในกรณีความผิดซึ่งหน้า

⁶⁰ คณิต ฅ นคร ก เล่มเดิม. น. 432-433.

⁶¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 2 (6).

เพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา และเพื่อที่จะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นถึงความผิดนั้น พนักงานสอบสวนจะทำการรวบรวมพยานหลักฐานที่ยืนยันผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดเพียงอย่างเดียวไม่ได้ หากแต่ต้องรวบรวมพยานหลักฐานที่เป็นคุณแก่ผู้ต้องหาด้วย เนื่องจากการดำเนินคดีอาญาต้องตัดสินกันด้วยความจริงแท้และการที่จะวินิจฉัยว่าสิ่งใดจริงหรือไม่อย่างไรจำเป็นต้องพิจารณาโดยการฟังความทุกฝ่าย นอกจากนี้ พนักงานสอบสวนยังต้องดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับเหตุบรรเทาโทษของผู้ต้องหาด้วย เนื่องจากข้อเท็จจริงในส่วนนี้จะเป็นประโยชน์ในการที่พนักงานอัยการจะแถลงต่อศาลเพื่อประกอบการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษของศาล เพื่อให้มีความเหมาะสมกับจำเลยต่อไป

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131⁶² มีเจตนารมณ์มุ่งคุ้มครองผู้ต้องหาให้ได้รับความเป็นธรรมจากการสอบสวนของพนักงานสอบสวน⁶³ โดยพนักงานสอบสวนจะต้องสอบสวนและหาพยานหลักฐานในกรณีที่ผู้ต้องหาไม่มีความผิดหรือได้รับยกเว้นโทษด้วยมิใช่มุ่งค้นหาพยานหลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงความผิดของผู้ต้องหาแต่เพียงอย่างเดียว อีกทั้งบทบัญญัติดังกล่าวยังได้ให้อำนาจพนักงานสอบสวนอย่างกว้างขวางในการค้นหารายละเอียดเกี่ยวกับตัวจำเลยหรือผู้กระทำความผิด และรายละเอียดในการกระทำความผิดเสนอต่อศาล เพื่อศาลจะได้ใช้ดุลพินิจลงโทษจำเลยได้อย่างถูกต้อง จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่พนักงานสอบสวนจะต้องวางตัวเป็นกลางรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดทั้งที่เป็นคุณและเป็นโทษ รวมถึงข้อเท็จจริงต่างๆ ของผู้ถูกกล่าวหา โดยพนักงานสอบสวนจะต้องทำทุกอย่างเพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งความจริงว่าจำเลยกระทำความผิดจริงตามที่ถูกกล่าวหาหรือไม่ และการกระทำผิดเกิดขึ้นจากสาเหตุใด และมีเหตุบรรเทาโทษหรือไม่

ส่วนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 138⁶⁴ มีหลักการที่จะป้องกันมิให้พนักงานสอบสวนเอาเปรียบจำเลย โดยการบัญญัติให้พนักงานสอบสวนต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบในประเด็นความเป็นมาแห่งชีวิต และความประพฤติอันเป็นอาชญาของผู้ต้องหาที่พนักงานสอบสวน

⁶² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา 131 บัญญัติว่า ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา

⁶³ พรธิศา เอี่ยมศิลา. (2549). *ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดเพื่อประกอบการดำเนินคดีอาญา*. น. 70.

⁶⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา 138 บัญญัติว่า พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนเองหรือส่งประเด็นไปสอบสวน เพื่อทราบความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาชญาของผู้ต้องหา แต่ต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบข้อความทุกข้อที่ได้มา

ได้สอบสวนเองหรือที่ได้ส่งประเด็นไปสอบสวน โดยกฎหมายไม่ต้องการให้พนักงานสอบสวน กระทำการอันเป็นการเอาเปรียบจำเลยหรือผู้ต้องหา เนื่องจากการสอบสวนดังกล่าวเป็นการ สอบสวนที่เกี่ยวกับความประพฤติจากผู้อื่นอันเป็นการสอบสวนข้างเดียว จึงต้องมีการแจ้งให้ ผู้ต้องหาทราบและเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาได้ชี้แจงว่าข้อมูลดังกล่าวนั้นถูกต้องและครบถ้วนหรือไม่ เพราะการสอบสวนดังกล่าวมิใช่การสอบสวนประเด็นแห่งคดีโดยตรงว่าจำเลยกระทำผิดหรือไม่ แต่เป็นเรื่องที่จะนำมาประกอบการพิจารณาใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษหรือเพิ่มโทษ เนื่องจก การที่ศาลจะพิจารณาลงโทษจำเลยนั้น ศาลควรมีโอกาสได้รู้จักตัวจำเลยมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดย พนักงานสอบสวนจะต้องทำการสอบสวนให้ทราบถึงภูมิหลังต่างๆ ของจำเลยว่ามีอยู่ใในสภาวะ แวดล้อมอย่างไร นิสัย ความประพฤติ พื้นฐานครอบครัวเป็นอย่างไร ซึ่งการสอบสวนนี้พนักงาน สอบสวนมีหน้าที่ต้องค้นหาความจริงในเรื่องภูมิหลังของจำเลย ทั้งในแง่ที่เป็นประโยชน์และเป็น โทษแก่จำเลย เพื่อให้ข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับประวัติภูมิหลังของจำเลยเข้าสู่กระบวนการพิจารณา ของศาล เพราะข้อเท็จจริงต่างๆ เหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อศาลในการกำหนดโทษของจำเลย ต่อไป⁶⁵

ความเป็นมาแห่งชีวิต หมายถึง ประวัติวิถีชีวิตของผู้ต้องหาก่อนการกระทำผิด เช่น การศึกษา การประกอบอาชีพ เคยทำผิดบ้างหรือไม่

ความประพฤติเป็นอาชญา เช่น เป็นคนใจบุญสุนทาน เป็นคนเสพสุรายาเมาเป็นปกติวิสัย เป็นคนเกะกะเกร

การที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจพนักงานสอบสวนที่จะสอบสวนในเรื่องเหล่านี้ได้ ก็เพราะอำนาจการสอบสวนโดยปกติย่อมต้องมุ่งหมายเพื่อทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและ เพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษในความผิดที่กล่าวหาตามนัยคํานียามมาตรา 2 (11) แห่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่การสอบสวนตามมาตรา 138 หาใช่เพื่อการดังกล่าวไม่ จึงจำเป็นต้องบัญญัติให้อำนาจสอบสวนขึ้นเป็นอีกกรณีหนึ่ง⁶⁶

การสอบสวนตามมาตรา 138 มีข้อแตกต่างจากการสอบสวนโดยปกติอย่างหนึ่ง คือ การ สอบสวนตามมาตรา 138 พนักงานสอบสวนจะต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบข้อความทุกข้อที่สอบสวน ได้มา ส่วนการสอบสวนโดยปกติไม่มีบทบัญญัติบังคับให้พนักงานสอบสวนต้องทำเช่นนั้น เว้นแต่ การแจ้งข้อหาให้ทราบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134⁶⁷

⁶⁵ พรธิดา เอี่ยมศิลา. เล่มเดิม. น. 71-72.

⁶⁶ คณิง ภาไชย. (2543). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1*. น. 333.

⁶⁷ พิพัตน์ จักรางกูร. (2546). *คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. น. 222.

2. พนักงานคุมประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56

ในคดีที่ไม่ปรากฏว่าจำเลยได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือปรากฏว่าได้รับโทษจำคุกมาก่อนแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ มาว่าเวลาใดก่อนมีคำพิพากษาศาลมีอำนาจสั่งให้พนักงานคุมประพฤตีสืบเสาะและพินิจ อายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของจำเลย ตลอดจนสภาพความผิดและเหตุอันสมควรปรานี พร้อมทั้งความเห็นเสนอต่อศาลเพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษา⁶⁸

เมื่อพนักงานคุมประพฤติได้รับทราบคำสั่งศาลแล้วจะดำเนินการสืบเสาะและพินิจข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิด โดยการรวบรวมข้อมูลจากคำให้การของผู้กระทำความผิด จากพยานบุคคลซึ่งอาจเป็นบุคคลในครอบครัว เพื่อนบ้านหรือเพื่อนร่วมงานของผู้กระทำความผิด ตรวจสอบพยานเอกสารต่างๆ เช่น ส่งแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือของผู้กระทำความผิดไปตรวจสอบประวัติอาชญากรรม ตรวจสอบประวัติการทำงาน การศึกษา และความประพฤติจากหน่วยงานต่างๆ และยังสามารถส่งตัวผู้กระทำความผิดไปให้แพทย์ตรวจสุขภาพทางร่างกายและจิตใจ เมื่อดำเนินการสืบเสาะและพินิจเสร็จเรียบร้อยแล้วพนักงานคุมประพฤติจะทำรายงานเสนอต่อศาลต่อไป⁶⁹

3. พนักงานอัยการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 วรรคสอง (ก)

การรวบรวมพยานหลักฐานแม้โดยทั่วไปจะเป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวน แต่พนักงานอัยการก็มีอำนาจหน้าที่ในการรวบรวมพยานหลักฐานด้วย โดยกฎหมายให้อำนาจพนักงานอัยการสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมหรือส่งพยานคนใดมาให้ซักถามเพื่อส่งต่อไป⁷⁰

ในส่วนของการรวบรวมพยานหลักฐานพนักงานอัยการจะต้องรวบรวมพยานหลักฐานที่เป็นผลดีแก่จำเลยด้วย มิใช่ปล่อยให้ทำหน้าที่ของฝ่ายจำเลยในการหาพยานหลักฐานเพียงฝ่ายเดียว เนื่องจากพนักงานอัยการมีหน้าที่ในการค้นหาความจริงและความยุติธรรม (serve truth and justice)⁷¹ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พยานหลักฐานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 และมาตรา 138 เป็นพยานหลักฐานที่จะต้องมีการรวบรวมเสมอ เพราะถ้าไม่มีการ

⁶⁸ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2522, มาตรา 11.

⁶⁹ พรธิดา เอี่ยมศิลา. เล่มเดิม. น. 73.

⁷⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 143 วรรคสอง (ก).

⁷¹ John H. Langbein. (1977). *Comparative Criminal Procedure: Germany*. p. 11.

รวบรวมแล้วจะทำให้เกิดความไม่ยุติธรรมขึ้นได้⁷² โดยพนักงานอัยการจะต้องรับผิดชอบในการสอบสวน 4 ประการ⁷³ คือ

- 1) รับผิดชอบในความชอบด้วยกฎหมายของการสอบสวน
- 2) รับผิดชอบในความชอบด้วยระเบียบของการสอบสวน
- 3) รับผิดชอบในความละเอียดรอบคอบของการสอบสวน และ
- 4) รับผิดชอบในความเชื่อถือได้ของการสอบสวน

การที่พนักงานอัยการสามารถสั่งให้พนักงานสอบสวนสอบสวนเพิ่มเติมในกรณีที่เห็นว่าการสอบสวนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้กระทำผิดยังไม่เพียงพอ โดยเฉพาะในส่วนข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ถูกกล่าวหา ดังนั้น พนักงานอัยการจึงมีส่วนสำคัญในการนำข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์มาบังคับใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ เพราะถึงแม้กฎหมายจะให้อำนาจศาลในการใช้ดุลพินิจตัดสินคดี แต่ศาลจะต้องพิจารณาจากสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวน ฉะนั้น พนักงานอัยการจึงมีบทบาทสำคัญในการที่จะพิจารณาสำนวนการสอบสวนว่าครบถ้วนสมบูรณ์หรือไม่ โดยพนักงานอัยการจะต้องมีความกระตือรือร้น (active) ในการศึกษาข้อมูลข้อเท็จจริงต่างๆ หากเห็นว่ายังไม่เพียงพอในการที่จะดำเนินคดีกับบุคคลนั้นๆ ได้ พนักงานอัยการก็มีอำนาจในการที่จะขอให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพื่อให้ได้ข้อมูล ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องเกี่ยวกับตัวจำเลย สภาพแวดล้อม และพฤติการณ์ในการกระทำความผิด⁷⁴

4. ศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 228 และมาตรา 229

ระบบการพิจารณาคดีอาญาในประเทศไทยศาลจะทำหน้าที่พิจารณาว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงตามฟ้องหรือไม่ และถ้าปรากฏว่าจำเลยเป็นผู้กระทำผิดจำเลยควรจะได้รับโทษเพียงใด ซึ่งศาลจะทำการพิจารณาพิพากษาต่อเนื่องกันไป ในระหว่างการพิจารณาคดีศาลมีอำนาจสืบพยานเพิ่มเติมโดยจะสืบเองหรือส่งประเด็นไปสืบก็ได้⁷⁵ และจะทำการสืบพยานในศาลหรือนอกศาลก็ได้แล้วแต่ความเหมาะสมกับลักษณะของพยาน⁷⁶ โดยพยานหลักฐานเกี่ยวกับความประพฤติและข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับจำเลยสามารถนำสืบเข้ามาในสำนวนศาลได้ ซึ่งจะนำไปใช้ในประเด็น

⁷² คณิต ฒ นคร ก (2541). คำบรรยายสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา สมัยที่ 51. น. 330.

⁷³ คณิต ฒ นคร ง (2539, ธันวาคม). “อัยการกับภารกิจในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล.” *บทบัญญัติ*, 52(4). น. 2.

⁷⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 143.

⁷⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 228.

⁷⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 229.

เรื่องการกำหนดโทษจำเลยเท่านั้น แต่จะนำไปใช้เป็นเหตุรับฟังว่าจำเลยกระทำผิดไม่ได้ ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีบัญญัติแห่งกฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงอันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหาและพฤติการณ์ต่างๆ ของผู้กระทำความผิด⁷⁷ และมีอำนาจสอบสวนเพื่อให้ทราบถึงความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติเป็นอาชิมของผู้ต้องหา ซึ่งเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของผู้ต้องหา การดำรงชีวิตตามปกติของผู้ต้องหา สภาพแวดล้อม ความชอบ ความสนใจ พฤติกรรม การศึกษา ตลอดจนค่านิยมต่างๆ ในการดำรงชีวิตของผู้ต้องหาที่เคยเป็นมาก่อนการกระทำความผิด ซึ่งเป็นอำนาจของพนักงานสอบสวนที่เปิดกว้างทำให้สามารถใช้ความรู้ความสามารถในการค้นคว้ารวบรวมได้อย่างเต็มที่ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ไม่ว่าข้อมูลที่ได้นั้นจะเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้ต้องหาก็ตาม ซึ่งข้อมูลต่างๆ เหล่านี้จะถูกนำไปใช้ในการพิจารณาสั่งคดีของพนักงานอัยการ และเข้าสู่การพิจารณาพิพากษาของศาล โดยเฉพาะข้อมูลที่เป็นคุณแก่ผู้ต้องหาซึ่งศาลสามารถนำมาพิจารณาประกอบในการพิพากษากำหนดโทษจำเลยให้มีความเหมาะสมได้ แต่ในทางปฏิบัติแล้วพนักงานสอบสวนมักไม่ใช้อำนาจหน้าที่ของตนไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้อย่างเคร่งครัด หากแต่พนักงานสอบสวนจะตั้งตนเป็นปรปักษ์กับผู้ต้องหามากกว่าด้วยการสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานที่เป็นโทษหรือที่แสดงให้เห็นว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้นและผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดนั้นจริง จึงทำให้ในสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนมักไม่ปรากฏข้อเท็จจริงต่างๆ นอกเหนือจากข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ซึ่งกฎหมายบัญญัติให้เป็นอำนาจของพนักงานสอบสวนที่จะต้องสอบสวนและรวบรวมไว้ให้ปรากฏในสำนวนการสอบสวน ซึ่งข้อเท็จจริงบางอย่างที่ถูกกลบเกลื่อนไปนั้นอาจเป็นข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ต้องหาในการพิจารณาสั่งคดีของพนักงานอัยการหรือการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล

ในส่วนของพนักงานอัยการซึ่งมิได้เข้าไปสัมผัสข้อเท็จจริงโดยตรงตั้งแต่เริ่มต้นคดี พนักงานอัยการได้แต่เพียงพิจารณาสำนวนการสอบสวนที่พนักงานสอบสวนสรุปสำนวนการสอบสวนว่าเห็นควรสั่งฟ้องผู้ต้องหาหรือเห็นควรสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหามาเท่านั้น หากเห็นว่าพยานหลักฐานไม่ครบถ้วนอย่างไรก็มีแต่เพียงอำนาจในการสั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติมเท่านั้น ซึ่งข้อเท็จจริงในสำนวนการสอบสวนก็มีได้บ่งบอกถึงการรวบรวมพยานหลักฐานทั้งปวงที่เป็นคุณหรือเป็นโทษกับผู้ต้องหาในทุกสำนวนการสอบสวนและในสำนวนการสอบสวนที่พนักงานสอบสวนสรุปสำนวนการสอบสวนว่าเห็นควรสั่งฟ้องผู้ต้องหาจะมีแต่เพียงพยานหลักฐานที่เป็นโทษแก่ผู้ต้องหาเท่านั้น กล่าวคือ เป็นพยานหลักฐานที่รับฟังได้ว่า

⁷⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 131.

ผู้ต้องหาได้กระทำความผิดอาญาจริงตามคำกล่าวหา ส่วนสำนวนการสอบสวนที่พนักงานสอบสวนสรุปสำนวนการสอบสวนว่าเห็นควรสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา ก็มักจะพบว่าพนักงานสอบสวนไม่สามารถรวบรวมพยานหลักฐานได้อย่างเพียงพอที่จะพิจารณาได้ว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดจริง จึงทำความเห็นมาว่าเห็นควรสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา และมักจะไม่มีพยานหลักฐานที่เพียงพอที่เป็นคุณแก่ผู้ต้องหาที่พิสูจน์ว่าผู้ต้องหาบริสุทธิ์ มีแต่เพียงบางสำนวนการสอบสวนเท่านั้น ซึ่งมีจำนวนน้อยมาก ทำให้พนักงานอัยการต้องทำคำสั่งในการสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาไปตามความเห็นของพนักงานสอบสวนเสียส่วนใหญ่ และยิ่งในสำนวนการสอบสวนที่พนักงานสอบสวนสรุปสำนวนการสอบสวนว่าเห็นควรสั่งฟ้องผู้ต้องหาซึ่งในสำนวนมีแต่เพียงพยานหลักฐานที่เป็นโทษแก่ผู้ต้องหาโดยรับฟังได้ว่าผู้ต้องหากระทำความผิดจริงเท่านั้น หากพนักงานอัยการจะมีคำสั่งให้พนักงานสอบสวนสอบสวนเพิ่มเติมเพื่อหาพยานหลักฐานที่จะรับฟังได้ว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดหรือพยานหลักฐานที่เป็นคุณกับผู้ต้องหา ก็จะไม่ได้รับความร่วมมือจากพนักงานสอบสวน เพราะพนักงานสอบสวนเห็นว่าเป็นการสร้างงานเพิ่มให้กับพนักงานสอบสวน⁷⁸

เมื่อข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้ต้องหาและการกระทำความผิดทั้งหลายตามที่ได้กล่าวมา ไม่มีปรากฏอยู่ในสำนวนการสอบสวนจึงไม่อาจปรากฏสู่ศาลได้ ย่อมส่งผลกระทบต่อถึงการพิจารณาโทษที่ประสงฆ์จะลงแก่ตัวจำเลย เนื่องจากศาลจำเป็นต้องใช้ข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ดังกล่าวมาประกอบการพิจารณาในการกำหนดโทษที่มีความเหมาะสมกับตัวจำเลยมากที่สุด เพื่อเป็นการส่งเสริมการฟื้นฟู การปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิด และให้ผู้กระทำความผิดพร้อมที่จะกลับคืนสู่สังคมอย่างไม่มีปัญหาตามหลักการปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับนักโทษแต่ละคน (Individualisation des peines)⁷⁹ โดยศาลจะเป็นผู้มอบหมายในการกำหนดโทษและระยะเวลาการลงโทษให้เหมาะสมกับจำเลย โดยการพิจารณาถึงความหนักเบาของความผิดที่จำเลยได้กระทำ เหตุบรรเทาโทษต่างๆ และลักษณะส่วนตัวของจำเลย ซึ่งเป็นขั้นตอนที่เกิดขึ้นก่อนที่จำเลยจะถูกส่งตัวไปรับการลงโทษอันเป็นขั้นตอนภายในความรับผิดชอบของกรมราชทัณฑ์ ที่สำคัญหากศาลมีคำพิพากษาให้จำคุกจำเลย ข้อมูลต่างๆ ทั้งหลายเหล่านี้ย่อมเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะถูกส่งต่อไปยังราชทัณฑ์เพื่อใช้ในการบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขัง โดยการนำไปใช้ในการวิเคราะห์และกำหนด

⁷⁸ พูลลาภ กันทา. (2553). “แนวความคิดในการวินิจฉัยความรับผิดชอบในทางอาญาและการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อดำเนินคดีกับผู้ต้องหาในชั้นพนักงานสอบสวนและชั้นพนักงานอัยการ.” *วารสารนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 3(1). น. 39-40.

⁷⁹ ปกป้อง ศรีสนิท. (2550, มิถุนายน). “การปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับนักโทษแต่ละคน.” *บทสัมภาษณ์*, 63(2). น. 33.

มาตรการบำบัดแก้ไขส่วนที่บกพร่องและที่เป็นปัญหาของผู้ต้องขังให้มีความเหมาะสมเพื่อนำมาใช้ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังต่อไป

เมื่อข้อเท็จจริงต่างๆ ทั้งที่เป็นประโยชน์และที่เป็นโทษแก่ผู้ต้องขังมิได้มีการรวบรวมไว้อย่างชัดเจนและครอบคลุมตั้งแต่ในชั้นการสอบสวนของพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา จึงทำให้ทางราชทัณฑ์ซึ่งเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ในการบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังต้องทำงานหนัก โดยการดำเนินการค้นหาและรวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องขังผ่านกระบวนการรับตัวผู้ต้องขัง การจำแนกประเภทผู้ต้องขัง และการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังแต่ละราย ดังรายละเอียดที่จะกล่าวต่อไป

2.5 มาตรฐานสากลในการปฏิบัติต่อนักโทษ

กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายอาญาซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์ กฎกติกาของการอยู่ร่วมกันในสังคม เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ผู้กระทำความผิดย่อมจะต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ กฎหมายอาญาจึงเป็นกฎหมายที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ดังนั้น กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษย่อมเป็นกฎหมายที่มีความกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลด้วยเช่นเดียวกัน เนื่องจากเป็นการบัญญัติถึงการลงโทษ สิทธิและหน้าที่ต่างๆ ของผู้ต้องขัง กฎหมายบังคับโทษภายในประเทศจึงต้องมีความสัมพันธ์กับกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศว่าด้วยการบังคับโทษในระดับสากลด้วย เช่น มาตรฐานขั้นต่ำในการปฏิบัติต่อนักโทษแห่งสหประชาชาติ ดังจะกล่าวต่อไปนี้

2.5.1 มาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners)

องค์การสหประชาชาติได้พยายามกำหนดขึ้น โดยนำหลักการและแนวทางปฏิบัติที่เป็นที่ยอมรับกัน โดยทั่วไปว่าเหมาะสมกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง และสร้างประสิทธิภาพต่อการบริหารจัดการเรือนจำ ในปี พ.ศ. 2498 องค์การสหประชาชาติได้ประชุมว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด และได้มีการวางหลักเกณฑ์เป็นข้อกำหนดของมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังและข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้อง

ข้อกำหนดดังกล่าวมิใช่กฎหมายและไม่มีสภาพบังคับ ประเทศต่างๆ จะปฏิบัติหรือไม่ก็ได้ เพียงแต่มีการส่งเสริมให้ประเทศต่างๆ พยายามปฏิบัติตามข้อบังคับดังกล่าวให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งมีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

มาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษมีหลักการเบื้องต้น คือ กฎมาตรฐานทุกข้อจะต้องใช้อย่างเสมอภาค โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ การเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความแตกต่าง

ในเรื่องเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง หรือความคิดเห็นทางอื่น กำหนดทางชาติหรือสังคม สถานะทางทรัพย์สิน กำหนดหรืออื่นใด เป็นเรื่องที่ต้องห้ามทั้งสิ้น และต้องให้ความเคารพต่อความเชื่อทางศาสนาของนักโทษ⁸⁰

เรือนจำทุกแห่งควรจัดให้มีสมุดทะเบียนบันทึกข้อมูลรายละเอียดของนักโทษแต่ละคน เกี่ยวกับลักษณะเฉพาะของนักโทษรายนั้นๆ เหตุที่ต้องโทษและศาลที่พิพากษา วันเวลาที่รับเข้าเรือนจำและกำหนดการปล่อยตัว โดยเรือนจำจะรับตัวบุคคลใดเข้าจำคุกมิได้หากยังไม่มีการลงบันทึกข้อมูลรายละเอียดของคำสั่งจำคุกที่ถูกต้องนั้น⁸¹

นักโทษต่างประเภทกันพึงถูกจำคุกในสถานจำคุกแยกจากกัน โดยคำนึงถึงเพศ อายุ ประวัติการกระทำความผิด เหตุผลในการต้องโทษและความจำเป็นในการปรับปรุงแก้ไข ดังนั้น

(ก) นักโทษชายและหญิงต้องแยกจำคุกต่างเรือนจำกันหากเป็นไปได้ แต่หากเรือนจำใดรับทั้งนักโทษชายและหญิงจะต้องแยกแดนจำคุกสำหรับชายและหญิงออกจากกัน โดยเด็ดขาด

(ข) ผู้ที่ถูกคุมขังระหว่างการดำเนินคดีจะต้องถูกแยกคุมขังต่างหากหากไม่ไปปะปนกับนักโทษเด็ดขาดที่ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกแล้วนั้น

(ค) นักโทษที่ต้องโทษจำคุกจากเหตุทางคดีแพ่งจะต้องแยกจำคุกต่างหากหากไม่ไปปะปนกับนักโทษที่ต้องคำพิพากษาจำคุกอันเนื่องมาจากได้กระทำความผิดทางอาญา

(ง) ผู้ต้องขังเยาว์วัย พึงแยกขังต่างหากจากผู้ต้องขังผู้ใหญ่⁸²

นักโทษทุกคนจะต้องได้รับข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษรเกี่ยวกับข้อบังคับของเรือนจำระเบียบวินัยของเรือนจำ วิธีการแสวงหาข้อมูลและวิธีการร้องทุกข์ตลอดจนข้อมูลสำคัญอื่นๆ ที่จำเป็น ให้นักโทษเข้าใจถึงสิทธิและหน้าที่ของตน รวมทั้งข้อแนะนำเกี่ยวกับวิธีการปรับตัวในการใช้ชีวิตในเรือนจำ ในกรณีที่นักโทษอ่านหนังสือไม่ออก ทางเรือนจำจะต้องอธิบายข้อมูลต่างๆ ดังกล่าวด้วยวาจาให้นักโทษได้เข้าใจ⁸³

เรือนจำทุกแห่งต้องจัดให้มีห้องสมุดสำหรับนักโทษทุกประเภทอย่างเพียงพอ โดยจะต้องมีหนังสือทั้งประเภทมีสาระกับหนังสืออ่านเล่น ทั้งนี้ ให้นักโทษพึงได้รับการสนับสนุนให้ได้ใช้ประโยชน์จากห้องสมุดอย่างเต็มที่ด้วย⁸⁴

⁸⁰ มาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ ข้อ 6.

⁸¹ มาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ ข้อ 7.

⁸² มาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ ข้อ 8.

⁸³ มาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ ข้อ 35.

⁸⁴ มาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ ข้อ 40.

หน่วยงานราชทัณฑ์ต้องใส่ใจในการคัดเลือกผู้ที่เข้ามาเป็นเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ โดยคำนึงถึงความซื่อสัตย์สุจริต ความเป็นผู้มีมนุษยธรรม ความสามารถเชิงวิชาชีพ และความเหมาะสมกับงานราชทัณฑ์ โดยเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์จะต้องมีมาตรฐานด้านสติปัญญาและการศึกษาอบรมที่เพียงพอในระหว่างที่อยู่ในวิชาชีพของงานราชทัณฑ์ เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ก็พึงฝึกฝนและเพิ่มพูนความรู้ความสามารถในวิชาชีพโดยเข้ารับการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องด้วย⁸⁵ เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ทุกคนพึงดำรงตนและปฏิบัติหน้าที่ในทางที่จะเป็นการจูงใจให้นักโทษได้เห็นแบบอย่างความประพฤติที่ดีและเกิดความเชื่อถ้อยอยู่เสมอ นอกจากนี้ บุคลากรของงานราชทัณฑ์ควรมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น นักจิตบำบัด นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ครู และนักฝึกอาชีพรวมอยู่ด้วยเป็นจำนวนมากพอเท่าที่จะเป็นไปได้⁸⁶

กรณีนักโทษที่ต้องโทษจำคุกตามคำพิพากษา พึงเป็นที่ตระหนักว่าโทษจำคุกและมาตรการอื่นที่เกี่ยวข้องนั้นเป็นโทษที่หนักอยู่แล้วในแง่ที่ว่า เป็นการทำให้ผู้กระทำความผิดต้องถูกแยกออกจากโลกภายนอกโดยเป็นการจำกัดอิสรภาพและเสรีภาพของผู้นั้น ดังนั้น ระบบราชทัณฑ์จึงไม่ควรจะไปเพิ่มความทุกข์ให้แก่นักโทษในเรื่องจำหนักขึ้นไปกว่าโดยสภาพของโทษจำคุกนั้นอีก เว้นแต่ในกรณีของการคัดแยกประเภทของนักโทษโดยชอบธรรมหรือเพื่อการรักษาระเบียบวินัย โดยที่โทษจำคุกหรือมาตรการลงโทษอื่นที่เป็นการจำกัดอิสรภาพในทำนองเดียวกันมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสังคมให้ปลอดภัยที่สุดจากอาชญากรรม ซึ่งจะบรรลุผลได้ก็ต่อเมื่อโทษจำคุกนั้นสามารถจะทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับการฟื้นฟูทัศนคติใหม่มากที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ เพื่อให้เป็นผู้ที่มีความตั้งใจและสามารถที่จะดำรงชีวิตในทางที่เคารพต่อกฎหมายบ้านเมืองและช่วยเหลือตนเองได้เมื่อกลับคืนสู่สังคมแล้ว โดยเรือนจำพึงนำเอาการดำเนินการและรูปแบบของการช่วยเหลือทุกอย่างที่เหมาะสมและมีอยู่ ทั้งในด้านการแก้ไขเยียวยา การศึกษา การอบรมทางคุณธรรมและทางจิตวิญญาณมาใช้ ตลอดจนจัดให้มีการช่วยเหลือเชิงแก้ไขเยียวยานักโทษให้เหมาะสมกับความต้องการของนักโทษรายบุคคลด้วย⁸⁷

การบำบัดแก่นักโทษจะต้องไม่เป็นการตัดขาดนักโทษออกจากชุมชน หากแต่ต้องให้นักโทษได้มีความสัมพันธ์กับชุมชน ควรมีการประสานงานระหว่างเรือนจำกับองค์กรที่ทำงานด้านสังคมเกี่ยวกับการดูแลและพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักโทษ ครอบครัวของนักโทษ และหน่วยงานที่บำเพ็ญประโยชน์ทางสังคม ทุกขั้นตอนควรมีมาตรการดูแลเพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมาย กำหนดโทษตามคำพิพากษา สิทธิประโยชน์ สวัสดิภาพทางสังคม และประโยชน์ทาง

⁸⁵ มาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ ข้อ 46, ข้อ 47.

⁸⁶ มาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ ข้อ 48, ข้อ 49.

⁸⁷ มาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ ข้อ 57, ข้อ 58, ข้อ 59.

สังคมอื่นๆ ของนักโทษให้มากที่สุด⁸⁸ ในส่วนของการบำบัดแก้ไขนักโทษจะต้องดำเนินการตลอดระยะเวลาที่นักโทษผู้นั้นต้องโทษจำคุกหรือโทษอื่นที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน โดยจะต้องมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้นักโทษนั้นเคารพต่อกฎหมายและสามารถช่วยเหลือตนเองได้เมื่อพ้นโทษ ซึ่งการบำบัดแก้ไขเพียงทำให้เกิดผลเช่นนั้นพร้อมไปกับได้พัฒนาจิตสำนึกแห่งความรับผิดชอบและความนับถือตนเองของนักโทษ โดยทางเรือนจำจะต้องใช้มาตรการทุกอย่างรวมทั้งการอบรมทางศาสนาตามที่จะจัดได้ ตลอดจนให้การศึกษา การจัดให้มีการแนะแนวและฝึกอบรมด้านอาชีพ กิจกรรมสังคม การฝึกฝนเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพที่ดีและการกีฬา เพื่อให้เหมาะสมกับนักโทษรายบุคคลโดยคำนึงถึงประวัติทางสังคมและประวัติการกระทำผิดของนักโทษ ความพร้อมทางร่างกายและจิตใจ ทักษะและลักษณะทางอารมณ์ของนักโทษ ตลอดจนกำหนดระยะเวลาของโทษจำคุกและแนวโน้มเกี่ยวกับอนาคตของนักโทษผู้นั้นภายหลังการพ้นโทษ⁸⁹

เรือนจำจะต้องจัดให้มีการจำแนกประเภทของนักโทษและการคัดแยกนักโทษรายบุคคล ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อคัดแยกนักโทษออกจากบรรดานักโทษอื่นที่มีประวัติอาชญากรรมและความประพฤติที่ไม่ดี ซึ่งอาจชักนำไปในทางที่เลวร้ายได้ และเพื่อประโยชน์ในการจัดมาตรการการบำบัดฟื้นฟูทางสังคมแก่นักโทษ จึงต้องมีการคัดแยกประเภทของนักโทษออกเป็นหลายประเภท และต้องมีการจัดเรือนจำออกเป็นหลายประเภทและการจัดให้มีแดนต่างๆ ของเรือนจำแยกเป็นหลายแดนตามประเภทของนักโทษ ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์แก่การบำบัดแก้ไขนักโทษให้เหมาะสมแก่ลักษณะของนักโทษผู้นั้น⁹⁰ ในทันทีที่รับนักโทษผู้นั้นเข้าสู่เรือนจำและได้ศึกษาบุคลิกภาพของนักโทษผู้นั้นแล้ว การจัดรายการฝึกอบรมและบำบัดแก้ไขนักโทษผู้นั้นให้อาศัยข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการเฉพาะสำหรับนักโทษผู้นั้น ตลอดจนความสามารถและแนวโน้มของนักโทษผู้นั้นเป็นฐานในการพิจารณา⁹¹

นักโทษที่ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกทุกคนมีหน้าที่ต้องทำงานในเรือนจำ โดยนักโทษมีสิทธิเลือกชนิดของงานตามที่ตนประสงค์จะทำตามที่ทางเรือนจำจัดให้มีได้ และต้องเป็นงานที่เหมาะสมกับความพร้อมทางด้านร่างกายและจิตใจ เป็นงานที่ไม่หนักจนเกินไป และอยู่ระหว่างเวลาของวันทำงานตามปกติ นอกจากนี้ ทางเรือนจำควรจัดให้มีการฝึกอบรมอาชีพที่เป็นประโยชน์แก่นักโทษ และส่งเสริมให้นักโทษได้เพิ่มพูนทักษะในการประกอบอาชีพโดยสุจริต อันจะเป็นประโยชน์ต่อนักโทษเมื่อพ้นโทษแล้ว ทั้งนี้ การจัดการและลักษณะของงานที่จัดให้

⁸⁸ มาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ ข้อ 61.

⁸⁹ มาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ ข้อ 65, ข้อ 66 (1).

⁹⁰ มาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ ข้อ 67, ข้อ 68.

⁹¹ มาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ ข้อ 69.

นักโทษทำในเรือนจำควรมีลักษณะเหมือนกับงานในสังคมนอกเรือนจำมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อจะได้เป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่ นักโทษสามารถประกอบอาชีพได้ตามปกติหลังจากพ้นโทษจำคุกไปแล้ว⁹²

เรือนจำจะต้องมีการส่งเสริมการศึกษาต่อของนักโทษที่ยังสามารถศึกษาต่อได้ รวมทั้งการจัดการศึกษาทางศาสนาที่สามารถจะกระทำได้ในประเทศนั้นให้แก่ นักโทษด้วย โดยเฉพาะ นักโทษที่เป็นเยาวชนและนักโทษที่ไม่รู้หนังสือจะต้องมีการศึกษาภาคบังคับรองรับโดยค่าใช้จ่ายของหน่วยงานราชทัณฑ์นั่นเอง โดยจะต้องเป็นการศึกษาที่สอดคล้องและเชื่อมโยงกับการศึกษาในระบบของประเทศให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อว่าเมื่อนักโทษได้พ้นโทษแล้วจะได้สามารถศึกษาต่อในสถานศึกษาได้โดยต่อเนื่องและไม่เป็นอุปสรรค รวมทั้งจะต้องจัดให้มีกิจกรรมเชิง สันทนาการและเชิงวัฒนธรรม เพื่อประโยชน์แก่สุขภาพกายและสุขภาพจิตของนักโทษด้วย⁹³

เรือนจำจะต้องให้ความสำคัญในการส่งเสริมให้นักโทษและครอบครัวของนักโทษได้ รักษาและพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน จึงต้องส่งเสริมและช่วยเหลือให้นักโทษยังคงมี ความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลและองค์กรภายนอกเรือนจำ ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งที่สุดสำหรับ ครอบครัวของนักโทษและต่อการบำบัดฟื้นฟูทางสังคมแก่นักโทษเองด้วย⁹⁴ นอกจากนี้ เรือนจำ หน่วยงานราชทัณฑ์ ส่วนราชการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องจัดเตรียมความพร้อมด้านต่างๆ ให้แก่นักโทษก่อนที่จะได้รับการปล่อยตัว เพื่อให้ นักโทษสามารถกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้ใหม่ สิ่งที่เป็น ได้แก่ เอกสารสำคัญและเอกสารประจำตัว ที่พักอาศัย งาน เสื้อผ้าในจำนวนที่พอเพียง และเหมาะสมตามสภาพอากาศและฤดูกาล ตลอดจนปัจจัยอื่นๆ เพื่อให้ นักโทษสามารถดูแลตนเอง และกลับถึงภูมิลำเนาของตนได้ทันทีหลังได้รับการปล่อยตัว⁹⁵

2.5.2 หลักการพื้นฐานว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ (Basic Principles for the Treatment of Prisoners)

หลักการฉบับนี้ได้มีการรับรองและประกาศโดยที่ประชุมสมัชชาทั่วไป โดยมีมติที่ 45/111 เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม ค.ศ. 1990 มีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้⁹⁶

⁹² มาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ ข้อ 71, ข้อ 72.

⁹³ มาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ ข้อ 77, ข้อ 78.

⁹⁴ มาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ ข้อ 79, ข้อ 80.

⁹⁵ มาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ ข้อ 81.

⁹⁶ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ ชาติ ชัยเดชสุริยะ และณัฐวสา นัทรไพฑูรย์. มาตรฐานองค์การสหประชาชาติ ว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. น. 186.

นักโทษทุกคนพึงได้รับการปฏิบัติอย่างเคารพต่อศักดิ์ศรีคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์⁹⁷ การเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องของเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดทางการเมือง หรือความคิดเห็นอื่นๆ แหล่งกำเนิดทางชาติหรือสังคม สถานะทางทรัพย์สิน กำเนิดหรือทางอื่นใดนั้นจะกระทำมิได้⁹⁸ และจะต้องมีการเคารพต่อความเชื่อทางศาสนาและกฎเกณฑ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนที่นักโทษเป็นสมาชิกอยู่ ตามที่เงื่อนไขของสังคมนั้นกำหนดด้วย⁹⁹

ความรับผิดชอบของเรือนจำในการคุมขังนักโทษและในการคุ้มครองสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมนั้นจะต้องเป็นไปอย่างสอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงสังคมในด้านอื่นๆ ของรัฐ และความรับผิดชอบขั้นพื้นฐานของรัฐ ในการส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีและการพัฒนาของสมาชิกทั้งหมดของสังคม¹⁰⁰ เว้นแต่ข้อจำกัดซึ่งเป็นที่เห็นได้ชัดว่ามีความจำเป็นอันสืบเนื่องจากข้อเท็จจริงว่า จะต้องจำกัดอิสรภาพของนักโทษนั้นนักโทษทุกคนพึงได้รับความคุ้มครองในเรื่องของสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานซึ่งกำหนดโดยปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ตลอดจนกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิความเป็นพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และพิธีสารตามสิทธิฉบับอื่นๆ ซึ่งประเทศนั้นๆ ได้ตกลงเป็นภาคี อีกทั้งนักโทษทุกคนพึงได้รับการคุ้มครองสิทธิอื่นๆ ตามที่ได้กำหนดไว้ในอนุสัญญาฉบับอื่นขององค์การสหประชาชาติด้วย¹⁰¹

นักโทษทุกคนพึงมีสิทธิที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมและการศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์¹⁰² และพึงดำเนินการให้นักโทษสามารถทำงานที่มีคุณประโยชน์และได้รับค่าตอบแทนซึ่งจะเอื้อต่อการเตรียมความพร้อมที่จะกลับไปทำงานในสังคมเมื่อพ้นโทษต่อไป อีกทั้งยังจะเป็นการทำให้ นักโทษมีรายได้จุนเจือตนเองและครอบครัว¹⁰³

นักโทษที่พ้นโทษแล้วพึงได้รับโอกาสและการปฏิบัติที่จะทำให้สามารถกลับไปใช้ชีวิตในสังคมในสถานะที่ดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ด้วยการมีส่วนร่วมและความช่วยเหลือของชุมชนและ

⁹⁷ หลักการพื้นฐานว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ ข้อ 1.

⁹⁸ หลักการพื้นฐานว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ ข้อ 2.

⁹⁹ หลักการพื้นฐานว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ ข้อ 3.

¹⁰⁰ หลักการพื้นฐานว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ ข้อ 4.

¹⁰¹ หลักการพื้นฐานว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ ข้อ 5.

¹⁰² หลักการพื้นฐานว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ ข้อ 6.

¹⁰³ หลักการพื้นฐานว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ ข้อ 8.

องค์กรต่างๆ ในสังคม โดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้เสียหายนั้นด้วย¹⁰⁴ ทั้งนี้ หลักการทุกประการดังกล่าวข้างต้นพึงมีการปฏิบัติอย่างเที่ยงธรรม¹⁰⁵

2.6 แนวคิดเกี่ยวกับผู้ต้องขัง เรือนจำและทัณฑสถาน

เมื่อได้ศึกษาถึงความหมายของการบังคับโทษ วัตถุประสงค์ของการลงโทษและการบังคับโทษแล้วจะเห็นได้ว่า ในปัจจุบันนี้หลักการและปรัชญาของการลงโทษผู้กระทำความผิดทางอาญานั้น มุ่งประสงค์ที่จะแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรมนิสัยและทัศนคติของผู้กระทำความผิดให้เป็นคนดี มีความรับผิดชอบต่อสังคม และสามารถกลับมาดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างปกติสุข โดยไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก

สำหรับวิธีการที่จะใช้ในการแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรมนิสัยของผู้กระทำความผิดให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษได้นั้น จำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดประเภทของผู้ต้องขัง และแบ่งแยกการคุมขังผู้ต้องขังแต่ละประเภทออกจากกันอย่างชัดเจน จึงจะสามารถกำหนดมาตรการต่างๆ ที่จะนำมาใช้ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังแต่ละประเภทได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องทำการศึกษาถึงความหมายของผู้ต้องขัง ประเภทของผู้ต้องขัง ความหมายของเรือนจำและทัณฑสถาน และการจัดประเภทของเรือนจำดังรายละเอียดที่จะกล่าวต่อไปนี้

2.6.1 ความหมายของผู้ต้องขัง

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 มาตรา 4 (2), (3), (4) และ (5) ได้ให้ความหมายของผู้ต้องขังไว้ดังต่อไปนี้

1. ผู้ต้องขัง (Prisoner) หมายความว่า รวมตลอดถึงนักโทษเด็ดขาด คนต้องขัง และคนฝาก
2. นักโทษเด็ดขาด (Convict)¹⁰⁶ หมายความว่า บุคคลที่ถูกขังไว้ตามหมายจำคุก ภายหลังคำพิพากษาถึงที่สุด ซึ่งได้แก่ คำพิพากษาของศาลฎีกา หรือคำพิพากษาของศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ ซึ่งคู่ความมิได้อุทธรณ์ฎีกาในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด หรือต้องห้ามมิให้อุทธรณ์หรือฎีกาตามกฎหมาย รวมตลอดถึงคำพิพากษาของศาลชั้นต้นให้ลงโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิตแม้จำเลยจะมีได้อุทธรณ์ให้ถือว่าคำพิพากษานั้นจะยังไม่ถึงที่สุด เว้นแต่ศาลอุทธรณ์จะได้พิพากษายืน (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 245 วรรค 2) ต่อมาความหมายของคำว่า “นักโทษเด็ดขาด” นี้ได้ถูกขยายความเพิ่มเติมออกไปโดยพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ (ฉบับที่ 3)

¹⁰⁴ หลักการพื้นฐานว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ ข้อ 10.

¹⁰⁵ หลักการพื้นฐานว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ ข้อ 11.

¹⁰⁶ ประเสริฐ เมฆมณี ก เล่มเดิม. น. 210-211.

พ.ศ. 2522 มาตรา 3 ให้ยกเลิกความใน (3) ของมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน “(3) นักโทษเด็ดขาด หมายความว่า บุคคลซึ่งถูกขังไว้ตามหมายจำคุกภายหลังคำพิพากษาถึงที่สุด และหมายความรวมถึงบุคคลซึ่งถูกขังไว้ตามคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายให้ลงโทษด้วย” เหตุผลที่ได้มีการขยายความหมายของคำว่านักโทษเด็ดขาดก็เนื่องจากกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์ยังไม่ได้กำหนดวิธีปฏิบัติแก่บุคคลซึ่งถูกขังไว้ตามคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย สมควรกำหนดให้บุคคลดังกล่าวเป็นนักโทษเด็ดขาด เพื่อให้ได้รับสิทธิเสมือนนักโทษเด็ดขาดตามคำพิพากษาของศาล จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ นับเป็นหลักการปฏิบัติที่จะให้บังเกิดความเท่าเทียมทางกฎหมายแก่ผู้ต้องขัง

3. คนต้องขัง (Entrusted Person) หมายความว่า บุคคลที่ถูกขังไว้ตามหมายขัง

4. คนฝาก (Qualifier Convict) หมายความว่า บุคคลที่ถูกฝากให้ควบคุมไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือกฎหมายอื่น โดยไม่มีหมายอาญา

2.6.2 ประเภทของผู้ต้องขัง

ผู้กระทำความผิดอาญาซึ่งศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกล้วนมีที่มาจากกระทำความผิดอาญาที่แตกต่างกันไป ไม่ว่าจะเป็นความผิดต่อชีวิต ร่างกาย ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือแม้แต่ผู้ต้องขังที่มีความบกพร่องทางจิต อีกทั้งผู้ต้องขังยังมีความแตกต่างทางด้านอายุ เพศ และศาสนา ความแตกต่างเหล่านี้ส่งผลให้ไม่สามารถคุมขังผู้ต้องขังเหล่านี้ไว้ด้วยกันได้ เนื่องจากผู้ต้องขังแต่ละประเภทย่อมมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างกันไป เช่น ผู้กระทำความผิดวัยหนุ่มซึ่งมีอายุระหว่าง 18-25 ปี มีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการศึกษาอบรมมากกว่าผู้ต้องขังที่อยู่ในช่วงอายุอื่น หรือผู้ต้องขังที่มีความบกพร่องทางจิตย่อมมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการดูแลรักษามากกว่าผู้ต้องขังประเภทอื่น เป็นต้น

กฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ข้อ 40 ได้กำหนดถึงการแบ่งประเภทของผู้ต้องขังไว้ 7 ประเภท ได้แก่

1. ผู้ต้องขังหญิง
2. ผู้ต้องขังที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี และต้องโทษเป็นครั้งแรก
3. ผู้ต้องขังที่ต่อโทษสำหรับความผิดที่กระทำอนาจาร
4. ผู้ต้องขังที่ต่อโทษสำหรับความผิดที่ประทุษร้ายแก่ชีวิตและร่างกาย
5. ผู้ต้องขังซึ่งต่อโทษสำหรับความผิดที่ประทุษร้ายแก่ทรัพย์
6. ผู้ต้องขังซึ่งศาลพิพากษาว่าเป็นผู้มีสันดานเป็นผู้ร้าย
7. ผู้ต้องขังที่ไม่อยู่ในจำพวกที่ได้ระบุนมาแล้ว

โดยผู้ต้องขังที่เป็นหญิงควรควบคุมไว้ที่เรือนจำหญิง ผู้ต้องขังคดีอาเสพติดก็ควรควบคุมไว้โดยเฉพาะแยกต่างหากจากผู้ต้องขังประเภทอื่น เนื่องจากผู้ต้องขังคดีอาเสพติดอาจจะพุดจาซักรวนให้ผู้ต้องขังประเภทอื่นติดยาเสพติดไปด้วยได้ อันเป็นการถ่ายทอดพฤติกรรมของผู้ต้องขังภายในเรือนจำ ส่วนผู้ต้องขังที่อยู่ในวัยหนุ่มก็ควรควบคุมไว้ที่ทัณฑสถานวัยหนุ่ม และไม่นำผู้ต้องขังประเภทอื่นๆ มาอยู่รวมกัน เนื่องจากผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นผู้ที่มีอายุน้อยจึงอาจถูกรังแก หรือชักชวนให้กระทำความผิดที่มีความร้ายแรงยิ่งขึ้นไปอีก ที่สำคัญผู้ต้องขังวัยหนุ่มจำเป็นต้องได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างไปจากผู้ต้องขังประเภทอื่นๆ โดยให้ความสำคัญทางด้านการศึกษามากเป็นพิเศษกว่าการทำงานหรือการฝึกวิชาชีพ

การที่กฎหมายกำหนดประเภทของผู้ต้องขังไว้ก็เพื่อคัดกันมิให้ผู้ต้องขังต่างประเภทต่างคดีและมีระดับพื้นฐานการประพฤติดที่แตกต่างกันได้อยู่ปะปนมั่วสุมกัน ซึ่งนอกจากจะก่อให้เกิดความยุ่งยากในแง่ของการปกครองและการรักษาระเบียบวินัยแล้วยังเป็นผลเสียในแง่ของหลักทัณฑวิทยาแผนใหม่ ที่มุ่งประสงค์ให้ผู้ต้องขังต่างประเภทได้รับการแยกคุมขัง และแยกการปฏิบัติที่แตกต่างกันไปตามลักษณะของความผิด ความแตกต่างในการกระทำผิด อายุ และเพศ เป็นสำคัญ¹⁰⁷ เมื่อมีการกำหนดประเภทของผู้ต้องขังไว้อย่างชัดเจนแล้ว การควบคุมผู้ต้องขังต่างประเภทไว้ต่างสถานที่กันจึงเป็นสิ่งสำคัญ หากมีการนำผู้ต้องขังต่างประเภทมาอยู่รวมกันย่อมก่อให้เกิดผลเสียในแง่ของการควบคุม การบำบัดแก้ไข และยังก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การประกอบอาชญากรรมอื่นๆ อีกด้วย

2.6.3 ความหมายของเรือนจำ ทัณฑสถาน และทัณฑสถานวัยหนุ่ม

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 มาตรา 4 ได้ให้ความหมายคำว่า “เรือนจำ” หมายความว่าที่ซึ่งใช้ควบคุมกักขังผู้ต้องขังกับทั้งสิ่งที่ใช้ต่อเนื่องกัน และให้หมายความรวมตลอดถึงที่อื่นใดซึ่งรัฐมนตรีได้กำหนดและประกาศในราชกิจจานุเบกษาว่าอาณาเขตไว้โดยชัดเจน

ดังนั้น คำว่า “เรือนจำ” โดยพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 จึงย่อมาหมายถึง¹⁰⁸

1. สถานที่ซึ่งใช้ควบคุมผู้ต้องขังอันได้แก่ นักโทษเด็ดขาด คนต้องขังและคนฝาก รวมทั้งสิ่งที่ใช้ต่อเนื่องกัน ซึ่งน่าจะหมายถึง อาคารสถานที่ทำการเรือนจำ กำแพง ป้อมยาม เป็นต้น¹⁰⁹

¹⁰⁷ ประเสริฐ เมฆมณี ข (2526). คำอธิบายเปรียบเทียบพระราชบัญญัติราชทัณฑ์เรียงมาตรากับกฎกระทรวงและมาตรฐานทั่วไปในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง. น. 109-110.

¹⁰⁸ ประเสริฐ เมฆมณี ก เล่มเดิม. น. 208.

¹⁰⁹ กรมราชทัณฑ์ ก (2537). 80 ปี กรมราชทัณฑ์. น. 3.

2. ที่อื่นใดซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ซึ่งบังคับบัญชากรมราชทัณฑ์ได้กำหนดและประกาศในราชกิจจานุเบกษาว่าอาณาเขตไว้โดยชัดเจนนั้น ย่อมหมายถึง อาคารและบริเวณสถานที่ซึ่งใช้ประโยชน์ในกิจการเรือนจำ ซึ่งได้ทำแผนที่แสดงอาณาเขตกำหนดไว้เป็นการแน่นอน และได้ประกาศไว้อย่างชัดเจนในราชกิจจานุเบกษาแล้ว

การพิจารณาความหมายของ “เรือนจำ” ในแง่ทัณฑวิทยา เป็นการวิเคราะห์ในรูปของการจัดองค์การที่มุ่งทำการควบคุม และดำเนินการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในลักษณะบังคับ (Coercive Organization) หรือกำหนดกระบวนการควบคุมผู้ต้องขังเบ็ดเสร็จ ในฐานะเป็นสถาบันศูนย์กลางแห่งการลงโทษ (Punishment Centered Bureaucracy) ดังต่อไปนี้¹¹⁰

1. การกำหนดตารางปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของผู้ต้องขังมีกำหนดระยะเวลาแน่นอน และเป็นไปอย่างเข้มงวดกวดขัน

2. การปฏิบัติกิจกรรมทุกอย่างของผู้ต้องขังจะต้องอยู่ในความดูแลควบคุม รับผิดชอบ จากเจ้าหน้าที่โดยใกล้ชิด เพื่อป้องกันการหลบหนีและการก่อความวุ่นวายของผู้ต้องขัง

3. การควบคุมผู้ต้องขังต้องเป็นไปตามหลักทฤษฎีว่าด้วยการลงโทษ และการให้รางวัลตอบแทน เพื่อเป็นการจูงใจผู้ต้องขังให้แปรเปลี่ยนความประพฤติ กล่าวคือ จะต้องใช้มาตรการลงโทษแก่ผู้ต้องขังที่กระทำผิดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และวินัยของเรือนจำ ผสมผสานกับการให้รางวัล หรือประโยชน์อื่นๆ ตอบแทนแก่ผู้ต้องขังที่ประพฤติตนดี มีความอุตสาหะในการอบรมและฝึกอาชีพ

4. ผู้ต้องขังจะปรับตนให้สอดคล้องกับภาวะแวดล้อมหรือความเป็นอยู่ในเรือนจำ และทัณฑสถาน เพื่อดำรงไว้ซึ่งความสงบราบรื่นแห่งการใช้ชีวิตในสถานที่ควบคุม และเป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดทางจิตใจของผู้ต้องขังประกอบกันไปด้วย

5. การลงโทษการจำกัดสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องขังเป็นไปเพื่อตอบสนองต่อความยุติธรรมที่ถูกประทุษร้าย และเพื่อลงโทษผู้ต้องขังให้รู้สึกในผลกรรมที่ได้กระทำต่อผู้อื่น

เรือนจำเป็นสถานที่ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อสนองตอบต่อวัตถุประสงค์ของการลงโทษหลายประการ ทั้งการป้องกันสังคมจากผู้กระทำผิด การข่มขู่ยับยั้งอาชญากรรม การแก้แค้นทดแทนผู้กระทำผิดให้หลายจำ และการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด การใช้เรือนจำเพื่อเป็นมาตรการในการปฏิบัติต่อคนที่ทำผิดนั้น ในยุคแรกๆ จะเน้นการลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทน และข่มขู่ยับยั้ง แต่ต่อมาในระยะหลังได้หันมาเน้นในเรื่องการแก้ไขอบรมให้กลับเข้าสู่สังคม รูปแบบและกิจกรรมในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำจึงได้เปลี่ยนแปลงไป จากการเน้นการควบคุมอย่างเคร่งครัดมา

¹¹⁰ ประเสริฐ เมฆมณี ก เล่มเดิม. น. 209.

สู่การจัดกิจกรรมในเชิงแก้ไข เช่น การให้การศึกษา การฝึกวิชาชีพ และการจัดสวัสดิการต่างๆ¹¹¹ นอกจากนี้ ในมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ยังได้บัญญัติเกี่ยวกับอำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ที่จะกำหนดประเภทหรือชั้นของเรือนจำ หรือสั่งให้จัดอาณาเขตภายในเรือนจำออกเป็นส่วนๆ ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงประเภท ชั้น เพศ และวัตถุประสงค์ในการอบรมผู้ต้องขังด้วย

ส่วนคำว่า “ทัณฑสถาน” ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Correctional Institution” มีลักษณะคล้ายคลึงกับเรือนจำอย่างมาก เป็นแต่เพียงว่าการจัดตั้งทัณฑสถานมีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการปฏิบัติแก่ผู้ต้องขังตามระบบความแตกต่างในการปฏิบัติ (The Differentiated System) หรือจัดตั้งทัณฑสถานขึ้น โดยมีเป้าหมายเป็นการเฉพาะเจาะจง (Specialized Institution) เพื่อให้สอดคล้องกับอายุ เพศ ฐานโทษ ประเภทแห่งคดี อาชีพ ทัณฑสถานหญิง ทัณฑสถานเปิด ทัณฑสถานบำบัดพิเศษสำหรับผู้กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ และทัณฑสถานวัยหนุ่ม¹¹² ดังนั้น ทัณฑสถาน จึงหมายถึงเรือนจำประเภทหนึ่ง ซึ่งเป็นสถานที่ควบคุมผู้ต้องขัง ซึ่งแยกตามความผิดเพื่อการฝึกอบรมอาชีพโดยเฉพาะ¹¹³ การแปลความหมายของเรือนจำและทัณฑสถานโดยทั่วไปจึงมีลักษณะคล้ายคลึงและแตกต่างกัน ดังนี้

1. การพิจารณาความหมายของเรือนจำและทัณฑสถานตามมาตรา 4 (1) แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 มีความหมายคล้ายกันมาก กล่าวคือ ทั้งเรือนจำและทัณฑสถานต่างก็เป็นสถานที่ควบคุมและกักขังผู้ต้องขังกับทั้งสิ่งต่อเนื่องกัน โดยให้หมายความรวมตลอดถึงที่อื่นใดซึ่งรัฐมนตรีได้กำหนดและประกาศในราชกิจจานุเบกษาว่าอาณาเขตไว้ชัดเจน

2. การพิจารณาความหมายของเรือนจำและทัณฑสถาน ในแง่ของหลักการปฏิบัติก็มีความหมายใกล้เคียงกันเป็นอย่างมาก กล่าวคือ ทั้งทางเรือนจำและทัณฑสถานนับเป็นสถาบันการลงโทษและแก้ไขความประพฤติของผู้ต้องขัง

3. ความแตกต่างของเรือนจำและทัณฑสถานที่เห็นได้อย่างเด่นชัดในประการอื่นได้แก่ การเรียกชื่อที่แตกต่างกันทั้งในภาษาไทยและอังกฤษ กล่าวคือ เรือนจำในภาษาอังกฤษเรียกว่า “Prison” ส่วนทัณฑสถานเรียกไปอีกอย่างหนึ่งว่า “Correctional Institution”

4. ความแตกต่างระหว่างเรือนจำและทัณฑสถานที่เห็นได้เด่นชัดอีกประการหนึ่งได้แก่ ความแตกต่างในวัตถุประสงค์ กล่าวคือ เรือนจำได้จัดตั้งขึ้นเพื่อดำเนินการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังโดยทั่วไป ส่วนทัณฑสถานมีเป้าหมายในการจัดตั้งที่จำเพาะเจาะจงสอดคล้องกับระบบความ

¹¹¹ นัทธี จิตสว่าง ก เล่มเดิม. น. 43.

¹¹² ประเสริฐ เมฆมณี ก เล่มเดิม. น. 209-210.

¹¹³ กรมราชทัณฑ์ ก หน้าเดิม.

แตกต่างในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง โดยคำนึงถึงปัจจัย อายุ เพศ ลักษณะแห่งความผิดเป็นหลักเกณฑ์สำคัญ เช่น ทัณฑสถานวัยหนุ่มสำหรับผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ทัณฑสถานหญิงสำหรับผู้ต้องขังหญิง ทัณฑสถานบำบัดพิเศษสำหรับผู้ต้องขังเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ เป็นต้น โดยกฎหมายกำหนดให้ทัณฑสถานมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้¹¹⁴

- 1) ควบคุมผู้ต้องขังที่แยกประเภทแล้วตามกฎหมายว่าด้วยการราชทัณฑ์
- 2) ดำเนินการทางทัณฑปฏิบัติแก่ผู้ต้องขัง
- 3) จัดการศึกษา อบรม พัฒนา ปรับปรุง แก้ไขพฤติกรรม และฝึกวิชาชีพแก่ผู้ต้องขัง
- 4) ดำเนินการเกี่ยวกับการทำงานและการใช้แรงงานผู้ต้องขัง
- 5) จัดสวัสดิการ ให้การสงเคราะห์ และพัฒนาสุขภาพอนามัยแก่ผู้ต้องขัง รวมทั้ง

ดำเนินการเกี่ยวกับการสุขภาพ

6) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

ทัณฑสถานวัยหนุ่มจึงหมายความว่า สถานที่ที่ใช้ในการควบคุมผู้ต้องขังวัยหนุ่มซึ่งมีอายุ 18-25 ปี และกระทำความผิดครั้งแรก โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะดำเนินการบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังวัยหนุ่มด้วยการจัดการศึกษา อบรม ฝึกวิชาชีพ ตลอดจนการจัดสวัสดิการและการให้การสงเคราะห์ต่างๆ โดยสถานที่คุมขังผู้ต้องขังวัยหนุ่มในปัจจุบันมีอยู่ 3 แห่ง¹¹⁵ คือ

- 1) ทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง มีอำนาจคุมขังผู้ต้องขังที่ต้องรับโทษถึงตลอดชีวิต
- 2) ทัณฑสถานวัยหนุ่มพระนครศรีอยุธยา มีอำนาจคุมขังผู้ต้องขังที่ต้องรับโทษจำคุกไม่เกิน 15 ปี และ
- 3) ทัณฑสถานวัยหนุ่มนครศรีธรรมราช มีอำนาจคุมขังผู้ต้องขังที่ต้องรับโทษจำคุกไม่เกิน 15 ปี¹¹⁶

2.6.4 การจัดประเภทของเรือนจำ

เมื่อได้มีการแบ่งประเภทของผู้ต้องขังที่มีความแตกต่างกันไปตามลักษณะของความผิด ความแตกต่างในการกระทำผิด อายุ และเพศ ตามที่กำหนดไว้ในข้อ 40 ของกฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 แล้ว การนำผู้ต้องขัง

¹¹⁴ กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2545, ข้อ 3.

¹¹⁵ ประกาศกระทรวงยุติธรรม เรื่อง กำหนดส่วนราชการตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2545 พ.ศ. 2549 ข้อ 2.

¹¹⁶ ประกาศกระทรวงยุติธรรม เรื่อง กำหนดอำนาจการคุมขังผู้ต้องขังของเรือนจำ พ.ศ. 2548.

เหล่านั้นมาคุมขังไว้ที่เรือนจำหรือทัณฑสถานซึ่งมีการแบ่งแยกประเภทตามประเภทของผู้กระทำ ความผิดเหล่านั้นย่อมเป็นสิ่งจำเป็น

เนื่องจากการแบ่งผู้ต้องขังออกเป็นประเภทต่างๆ มีจุดประสงค์เพื่อการให้การอบรม แก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังแต่ละประเภทได้อย่างเหมาะสม จึงจำเป็นต้องมีการจัดประเภทของเรือนจำเพื่อ แยกการปฏิบัติให้เหมาะสมกับผู้ต้องขังประเภทต่างๆ ด้วย¹¹⁷ โดยมีหลักเกณฑ์ที่จะนำมาใช้ในการ จัดประเภทเรือนจำที่สำคัญ ได้แก่ เกณฑ์เกี่ยวกับระดับความมั่นคงของเรือนจำ และเกณฑ์การจัด ประเภทเรือนจำตามวัตถุประสงค์ของงานเรือนจำ ซึ่งแยกพิจารณาได้ดังนี้¹¹⁸

1. การจัดประเภทเรือนจำตามระดับความมั่นคง

เรือนจำประเภทความมั่นคง หมายถึง เรือนจำที่มีระดับความมั่นคงแข็งแรงในการ ควบคุม ยึดมั่นในหลักการการควบคุมผู้กระทำผิดแบบดั้งเดิม คือ เป็นการมุ่งคำนึงถึงการควบคุม ผู้ต้องขังไว้ให้ได้อย่างมั่นคง แข็งแรง เพื่อเป็นการป้องกันการหลบหนี โดยที่ไม่ได้เน้นในด้านการ อบรมแก้ไข การควบคุมผู้ต้องขังจะให้อยู่รวมกัน ภายใต้ระบบการควบคุมที่เข้มงวดกวดขันมาก เป็นอุปสรรคต่อการบำบัด หรือ โน้มนำแก้ไขจิตใจของผู้กระทำผิด เรือนจำที่ยึดหลักเกณฑ์ด้าน ความมั่นคงแข็งแรงในการควบคุมนี้ จะมีระดับของความมั่นคงแข็งแรงในการควบคุมที่ลดหลั่นกัน ไป และความร้ายแรงของการกระทำผิดและระยะเวลาที่ถูกลงโทษ¹¹⁹ การจัดเรือนจำตามระดับความ มั่นคงนี้นิยมจัดเป็น 3 ระดับ คือ

1) เรือนจำระดับความมั่นคงสูง (Maximum Security Prison) นับเป็นเรือนจำศูนย์กลาง แห่งการกักขังโทษผู้กระทำผิดที่สอดคล้องกับลักษณะและประเภทของผู้กระทำผิดอย่าง แท้จริง¹²⁰ โดยเน้นการควบคุมเป็นหลัก ใช้สำหรับคุมขังผู้กระทำผิดที่มีลักษณะร้าย มีโทษสูงหรือ กระทำผิดโดยสันดาน เรือนจำประเภทนี้จะประกอบด้วยกำแพงสูง มีเรือนนอนที่เข้มแข็ง จัดห้องขัง เป็นสัดส่วน มีอุปกรณ์แข็งแรงและเครื่องมือสังเกตความเคลื่อนไหวของผู้กระทำผิดภายใน เรือนจำอย่างทั่วถึง รวมทั้งมีเจ้าหน้าที่ถืออาวุธบนป้อมยาม และเจ้าหน้าที่ตรวจตราดูแลการเข้าออก และควบคุมผู้กระทำผิดอย่างใกล้ชิด การอบรมและฝึกวิชาชีพแก่ผู้กระทำผิดก็จัดดำเนินการเฉพาะ ภายในเรือนจำและทัณฑสถานเท่านั้น

2) เรือนจำระดับความมั่นคงปานกลาง (Medium Security Prison) เป็นเรือนจำที่มีความ มั่นคงรองลงมา เน้นการควบคุมพอสมควร แต่ยังไม่เป็นเรือนจำเปิด เป็นสถานที่ควบคุมผู้กระทำผิด

¹¹⁷ นิรภัย จันทร์สวัสดิ์. *ความรู้เกี่ยวกับราชทัณฑ์*. น. 56.

¹¹⁸ นัทธี จิตสว่าง ก เล่มเดิม. น. 44-47.

¹¹⁹ นิรภัย จันทร์สวัสดิ์. หน้าเดิม.

¹²⁰ ประเสริฐ เมฆมณี ก เล่มเดิม. น. 192.

ที่มีความร้ายแรงน้อยกว่าประเภทแรก หรือเป็นผู้กระทำผิดที่ผ่านเรือนจำที่มีความมั่นคงสูงมาแล้ว เมื่อโทษลดลงก็นำมาทำการควบคุมไว้ในบรรยากาศที่ผ่อนคลายการควบคุมมากกว่าเรือนจำระดับความมั่นคงสูงสุด การฝึกอาชีพแก่ผู้กระทำผิดในเรือนจำระดับความมั่นคงปานกลาง จะเน้นหนักไปในด้านอุตสาหกรรมภายในเรือนจำและมีการเกษตรบางส่วน

3) เรือนจำระดับความมั่นคงต่ำ (Minimum Security Prison) เป็นเรือนจำที่ไม่ได้เน้นหนักด้านการควบคุม ใช้คุมขังผู้ต้องขังที่ใกล้พ้นโทษ โดยให้อิระเสรีภาพในการเคลื่อนไหวแก่ผู้ต้องขัง โดยการใช้ระบบให้ผู้ต้องขังรักษาระเบียบวินัย และรับผิดชอบต่อหมู่คณะที่อยู่ร่วมกันด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการตอบแทนคุณความดีของนักโทษ โดยจะคัดเลือกผู้กระทำผิดที่มีความประพฤติดี และไว้วางใจได้ ไปควบคุมไว้เพื่อเป็นการเตรียมการปลดปล่อยในเรือนจำที่มีความมั่นคงต่ำสุด ซึ่งได้แก่ เรือนจำเปิดหรือเรือนจำชั่วคราว เรือนจำประเภทนี้ไม่มีรั้วไม่มีกำแพงกรงขัง ไม่มีผู้คุมคืออาวุธมีแต่รั้วลวดหนาม การฝึกวิชาชีพก็เน้นหนักในด้านเกษตรกรรมหรืออุตสาหกรรมเบาเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้ โดยมีความมุ่งหมายเป็นการให้เกียรติ และความเป็นอยู่ที่สะดวกสบายขึ้นกว่าระบบเรือนจำ

2 ประเภทแรก เรือนจำหรือทัณฑสถานที่มีระดับความมั่นคงต่ำ จึงนับเป็นสิ่งล่อใจให้ผู้กระทำผิดปฏิบัติตามกฎข้อบังคับ และร่วมปฏิบัติต่างๆ ของเรือนจำ เพื่อจะได้มีโอกาสโยกย้ายส่งตัวไปควบคุมในเรือนจำเปิด แต่ในทางกลับกัน หากผู้กระทำผิดประพฤติผิดระเบียบวินัยหรือก่อความยุ่งยากในทางปกครองก็จะถูกส่งตัวกลับคืนไปควบคุมยังเรือนจำที่มีความมั่นคงแข็งแรงอีกตามเดิม¹²¹

2. การจัดประเภทเรือนจำตามประเภทของผู้กระทำผิด

การจัดประเภทเรือนจำตามประเภทของผู้กระทำผิดนี้ เป็นการ จัดประเภทเรือนจำ โดยมุ่งที่จะอบรมแก้ไขผู้ต้องขังเป็นหลัก ยิ่งไปกว่าความมั่นคงปลอดภัยในการควบคุม โดยมุ่งควบคุมผู้ต้องขังประเภทต่างๆ ไว้ด้วยกัน เพื่อให้การอบรม แก้ไขสอดคล้องและเหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละประเภท การจัดประเภทเรือนจำตามประเภทของผู้กระทำผิดนี้ อาจแยกได้ดังนี้

1) เรือนจำชายเป็นเรือนจำที่ใช้คุมขังผู้ต้องขังชายประเภททั่วไปหลายประเภทไว้ด้วยกัน เพียงแต่การจัดแยกแดนผู้ต้องขังประเภทต่างๆ ออกจากกัน เช่น ผู้ต้องขังในคดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน ผู้ต้องขังในคดีเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย และผู้ต้องขังในคดียาเสพติด เป็นต้น เรือนจำประเภทนี้ นับเป็นเรือนจำที่มีอยู่แพร่หลาย เพราะผู้ต้องขังส่วนใหญ่เป็นผู้ต้องขังที่ถูกควบคุมอยู่ในเรือนจำประเภทนี้

¹²¹ แหล่งเดิม. น. 193.

2) เรือนจำหญิงหรือทัณฑสถานหญิงเป็นเรือนจำที่ใช้สำหรับคุมขังผู้ต้องขังหญิง โดยเฉพาะ โดยเป็นการแยกออกจากผู้ต้องขังชายโดยเด็ดขาด ทั้งนี้ เพราะการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิง ในการอบรมแก้ไขจะมีแนวทางในการดำเนินการที่แตกต่างจากผู้ต้องขังชาย นอกจากนี้ การดำเนินการในการควบคุมและการอบรมแก้ไขจะใช้ผู้หญิงเกือบทั้งหมด เจ้าหน้าที่ชายที่ปฏิบัติหน้าที่ อยู่ในทัณฑสถานหญิงต่างๆ มักอยู่ภายนอกกำแพงเรือนจำ ทำหน้าที่บริหาร

3) ทัณฑสถานวัยหนุ่มเป็นทัณฑสถานที่ใช้คุมขังผู้ต้องขังวัยหนุ่มเพื่อป้องกันการรังแก และการถ่ายทอดนิสัยหรือเทคนิคการกระทำผิดจากผู้ต้องขังที่มีความเชี่ยวชาญ ดังนั้น เพื่อให้การอบรมแก้ไขผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นพิเศษ จึงต้องเน้นการศึกษาอบรมที่แตกต่างจากผู้ต้องขังทั่วไป

4) ทัณฑสถานบำบัดพิเศษเป็นทัณฑสถานที่ใช้สำหรับคุมขังผู้ต้องขังคดีอาชญากรรม โดยเฉพาะผู้ต้องขังที่คดีอาชญากรรม เพื่อให้การบำบัดรักษาผู้ต้องขังเหล่านี้ โดยเฉพาะ ทั้งนี้ โดยถือว่าผู้ต้องขังเหล่านี้เป็นผู้ป่วยที่จำเป็นต้องได้รับการบำบัดรักษามากกว่าการลงโทษในฐานะที่เป็นอาชญากร

5) ทัณฑสถานเปิดเป็นทัณฑสถานที่มีมุ่งเน้นในเรื่องการเตรียมการปลดปล่อยผู้ต้องขัง ที่ใกล้พ้นโทษและจะกลับเข้าสู่สังคมชนบทให้ได้รับการฝึกอาชีพด้านการเกษตร สภาพของทัณฑสถานเปิดจึงแตกต่างไปจากเรือนจำปิดโดยทั่วไป กล่าวคือ ทัณฑสถานเปิดจะไม่มีกำแพงหรือป้อมยาม มีเพียงรั้วลวดหนามธรรมดา โดยมีลักษณะเช่นเดียวกับสวนเกษตรโดยทั่วไป ทั้งนี้ เพราะมีวัตถุประสงค์ในการใช้ควบคุมผู้ต้องขังแตกต่างไปจากเรือนจำโดยทั่วไป

6) เรือนจำชั่วคราวเป็นเรือนจำที่ใช้เพื่อกิจการใดกิจการหนึ่งโดยเฉพาะเป็นการชั่วคราว เช่น เรือนจำชั่วคราวสำหรับคุมขังผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี โดยใช้สถานี่ดำรงเป็นเรือนจำชั่วคราว หรือเรือนจำชั่วคราวเพื่อการเกษตร เป็นการจัดพื้นที่ด้านการเกษตรสำหรับให้ผู้ต้องขังฝึกวิชาชีพด้านการเกษตร และประกาศเป็นเรือนจำชั่วคราว ซึ่งอาจเป็นกรณีที่ส่งผู้ต้องขังไปทำงานแบบไปเช้าเย็นกลับ หรือจะส่งไปประจำเลยก็ได้

7) เรือนจำพิเศษเป็นเรือนจำที่ใช้สำหรับคุมขังผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดี หรือคดียังไม่เสร็จเด็ดขาดตามกฎหมาย การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีในเรือนจำพิเศษจะแตกต่างไปจากนักโทษเด็ดขาด กล่าวคือ ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดียังถือว่าเป็นผู้ที่บริสุทธิ์อยู่ จนกว่าศาลจะพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำผิด ผู้ต้องขังเหล่านี้จึงมีสิทธิมากกว่านักโทษเด็ดขาดในเรือนจำทั่วไป

2.7 การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มในประเทศไทย

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Treatment of Prisoners” หมายถึง การปรุงแต่งแก้ไข (Rehabilitation) และการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้ต้องขัง (Personality Development) เพื่อฟื้นฟูสภาวะทางร่างกาย จิตใจ อาชีพ และสถานภาพทางสังคมของผู้ต้องขังที่เสื่อมโทรมไปแล้ว ให้กลับคืนสู่สภาวะใหม่จนเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป ด้วยกระบวนการปฏิบัติที่สำคัญหลายประการ ดังนี้¹²²

1. ดำเนินการปรุงแต่งแก้ไขจิตใจผู้ต้องขังตามหลักทฤษฎีการแก้ไข (The Corrective Theory) ซึ่งเน้นหนักในด้านการบำบัดแก้ไขผู้ต้องขัง (Curative Rehabilitation) อย่างแท้จริง

2. กำหนดวิธีการปฏิบัติและกิจกรรม เพื่อชักนำส่งเสริมให้ผู้ต้องขังสำนึกในความผิดที่ได้กระทำไปแล้ว และมีความปรองดองเห็นพ้องที่จะใช้ชีวิตในเรือนจำและทัณฑสถาน เพื่อการศึกษา พัฒนาจิตใจตลอดจนร่วมมือร่วมใจในการประกอบกิจกรรมต่างๆ อันจะเป็นประโยชน์แก่ญาติให้ผู้ต้องขังได้ฟื้นฟูสถานภาพทางสังคมเยี่ยงสุจริตชนภายหลังจากการพ้นโทษเร็วยิ่งขึ้น

3. ดำเนินการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในลักษณะที่คำนึงถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ รวมทั้งจัดสวัสดิการเกี่ยวกับปัจจัย 4 คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย ตามสภาพความจำเป็นแก่ผู้ต้องขัง

4. การปรุงแต่งแก้ไขจิตใจและภาวะทั่วไปของผู้ต้องขังจะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้ต้องขังที่จะปรับบุคลิกลักษณะของตนเองทั้งในแง่กริยา ทักษะ ความรู้สึกนึกคิด การแสดงอารมณ์สนองตอบ และความสามารถในการประกอบอาชีพ ให้สอดคล้องกับพื้นฐานความประพฤติอันเป็นที่ยอมรับในสังคมโดยทั่วไป

5. การปรุงแต่งแก้ไขจิตใจผู้ต้องขัง ย่อมหมายความถึง กระบวนการปลดปล่อยและสงเคราะห์ผู้ต้องขังด้วย

6. เรือนจำและทัณฑสถานเป็นที่รวมของกลุ่มซึ่งมีความมุ่งหวังในลักษณะขัดแย้งกับหลายฝ่าย อาทิ กลุ่มเจ้าพนักงานควบคุม ซึ่งมุ่งหวังผลการควบคุมผู้ต้องขังมิให้หลบหนี กลุ่มเจ้าหน้าที่แขนงวิชาชีพที่มุ่งเน้นประสิทธิผลในการศึกษาฝึกอาชีพ และกลุ่มผู้ต้องขังซึ่งมีความคับข้องทางจิตใจ อันเนื่องมาจากจำต้องอยู่ในความควบคุมเบ็ดเสร็จของเจ้าหน้าที่ ดังนั้น การปฏิบัติงานเรือนจำและทัณฑสถานจึงมีลักษณะรูปแบบการบริหารที่ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งได้โดยง่าย การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังจึงจำเป็นต้องอาศัยความลับไว้วางใจในการปฏิบัติงาน ความมีพลังใจอันแน่วแน่ที่จะปกป้องผลประโยชน์ของเรือนจำ และความรวดเร็วในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

¹²² ประเสริฐ เมฆมณี ก เล่มเดิม. น. 216-218.

ทัศนสถานวัยหนุ่ม ใช้สำหรับควบคุม อบรม และฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่กระทำผิดครั้งแรก อายุระหว่าง 18-25 ปี แยกต่างหากจากผู้ต้องขังผู้ใหญ่ ตามหลักการราชทัณฑ์สากลที่สอดคล้องกับหลักการในข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ ข้อ 8 (ง) ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ต้องขังเยาว์วัยพึงแยกต่างหากจากผู้ต้องขังผู้ใหญ่” กรมราชทัณฑ์ได้มีการบัญญัติกฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ข้อ 40 (2)ว่า “ให้แยกผู้ต้องขังที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี และต้องโทษเป็นครั้งแรก ออกจากผู้ต้องขังอื่นๆ” โดยทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง มีหน้าที่ความรับผิดชอบในการศึกษา วิเคราะห์ และพัฒนามาตรการ หลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และถูกต้องตามหลักทฤษฎีวิทยากำหนดแนวทาง ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ให้คำปรึกษา แนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มตามนโยบายและแผนงานของกรมราชทัณฑ์ควบคุม และดำเนินการกับผู้ต้องขังวัยหนุ่มตามประเภทของโทษจัดการศึกษา อบรม พัฒนา ปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรม และฝึกวิชาชีพแก่ผู้ต้องขังดำเนินการเกี่ยวกับการทำงาน และการใช้แรงงานผู้ต้องขังวัยหนุ่ม¹²³ ดำเนินการทางทัณฑ์ปฏิบัติ จัดสวัสดิการ ให้การสงเคราะห์และพัฒนาสุขภาพอนามัยผู้ต้องขัง และการสุขภาพจิต ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมายควบคุมและให้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มอายุไม่เกิน 25 ปี คดีเด็ดขาด ยกเว้นคดียาเสพติด หรือคดีอื่นแต่คดียาเสพติด ผู้ต้องขังป่วยด้วยโรคติดต่อเรื้อรัง หรือโรคจิต โรคประสาท และผู้ต้องขังพิการหรือทุพพลภาพ และรับฝากเด็กและเยาวชนจากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง

2.7.1 ความหมายของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม

มนุษย์เราจะเริ่มเรียนรู้ความประพฤติในทางสังคม (Social Conduct) ตั้งแต่วัยยังเป็นเด็กเล็กๆ ไม่มีเด็กทารกคนใดที่สามารถเรียนรู้ได้เองตามสัญชาตญาณว่าควรจะทำพฤติกรรมอย่างไรจึงจะไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิและความปลอดภัยของผู้อื่น ความประพฤติในระยะเริ่มแรกของทารกเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเนื่องจากการตอบสนองของความต้องการภายในหรือสัญชาตญาณ มิใช่เกิดจากการที่จะต้องปฏิบัติตามให้สอดคล้องกับกฎหรือข้อจำกัดต่างๆ ซึ่งเป็นเรื่องกำกับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคม¹²⁴ มาตรฐานของความประพฤติของเด็กๆ สำหรับตัวเด็กเองก็คือ ความพอใจหรือไม่พอใจของตนในเมื่อได้กระทำสิ่งนั้น ในครอบครัวที่มีระเบียบวินัยดี เด็กจะถูกสอนให้รู้จักยับยั้งการกระทำตามใจตัวตั้งแต่วัยเด็กๆ ด้วยการที่บิดามารดาแสดงความไม่พอใจหรือลงโทษ หรือ

¹²³ อังคณา พงศ์พนิตานนท์. (2548). *ความต้องการพัฒนาตนเองของผู้ต้องขังทัศนสถานวัยหนุ่ม* กลาง. น. 5.

¹²⁴ ชาย เสวีกุล. เล่มเดิม. น. 6.

ดักเตือนสั่งสอน หรือมีเจตนาที่หาสิ่งอื่นที่จะมาทดแทน อันเป็นการบำบัดความต้องการเด็ก โดยมีให้ต้องประพฤติสิ่งที่ไม่เหมาะสม เมื่อเด็กเติบโตขึ้นการติดต่อเกี่ยวข้องกับระหว่างตัวเด็กกับสังคมกว้างขวางขึ้น ถ้าเด็กคนใดฝ่าฝืนหรือขัดขึ้นต่อระเบียบแบบแผน หรือแนวทางของครอบครัวหรือเพื่อนเล่น การกระทำของเด็กนั้นก็ยังไม่ถือว่าเป็นอาชญากรรม แต่จะถูกลือว่าเป็นความประพฤติที่ไม่ดี หรือเป็นเด็กไม่เชื่อฟัง ไม่อยู่ในโอวาท สอนยากเท่านั้น

เมื่อเติบโตขึ้นสู่วัยรุ่น (Adolescents) ก็จะต้องประสบกับสิ่งแวดล้อมที่กว้างขวางออกไปจากสังคมในละแวกบ้าน เด็กวัยรุ่นก็จะมีสังคมกว้างขวางยิ่งขึ้น และมีการติดต่อเกี่ยวข้องกับคนอื่น ตลอดจนมีกิจกรรมมากขึ้น และอาจจะไปเข้าพวกกับเด็กวัยรุ่นอื่นๆ ที่มีความประพฤติไม่ดี ระยะเวลาเป็นระยะสำคัญเพราะจะเป็นระยะที่เด็กจะมีความเห็นขัดแย้งกับความหมายทางสังคมเกี่ยวกับความประพฤติ เนื่องจากวัยรุ่นนี้เป็นวัยที่กำลังเติบโตทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีความต้องการมากขึ้น มีความอยากเด่นอยากได้รับการขอย่อง อยากได้รับการต้อนรับเข้าสู่หมู่คณะ เมื่อเป็นเช่นนี้ถ้าไปเข้าหมู่คณะไม่ดี หรือถูกกีดกันจากหมู่คณะที่ดี เพราะฐานะหรือความประพฤติของตนเข้ากับเขาไม่ได้ก็จะหันเข้าไปหาหมู่คณะที่เลว ซึ่งอาจจะวางระเบียบมาตรฐานของหมู่คณะไว้เช่นเดียวกับหมู่คณะอื่นๆ แต่มาตรฐานนี้มีลักษณะไปในทางที่ไม่ดี กล่าวคือ มีความหมายต่างออกไปจากความหมายในทางสังคมเกี่ยวกับความประพฤติอื่นๆ เด็กวัยรุ่นที่ไปเข้าสมาคมเช่นนี้ ก็ย่อมจะต้องทำตัวให้เป็นไปตามมาตรฐานแห่งความหมายนั้น กล่าวคือ กระทำสิ่งที่ชั่ว เช่น กระทำผิดกฎหมาย หรือทำสิ่งที่ขัดแย้งกับระเบียบของสังคมส่วนใหญ่ เพื่อที่ตนจะได้รับการต้อนรับและขอย่องให้เข้าเป็นสมาชิกอยู่ในสถาบันสังคมนั้น

เมื่อบุคคลได้เจริญวัยเติบโตมาถึงระยะความหมายทางสังคมเกี่ยวกับความประพฤติซึ่งได้มีกฎหมายกำหนดไว้ เขาจะต้องประสบกับความเข้มงวดกวดขัน และการควบคุมปราบปรามผู้กระทำการขัดขึ้นหรือฝ่าฝืนอย่างรุนแรงและเป็นทางการเพิ่มขึ้นทุกที จริงอยู่ในขั้นต้น บุคคลนั้นยังเยาว์วัยอยู่หากกระทำความผิดก็ต้องถูกส่งตัวไปพิจารณาในศาลเด็ก ซึ่งระเบียบพิธีต่างๆ ของศาลก็มีน้อยและไม่สู้จะเป็นทางการ (Formal) มากนักการพิจารณาคดีและการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ต่อเด็กก็มีความอ่อนโยน แต่เมื่อผู้นั้นได้ผ่านพ้นวัยเด็กและไปกระทำความผิดร้ายแรงที่จะต้องพิจารณาในศาลผู้ใหญ่แล้ว เหตุการณ์ก็จะต้องเปลี่ยนแปลงไป ทุกสิ่งทุกอย่างต้องกระทำโดยมีแบบพิธีอย่างเป็นทางการ การกระทำผิดของเขาต้องมีบทกฎหมายระบุลักษณะแห่งการกระทำไว้โดยชัดเจนและกำหนดโทษสำหรับความผิดนั้นๆ ไว้โดยเฉพาะด้วย

พลังงานส่วนเกิน (Excess Energy) ก็มีความสำคัญในการช่วยเป็นปัจจัยทำให้วัยรุ่นโน้มเอียงไปในทางที่กระทำผิดได้ เพราะในระยะนี้ร่างกายกำลังขยายตัว ต้องการอาหารมากและกำลังกายที่มีอยู่มาก เนื่องจากความเจริญเติบโตนี้ธรรมชาติได้กำหนดให้มีการออกกำลังมากกว่าปกติจึง

สังเกตเห็นเด็กในวัยรุนมีความต้องการที่จะเคลื่อนไหวที่จะทำกิจกรรมต่างๆ ทั้งในด้านการเล่นและ การงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมที่ต้องกระทำโดยใช้กำลังกาย หากว่าครอบครัว โรงเรียน หรือ สังคมไม่สามารถที่จะหากิจกรรมหรือการเล่นอันเป็นประโยชน์ได้ เด็กเหล่านี้ก็พยายามหากิจกรรม ต่างๆ โดยตนเอง เพื่อที่จะเป็นทางระบายพลังงานที่เป็นส่วนเกิน ในกรณีเช่นนี้หากเด็กไปเข้าหมู่เข้า พวกที่ไม่ดีก็จะถูกชักนำให้กระทำในสิ่งที่ไม่ดีเพราะขาดการควบคุมดูแลของผู้ใหญ่ ยิ่งไปกว่านั้น การที่เด็กเสาะหากิจกรรมของตนเองโดยขาดการควบคุมดูแลมักจะเป็นเรื่องชักชวนกันกระทำ สิ่งที่ไม่ดี เช่น ไปลักขโมย หรือก่อการวิวาท เป็นต้น เพราะสิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดความสนุก ตื่นเต้น (Excitement) ซึ่งเด็กวัยรุนชอบอยู่แล้ว¹²⁵

เมื่อบุคคลซึ่งอยู่ในช่วงของการเป็นวัยรุ่นไม่รู้จักใช้พลังกายส่วนเกินไปในทางที่ สร้างสรรค์เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น หากแต่ใช้พลังกายส่วนเกินไปในทางที่ผิดกฎหมาย บุคคลเหล่านี้ย่อมถูกดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และถูกบังคับโทษจำคุกจน กลายเป็นผู้ต้องขังวัยหนุ่มไปในที่สุด แม้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มจะมีอายุน้อย การใคร่ครวญไตร่ตรองยังมี ไม่มาก แต่ด้วยความคึกคะนองรู้เท่าไม่ถึงการณ์จึงอาจกระทำความผิดอาญาได้โดยไม่ตั้งใจ จาก การศึกษาพบว่า การกระทำความผิดของผู้ต้องขังวัยหนุ่มส่วนใหญ่จะเป็นการกระทำความผิดครั้งแรก แสดงให้เห็นได้ว่ามิได้มีลักษณะเป็นอาชญากรอาชีพ การแก้ไขฟื้นฟูให้กลับตนเป็นคนดีจึง สามารถทำได้ง่ายกว่าผู้ต้องขังผู้ใหญ่ เปรียบเสมือนไม้อ่อนที่ยังคดได้ง่าย การปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง วัยหนุ่มควรให้ความสำคัญกับการศึกษาอบรมมากเป็นพิเศษ เนื่องจากผู้ต้องขังวัยหนุ่มกำลังอยู่ ในช่วงของการศึกษาเล่าเรียน การศึกษาอบรมจึงเป็นสิ่งที่จะช่วยขัดเกลาจิตใจให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่ม รู้จักคิด ไตร่ตรอง รู้สึกผิดชอบชั่วดี สิ่งใดควรทำหรือไม่ควรทำ และสามารถกลับมาดำรงชีวิตในสังคม ได้อย่างปกติสุขต่อไป

การราชทัณฑ์ในปัจจุบันได้มุ่งความสนใจไปยังผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่มีอายุระหว่าง 18-25 ปี มากเป็นพิเศษ และได้มีการจัดตั้งทัณฑสถานวัยหนุ่มขึ้นเป็นเอกเทศ เพื่อทำการแยกผู้ต้องขัง วัยหนุ่มออกจากผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ให้มีโอกาสกลับตัว ปรับปรุงความประพฤติให้เหมาะสมเมื่อ ได้รับปลดปล่อยไปแล้วเป็นสำคัญ และเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการในมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการ ปฏิบัติต่อนักโทษ ข้อ 8 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ต้องขังต่างประเภทกันพึงแยกคุมขังไว้คนละแห่ง หรือคน ละส่วนของทัณฑสถาน โดยคำนึงถึงเพศ อายุ ประวัติในทางอาชญากรรม เหตุผลในทางคดี และความจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเหล่านั้น” และข้อ 8 (ง) ที่บัญญัติว่า “ผู้ต้องขังเยาว์วัย พึงแยก ขังต่างหากจากผู้ต้องขังผู้ใหญ่”

¹²⁵ ชาย เสวีกุล. เล่มเดิม. น. 68.

เนื่องจากโครงสร้างพื้นฐานในเรื่องของสถานะแวดล้อมทางด้านสังคม และวัฒนธรรมของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน จึงมีการกำหนดช่วงอายุของ “ผู้ต้องขังวัยหนุ่ม” แตกต่างกันไป เช่น ในประเทศอังกฤษ ผู้ต้องขังวัยหนุ่ม (young prisoner) หมายถึง ผู้ต้องขังชายที่มีอายุระหว่าง 17-21 ปี ซึ่งรับโทษจำคุกในเรือนจำและทัณฑสถานต่างๆ มิใช่ใน โรงเรียนคัดค้านหรือศูนย์ควบคุมตัว¹²⁶ หรือในประเทศสหรัฐอเมริกา ผู้ต้องขังวัยหนุ่ม หมายถึง ผู้ต้องขังชายที่มีอายุระหว่าง 16-30 ปี ซึ่งกระทำผิดเป็นครั้งแรก และถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำหรือทัณฑสถาน

สำหรับประเทศไทย “ผู้ต้องขังวัยหนุ่ม” หมายถึง ผู้ต้องขังชายที่มีอายุระหว่าง 18-25 ปี โดยผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่จะได้รับการคัดเลือกเข้าคุมขังในทัณฑสถานวัยหนุ่มนั้น จะต้องเป็นผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่กระทำความผิดครั้งแรก คดีเด็ดขาดแล้ว และไม่ใช่อัยการคดีอาญา ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าผู้ต้องขังวัยหนุ่มนั้นจะมุ่งถึงผู้ต้องขังที่มีอายุน้อย แต่สำหรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่จะแยกมาคุมขังรวมกันไว้ในทัณฑสถานวัยหนุ่มนั้น จะต้องไม่ใช่พวกที่กระทำความผิดซ้ำซาก หรือกระทำความผิดคดีฉ้อโกง และเป็นอัยการคดีอาญา ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะแก้ไขได้ยาก และอาจนำผู้ต้องขังวัยหนุ่มอื่นๆ ไปสู่ยาเสพติดได้

การให้ความหมายของคำว่าผู้ต้องขังวัยหนุ่มในประเทศไทยจึงสอดคล้องกับนานาอารยประเทศ ซึ่งถือเกณฑ์ด้านอายุเป็นหลัก แม้แต่ละประเทศจะมีการกำหนดอายุของผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่แตกต่างกันอยู่บ้างก็ตาม เช่น บางประเทศอาจกำหนดอายุของผู้ต้องขังวัยหนุ่มไว้ระหว่าง 18-21 ปี เป็นต้น แต่ก็เป็นการกำหนดช่วงอายุของผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่เหมาะสมกับการเจริญเติบโตทางด้านร่างกาย สภาวะจิตใจ และสภาพแวดล้อมของประเทศนั้นๆ เพราะในท้ายที่สุดแล้วการกำหนดช่วงอายุของผู้ต้องขังวัยหนุ่มล้วนมีจุดประสงค์เพื่อทำการแยกผู้ต้องขังวัยหนุ่มออกจากผู้ต้องขังประเภทอื่นๆ เพื่อให้สามารถดำเนินการแก้ไขฟื้นฟูและปรับพฤติกรรมรวมทั้งทัศนคติของผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.7.2 วัตถุประสงค์ของการแยกปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่ม

การกำหนดแนวทางปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่แตกต่างกัน โดยถือเอาเกณฑ์อายุเป็นเครื่องวินิจฉัยในการกำหนดแนวทางปฏิบัติ กล่าวคือ ผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กหรือบุคคลวัยรุ่น ซึ่งมีพฤติกรรมที่ง่ายต่อการแก้ไข สมควรแยกออกต่างหากจากผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ที่มีลักษณะอาชญากรแท้ เพื่อป้องกันการถ่ายทอดความรู้ทางอาชญากรรมแก่กัน จากการศึกษาพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กหรือบุคคลวัยรุ่นพบว่า มีเป้าหมายแห่งการประกอบอาชญากรรมแตกต่างกัน

¹²⁶ พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ และสุจิตรา รักษาสัตย์. (2540). เอกสารการสอนชุดวิชาการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด. น. 103.

ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผลมาจากความคึกคะนองหรือการคบเพื่อนไม่ดี แต่อาชญากรผู้ใหญ่มักมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์จากการประกอบอาชญากรรมนั้นๆ โดยตรง

เนื่องจากผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นผู้ต้องขังที่มีอายุน้อย การกระทำความผิดมักเกิดจากความประมาทหรือความคึกคะนอง มิใช่อาชญากรอาชีพ จึงควรแยกการคุมขังต่างหากจากผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ ซึ่งมักจะเป็นผู้กระทำความผิดซ้ำซากและเป็นอาชญากรอาชีพ เพื่อให้การปฏิบัติอันเป็นการบำบัดแก้ไขพฤติกรรมและทัศนคติให้กลับตนเป็นคนดี โดยให้ความสำคัญกับการศึกษา ทั้งการศึกษาสามัญ และอาชีวศึกษา เนื่องจากผู้กระทำความผิดวัยหนุ่มยังมีเวลาที่จะใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อีกนาน และสามารถทำประโยชน์ให้กับสังคมได้อีกมากมายหลายประการ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการแยกปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มออกจากผู้ต้องขังผู้ใหญ่ การแยกปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่ม มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญอยู่หลายประการ คือ¹²⁷

1. ป้องกันมิให้มีการถ่ายทอดนิสัย และพฤติกรรมในการกระทำความผิดระหว่างผู้ต้องขังที่มีความเชี่ยวชาญด้านอาชญากรรมให้กับผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ซึ่งกระทำความผิดครั้งแรก โดยอาจกระทำผิดไปเพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือโดยประมาท หากไม่มีการแยกคุมขังเฉพาะผู้ต้องขังวัยหนุ่มแล้ว จะทำให้ผู้ต้องขังผู้ใหญ่สอน หรือครอบงำผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้

2. ป้องกันมิให้เกิดการรังแกผู้ต้องขังวัยหนุ่มโดยผู้ต้องขังผู้ใหญ่ ซึ่งอาจเกิดการรังแกในทางเพศ หรือการรังแกอันเป็นการข่มขู่ทางร่างกาย หรือการใช้อิทธิพลครอบงำผู้ต้องขังวัยหนุ่มให้รับใช้ หรือเป็นลูกมือของผู้ต้องขังผู้ใหญ่

3. เพื่อให้การแยกปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะหากไม่มีการแยกปฏิบัติแล้ว การอบรมแก้ไขจะทำให้ยาก เพราะผู้ต้องขังจะอยู่ปะปนกัน การจัดชั้นเรียน การฝึกอาชีพ และการอบรมด้านต่างๆ จะทำได้ไม่สะดวก เพราะกลุ่มเป้าหมายจะต่างกัน ในทัณฑสถานวัยหนุ่มจะเน้นเรื่องการให้การศึกษา การออกกำลังกายและเล่นกีฬาเพื่อให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้ใช้พลังงานอย่างเต็มที่ กิจกรรมการฝึกลูกเสือ เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การฝึกดนตรีเพื่อให้ดนตรีเป็นเครื่องขัดเกลานิสัย และการอบรมทางศีลธรรมต่างๆ เป็นการฝึกจิตใจ

4. การแยกปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มทำให้สามารถแยกบุคลากรที่ใช้ในการอบรมผู้ต้องขังวัยหนุ่มออกจากผู้ต้องขังผู้ใหญ่ได้ เนื่องจากการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มจะมีความแตกต่างจากการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ บุคลากรที่ทำหน้าที่ในการอบรม ควบคุม ดูแลจึงมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ตลอดจนความคิดและทัศนคติที่แตกต่างกัน

¹²⁷ พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ และสุคตสวาท รักษาศักดิ์. เล่มเดิม. น. 117.

ดังนั้น การแยกปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มออกจากผู้ต้องขังผู้ใหญ่ย่อมส่งผลให้สามารถทำการบำบัดแก้ไขพฤติกรรมนิสัยและทัศนคติผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลได้

2.7.3 มาตรการด้านการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง

เมื่อมีการกระทำความคิดเกิดขึ้น สังคมจะต้องมีมาตรการอย่างใดอย่างหนึ่งในการจัดการกับผู้กระทำความคิด แต่จะจัดการอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับความเชื่อของคนในแต่ละยุคสมัย ในสมัยดั้งเดิมมีความเชื่อว่าคนทำผิดเพราะความชั่วร้ายในสันดาน การลงโทษจึงต้องกระทำด้วยความทารุณโหดร้ายและรุนแรง เพื่อมุ่งที่จะก่อให้เกิดความหวาดกลัวไม่กล้าทำผิดขึ้นอีก และทำให้คนทั่วไปเห็นเป็นตัวอย่างแล้วไม่กล้าที่จะกระทำผิดเช่นกัน

ปัจจุบันความเชื่อได้เปลี่ยนแปลงไป เริ่มมีความเชื่อว่าหากเราปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดอย่างไร เขาก็จะออกมาอยู่กับเราในลักษณะนั้น ถ้าเราปฏิบัติต่อเขาอย่างเสีย เขาก็จะออกมาอยู่กับเราอย่างเสีย¹²⁸ และคนทำผิดก็มิได้เกิดความเกรงกลัวโทษทัณฑ์เสมอไป หากแต่เป็นเพราะความจำเป็น ความถูกกดดันจากสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม ปัจจุบันมีความเชื่อว่าคนทำผิดเพราะสิ่งแวดล้อมที่ต่อแหลมและกดดันให้คนหันไปสู่การกระทำผิด คนที่ได้รับการหล่อหลอมขัดเกลาจากสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดี ขาดโอกาสทางสังคมก็จะไปสู่การกระทำผิด ดังนั้น การปฏิบัติต่อคนที่ทำผิดจึงต้องหันมาให้โอกาสบุคคลเหล่านี้ได้รับการแก้ไขฟื้นฟู ขัดเกลาให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับกฎเกณฑ์และเงื่อนไขในสังคมเมื่อพ้นโทษได้ภารกิจด้านการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดจึงเป็นภารกิจที่สำคัญและจำเป็นในการที่จะให้โอกาสเขากลับเข้าสู่สังคมและไม่หวนไปกระทำผิดขึ้นอีก

การแก้ไขฟื้นฟูและบำบัดผู้กระทำผิด มีแนวคิดเรื่องการให้โอกาสคนที่ทำผิดได้กลับตัวไม่ถลำตัวไปมากกว่าที่เป็นอยู่ จึงให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการขัดเกลาทางสังคมในทางที่เหมาะสม การให้การศึกษา การอบรมทางศาสนา การสันตนาการ และการรักษาทางการแพทย์ รวมถึงการรักษาทางจิตวิทยา การบริการทางสังคมสงเคราะห์ โดยการแก้ไขฟื้นฟูและบำบัดจะพิจารณาจากสาเหตุที่ทำให้เกิดกระบวนการทำผิด และแก้ไขสิ่งที่เป็นต้นเหตุของปัญหา การแก้ไขฟื้นฟูและการบำบัดเน้นการปฏิบัติโดยยึดผู้กระทำผิดเป็นศูนย์กลาง (offender-center) ระยะเวลาการจำคุกขึ้นอยู่กับ การปรับตัวของผู้กระทำผิดเป็นการยืดหยุ่น ผู้กระทำผิดที่ฆ่าคน ถ้าสำนึกผิดและมีพฤติกรรมดีตามที่สังคมปรารถนา และมีแนวโน้มว่าจะไม่กระทำผิดซ้ำอีก (recidivist) อาจได้รับการปล่อยตัวก่อนผู้กระทำผิดลักทรัพย์ซ้ำซากได้¹²⁹

¹²⁸ นันทิ จิตสว่าง ข (2546). โปรแกรมแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด. น. 1.

¹²⁹ สุกสงวน สุธีสร. (2546). อาชญาวิทยาและงานสังคมสงเคราะห์. น. 158-159.

มาตรการปฏิบัติงานด้านการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดจะต้องมีรูปแบบการปฏิบัติงานที่ชัดเจน สามารถยึดถือเป็นแนวทางมาตรฐานได้ โดยเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่ด้านการแก้ไขฟื้นฟูจำเป็นต้องปฏิบัติให้ครบถ้วน และเป็นไปตามขั้นตอน ซึ่งประกอบไปด้วยขั้นตอนหลัก ดังต่อไปนี้¹³⁰

2.7.3.1 การรับตัวผู้กระทำความผิดเข้าใหม่

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถานมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ คือ การลงโทษผู้ต้องขังไปพร้อมๆ กับการแก้ไขผู้ต้องขังให้กลับตัวเป็นพลเมืองดี เมื่อมีคำพิพากษาของศาลให้จำคุกผู้กระทำความผิดแล้วก็จะมีการส่งตัวมายังเรือนจำหรือทัณฑสถานเพื่อทำการบังคับโทษจำคุก ผู้กระทำความผิดย่อมเปลี่ยนแปลงสถานะเป็นผู้ต้องขัง ด้วยสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป การถูกจำกัดอิสรภาพ และการได้พบเจอกับผู้ต้องขังอื่นซึ่งคนไม่เคยรู้จัก อาจทำให้ผู้ต้องขังเกิดความเครียดและไม่สามารถปรับตัวได้ จึงควรจัดให้มีการให้คำแนะนำในการใช้ชีวิตในเรือนจำหรือทัณฑสถาน กฎและระเบียบปฏิบัติต่างๆ

นอกจากนี้ ผู้ต้องขังบางคนอาจเป็นโรคติดต่อหรือมีโรคประจำตัว เพื่อความปลอดภัยของผู้ต้องขังและเจ้าหน้าที่จึงควรจัดให้มีการตรวจสุขภาพของผู้ต้องขังที่เข้ามาใหม่ด้วย กระบวนการรับตัวผู้ต้องขังการรับตัวผู้กระทำความผิดที่เข้ามาใหม่ถือเป็นภารกิจหลักของงานราชทัณฑ์ โดยมีวิธีปฏิบัติดังต่อไปนี้¹³¹

1. จะต้องมิตั้งตัวคนและมีหมายอาญา หรือเอกสารอันเป็นคำสั่งของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจที่ถูกต้องสมบูรณ์
2. จะต้องตรวจค้นสิ่งของที่ตัวผู้กระทำความผิด ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการก่อเหตุร้ายและรักษาความปลอดภัยของเรือนจำและทัณฑสถาน
3. จะต้องให้แพทย์ตรวจอนามัยผู้กระทำความผิด ทั้งนี้ เพื่อเป็นการส่งเสริมปลานามัยของผู้กระทำความผิด เพื่อป้องกันโรคภัยไข้เจ็บและการระบาดของโรคติดต่อ
4. จะต้องจัดทำระเบียบรายตัวผู้กระทำความผิด ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์แก่การอ้างอิงหรือการค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดต่อไป
5. จะต้องแจ้งระเบียบปฏิบัติแก่ผู้กระทำความผิด พร้อมทั้งจัดปฐมนิเทศเพื่อให้ผู้กระทำความผิดที่เข้ามาใหม่ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้กระทำความผิดปรับตัวได้ในเรือนจำและทัณฑสถาน

การรับตัวจึงเป็นการอบรมเชิงปฐมนิเทศแนะนำกฎ ระเบียบ การใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น ให้รู้จักการปรับตัว ปรับสภาพจิตใจให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ภายในเรือนจำ ลดความเครียดและวิตกกังวล ซึ่งเป็นไปตามมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ ข้อ 35 (1) ที่กำหนดให้ “ตั้งแต่

¹³⁰ กรมราชทัณฑ์ ค. (ม.ป.ป.). คู่มือการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง. น. 2.

¹³¹ อ้นฉพ ชูบำรุง. (2532). อาชญวิทยาและอาชญากรรม. น. 452-453.

เวลาที่เข้าสู่เรือนจำ นักโทษทุกคนพึงได้รับข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษรเกี่ยวกับข้อบังคับของเรือนจำว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษสำหรับประเภทที่นักโทษคนนั้นถูกจัดอยู่ในประเภทนั้น ระเบียบวินัยของเรือนจำ วิธีการแสวงหาข้อมูลและวิธีการร้องทุกข์ของนักโทษโดยชอบ ตลอดจนข้อมูลสำคัญอื่นๆ ที่จำเป็นแก่การทำให้นักโทษเข้าใจถึงสิทธิและหน้าที่ของตน รวมทั้งข้อเสนอแนะเกี่ยวกับวิธีการปรับตัวในการใช้ชีวิตในเรือนจำ” เมื่อมีการรับตัวผู้ต้องขังใหม่เรียบร้อยแล้วก็จะเข้าสู่ขั้นตอนของการแยกผู้ต้องขังเป็นขั้นตอนต่อไป

การแยกผู้ต้องขังตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Segregation of Prisoners” ซึ่งหมายถึงการแยกผู้ต้องขังออกตามประเภทความผิด ลักษณะความร้ายแรงแห่งอาชญากรรม เพศ และอายุนับตั้งแต่วาระแรกที่ผู้ต้องขังถูกนำตัวเข้ามาควบคุมในเรือนจำ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแยกผู้กระทำผิดต่างประเภทให้แยกกันอยู่เป็นสัดส่วน ไม่ให้อยู่มั่วสุมปะปนกัน เพื่อป้องกันการถ่ายทอดนิสัยจากผู้ต้องขังซึ่งมีสันดานเป็นผู้ร้ายไปสู่ผู้ต้องขังซึ่งมีพฤติกรรมง่ายต่อการชักจูง หรือภาวะจิตใจซึ่งอยู่ในสภาพพอที่จะแก้ไขได้ ทั้งนี้ ก็เพื่อประโยชน์ในการอบรม การฝึกวิชาชีพ และเพื่อความสะดวกในการรักษาความสงบเรียบร้อย การป้องกันการก่อความวุ่นวาย หรือการหลบหนีของผู้ต้องขัง¹³² โดยการแยกขังเป็นกระบวนการส่วนหนึ่งและถือว่าเป็นกระบวนการแรกของการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง กล่าวคือ การแยกขังเป็นการแยกแดนผู้คุมขังเป็นแดนๆ แยกประเภทเรือนจำและทัณฑสถานอย่างหยาบๆ โดยพิจารณาจากประเภทของคดีและลักษณะของการกระทำ ความผิด ซึ่งกระทำเพื่อประโยชน์ในการควบคุม เช่น ทัณฑสถานวัยหนุ่ม ทัณฑสถานหญิง ทัณฑสถานของผู้ติดยาเสพติด เป็นต้น¹³³

การแยกผู้กระทำผิดก็คือ การนำผู้กระทำผิดที่มีความผิดร้ายแรง มีอายุ มีเพศที่ต่างกัน แยกขังจากกันเพื่อให้อยู่เป็นสัดส่วน ไม่ปะปนกัน เป็นการป้องกันการถ่ายทอดทัศนคติและนิสัยไม่ดีสู่กัน การแยกขังยังทำให้เกิดประโยชน์แก่การฝึกฝนอบรมและฝึกอาชีพให้ผู้กระทำผิด และยังเป็นประโยชน์แก่การรักษาความสงบและความเป็นระเบียบภายในเรือนจำไว้อีกด้วย โดยการแยกประเภทผู้ต้องขังนั้นต้องเป็นไปตามกฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ข้อ 40 ภายใต้บังคับมาตรา 11 วรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว การแยกขัง จึงหมายถึง การแยกแดนที่คุมขังเป็นแดนๆ แยกประเภทเรือนจำและทัณฑสถาน เช่น ทัณฑสถานวัยหนุ่ม ทัณฑสถานหญิง ทัณฑสถานบำบัดพิเศษ และ

¹³² ประเสริฐ เมฆมณี ก เล่มเดิม. น. 279.

¹³³ อัจฉริยา ชูตินันท์. (2555). *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา*. น. 197.

เรือนจำกลางมีการแยกประเภทเป็นทัณฑสถานของผู้ติดยาเสพติด แคนของนักโทษที่เป็นผู้ติดต่อ แคนของนักโทษที่กระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน หรือคดีเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย เป็นต้น¹³⁴

การแยกขังกับการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังมิใช่ขั้นตอนเดียวกัน หากแต่การแยกขังเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง กล่าวคือ การแยกขังเป็นเพียงการจำแนกกลุ่มผู้ต้องขังเท่านั้น มิใช่ผู้ต้องขังแต่ละบุคคล และยังไม่มีการกำหนดวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมต่อผู้ต้องขังแต่ละคน การแยกแดนหรือแยกเรือนจำเป็นการแยกอย่างหยาบๆ โดยอาศัยฐานโทษหรือประเภทคดีซึ่งกระทำเพื่อประโยชน์ในการควบคุม

การแยกขังผู้ต้องขัง เป็นหลักการที่พึงสนับสนุนอย่างยิ่ง ซึ่งนอกจากจะให้ผลดีในการปกครอง และการพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขังโดยตรงแล้ว ยังเป็นการแบ่งเบาภาระการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานเรือนจำและทัณฑสถาน โดยตรงอีกด้วย อันเป็นการสอดคล้องกับหลักการในข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ ข้อ 8 ได้กำหนดว่า “นักโทษต่างประเภทกันพึงถูกจำคุกในสถานจำคุกแยกจากกัน โดยคำนึงถึงเพศ อายุ ประวัติการทำความผิด เหตุผลในการต้องโทษและความจำเป็นในการปรับปรุงแก้ไข ดังนั้น

(ก) นักโทษชายและหญิงต้องแยกจำคุกต่างเรือนจำกันหากเป็นไปได้ แต่หากเรือนจำใดรับทั้งนักโทษชายและหญิงจะต้องแยกแดนจำคุกสำหรับชายและหญิงออกจากกัน โดยเด็ดขาด

(ข) ผู้ที่ถูกคุมขังระหว่างการดำเนินคดีจะต้องถูกแยกคุมขังต่างหากไม่ไปปะปนกับนักโทษเด็ดขาดที่ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกแล้วนั้น

(ค) นักโทษที่ต้องโทษจำคุกจากเหตุทางคดีแพ่งจะต้องแยกจำคุกต่างหากไม่ไปปะปนกับนักโทษที่ต้องคำพิพากษาจำคุกอันเนื่องมาจากได้กระทำความผิดทางอาญา

(ง) ผู้ต้องขังเยาว์วัย พึงแยกขังต่างหากจากผู้ต้องขังผู้ใหญ่”

บทบัญญัติว่าด้วยการแยกขังผู้ต้องขังเยาว์วัยในข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำที่ดี หรือกฎกระทรวงมหาดไทยดังกล่าวมาแล้วก็ดี จึงเป็นหลักปฏิบัติที่ชอบด้วยเหตุผลอย่างสอดคล้องสมานฉันท์กับบทบัญญัติว่าด้วยการลดหย่อนผ่อนโทษตามหลักความรับผิดชอบทางอาญาที่ถือเกณฑ์อายุและความรู้สึกผิดชอบเป็นแนวพิจารณาวินิจฉัย¹³⁵ ดังนั้น การแยกขังผู้ต้องขังวัยหนุ่มออกจากผู้ต้องขังประเภทอื่นๆ จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องดำเนินการอย่างเคร่งครัด

2.7.3.2 การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง (Classification of Prisoners)

การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง คือ มาตรการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นรายบุคคลโดยจำแนกผู้ต้องขังเพื่อดำเนินการอบรมแก้ไขฟื้นฟูจิตใจผู้ต้องขังให้เหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะ

¹³⁴ ประเทือง ธนิยผล. (2549). *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา*. น. 186.

¹³⁵ ประเสริฐ เมฆมณี ก เล่มเดิม. น. 307.

พฤติกรรม และความประพฤติกของผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล¹³⁶ นับเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยให้กระบวนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังประสบผลสำเร็จ ทั้งในด้านการควบคุม การศึกษาอบรมฝึกอาชีพ และการกำหนดหลักเกณฑ์ทางทัณฑปฏิบัติโดยทั่วไป เปรียบได้กับความสำคัญของเข็มทิศที่มีต่อนักเดินเรือ¹³⁷

การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังถือว่าเป็นมาตรการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล เพื่อดำเนินการอบรม แก้ไข ฟื้นฟูจิตใจผู้ต้องขังให้เหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะพฤติกรรมและความประพฤติกของผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล ซึ่งในการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังนอกจากจะกระทำเพื่อประโยชน์และสะดวกแก่การควบคุมและการอบรมแก้ไขผู้ต้องขังแล้วยังช่วยลดความตึงเครียดและความรู้สึกของผู้ต้องขังดีขึ้น¹³⁸ โดยการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเป็นกระบวนการอันต่อเนื่องซึ่งจะมีอยู่ตลอดเวลาที่ผู้ต้องขังถูกควบคุมอยู่ในเรือนจำจนกระทั่งได้รับการพัฒนาการลงโทษหรือการปลดปล่อย ทั้งนี้ เพื่อการแก้ไขผู้ต้องขังเป็นรายบุคคลด้วยการค้นหารวบรวม และวิจัยประวัติเรื่องราวต่างๆ ทั้งหมดอันเกี่ยวกับผู้ต้องขัง ซึ่งมีอิทธิพลในการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้ต้องขังนั้น เพื่อจะได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการวางแผนที่จะปรับปรุงแก้ไขผู้ต้องขังให้กลับตัวเป็นคนดีและสามารถกลับเข้าสู่สังคมอย่างปกติสุขได้¹³⁹ โดยการจำแนกลักษณะของผู้ต้องขังมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้¹⁴⁰

1. เพื่อการศึกษาผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนตัวต่างๆ ของผู้ต้องขัง เช่น ประวัติภูมิหลัง การศึกษา สภาพครอบครัว ประวัติทางสังคม สภาพจิตใจ ทัศนคติ ความเชื่อทางศาสนา ความรู้ความสามารถ ความถนัด ความสนใจทางสันตนาการ และการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมและสาเหตุแห่งการทำความผิดของผู้ต้องขัง
3. เพื่อวางแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง
4. เพื่อจัดรูปแบบประเภทของกิจกรรมต่างๆ ตามโครงการแก้ไขผู้ทำความผิดให้สอดคล้องเหมาะสมกับความต้องการ ความเปลี่ยนแปลงทางจิตใจและพฤติกรรมของผู้ต้องขังในแต่ละราย เช่น การฝึกอบรม ฝึกอาชีพผู้ต้องขังด้านต่างๆ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่ออาศัยกิจกรรมหรือการอบรมและฝึกอาชีพเป็นเครื่องมือในการกล่อมเกลาแก้ไขผู้ต้องขังให้สามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไข

¹³⁶ ประเทือง ธนิยผล. เล่มเดิม. น. 185.

¹³⁷ ประเสริฐ เมฆมณี ก เล่มเดิม. น. 319.

¹³⁸ อัจฉริยา ชูตินันท์. เล่มเดิม. น. 196.

¹³⁹ ผจงจิตต์ อธิคมนันท์. (2525). *สังคมวิทยาว่าด้วยอาชญากรรมและการลงโทษ*. น. 247.

¹⁴⁰ อัจฉริยา ชูตินันท์. หน้าเดิม.

พฤติกรรมตลอดจนทัศนคติความรู้สึกรู้สึกนึกคิดที่บกร่องหรือในทางลบ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ต้องขังกลับตัวเป็นพลเมืองดีที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและอยู่ในสังคมอย่างสงบสุข

การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเป็นกระบวนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่แตกต่างไปจากการแยกขัง (Segregation) กล่าวคือ เป็นวิธีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นรายบุคคลด้วยการวิเคราะห์ประวัติและปัญหาทั่วไปของผู้ต้องขัง (Diagnosis) การวางแผนปฏิบัติ (Treatment Planning) กิจกรรมปฏิบัติ (Treatment Activities) ให้สอดคล้องกับความต้องการและความเปลี่ยนแปลงของผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล นับตั้งแต่วาระแรกที่ผู้ต้องขังถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำจนกระทั่งถึงวันปลดปล่อยพ้นโทษไป ประกอบด้วยกระบวนการปฏิบัติที่สำคัญ 4 ขั้นตอน ดังนี้¹⁴¹

1. ดำเนินการศึกษา ตรวจสอบ วิเคราะห์ประวัติผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล โดยเทคนิควิธีการต่างๆ ที่เหมาะสม อาทิเช่น การสืบเสาะประวัติทางสังคม การตรวจสอบทางแพทย์ การตรวจสอบภาวะจิตใจ หรือความสามารถที่จะปรับชีวิตความเป็นอยู่ในเรือนจำโดยจิตแพทย์และนักจิตวิทยา การทดสอบความถนัดในการฝึกวิชาชีพ แนวความเชื่อทางศาสนาตลอดจนความสนใจทางสันตนาการ หรือการใช้เวลาว่างของผู้ต้องขังการดำเนินการปฏิบัติเพื่อตรวจสอบประวัติผู้ต้องขังนี้ การราชทัณฑ์ในระบบก้าวหน้าได้ใช้สถานพิเคราะห์ผู้ต้องขัง หรือศูนย์แรกรับผู้ต้องขัง (Diagnostic or Reception Centre) เป็นสถานที่สังเกตพฤติกรรมของผู้ต้องขังอย่างใกล้ชิด โดยขั้นแรกให้ผู้ต้องขังอยู่รวมกันในสถานแรกรับ เป็นระยะเวลาระหว่าง 4-8 สัปดาห์ เพื่อทำการปฐมนิเทศแจ้งระเบียบข้อบังคับ และชีวิตความเป็นอยู่ในสถานที่ควบคุม เพื่อช่วยให้ผู้ต้องขังเกิดความเคยชินจนปรับสภาพชีวิตในเรือนจำและทัณฑสถานได้เป็นเบื้องต้น

2. ดำเนินการพิจารณาตรวจสอบศึกษารายงานการวิเคราะห์สัมภาษณ์เรื่องราวส่วนบุคคลของผู้ต้องขังในข้อ 1 และทำการศึกษาปัญหาหลักขณะนิสัยของผู้ต้องขังเพิ่มเติม โดยคณะกรรมการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง (The Classification Committee) ซึ่งประกอบด้วยผู้บัญชาการเรือนจำเป็นประธานคณะกรรมการ ร่วมด้วยกรรมการจากคณะเจ้าหน้าที่ผู้ชำนาญการในแขนงอาชีพ (The Professional Staff) ต่างๆ เช่น นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา จิตแพทย์ แพทย์พนักงานคุมประพฤติ อนุศาสนาจารย์ เจ้าหน้าที่ฝึกวิชาชีพ รวมตลอดถึงเจ้าหน้าที่ฝ่ายควบคุมหรือรองผู้บัญชาการเรือนจำ ทั้งนี้ เพื่อใช้ข้อมูลเหล่านี้ประกอบการพิจารณาวางแผน และกำหนดกิจกรรมปฏิบัติที่เหมาะสมแก่ผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล เพื่อจะได้ส่งผู้ต้องขังที่ผ่านการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังแล้ว ไปควบคุมฝึกอาชีพในเรือนจำและทัณฑสถานที่เหมาะสมกับความต้องการส่วนบุคคลของผู้ต้องขังที่สอดคล้องกับประวัติอาชญากรรม ฐานโทษ ความถนัดในการฝึกวิชาชีพและความมั่นคงทาง

¹⁴¹ ประเสริฐ เมฆมณี ก เล่มเดิม. น. 320-322.

อารมณ์ของผู้ต้องขังเป็นรายๆ ไป เช่น ผู้ต้องขังลักทรัพย์ มีความถนัดในด้านช่างโลหะก็จะถูกส่งตัวไปควบคุมฝึกวิชาชีพในเรือนจำอุตสาหกรรมที่มีระดับความมั่นคงปานกลาง หรือในกรณีที่เป็นผู้กระทำผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนาและมีความถนัดในด้านวิชาชีพช่างไม้ก็จะถูกส่งตัวไปควบคุมและฝึกวิชาชีพการทำเฟอร์นิเจอร์ในเรือนจำและทัณฑสถานที่มีความมั่นคงแข็งแรงสูงสุด เป็นต้น

3. การดำเนินการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังซ้ำ (Re-Classification of Prisoners) การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังโดยแท้จริงนั้น มุ่งหมายเพื่อกำหนดโครงการปฏิบัติให้สอดคล้องกับความต้องการและความเปลี่ยนแปลงแห่งพฤติกรรมของผู้ต้องขังเป็นกรณีๆ ไป ดังนั้น เพื่อประสิทธิผลในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้เป็นไปตามภาวะการเปลี่ยนแปลงและความจำเป็น จึงจัดให้มีการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังซ้ำอีก เพื่อจะได้วางหลักเกณฑ์การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้สอดคล้องเหมาะสมยิ่งขึ้นกับพฤติกรรมของผู้ต้องขังที่ได้เปลี่ยนแปลงไป หลักการของการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังซ้ำมีอยู่ว่า เมื่อผู้ต้องขังมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไป และมีผลกระทบต่อควบคุมและโครงการปฏิบัติในการปรุงแต่งแก้ไขผู้ต้องขังที่ไม่เหมาะสมกับบุคคลนั้นๆ เสียแล้วก็ให้ถือเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ซึ่งมีส่วนร่วมรับผิดชอบในโครงการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังนั้น จะต้องรายงานประมวลเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไปยังคณะกรรมการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง เพื่อประกอบการพิจารณาในการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังซ้ำอีก ปกติการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังซ้ำมักจะกระทำกันปีละครั้งหรือสุดแล้วแต่ความจำเป็นแห่งการเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญของผู้ต้องขังที่เกิดขึ้นประกอบกันไป เป็นต้นว่า ในกรณีที่ผู้ต้องขังมีความประพฤติซึ่งถูกส่งตัวไปควบคุมฝึกวิชาชีพทางอุตสาหกรรมเบา หรือเกษตรกรรมในเรือนจำหรือทัณฑสถานเปิด ต่อมาปรากฏว่าผู้ต้องขังดังกล่าวมีพฤติกรรมส่อว่าจะหลบหนี ก็อาจจะถูกดำเนินการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังซ้ำ เพื่อส่งตัวกลับไปควบคุมยังเรือนจำฝึกวิชาชีพทางอุตสาหกรรมในระดับความมั่นคงปานกลางหรือสูงสุด เป็นต้น มีข้อสังเกตว่า การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังซ้ำนี้ไม่จำเป็นที่ผู้ต้องขังต้องมาปรากฏตัวต่อหน้าคณะกรรมการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเช่นในกรณีจำแนกลักษณะผู้ต้องขังในครั้งแรก แต่ผลแห่งการพิจารณาใดๆ เกี่ยวกับตัวผู้ต้องขังนั้นจะต้องบอกกล่าวให้ผู้ต้องขังรับรู้ อีกทั้งควรบันทึกถึงความเปลี่ยนแปลงใดๆ ที่เกิดขึ้นไว้เป็นรายงานก้าวหน้าในแฟ้มเรื่องของผู้ต้องขังนั้นๆ ด้วย

4. การดำเนินการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังที่มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริงนั้น จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์กับแผนการพักการลงโทษ และการปลดปล่อย หมายความว่า เป้าหมายหลักในการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังนั้น มิได้มุ่งเฉพาะประสิทธิผลแห่งการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในระหว่างที่ถูกคุมขังอยู่เท่านั้น แต่รายงานของคณะกรรมการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังที่ประกอบด้วยเรื่องราวของผู้ต้องขังแต่ละคนโดยละเอียดสมบูรณ์นั้น นับเป็นเอกสารสำคัญต่อการทะเบียนและการกำหนดแผนงานวิธีปฏิบัติในกิจการราชทัณฑ์ทุกแขนง โดยเฉพาะอย่างยิ่งรายงานความสามารถหรือความ

ถนัดในการประกอบอาชีพ ความประพฤติและพื้นฐานความมั่นคงแห่งจิตใจของผู้ต้องขัง อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพิจารณาการพักการลงโทษ การปลดปล่อย และการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ

การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังนั้นจำเป็นต้องมีข้อมูลที่สำคัญประกอบในการตัดสินใจ จึงต้องมีการรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้ คือ ภูมิหลัง ความต้องการปัจจุบัน ศักยภาพที่เป็นไปได้ในอนาคต การตัดสินใจจะเกี่ยวข้องกับสถานที่อยู่และโครงการที่ให้ทำ เช่น การศึกษา การฝึกอบรม การทำงาน เป็นต้น นอกจากนี้ จะพิจารณาถึงการคุ้มครองพิเศษที่นักโทษควรมีหรือไม่มี และอาจเสนอแนะให้ทำกลุ่มบำบัด เช่น โครงการบำบัดยาเสพติด การพบจิตแพทย์ หรือการบำบัดพิเศษอื่นๆ ที่เห็นเหมาะสม จะเห็นได้ว่าภาระของงานจำแนก คือ การกำหนดและการวางแผนหน้าที่ให้กับนักโทษนั่นเอง¹⁴²

การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังหรืออีกนัยหนึ่งอาจเรียกว่าเป็นการประเมินรายบุคคล เพื่อที่จะทำให้สามารถรู้จักผู้ต้องขังเป็นรายบุคคลจนสามารถแยกปฏิบัติ แยกกลวิธีในการแก้ไขฟื้นฟูให้เหมาะสมเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่มได้ การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังที่ว่าเป็น จะต้องเป็นการจำแนกลักษณะขั้นสูงที่เรียกว่า “การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อการแก้ไข” ที่สามารถเจาะลึกถึงพฤติกรรมและสาเหตุการกระทำผิดของผู้ต้องขังจนสามารถนำมาเป็นแนวทางและกำหนดกลวิธีหรือหลักสูตรในการแก้ไขฟื้นฟูให้สอดคล้องกับผู้ต้องขังแต่ละประเภทแต่ละคนได้ การจำแนกลักษณะดังกล่าวจะเน้นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ศึกษาประวัติจากเอกสารและการเปิดเผยของผู้ต้องขัง การสังเกตพฤติกรรม และการใช้แบบประเมินทางจิตวิทยา เพื่อที่จะนำมาวิเคราะห์และวางแผนการแก้ไขฟื้นฟูเป็นรายบุคคล เนื่องจากกลุ่มผู้ต้องขังที่นำมาวิเคราะห์และจำแนกลักษณะได้ผ่านการคัดเลือกรายชื่อมาแล้ว เช่น ผู้ต้องขังคดีความผิดทางเพศต่อเด็ก ผู้ต้องขังคดีค้ายาเสพติดรายย่อย ผู้ต้องขังวัยหนุ่มคดีลักทรัพย์ เป็นต้น¹⁴³

ดังได้กล่าวแล้วว่า เป้าหมายของการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง คือ การกำหนดโครงการปฏิบัติเกี่ยวกับการควบคุม การอบรม การศึกษาฝึกวิชาชีพ และการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังโดยทั่วไป ให้สอดคล้องกับความต้องการส่วนบุคคลของผู้ต้องขัง ตลอดระยะเวลาที่ผู้ต้องขังถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำและทัณฑสถาน ฉะนั้น ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาประวัติรายตัวผู้ต้องขังหรือพฤติกรรมส่วนตัวของผู้ต้องขังย่อมจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการปกครองเรือนจำและทัณฑสถานในเรื่องดังต่อไปนี้¹⁴⁴

¹⁴² สูดสงวน สุธีสร. เล่มเดิม. น. 159-161.

¹⁴³ นัทธี จิตสว่าง ข เล่มเดิม. น. 6-7.

¹⁴⁴ ประเสริฐ เมฆมณี ก เล่มเดิม. น. 328-329.

1. เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลผู้ต้องขังในการปรับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ให้สอดคล้องกับกฎและระเบียบของเรือนจำ
2. เป็นประโยชน์ในการวางแผนและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล ทั้งยังรวมถึงการวิเคราะห์และดำเนินการติดตามตรวจสอบพิจารณาผู้ต้องขังแต่ละราย จนกระทั่งได้รับการลดวันต้องโทษและพักการลงโทษหรือพ้นโทษไป
3. เป็นประโยชน์ในการพิจารณาแยกขังผู้ต้องขังออกเป็นประเภทต่างๆ ตามหลักพัฒนาปฏิบัติที่สมเหตุสมผลยิ่งขึ้น
4. เป็นวิธีการที่จะช่วยให้เจ้าหน้าที่สายงานต่างๆ ในเรือนจำและทัณฑสถานได้ประสานงานปฏิบัติร่วมกันแก้ไขปัญหาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเรือนจำและทัณฑสถานอย่างสอดคล้องสมานฉันท์ระหว่างนโยบายกับการปฏิบัติ เนื่องจากว่าการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเป็นผลให้เจ้าหน้าที่ทุกสายงานที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันพิจารณา วิเคราะห์วางโครงการ ติดตามตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทุกกระยะ จนถึงวาระที่ผู้ต้องขังนั้นๆ ได้รับการปลดปล่อยไป
5. ทำให้ทัศนคติและความรู้สึกของผู้ต้องขังดีขึ้น เพราะได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม จึงเป็นการช่วยลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างผู้ต้องขังและเจ้าหน้าที่ควบคุม เป็นการลดความตึงเครียดของผู้ต้องขัง¹⁴⁵
6. การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังนอกจากจะช่วยให้เกิดความร่วมมือประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่สายงานวิชาชีพกับสายงานควบคุมผู้ต้องขังอย่างแท้จริงแล้ว ยังได้เป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อการกำหนดโครงการฝึกอบรมและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้เกิดผลดี อีกทั้งก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างเจ้าหน้าที่กับผู้ต้องขังอีกด้วย
7. การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเป็นการปูพื้นฐานในการควบคุม การตรวจตรา และการรักษาอนามัยของผู้ต้องขังให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
8. การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังจะช่วยลดภาวะความเสี่ยงในการหลบหนี และการก่อการจลาจลของผู้ต้องขัง เนื่องจากได้มีการวางโครงการปฏิบัติให้สอดคล้องกับภาวะความต้องการส่วนตัวของผู้ต้องขัง จึงนับเป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดทางจิตใจของผู้ต้องขังได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ กระบวนการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังที่ดียังช่วยให้สามารถทำการแยกขังและสอดคล้องดูแลผู้ต้องขังที่มีปัญหาในทางการปกครองของเรือนจำและทัณฑสถานได้อย่างใกล้ชิดเป็นพิเศษ

¹⁴⁵ ประเทือง ธนนิผล. เล่มเดิม. น. 187-188.

9. การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเป็นการช่วยให้ผู้ต้องขังเกิดแรงจูงใจในการฝึกวิชาชีพ และเพิ่มผลผลิตจากแรงงานของผู้ต้องขังมากขึ้น เนื่องจากสามารถใช้แรงงานผู้ต้องขังได้ถูกต้องตาม ความถนัดของแต่ละคน

10. รายงานของคณะกรรมการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังนอกจากจะช่วยให้การปฏิบัติ ต่อผู้ต้องขังสอดคล้องกับหลักปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นรายบุคคลแล้ว ยังเป็นประโยชน์สำคัญยิ่ง ต่อการกำหนดนโยบายบริหารงานราชทัณฑ์ระดับสูง หรือการวางแผนกิจการราชทัณฑ์ทุกแขนง อีกด้วย เช่น การรักษาวินัย การพักการลงโทษ และการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในชุมชน เป็นต้น

11. การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังตั้งแต่การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ มาตรฐานการประเมินผลการปฏิบัติ (Management Evaluation) เพื่อตรวจสอบปัญหาอุปสรรค ข้อขัดข้องในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ตลอดจนการเสาะหาความจำเป็นในการกำหนดโครงการ ปฏิบัติหรือบริการต่างๆ แก่ผู้ต้องขัง กระบวนการเหล่านี้มีส่วนช่วยในการพิจารณาการจัดสรร งบประมาณประจำปี การคำนวณค่าใช้จ่ายผู้ต้องขังโดยตัวเฉลี่ย การก่อสร้างเรือนจำและ ทัณฑสถานในอนาคต และการวางแผนงานราชทัณฑ์ได้เป็นอย่างดี รวมทั้งเป็นการเสริมสร้าง ความเข้าใจอันดีระหว่างหน่วยงานราชทัณฑ์กับชุมชนอีกด้วย

การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังจะประสบความสำเร็จและดำเนินการไปตามเป้าหมายได้ จะต้องประกอบด้วยความพร้อมในด้านต่างๆ ของเรือนจำและทัณฑสถาน ทั้งด้านสถานที่ อุปกรณ์ และบุคลากร แต่ในทางปฏิบัติมักมีอุปสรรคหลายประการที่ทำให้การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ดำเนินการไปได้ไม่ดีเท่าที่ควร¹⁴⁶ เนื่องจากความแออัดยัดเยียดของผู้ต้องขังในเรือนจำและ ทัณฑสถาน ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่และสำคัญมากของทุกเรือนจำโดยเฉพาะเรือนจำในประเทศที่กำลัง พัฒนา เรือนจำที่แออัดมักเกิดเหตุร้ายได้ง่ายและเสมอๆ บุคลากรของเรือนจำและทัณฑสถานขาด ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน และผู้บัญชาการเรือนจำและทัณฑสถานมักขาดความดูแล เอาใจใส่ รวมทั้งปัญหาด้านแนวความคิดและการยอมรับเห็นคุณค่าของระบบจำแนกลักษณะ ผู้ต้องขัง เพราะเท่าที่ผ่านมานักวิชาการทางทัณฑวิทยาบางส่วนยังยึดมั่นในระบบทัณฑวิทยาแบบ เก่าๆ ที่เห็นว่าผู้ต้องขังเป็นคนชั่วร้าย คือด้านแก้ไขไม่ได้ มีความเชื่อว่าผู้ต้องขังผู้ต้องขังเหล่านั้น ไม่สามารถที่จะฟื้นฟูแก้ไขเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ และคิดว่าการแก้ไขเป็นแต่เพียงทฤษฎี เท่านั้นไม่สามารถนำมาปฏิบัติให้ได้ผลจริงๆ ตลอดจนการขาดบุคลากรด้านสังคมสงเคราะห์และ จิตวิทยาแนะแนวเพื่อมาช่วยงานจำแนกลักษณะผู้ต้องขังในเรือนจำ

การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง (ครั้งที่ 1) เป็นการจำแนกลักษณะพื้นฐาน ควรกระทำภายใน ระยะเวลา 2-4 สัปดาห์นับแต่วันรับตัว เพื่อรวบรวมข้อมูลของผู้ต้องขังเกี่ยวกับประวัติส่วนตัว อาชีพ

¹⁴⁶ ประเทือง ธนียผล. เล่มเดิม. น. 188.

ความถนัด สภาพแวดล้อมทางสังคม สาเหตุและพฤติกรรมการกระทำผิดตามแบบสอประวัติจำแนก ผู้ต้องขัง (จน.1) “เป็นการรู้เขารู้เรา” เพื่อให้ผู้กระทำผิดเข้าไปรับการปฐมนิเทศ อบรมระเบียบวินัย การใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำ และการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทั้งด้านการควบคุมและการแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง และช่วยให้การบริหารงานด้านต่างๆ มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นอย่างไรก็ตาม การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังในครั้งแรกอาจมีความผิดพลาด หรือการที่ผู้ต้องขังเข้ามาสู่สิ่งแวดล้อมในทัณฑสถานจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้ต้องขังทั้งในทางที่ดีและไม่ดี ดังนั้นจึงต้องมีการจำแนกลักษณะซ้ำ เพื่อติดตามผลเพื่อจะดูว่าการจำแนกลักษณะและแผนการแก้ไขอบรมที่ปฏิบัติอยู่นั้นถูกต้องหรือไม่ประการใด ทำให้ผู้ต้องขังประพฤติตัวดีขึ้นหรือเลวลง การจำแนกลักษณะซ้ำกระทำโดยการพิจารณาจากรายงานของทุกๆ ฝ่าย รวมทั้งการเรียกตัวผู้ต้องขังมาสอบถามถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น ตลอดจนความต้องการและความเห็นของผู้ต้องขังเองว่าแผนการอบรมที่จัดให้ นั้นเหมาะสมหรือควรปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอย่างไร การจำแนกลักษณะซ้ำจะได้วางหลักเกณฑ์การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอีกครั้งให้สอดคล้องเหมาะสมกับพฤติกรรม ความประพฤติของผู้ต้องขังเป็นรายๆ ไป หลังจากได้ใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำระยะหนึ่งแล้ว การจำแนกลักษณะซ้ำนี้ควรกระทำทุก 6 เดือน หรือ 1 ปี จนกว่าผู้ต้องขังจะได้รับการพักการลงโทษหรือพ้นโทษ¹⁴⁷

การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อการแก้ไข (จำแนก ครั้งที่ 2) หรืออีกนัยหนึ่งอาจเรียกว่า การประเมินรายบุคคลเพื่อที่จะทำให้สามารถรู้จักผู้ต้องขังเป็นรายบุคคลจนสามารถแยกปฏิบัติ แยกกลวิธีในการแก้ไขฟื้นฟูเหมาะสมเป็นรายบุคคลหรือเป็นรายกลุ่มได้ เป็นการจำแนกเจาะลึกในทุกมิติของผู้กระทำผิดเป็นมูลเหตุ สาเหตุ พฤติกรรมการกระทำผิด ตลอดจนการอบรมเลี้ยงดูครอบครัวของผู้กระทำผิดจนสามารถนำมาเป็นแนวทาง และกำหนดกลวิธีหรือหลักสูตรในการแก้ไขฟื้นฟูให้สอดคล้องกับผู้ต้องขังแต่ละประเภทแต่ละคนได้ การจำแนกลักษณะนี้จะเน้นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกถึงประวัติจากเอกสาร และจากการเปิดเผยของผู้ต้องขัง การสังเกตพฤติกรรม และการใช้แบบประเมินทางจิตวิทยา เพื่อที่จะนำมาวิเคราะห์และวางแผนการแก้ไขฟื้นฟูเป็นรายบุคคล เนื่องจากกลุ่มผู้ต้องขังที่นำมาวิเคราะห์และจำแนกลักษณะได้ผ่านการคัดเลือกเป็นกลุ่มเป้าหมายในโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูเฉพาะแล้ว โดยการจำแนกลักษณะซ้ำนี้เป็นการติดตามผลเพื่อดูว่าการจำแนกลักษณะและแผนการแก้ไขอบรมที่ปฏิบัติอยู่นั้นถูกต้องหรือไม่ประการใด ทำให้ผู้ต้องขังประพฤติตัวดีขึ้นหรือเลวลง เพราะการที่ผู้ต้องขังเข้ามาสู่สิ่งแวดล้อมในทัณฑสถานจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้ต้องขังทั้งในทางดีและไม่ดี โดยการจำแนกลักษณะซ้ำจะกระทำโดยการพิจารณาจากรายงานของทุกๆ ฝ่าย รวมทั้งการเรียกตัวผู้ต้องขังมาสอบถามถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น ตลอดจนความต้องการและ

¹⁴⁷ ประเทือง ธนนิผล. เล่มเดิม. น. 186-187.

ความเห็นของผู้ต้องขังเองว่าแผนการอบรมที่จัดให้ นั้นเหมาะสมหรือควรปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอย่างไร¹⁴⁸ เพื่อที่จะวางหลักเกณฑ์การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้เหมาะสมกับพฤติกรรม ความประพฤติ ความต้องการ และความสนใจของผู้ต้องขังซึ่งเปลี่ยนแปลงไปภายหลังจากที่ใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำมาระยะเวลาหนึ่งแล้ว

การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง (ครั้งที่ 3) เป็นการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังระยะสุดท้ายเพื่อเข้าโปรแกรมเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย การสัมภาษณ์เฉพาะราย ทำประวัติสอบถามปัญหาและความต้องการ โดยจัดกลุ่มผู้ต้องขังออกเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ต้องการความช่วยเหลือกลุ่มผู้ต้องขังเจ็บป่วยหรือทุพพลภาพ กลุ่มผู้ต้องขังที่มีแนวโน้มการกระทำผิดซ้ำ และกลุ่มเพื่อให้คำปรึกษา (counseling)

การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังจึงเป็นเรื่องจำเป็นที่เรือนจำและทัณฑสถานทุกแห่งต้องดำเนินการอย่างจริงจัง เนื่องจากจะช่วยให้การบริหารงานด้านต่างๆ มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสามารถให้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังแต่ละคนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่งจะทำให้ผู้ต้องขังได้รับการอบรมแก้ไข และพัฒนาจิตใจ รวมทั้งมีวิชาความรู้สามารถนำไปประกอบอาชีพภายหลังจากพ้นโทษได้

2.7.3.3 โปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูพื้นฐาน

โปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูพื้นฐานสำหรับผู้ต้องขัง ได้แก่ การฝึกวิชาชีพ การให้การศึกษา ทั้งสายสามัญ และสายวิชาชีพ และการอบรมทางศีลธรรมตลอดจนกิจกรรมทางศาสนา สวัสดิการ และนันทนาการต่างๆ ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่มุ่งจัดให้ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ทั้งเรือนจำได้รับการฝึกทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตในสังคม คือ การฝึกอาชีพและหลักศาสนา ผู้ต้องขังทุกคนสามารถเข้าโปรแกรมนี้ตามความสนใจ ความถนัด ความสามารถของแต่ละบุคคล โดยมีคณะกรรมการจำแนก ลักษณะผู้ต้องขังของเรือนจำเป็นผู้พิจารณา¹⁴⁹

การให้การศึกษา (Education) แก่ผู้ต้องขังในเรือนจำนั้น เป็นสิ่งที่ได้กระทำมาเป็นเวลานานแล้ว เช่น ในเรือนจำของมลรัฐนิวยอร์ก มีหลักฐานว่าตั้งแต่ปี ค.ศ. 1801 เป็นต้นมา ได้จัดให้ผู้ต้องขังที่พื้นความรู้ดีสอนวิชาสามัญขั้นต้นแก่ผู้ต้องขังอื่นที่ต้องการเรียน และมีหลักฐานว่าในเรือนจำของมลรัฐเมสซาชูเซตส์ เมื่อปี ค.ศ. 1823 ได้มีโรงเรียนสอนนักโทษในเรือนจำ มีนักเรียน 60 คน อย่างไรก็ตาม การจัดการศึกษาในเรือนจำในสมัยก่อนๆ แสดงว่าในวงการราชทัณฑ์ในสมัยนั้นได้ตระหนักถึงคุณค่าของการศึกษาเหมือนกัน แต่การจัดระบบการศึกษาในเรือนจำเป็นไปอย่างง่าย ๆ ไม่สมบูรณ์ เช่น หลักสูตรก็มีได้วางไว้ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ครูสอนก็ใช้นักโทษที่มี

¹⁴⁸ อัจฉริยา ชุตินันท์. เล่มเดิม. น. 197.

¹⁴⁹ กรมราชทัณฑ์ ค เล่มเดิม. น. 3.

ความรู้ดีกว่านักเรียนเล็กน้อย และส่วนมากก็สอนวิชาสามัญเพียงให้อ่านออกเขียนได้ และสอนวิชาสามัญควบคู่ไปกับศาสนาเท่านั้น¹⁵⁰

แต่การจัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขังภายในเรือนจำในปัจจุบัน ได้ก้าวหน้าขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวางมาก ทั้งในด้านวิชาที่ศึกษา ในด้านครู หนังสือเรียน ตำรับตำรา ตลอดจนอุปกรณ์ในการศึกษา จนอาจกล่าวได้ว่าการศึกษาในเรือนจำนั้นเป็นกิจกรรมที่สำคัญยิ่งอย่างหนึ่งสำหรับผู้ต้องขัง และเป็นเครื่องช่วยทำให้ผู้ที่ได้กระทำผิดแล้วสามารถกลับตนเป็นคนดี ปรับตัวเข้ากับสังคมได้ง่ายขึ้น ดังแถลงการณ์ของสมาคมเรือนจำซึ่งประชุมกันที่เมืองซินซินนาติ เมื่อค.ศ. 1870 ตอนหนึ่งมีความว่า “การศึกษาเป็นกำลังอันสำคัญยิ่งในการช่วยให้ชายและหญิงที่กระทำผิดมาแล้ว ได้กลับตนเป็นคนดี การศึกษาเป็นเครื่องส่งเสริมสติปัญญา ทำให้เกิดความเคารพในตนเอง กระตุ้นให้มีความทะเยอทะยาน และมีจุดหมายปลายทางอันสูงส่งในชีวิต และเป็นสิ่งที่ทดแทนที่ดีสำหรับการแสวงหาความรื่นเริงบันเทิงในทางที่ชั่ว”

ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษของสหประชาชาติ ข้อ 77 ได้บัญญัติถึงความสำคัญของการศึกษาของผู้ต้องขังไว้ว่า “(1) จะต้องมีการส่งเสริมการศึกษาต่อของนักโทษที่ยังสามารถศึกษาต่อได้ รวมทั้งการจัดการศึกษาทางศาสนาที่สามารถจะกระทำได้ในประเทศนั้นให้แก่ักโทษด้วย โดยเฉพาะนักโทษที่เป็นเยาวชนและนักโทษที่ไม่รู้หนังสือจะต้องมีการศึกษาภาคบังคับรองรับโดยค่าใช้จ่ายของหน่วยงานราชทัณฑ์นั่นเอง และ (2) การศึกษาของนักโทษจะต้องสอดคล้องและเชื่อมโยงกับการศึกษาในระบบของประเทศให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อว่าเมื่อนักโทษได้พ้นโทษแล้วจะได้สามารถศึกษาต่อในสถานศึกษาได้โดยต่อเนื่อง โดยไม่เป็นอุปสรรค”การจัดการศึกษาในเรือนจำนั้นอาจแบ่งได้เป็นหลายประเภท ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาสามัญ (Academic Education) ในเรือนจำนั้น จะมีความมุ่งหมายเพื่อให้ผู้ต้องขังที่มีระดับการศึกษาดำเนินมาก เช่น ไม่รู้หนังสือ ได้มีความรู้ในวิชาสามัญขั้นต้น ทำให้ผู้ต้องขังมีความเคารพตนเองมากขึ้นเป็นการส่งเสริมสติปัญญาซึ่งจะช่วยในการกลับตัวเป็นคนดี เพราะผู้ต้องขังสามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ดีขึ้น สามารถค้นคว้าได้เอง และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์จากการอ่าน รวมทั้งเป็นพื้นฐานรองรับการศึกษาอย่างอื่นต่อไป เช่น อาชีวศึกษา สังคมศึกษา และพื้นฐานในการอบรมฝึกอาชีพด้วย

การศึกษาสามัญนี้ ควรจัดหลักสูตรให้เป็นไปตามหลักสูตรการศึกษาทั่วไป แต่วิธีการนั้นควรต้องคำนึงถึงว่า ผู้ที่เรียนนั้นเป็นผู้ใหญ่แล้ว จึงไม่ควรนำวิธีการที่ใช้กับเด็กเล็กๆ มาใช้กับผู้ใหญ่ที่กำลังศึกษาวิชาความรู้สามัญในชั้นต่ำ ในการศึกษาวิชาสามัญนี้ควรที่จะกำหนดเป็นชั้นเช่นเดียวกับของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถเรียนต่อจากความรู้เดิมที่มีได้ โดยมี

¹⁵⁰ ชาย เสวกุล. เล่มเดิม. น. 267.

การสอบไล่เช่นเดียวกับโรงเรียนธรรมดา และผู้ต้องขังที่สอบไล่ได้ชั้นที่มีประกาศนียบัตร เมื่อจบหลักสูตรชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา เตรียมอุดมศึกษาก็ควรได้รับประกาศนียบัตรของกระทรวงศึกษาธิการเช่นเดียวกับนักเรียนอื่นๆ ด้วย เพื่อจะได้เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้ต้องขังเกิดความภาคภูมิใจและนำไปใช้แสดงในการสมัครเข้าทำงานเมื่อเป็นอิสระแล้วได้ด้วย สำหรับครูผู้ทำการสอนนั้น คงได้กล่าวแล้วว่าควรใช้ครูที่มีความรู้ความชำนาญในหน้าที่ครูมาทำการสอน หากเรือนจำไม่มีงบประมาณเพียงพอที่จะจ้างครูไว้เป็นประจำแล้วก็ควรจ้างครูโรงเรียนรัฐบาลซึ่งอยู่ในท้องถิ่นที่เรือนจำนั้นตั้งอยู่ให้เข้ามาทำการสอนนอกเวลาเป็นรายชั่วโมงก็จะเป็นการสิ้นเปลืองน้อยมาก

2. อาชีวศึกษา (Vocational Education) หรือการศึกษาสายวิชาชีพสำหรับผู้ต้องขัง เป็นสิ่งที่มีประโยชน์มาก เพราะผู้ต้องขังจะได้เรียนรู้วิชาชีพ เพื่อตนจะได้นำไปใช้ในการประกอบอาชีพของตนในเมื่อได้รับการปลดปล่อยเป็นอิสระ มีผู้ต้องขังจำนวนไม่น้อยที่ได้เรียนรู้วิชาชีพในขณะที่ต้องโทษ และเมื่อพ้นโทษไปแล้วได้นำวิชาความรู้นั้นไปประกอบอาชีพและประสบความสำเร็จในชีวิตกลายเป็นคนมีฐานะมั่งคั่ง

อาชีวศึกษาในเรือนจำนี้ควรจัดให้มีมากประเภทที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ เพราะจะได้จัดให้ผู้ต้องขังได้สามารถเรียนในทางที่ถนัด หรือเหมาะสมกับนิสัยหรือความสนใจมากที่สุดอันจะทำให้การศึกษาได้ผลดี เพราะการเรียนในสิ่งที่ไม่ชอบหรือด้วยความฝืนใจนั้นยากที่จะให้เกิดผลดีแก่ผู้เรียนได้ แต่การจัดแบ่งชั้นให้มีการเรียนอาชีวศึกษาหลายประเภทนี้เป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณมิใช่น้อยเพราะจำเป็นต้องมีเครื่องมือเครื่องใช้อุปกรณ์ในการสอนการเรียนมาก และต้องมีครูที่มีความรู้ความชำนาญแต่ละสาขา แต่กระนั้นก็ยังอาจทำได้โดยจัดวิชาให้อยู่ในแนวเดียวกับอุตสาหกรรมเรือนจำให้มากที่สุด เช่น เรือนจำมีอุตสาหกรรมทำเครื่องเรือน ก็ให้มีวิชาช่างไม้ ช่างทาสีอยู่ในหลักสูตรอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นการสะดวกมาก นอกจากนั้น วิชาใดที่ไม่ตรงกับอุตสาหกรรมเรือนจำที่มีอยู่แล้วก็ให้หนักไปในทางเรียนในห้อมให้มากขึ้น เช่น วิชาการพาณิชย์ บัญชี การเลขานุการ เป็นต้น

3. สังคมศึกษา (Social Education) เป็นการศึกษาวิชาต่างๆ เพื่อให้ผู้ศึกษาได้เรียนรู้โดยทางอ้อมถึงคุณค่าของสังคม (Social value) ด้วยการกระทำกิจกรรมต่างๆ การให้ผู้ต้องขังได้เรียนสังคมศึกษาก็ด้วยความมุ่งหมายต่อไปนี้

1. เพื่อที่จะให้ผู้ต้องขังรับเอาอุดมมุ่งหมายและทัศนคติ ซึ่งเป็นแนวเดียวกับอุดมมุ่งหมายและทัศนคติของสังคม ซึ่งจะมีผลในทางที่จะช่วยปรับปรุงสังคมให้ดีขึ้น
2. เพื่อแสดงให้ผู้ต้องขังเห็นว่า การเพิ่มความสนใจในสังคมและมาตรฐานของสังคมที่มีประโยชน์นั้นเป็นสิ่งอันพึงปรารถนา สังคมศึกษาจะต้องชี้ให้เห็นเหตุผลที่ผู้ต้องขังควร

แยกตัวจากหมู่คณะที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม และหันกลับเข้าร่วมมือกับสังคมแทน และแสดงให้เห็นถึงวิธีการที่จะได้มาซึ่งจุดประสงค์ที่ต้องการด้วยวิถีทางอันสังคมเห็นว่าถูกต้อง

3. เพื่อพัฒนาความคิดเห็นซึ่งทำให้ผู้ต้องขังได้ดำเนินอย่างชัดเจนถึงความชั่วร้ายของการประกอบอาชญากรรม และผลดีของการดำรงชีพอยู่ด้วยการกระทำอันชอบด้วยกฎหมายภายหลังพ้นโทษแล้ว

4. เพื่อกระตุ้นให้ผู้ต้องขังได้มีความสนใจในทางที่ถูกที่ชอบอันจะทำให้สามารถใช้ชีวิตให้เกิดประโยชน์และความเพลิดเพลินไปพร้อมกัน ซึ่งหมายถึงการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์นั่นเอง

5. เพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้ต้องขังให้พยายามปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น

6. เพื่อให้ผู้ต้องขังได้มีความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถที่จะปฏิบัติหน้าที่ของตนในฐานะเป็นพลเมืองดี

วิธีการในการสอนสังคมศึกษาแก่ผู้ต้องขังอาจเป็นการบรรยาย การอภิปราย การแสดงละครซึ่งมีเนื้อเรื่องและคำพูดให้ผู้ต้องขังเกิดความสว่างขึ้นในใจ การสนทนา การออกความเห็น แก้ไขปัญหาต่างๆ อันได้เกิดหรืออาจเกิดขึ้นกับตัวผู้ต้องขัง การแนะนำให้คำปรึกษาหารือ ตลอดจนให้มีกิจกรรมต่างๆ เช่น งานอดิเรก การบันเทิง การกีฬา ซึ่งแสดงถึงความจำเป็นในอันที่มนุษย์เราต้องพึ่งพาอาศัยและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ครูหรือผู้นำในกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ควรเป็นนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ซึ่งมีความเข้าใจในปัญหาเหล่านี้เป็นอย่างดี

ห้องสมุด (Library) การศึกษามีใช้แต่กระทำในห้องเรียนเท่านั้น ผู้ต้องขังอาจใช้เวลาว่างศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ทั้งในด้านวิชาสามัญ อาชีวศึกษา และสังคมศึกษาด้วยการอ่านหนังสือ นอกจากนั้น การอ่านหนังสือยังเป็นงานอดิเรกหรือการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ดีกว่าอย่างอื่น ฉะนั้น ห้องสมุดสำหรับเรือนจำในปัจจุบันมิใช่เพียงเป็นสิ่งที่มีประโยชน์แต่กลายเป็นความจำเป็นไปแล้ว

2.7.3.4 โปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูเฉพาะ

โปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูเฉพาะเป็นโปรแกรมการแก้ไขที่มุ่งปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของผู้กระทำผิด โดยมีหลักสูตรในการให้ความรู้และทักษะ โดยใช้กระบวนการกลุ่มเป็นเครื่องมือในการสร้างวินัยและปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรม โปรแกรมนี้จะต้องใช้เวลาประมาณ 6 เดือน ถึง 1 ปี โดยไม่รวมระยะเตรียมการปลดปล่อย จึงจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมได้ โปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูเฉพาะเป็นโปรแกรมที่ใช้ในการแก้ไขฟื้นฟูกลุ่มเป้าหมายซึ่งอาจแยกตามประเภทคดีหรือแยกตามพฤติกรรมของผู้กระทำผิด ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ใน

การจัดโปรแกรมว่าจะมุ่งแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังกลุ่มใด¹⁵¹ เช่น โปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังกระทำผิดเกี่ยวกับเพศ โปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน เป็นต้น นอกจากนี้ โปรแกรมเฉพาะยังอาจทำได้ในลักษณะของการจัดโปรแกรมเพื่อสวัสดิการ เช่น โปรแกรมการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังสูงอายุ โปรแกรมการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังโรคจิต เป็นต้น โปรแกรมเหล่านี้ไม่ได้มุ่งแก้ไขฟื้นฟูแต่มุ่งจัดสวัสดิการ การดูแลสวัสดิภาพให้คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

2.7.3.5 โปรแกรมการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย

การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย เป็นขั้นตอนที่สำคัญอยู่ในลำดับสุดท้ายของระบบการพัฒนาพฤตินิสัยก่อนปล่อยผู้ต้องขังกลับสู่ชุมชน โดยมีเป้าหมาย คือ ผู้ต้องขังสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคม และป้องกันการกระทำผิดซ้ำ ต้องการสร้างแรงจูงใจหรือจิตใจที่เข้มแข็งให้เกิดขึ้นในตัวผู้ต้องขังที่จะพ้นโทษ และนำเทคนิคหรือแนวทางการหลีกเลี่ยงการเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำ¹⁵² เพื่อให้ผู้ต้องขังเข้าใจและรู้จักตัวตนที่แท้จริงของผู้ต้องขัง มีการวางแผนชีวิต อาชีพ การทำงาน และที่อยู่หลังปล่อยให้แก่ผู้ต้องขัง โดยใช้เวลาดำเนินการ 2-6 เดือน ก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขัง

การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยเป็นการทำให้ผู้ต้องขังที่เข้าโปรแกรมแก้ไขฟื้นฟู จนยึดติดกับวัฒนธรรมและแบบแผนของกลุ่มและของเรือนจำเริ่มถอนตัวออกมา เพื่อเตรียมที่จะยืนหยัดด้วยตนเอง และปรับตัวเข้ากับสังคมที่จะต้องกลับไปเมื่อพ้นโทษ ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนสำคัญเช่นกัน เพราะหากไม่มีการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ผู้ต้องขังที่แม้จะได้รับการอบรมมาจนเข้มแข็ง สามารถปรับเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรมได้แล้ว หากไม่มีความพร้อมก็จะปรับตัวไม่ทัน จะยึดติดกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตในเรือนจำหรือในกลุ่มจนปรับตัวเข้ากับสังคมภายนอกไม่ได้

2.7.3.6 การสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังการปลดปล่อย (after-care)

เป็นขั้นตอนที่ผู้ต้องขังกลับเข้าสู่ชุมชน ได้รับการดูแลในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการให้การดูแลแบบมีเงื่อนไขคุมประพฤติหรือพ้นโทษตามคำพิพากษาก็ตามเป็นขั้นตอนที่ชุมชนจะต้องเข้ามามีส่วนรับผิดชอบในการให้การดูแลผู้ต้องขังที่พ้นโทษ ซึ่งจะต้องเกิดจากการประสานงานของฝ่ายเรือนจำกับชุมชนในการดึงชุมชนเข้ามาช่วย หากไม่มีขั้นตอนนี้แล้วผู้ต้องขังที่ได้รับการอบรมมาดี

¹⁵¹ กรมราชทัณฑ์ ค เล่มเดิม. น. 3.

¹⁵² เฟลินใจ แต่เกษม. (2554). “การพัฒนารูปแบบและกระบวนการในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดของกรมราชทัณฑ์.” *วารสารราชทัณฑ์*, 59(1). น. 51-54.

หากจะต้องกลับไปในสภาพแวดล้อมเดิม สังคมเดิม แหล่งอบายมุขเดิม หรือเครือข่ายเดิม ก็จะไม่สามารถทนทานต่อสิ่งชั่วร้ายและกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก¹⁵³

2.7.4 วัตถุประสงค์ของการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง

มาตรการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่ให้ความสำคัญกับการบำบัดแก้ไขมากกว่าการมุ่งที่จะลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นหรือตอบแทนการที่ได้กระทำผิด เพื่อต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำผิดกฎหมาย โดยมุ่งที่จะปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมหรือปรับปรุงสิ่งที่บกพร่องของผู้ที่กระทำผิดนั้นให้สามารถกลับเข้าสู่สังคมอยู่กับผู้อื่นได้อย่างเป็นปกติสุขต่อไป และไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก มีวัตถุประสงค์ดังนี้¹⁵⁴

1. มนุษยธรรม การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยหวังไปในทางลงโทษนั้น จำเป็นต้องใช้วิธีการซึ่งทารุณ โหดร้ายและทรมาน เพื่อให้สาสมกับความผิด การลงโทษที่ปฏิบัติกันมาจึงหนีไม่พ้นความป่าเถื่อนไร้มนุษยธรรม แม้จะลงโทษด้วยวิธีการและจุดมุ่งหมายใดก็ตาม ตัวอย่างเช่น อิทธิพลของศาสนาคริสต์ที่ก่อให้เกิดการขังเดี่ยวในนักโทษนั้น แม้จะกระทำไปด้วยจุดมุ่งหมายที่ต้องการแก้ไขและถือได้ว่าผู้กระทำผิดมีเสาะอาดทำโดยบริสุทธิ์ใจก็ได้ผลร้ายอย่างมากมหันต์ต่อผู้กระทำผิดที่ถูกลงโทษ ยิ่งไปกว่าเป็นการลงโทษที่เข้มงวดชนิดตาต่อตาฟันต่อฟันแล้ว จะยิ่งปรากฏผลร้ายและความป่าเถื่อนอย่างชัดเจน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ตรงกันข้ามกับสิ่งที่มนุษย์ยึดถือว่าตนเองนั้นเป็นผู้มีอารยธรรมสูงส่ง ภายหลังที่มีการรณรงค์เรื่องสิทธิมนุษยชน และได้ปรากฏข้อผิดพลาดอย่างชัดเจนหลายกรณีที่เป็นมาในอดีต นอกจากการลงโทษแล้วจึงได้เกิดแนวคิดที่จะแก้ไขผู้กระทำผิดนั้น เพราะการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดอย่างมีมนุษยธรรมก็คือการพยายามแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดนั่นเอง

2. การปรับปรุงแก้ไข ความเจริญทางด้านศิลปวิทยาการของมนุษย์ได้ให้คำตอบและวิธีแก้ไขความบกพร่องผิดปกติกของมนุษย์ด้วยกันหลากหลายแนวทางยิ่งขึ้น การปรับพฤติกรรมจึงไม่จำเป็นต้องกระทำด้วยการลงโทษอย่างเดียว วิธีการทางจิตวิทยา ชีววิทยา ตลอดจนสังคมวิทยา และมานุษยวิทยา ล้วนมีส่วนช่วยแก้ไขและปรับปรุงพฤติกรรมของมนุษย์ได้ด้วยกันทั้งสิ้น ตรงกันข้ามการลงโทษเพียงอย่างเดียวก็อาจจะไม่ได้ช่วยกลับพฤติกรรมของคนให้ดีขึ้นได้แต่อย่างใด ฉะนั้น หากมีการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยเจือปนการปรับปรุงแก้ไขลงไปด้วยแล้ว วิธีการที่จะปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดจะไม่จำกัดให้มีเพียงเท่าที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน หากแต่จะเกิดรูปแบบและ

¹⁵³ นัทธี จิตสว่าง ข เล่มเดิม. น. 6-7.

¹⁵⁴ พงษ์ภักดิ์ มงคลสินธุ์. “การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด.” เอกสารประกอบการเรียนวิชา ศค. 475

สังคมสงเคราะห์ในกระบวนการยุติธรรม ปี พ.ศ. 2536 อ้างถึงใน สุดสงวน สุธีสร. เล่มเดิม. น. 181.

แนวทางมากมายที่จะปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด ซึ่งจะให้ผลดีทั้งแก่ผู้กระทำผิดและสังคม ประการสำคัญต่อมา คือ จะไม่กลายเป็นเรื่องลำบากใจสำหรับผู้มีหน้าที่ปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดอีกต่อไป

3. การประหยัด ปรัชญาที่ว่าด้วยมนุษย์เป็นสิ่งที่มีความค่าและศักดิ์ศรี เป็นเหตุผลอย่างหนักแน่นที่ชี้ว่าการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยคำนึงว่ามนุษย์มีความค่าและศักดิ์ศรีนั้น แม้จะทุ่มเททรัพยากรไปเพียงใดก็เป็นสิ่งที่สมควรกระทำ แต่ยิ่งไปกว่านี้ได้ปรากฏว่าการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยการไม่ประหัตประหารฆ่าทั้งมนุษย์ แต่พยายามแก้ไขแล้วนำเอากลับเข้ามาใช้อีกนั้น ประหยัดยิ่งกว่าการลงโทษด้วย กล่าวคือ

ในแง่ของรัฐ รัฐสามารถประหยัดเงินงบประมาณ โดยไม่จำเป็นต้องเสาะแสวงหาสถานที่ที่จะใช้ลงโทษหรือแยกตัวผู้กระทำผิดออกไปจากสังคม เช่น หมู่เกาะ อาณานิคม เรือนจำ รัฐไม่ต้องจ้างคนมากมายที่มาควบคุมและลงโทษผู้กระทำผิด และรัฐไม่ต้องสิ้นเปลืองงบประมาณเลี้ยงดูนักโทษอีกต่อไป อีกทั้งยังจะได้ประโยชน์จากทรัพยากรบุคคลที่เป็นผู้กระทำผิดที่สามารถปรับปรุงแก้ไขได้แล้ว

ในแง่ของสังคม สังคมจะประหยัดค่าใช้จ่ายในการป้องกันการกระทำผิดลง เพราะไม่ต้องคอยหวาดผวาทพบการกลับมาของนักโทษผู้นั้นอีก และการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดด้วยการแก้ไขนี้ยังเท่ากับเป็นการคืนความรับผิดชอบหรือผู้กระทำผิดมาให้สังคมมีส่วนดำเนินการมากขึ้น ซึ่งสังคมย่อมทำได้ดีกว่าเพราะความใกล้ชิดและเป็นคนชุมชนเองย่อมรู้ปัญหาดี และประหยัดกว่าการเสียภาษีให้รัฐเจียดไปดำเนินการด้านนี้แทนทั้งหมดซึ่งไม่ได้ผล และผู้กระทำผิดมีมากขึ้นทุกวัน สุดท้ายยังได้ชื่อว่าเป็นการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดอย่างมีมนุษยธรรม

ในแง่ของผู้เสียหาย ผู้เสียหายมีโอกาสได้รับค่าเสียหายจากผู้กระทำผิดได้มากกว่า เนื่องจากผู้กระทำผิดยังคงมีทางทำมาหาได้ สามารถทดแทนค่าเสียหายเพื่อช่วยบรรเทาความเดือดร้อนลงไปได้บ้าง ลดค่าใช้จ่ายที่ผู้เสียหายจะต้องใช้เมื่อเข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมลง

ในแง่ของผู้กระทำผิด ผู้กระทำผิดยังหาเลี้ยงตัวเองได้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ไม่ตกเป็นภาระแก่ครอบครัว แต่กลับมีโอกาสเลี้ยงดูครอบครัวได้เช่นเดิม

4. การแก้ไขข้อบกพร่อง การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดด้วยการลงโทษหรือด้วยวิธีการใดๆ ก็ตาม ย่อมมีข้อผิดพลาดขาดตกบกพร่องได้เสมอ ฉะนั้น จึงควรมีวิธีปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดที่เน้นการแก้ไข ไม่ใช่ความรุนแรง และปัจจุบันทันด่วนเกินไป ซึ่งหากมีข้อผิดพลาดเกิดขึ้นในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรม หนทางที่จะเยียวยาแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นย่อมทำได้ง่ายกว่า ผลร้ายจะได้ไม่ตกแก่จำเลยซึ่งเป็นผู้บริสุทธิ์แต่ต้องมารับโทษทัณฑ์ เพราะจุดอ่อนของวิธีการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมสมควรต้องและไม่มีความแก้ไขเลย แม้จะอ้างว่าการปฏิบัติ

ต่อผู้กระทำผิดเท่าที่ปฏิบัติกันมานั้น ไม่มีข้อผิดพลาดขาดตกบกพร่องน้อยที่สุด แต่ผลลัพธ์ที่ได้จากการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดเท่าที่ผ่านมานั้นก็ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร จึงจำเป็นต้องหาวิธีปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในแนวทางใหม่เพิ่มขึ้นอีก

2.7.5 กระบวนการแรกรับและการจำแนกประเภทผู้ต้องขัง ไปสู่ทัณฑสถานวัยหนุ่ม

1. การรับตัวผู้ต้องขัง

การรับตัวผู้ต้องขังเป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง โดยเริ่มตั้งแต่การรับผู้ต้องขังไว้ในเรือนจำตามหมายศาล คำสั่งของผู้มีอำนาจ และรวมไปถึงการจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้ต้องขังที่น่าคิดตัวเข้ามา การจำแนกลักษณะ การแยกขังและการย้ายผู้ต้องขัง และการอบรมกฎระเบียบและข้อพึงปฏิบัติของผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถาน โดยภารกิจดังกล่าวนี้มุ่งในการที่จะทำให้ผู้ต้องขังที่เข้ามาใหม่ได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม ตลอดจนรับทราบกฎระเบียบ และสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพภายในเรือนจำได้¹⁵⁵ โดยกฎหมายกำหนดว่าในการรับตัวผู้ต้องขังต้องมีทั้งตัวคนและหมายอาญา หรือเอกสารอันเป็นคำสั่งของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจ¹⁵⁶ เมื่อเจ้าหน้าที่เรือนจำหรือทัณฑสถานซึ่งทำการรับตัวผู้ต้องขังได้ตรวจสอบทั้งตัวคนและเอกสารถูกต้องครบถ้วนแล้ว ต้องให้เจ้าหน้าที่ซึ่งควบคุมตัวผู้ต้องขังส่งมายังเรือนจำหรือทัณฑสถานนั้นๆ ลงชื่อกำกับไว้ในเอกสารนำส่งหรือสมุดรับส่งเป็นหลักฐาน เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบความถูกต้อง กระบวนการรับตัวผู้ต้องขังจึงครอบคลุมไปถึงการตรวจอนามัยผู้ต้องขังเข้าใหม่ การตรวจค้นตัวและสิ่งของของผู้ต้องขัง การจัดทำทะเบียนประวัติผู้ต้องขัง การปฏิบัติต่อเด็กติดมารดา การชี้แจงระเบียบข้อบังคับของเรือนจำ และการบันทึกถึงพฤติการณ์ลักษณะร้ายจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ ดังต่อไปนี้¹⁵⁷

1.1 การตรวจค้นตัวและสิ่งของที่ตัวผู้ต้องขัง

เมื่อรับตัวผู้ต้องขังไว้แล้วให้ทำการตรวจค้นสิ่งของที่ตัวผู้ต้องขัง ตรวจอนามัยผู้ต้องขัง และจดบันทึกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องขัง¹⁵⁸ โดยการตรวจค้นสิ่งของที่ตัวผู้ต้องขังนั้น ถ้าผู้ต้องขังเป็นชายให้เจ้าพนักงานชายเป็นผู้ตรวจ ถ้าผู้ต้องขังเป็นหญิงให้เจ้าพนักงานหญิงเป็นผู้ตรวจ หาก

¹⁵⁵ กรมราชทัณฑ์ ข (ม.ป.ป.), คู่มือเจ้าพนักงานเรือนจำในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง. น. 3.

¹⁵⁶ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479

มาตรา 8 บัญญัติว่า เจ้าพนักงานเรือนจำจะไม่รับบุคคลใดๆ ไว้เป็นผู้ต้องขังในเรือนจำ เว้นแต่จะได้รับหมายอาญาหรือเอกสารอันเป็น คำสั่งของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจ

¹⁵⁷ กรมราชทัณฑ์ ข เล่มเดิม. น. 6.

¹⁵⁸ กฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ข้อ 35.

ไม่มีเจ้าพนักงานหญิงก็ให้ผู้ต้องขังนั้นเองแสดงสิ่งของที่ตนมีติดตัวมาต่อเจ้าพนักงานที่มีหน้าที่ตรวจ หากยังเป็นที่ยังสงสัยว่าผู้ต้องขังจะไม่แสดงสิ่งของที่มีอยู่ทั้งหมดก็ให้เชิญหญิงอื่นที่เชื่อถือมาช่วยทำการตรวจให้¹⁵⁹ การตรวจค้นตัวผู้ต้องขังมีเป้าหมายเพื่อป้องกันการก่อเหตุร้ายและรักษาความปลอดภัยในการควบคุม เมื่อมีผู้ต้องขังเข้าใหม่ เจ้าหน้าที่เรือนจำและทัณฑสถานจะต้องตรวจค้นตัวและสิ่งของของผู้ต้องขัง เพื่อไม่ให้มีสิ่งของผิดกฎหมายหรือสิ่งของต้องห้าม ได้แก่ ยาเสพติด สุรา หรือของมีเงินไม่ว่าอย่างอื่น เครื่องอุปกรณ์ในการหลบหนี อาวุธ หรือของมีพิษต่อร่างกาย วัตถุระเบิดหรือน้ำมันเชื้อเพลิง และสัตว์มีชีวิตเล็กตลอดเข้าไปในเรือนจำและทัณฑสถาน สำหรับเงินที่ผู้ต้องขังมีติดตัวมาจากภายนอกไม่อนุญาตให้เก็บไว้กับตัว ให้เก็บฝากไว้กับเจ้าหน้าที่เรือนจำโดยลงบัญชีเป็นหลักฐาน¹⁶⁰

1.2 การตรวจอนามัยผู้ต้องขังเข้าใหม่

เมื่อผู้ต้องขังได้ถูกรับตัวเข้าไว้ใหม่ต้องให้แพทย์ทำการตรวจอนามัย โดยให้เจ้าพนักงานเรือนจำตรวจและบันทึกข้อความเกี่ยวกับลักษณะแห่งความผิดที่ผู้ต้องหาได้กระทำ คำนิรโทษกรรม ความแข็งแรงแห่งร่างกาย และความสามารถแห่งสติปัญญาเกี่ยวกับข้อความอื่นๆ ตามข้อบังคับที่อธิบดีได้ตั้งขึ้นไว้ เมื่อเจ้าพนักงานเรือนจำร้องขอให้เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองผู้มีอำนาจทำการสอบสวนหรือสืบสวนการกระทำผิดอาญา ส่งรายงานแสดงประวัติของผู้ต้องขังให้แก่เจ้าพนักงานเรือนจำ¹⁶¹ การตรวจร่างกายและอนามัยของผู้ต้องขังเข้าใหม่จำเป็นต้องการอนามัยและสุขภาพ ทั้งในส่วนเรือนจำและทัณฑสถานตลอดจนตัวผู้ต้องขัง จึงกำหนดให้เจ้าพนักงานเรือนจำและทัณฑสถานแยกผู้ต้องขังที่รับตัวไว้ใหม่จากผู้ต้องขังอื่น เพื่อให้แพทย์ได้ตรวจในวันรับตัวนั้น ถ้าไม่อาจจะมาตรวจในวันนั้นได้ก็ให้ตรวจในวันอื่นโดยเร็ว

¹⁵⁹ กฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ข้อ 36.

¹⁶⁰ รุจิรา พถกษาชีวะ และนันทิ จิตสว่าง. (2540). *เอกสารการสอนชุดวิชาการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด*. น. 251.

¹⁶¹ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479

มาตรา 10 ให้แพทย์ตรวจอนามัยของผู้ที่ถูกรับตัวเข้าไว้ใหม่

อนึ่ง ให้เจ้าพนักงานเรือนจำตรวจและบันทึกข้อความเกี่ยวกับลักษณะแห่งความผิดที่ผู้ต้องหาได้กระทำ คำนิรโทษกรรม ความแข็งแรงแห่งร่างกาย และความสามารถทางสติปัญญาเกี่ยวกับข้อความอื่นๆ ตามข้อบังคับที่อธิบดีได้ตั้งขึ้นไว้

เมื่อเจ้าพนักงานเรือนจำร้องขอให้เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองผู้มีอำนาจทำการสอบสวนหรือสืบสวนการกระทำผิดอาญาส่งรายงานแสดงประวัติของผู้ต้องขังให้แก่เจ้าพนักงานเรือนจำ

เมื่อแพทย์ตรวจพบว่าผู้ต้องขังคนใดป่วยเจ็บจักต้องมีการรักษาพยาบาลหรือมีโรคติดต่อซึ่งจะเป็นลูกกลมเป็นภัยแก่ผู้อื่น ให้แพทย์ชี้แจงแนะนำการปฏิบัติแก่แพทย์ หรือหากแพทย์ตรวจพบว่าผู้ต้องขังคนใดป่วยเจ็บซึ่งจำเป็นต้องออกไปรักษาตัวภายนอกเรือนจำ ให้แพทย์แจ้งต่อแพทย์ และทำรายงานยื่นต่อผู้บัญชาการเรือนจำเพื่อประกอบการพิจารณาส่งตัวออกไปรักษาพยาบาลนอกเรือนจำ ที่เห็นควรให้จัดส่งไปรักษาพยาบาลตามความจำเป็นได้¹⁶² ผู้กระทำความผิดเข้าใหม่จึงจำเป็นต้องได้รับการตรวจร่างกายและอนามัยจากแพทย์ทุกรายโดยไม่ชักช้า เพื่อเป็นการป้องกันโรคภัยไข้เจ็บและเป็นการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของผู้กระทำความผิด ทั้งจะได้ทราบว่ามีผู้กระทำความผิดรายใดป่วยเป็นโรคทางกายหรือจิต หรือมีข้อบกพร่องของร่างกายหรือจิตอันจะเป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขพฤติกรรม¹⁶³

1.3 การจัดทำทะเบียนประวัติผู้ต้องขัง

การจัดทำทะเบียนประวัติผู้ต้องขัง หรือที่เรียกว่า ทะเบียนรายตัวผู้ต้องขัง เป็นการจัดทำทะเบียนชีวประวัติผู้กระทำความผิดเพื่อใช้ในการปฏิบัติงาน เพราะชีวประวัติของแต่ละบุคคลนั้นจะช่วยให้ทราบข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับความเป็นมาแห่งชีวิต และความเป็นอยู่ของผู้กระทำความผิด เช่น ความประพฤติ ลักษณะนิสัย จิตใจ สมรรถภาพในการทำงาน ตลอดจนความเป็นไปในครอบครัว และความสัมพันธ์กับสังคมภายนอก เรื่องต่างๆ เหล่านี้ย่อมเป็นข้อมูลในการที่จะวิเคราะห์สืบเสาะหาเหตุผลและวิธีการอันควรนำมาใช้ในการอบรมผู้กระทำความผิดให้เหมาะสมแก่สภาพของจิตใจ และเพื่อขัดเกลานิสัยและจิตอันบกพร่องของผู้กระทำความผิดนั้นๆ ให้กลับตนเป็นพลเมืองดีได้ในอนาคต ชิวประวัติผู้กระทำความผิดย่อมมีประโยชน์แก่ทางราชการไม่เฉพาะด้านการราชทัณฑ์เท่านั้น ยังเป็นประโยชน์แก่ราชการตำรวจในอันที่จะใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมอีกด้วย¹⁶⁴

การจัดทำทะเบียนประวัติผู้ต้องขังเข้าใหม่เพื่อใช้ควบคุมประวัติผู้ต้องขังระยะสั้นหรือผู้ต้องโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน ประกอบด้วยสาระสำคัญดังนี้¹⁶⁵

- 1) ชื่อ สกุล วันเดือนปีเกิด ระดับการศึกษา สถานที่เกิด สถานที่อยู่ อาชีพ ความผิด เพศ เชื้อชาติ ส่วนสูง น้ำหนัก ลายมือชื่อ
- 2) การตรวจสุขภาพทางร่างกายและจิตใจ

¹⁶² กฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ข้อ 38, ข้อ 39.

¹⁶³ รุจิรา พฤษยาชีวะ และนัทธี จิตสว่าง. หน้าเดิม.

¹⁶⁴ รุจิรา พฤษยาชีวะ และนัทธี จิตสว่าง. เล่มเดิม. น. 252.

¹⁶⁵ กรมราชทัณฑ์ ข เล่มเดิม. น. 9.

3) ทรัพย์สินของผู้ฝาก

4) ลายนิ้วมือ

ส่วนการจัดทำทะเบียนประวัติรายตัวนักโทษเด็ดขาดเฉพาะผู้ที่ต้องโทษเกินกว่าหกเดือน หรือผู้ต้องโทษตั้งแต่ 2 ครั้งขึ้นไป มีรายละเอียดดังนี้¹⁶⁶

- 1) ชื่อ สกุล จริง
- 2) ประวัติทั่วไป และการติดต่อญาติมิตร
- 3) ประวัติต้องโทษ
- 4) ความเห็นของแพทย์หรือจิตแพทย์
- 5) ความเห็นของนักสังคมสงเคราะห์ หรืออนุศาสนาจารย์
- 6) การเปลี่ยนแปลงระหว่างต้องโทษ
- 7) ความดี ความชอบในกรณีพิเศษ หรือทำผิควินัยและการลงโทษ
- 8) บันทึกการทำงานและฝึกวิชาชีพ
- 9) บันทึกการให้การสงเคราะห์เมื่อพ้นโทษ
- 10) รูปถ่าย ส่วนสูง น้ำหนัก ลักษณะพิการ

นอกจากการกรอกรายละเอียดข้อมูลส่วนตัวของผู้ต้องขังดังกล่าวแล้ว ผู้ต้องขังยังต้องพิมพ์ลายนิ้วมือทั้งสิบนิ้ว ในแบบพิมพ์ลายนิ้วมือ 3 ฉบับ เก็บไว้ในทะเบียนรายตัวและถ่ายรูปติดทะเบียนรายตัวด้วย โดยจะต้องดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้¹⁶⁷

1) ให้เรือนจำและทัณฑสถานจัดพิมพ์ลายนิ้วมือผู้ต้องขัง จำนวน 3 แผ่น และส่งไปยังกองทะเบียนประวัติอาชญากรจำนวน 2 แผ่น โดยรวบรวมส่งทุกวันที่มีการรับตัว หรือเมื่อมีกรณีจะต้องจัดส่งตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย หากจะเก็บรวบรวมไว้เพื่อจัดส่งให้คราวเดียวเพราะมีจำนวนไม่มากก็ไม่ควรเกิน 1 สัปดาห์ต่อครั้ง และให้เรือนจำและทัณฑสถานขอรายงานผลการตรวจสอบประวัติเพื่อนำมาใช้ในการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง การจัดชั้น และการดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้อง ส่วนแบบพิมพ์ลายนิ้วมือที่เหลือ 1 แผ่น ให้จัดเก็บแนบกับทะเบียนประวัติของผู้ต้องขังนั้น หากศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาพิพากษาแก้ไขคำพิพากษาศาลชั้นต้นเป็นอย่างอื่นให้แจ้งกองทะเบียนฯ ทราบด้วย

2) เมื่อมีการจำหน่ายในกรณีปล่อยตัวครบกำหนดโทษ ปล่อยคุมประพฤติ ให้เรือนจำและทัณฑสถานส่งแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือผู้ต้องขังที่จะได้รับการปล่อยตัวพร้อมรูปถ่าย 1 รูป ไปที่กองทะเบียนประวัติอาชญากรล่วงหน้าก่อนกำหนดปล่อย 1 เดือน สำหรับผู้ต้องโทษประหารชีวิต

¹⁶⁶ แหล่งเดิม. น. 10.

¹⁶⁷ แหล่งเดิม. น.11.

เมื่อจะดำเนินการประหารชีวิตให้แจ้งกองทะเบียนประวัติอาชญากรทราบล่วงหน้าด้วย ส่วนการปล่อยตัวกรณีอื่นให้พิมพ์ลายนิ้วมือส่งไปตรวจสอบภายหลังในเวลาอันสมควร

3) ถ้าผู้ต้องขัง ผู้ต้องกักขัง หรือผู้ต้องกักกันตายในระหว่างที่อยู่ในความควบคุม ให้เรือนจำและทัณฑสถาน สถานกักขัง สถานกักกัน พิมพ์ลายนิ้วมือศพผู้ตายส่งไปตรวจสอบ

4) ถ้าผู้ต้องขัง ผู้ต้องกักขัง หรือผู้ต้องกักกันหลบหนี ให้รวบรวมหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับผู้หลบหนี คือ แผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือ รูปถ่าย 1 รูป บัญชีผู้ต้องขังหลบหนี (ร.ท.32) สำเนาหมายรับส่งไปตรวจสอบโดยด่วน ในกรณีที่ผู้หลบหนีถูกจับได้หรือเข้ามอบตัว ให้แจ้งการงครครต้องการตัวโดยไม่ต้องส่งแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือไปตรวจสอบอีก

1.4 การชี้แจง ระเบียบ ข้อพึงปฏิบัติของผู้ต้องขัง

เนื่องจากผู้กระทำความผิดเข้าใหม่ยังไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพเรือนจำและทัณฑสถานได้ ทั้งยังมีความหวาดกลัวต่อคำร่ำลือว่าเรือนจำเป็นสถานที่ทารุณกรรม ดังนั้นเจ้าหน้าที่เรือนจำและทัณฑสถานจะต้องสร้างบรรยากาศแห่งความเป็นมิตร โดยเริ่มด้วยการปฐมนิเทศชี้แจงให้ผู้กระทำความผิดทราบถึงระเบียบข้อบังคับ การรักษาระเบียบวินัยของเรือนจำ การร้องทุกข์ และเรื่องอื่นๆ ที่จำเป็นเพื่อให้ผู้กระทำความผิดเข้าใจถึงหน้าที่และสิทธิในระหว่างต้องโทษอันจะทำให้การปรับตัวของผู้กระทำความผิดง่ายขึ้นและจะเป็นประโยชน์ในการปกครองเรือนจำและทัณฑสถาน¹⁶⁸

การชี้แจงระเบียบข้อบังคับแก่ผู้ต้องขัง เพื่อประโยชน์แก่การควบคุมและรักษาวินัยของผู้ต้องขังมีแนวทางปฏิบัติดังนี้¹⁶⁹

1) เรือนจำและทัณฑสถานทุกแห่งจะต้องแจ้งให้ผู้ต้องขังเข้าใหม่ทุกคนทราบและเข้าใจระเบียบ ข้อบังคับของเรือนจำหรือทัณฑสถานเกี่ยวกับการกินอยู่หลับนอน การปฏิบัติตนของผู้ต้องขังระหว่างถูกคุมขัง

2) เรือนจำและทัณฑสถานทุกแห่งจะต้องจัดประชุมชี้แจงระเบียบข้อบังคับต่างๆ แก่ผู้ต้องขังอย่างน้อยทุกๆ 2 เดือน

3) สถานที่ที่ใช้ในการจัดประชุมผู้ต้องขังจะต้องสามารถให้ผู้ต้องขังได้ยื่นการประชุมอย่างชัดเจน และจัดให้ผู้ต้องขังเข้าประชุมทุกคน หากมีจำนวนผู้ต้องขังมากเกินความจุของสถานที่ก็ให้ผลัดเปลี่ยนกันเข้าประชุม ทั้งนี้ ให้ระมัดระวังในการควบคุมระหว่างการประชุมด้วยเพื่อมิให้เกิดเหตุเสียหาย

¹⁶⁸ รุจิรา พฤษยาชีวะ และนันทิ จิตสว่าง. หน้าเดิม.

¹⁶⁹ กรมราชทัณฑ์ ข เล่มเดิม. น. 43.

4) ให้เรือนจำและทัณฑสถานติดประกาศระเบียบ ข้อบังคับของเรือนจำและทัณฑสถานเพื่อให้ผู้ต้องขังทราบและถือปฏิบัติไว้ในที่เปิดเผย และใช้คำที่ง่ายต่อการเข้าใจ

1.5 การรับหมายศาลหรือเอกสารอันเป็นคำสั่งของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจ

การรับตัวผู้ต้องขังเข้าใหม่มีกฎหมายกำหนดมิให้เจ้าพนักงานเรือนจำรับตัวบุคคลใดๆ ไว้เป็นผู้ต้องขังในเรือนจำ เว้นแต่จะได้รับหมายอาญา หรือเอกสารอันเป็นคำสั่งของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจ¹⁷⁰ จึงเป็นหน้าที่ที่ผู้รับตัวประจำเรือนจำและทัณฑสถานจะต้องทำการตรวจสอบให้ละเอียดถี่ถ้วน

1) หมายอาญา ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 แบ่งได้เป็น 5 ประเภท คือ

หมายจับ ออกมาเพื่อจับผู้ต้องหาหรือจำเลย

หมายขัง ออกมาเพื่อขังผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ในระหว่างสอบสวน ใต้สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณา

หมายจำคุก ออกมาเพื่อจำคุกจำเลย ซึ่งต้องคำพิพากษาให้จำคุกหรือประหารชีวิต หรือจำคุกแทนค่าปรับ

หมายปล่อย ออกมาเพื่อปล่อยตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย

หมายค้น ออกมาเพื่อค้นบุคคลหรือสิ่งของตามพฤติการณ์

2) เอกสารอันเป็นคำสั่งของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจ หมายถึง หนังสือเอกสารทางราชการจากผู้มีอำนาจตามกฎหมาย รวมไปถึงผู้บัญชาการเรือนจำ เพื่อขอให้ควบคุมตัวบุคคลไว้ตามหนังสือ ซึ่งผู้มีอำนาจตามกฎหมายนี้ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด พนักงานอัยการ อธิบดีกรมตำรวจหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย พนักงานตรวจคนเข้าเมือง ผู้อำนวยการส พนักงานตรวจคนเข้าเมือง ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง และผู้มีอำนาจบริหารบ้านเมืองในขณะนั้น

2. การแยกขัง

การแยกขังเป็นวิธีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามหลักทฤษฎีที่ว่าด้วยการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง เพื่อปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล โดยการศึกษาวิเคราะห์ประวัติและสภาพทั่วไปของผู้ต้องขัง เพื่อให้ทราบถึงสาเหตุแห่งการกระทำผิด มีจุดมุ่งหมายเพื่อการวางแผนปฏิบัติต่อผู้ต้องขังได้อย่างถูกต้องเหมาะสม สอดคล้องกับความถนัด ความต้องการ และความเปลี่ยนแปลงของผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล นับแต่วาระแรกที่ผู้ต้องขังถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำจนกระทั่งถึงวันปลดปล่อย การที่ได้ทราบถึงข้อมูลของผู้ต้องขังแต่ละรายจะทำให้เรือนจำสามารถเลือกวิธีปฏิบัติกับผู้ต้องขังได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เป็นประโยชน์ในการอบรมแก้ไขฟื้นฟูจิตใจให้กลับไป

¹⁷⁰ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479, มาตรา 8.

ประพัตติคนเป็นคนดี ไม่กระทำความผิดซ้ำอีก การแยกขังผู้ต้องขังจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการควบคุมและแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง

การแยกขัง หมายถึง การแยกขังตามประเภทความผิด ลักษณะความร้ายแรงแห่งอาชญากรรม เพศ อายุ ฯลฯ เพื่อมิให้มั่วสุมปะปนกัน และป้องกันการถ่ายทอดนิสัยจากผู้ต้องขังซึ่งมีสันดานเป็นผู้ร้ายไปสู่ผู้ต้องขังที่พอจะแก้ไขได้ อีกทั้งเพื่อความสะดวกในการอบรมและฝึกวิชาชีพ ตลอดจนการรักษาความสงบเรียบร้อยในการปกครองเรือนจำและทัณฑสถาน การป้องกันการก่อความวุ่นวายหรือการหลบหนีของผู้ต้องขัง¹⁷¹ โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีอำนาจแยกประเภทหรือชั้นของผู้ต้องขังและวางเงื่อนไขในการย้ายจากประเภทหรือชั้นหนึ่งไปยังอีกประเภทหรือชั้นหนึ่ง โดยวิธีเลื่อนขึ้นหรือลดลง ตลอดจนการปฏิบัติต่างๆ สำหรับผู้ต้องขัง ส่วนคนต้องขังและคนฝากให้แยกขังไว้ต่างหากจากนักโทษเด็ดขาดเท่าที่จะกระทำได้¹⁷² และได้แบ่งประเภทผู้ต้องขังออกเป็น 7 ประเภท ดังต่อไปนี้¹⁷³

- 1) ผู้ต้องขังหญิง
- 2) ผู้ต้องขังที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี และต้องโทษเป็นครั้งแรก
- 3) ผู้ต้องขังที่ต้องโทษสำหรับความผิดที่กระทำอนาจาร
- 4) ผู้ต้องขังต้องโทษสำหรับความผิดที่ประทุษร้ายแก่ชีวิตและร่างกาย
- 5) ผู้ต้องขังต้องโทษสำหรับความผิดที่ประทุษร้ายแก่ทรัพย์
- 6) ผู้ต้องขังซึ่งศาลพิพากษาว่าเป็นผู้มีสันดานเป็นผู้ร้าย
- 7) ผู้ต้องขังที่ไม่อยู่ในจำพวกที่ได้ระบุนมาแล้ว

โดยให้เรือนจำจัดแบ่งสถานที่ออกเป็นส่วนๆ มีสิ่งกีดกั้นหรือขอบเขตอันแน่นอน แสดงส่วนแบ่งนั้นๆ และจัดแยกผู้ต้องขังแต่ละประเภทไว้ในส่วนต่างๆ ที่ได้จัดแบ่งขึ้นนั้น หากเรือนจำใดโดยสภาพการณ์ไม่อาจทำการดังกล่าวได้ก็ให้พยายามควบคุมกักขังให้ใกล้เคียงกับที่ได้กล่าวแล้ว¹⁷⁴ ส่วนผู้ต้องขังซึ่งไม่น่าจะอยู่ร่วมกับผู้ต้องขังอื่นในประเภทของตนเพราะจะก่อการร้ายหรือมีเหตุพิเศษอย่างอื่น ซึ่งควรจะแยกควบคุมกักขังก็ให้แยกไปรวมไว้ในประเภทอื่นหรือสถานที่

¹⁷¹ กรมราชทัณฑ์ ข เล่มเดิม. น. 22.

¹⁷² พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479, มาตรา 11.

¹⁷³ กฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ข้อ 40.

¹⁷⁴ กฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ข้อ 41.

อื่น¹⁷⁵ นอกจากนี้ ยังต้องแยกคนต้องขังหลายคนในคดีเดียวกันออกจากกันไม่ให้ปะปนกัน¹⁷⁶ โดยมีการดำเนินการดังต่อไปนี้¹⁷⁷

1) ดำเนินการแยกขัง โดยการจัดเรือนจำหรือทัณฑสถานเป็นเอกเทศ เช่น ทัณฑสถานวัยหนุ่มสำหรับผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ทัณฑสถานหญิงสำหรับผู้ต้องขังหญิง และทัณฑสถานบำบัดพิเศษสำหรับผู้ต้องขังในคดีอาชญากรรม

2) ดำเนินการแยกขัง โดยการจัดแบ่งสถานที่ของเรือนจำและทัณฑสถานออกเป็นสัดส่วน มีสิ่งกีดกันหรือขอบเขตอันแน่นอน เพื่อจัดแยกผู้ต้องขังแต่ละประเภทไว้ในส่วนต่างๆ ที่ได้จัดแบ่งเช่นนั้น หากสภาพการณ์ไม่อาจทำได้กล่าวนี้ได้ก็ให้พยายามแยกควบคุมกักขังให้ใกล้เคียงกับที่ได้กล่าวแล้วเท่าที่จะกระทำได้

3) จัดแยกผู้ต้องขังซึ่งไม่น่าจะขังรวมอยู่ ณ ที่เดียวกัน โดยเหตุผลทางความปลอดภัยในการควบคุม หรือมีเหตุพิเศษอย่างอื่น ซึ่งควรจะแยกควบคุมกักขังก็ให้แยกไปรวมไว้ในประเภทอื่นหรือสถานที่อื่นที่เหมาะสมเป็นกรณีๆ ไป

4) จัดแยกผู้ต้องขังหลายคนในคดีเดียวกันออกต่างหากมิให้ปะปนกัน

5) จัดแยกผู้ต้องขังป่วยด้วยโรคติดต่อหรือโรคระยะอันตรายออกจากผู้ต้องขังอื่นๆ

3. การย้ายผู้ต้องขัง

การย้ายผู้ต้องขัง หมายถึง การนำผู้ต้องขังจากเรือนจำหรือทัณฑสถานแห่งหนึ่งไปควบคุมยังเรือนจำหรือทัณฑสถานอีกแห่งหนึ่ง เพื่อประโยชน์ในการควบคุมและฝึกวิชาชีพ โดยพิจารณาจากกำหนดโทษ อายุ ประเภทความผิด เพศ ภูมิฐานะเดิมของผู้กระทำความผิด อำนาจการควบคุม สภาพความมั่นคง ความจุของเรือนจำและทัณฑสถาน โดยมีวัตถุประสงค์และหลักเกณฑ์การย้ายดังต่อไปนี้¹⁷⁸

1) การย้ายผู้ต้องขังกรณีกำหนดโทษเกินอำนาจการควบคุม เป็นการย้ายผู้ต้องขังที่มีลักษณะร้าย และมีพฤติกรรมไม่น่าไว้วางใจไปคุมขังยังเรือนจำและทัณฑสถานที่มีอำนาจการควบคุมและมีสภาพความมั่นคงแข็งแรงสูงกว่า เช่น การย้ายผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษเกิน 30 ปี ขึ้นไปไปคุมขังยังเรือนจำกลางบางขวาง

¹⁷⁵ กฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ข้อ 42.

¹⁷⁶ กฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ข้อ 43.

¹⁷⁷ กรมราชทัณฑ์ ข เล่มเดิม. น. 23.

¹⁷⁸ รุจิรา พุกขยาชีวะ และนันทิ จิตสว่าง. เล่มเดิม. น. 254.

2) การย้ายผู้ต้องขังกำหนดโทษต่ำกว่าอำนาจควบคุม ได้แก่ กรณีที่ผู้ต้องขังเหลือโทษจำต่อไปต่ำกว่าเกณฑ์การควบคุมที่กำหนดตามคู่มือการย้ายให้ย้ายไปคุมขังยังเรือนจำที่ย้ายผู้ต้องขังนั้นมา หรือเรือนจำที่ผู้ต้องขังมีภูมิลำเนาอยู่ก่อนต้องโทษ

3) การย้ายเพื่อระบายความแออัดยัดเยียด กรณีนี้เป็นการย้ายเพื่อแก้ไขปัญหาผู้กระทำความผิดล้นเรือนจำ

4) การย้ายเพื่อการอบรมและฝึกวิชาชีพแก่ผู้ต้องขัง โดยกรมราชทัณฑ์จะพิจารณาเป็นกรณีๆ ไป

5) การย้ายกลับภูมิลำเนาเดิม เพื่อความสะดวกในการเยี่ยมจากครอบครัว

6) การย้ายผู้ต้องขังหญิงเพื่อไปควบคุมยังทัณฑสถานหญิง

7) การย้ายผู้ต้องขังวัยหนุ่มเพื่อไปควบคุมยังทัณฑสถานวัยหนุ่ม

8) การย้ายผู้ถูกกักกันไปควบคุมยังสถานกักกัน

9) การย้ายผู้ต้องขังชาวต่างประเทศเพื่อความสะดวกในการปฏิบัติเป็นกรณีๆ ไป

10) การย้ายผู้ต้องขังไปอยู่ทัณฑนิคมตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 48 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479

11) การย้ายผู้ต้องขังไปทัณฑสถานเปิดเพื่อเตรียมการปลดปล่อย

12) การย้ายผู้ต้องขังระหว่างเรือนจำทหารกับเรือนจำฝ่ายพลเรือนตามข้อตกลงระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับกระทรวงกลาโหม

การย้ายผู้ต้องขังและการบริหารอัตราความจุของเรือนจำและทัณฑสถานในภาพรวมยังคงเป็นปัญหาในทางปฏิบัติ เช่น เรือนจำบางแห่งมีผู้ต้องขังแออัดมากเกินไป ขณะที่บางแห่งมีจำนวนผู้ต้องขังต่ำกว่าอัตราความจุ เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาและให้บังเกิดผลดีต่อการบริหารความจุผู้ต้องขังในภาพรวมทั่วประเทศ กรมราชทัณฑ์ได้กำหนดแนวทางการย้ายผู้ต้องขังประเภทต่างๆ ไว้ในคู่มือการย้ายผู้ต้องขังโดยสรุปดังนี้¹⁷⁹

1) อธิบดีกรมราชทัณฑ์¹⁸⁰ มอบอำนาจให้ผู้บัญชาการเรือนจำ ผู้อำนวยการ ผู้ปกครองทัณฑสถาน เป็นผู้ปฏิบัติราชการแทนอธิบดีกรมราชทัณฑ์ในส่วนของการย้ายผู้ต้องขังตามคู่มือที่ได้กำหนดไว้ คือ การย้ายผู้ต้องขังชายคดีทั่วไป การย้ายผู้ต้องขังหญิงคดีทั่วไป การย้ายผู้ต้องขังวัยหนุ่ม และการย้ายผู้ต้องขังคดีอื่นที่ติดยาเสพติด (ทั้งชายและหญิง)

¹⁷⁹ กรมราชทัณฑ์ ข เล่มเดิม. น. 28-29.

¹⁸⁰ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479.

มาตรา 12 การย้ายผู้ต้องขังจากเรือนจำหนึ่ง ไปอีกเรือนจำหนึ่งนั้น ให้เป็นไปตามคำสั่งอธิบดี

2) การย้ายผู้ต้องขังนอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในคู่มือการย้ายผู้ต้องขัง ให้ขออนุญาตไปกรมราชทัณฑ์ก่อน เช่น การย้ายผู้ต้องขังกลับภูมิลำเนา (กรณีมีคำร้อง) การย้ายนักโทษทหาร การย้ายผู้ต้องขังชาวต่างประเทศ การโอนตัวไปดำเนินคดี การย้ายตามคำขอของส่วนราชการอื่น และการย้ายผู้ต้องขังที่มีการกระทำผิดวินัยหรือมีพฤติกรรมไม่น่าไว้วางใจ

3) งบประมาณค่าใช้จ่ายในการย้ายผู้ต้องขัง กรมราชทัณฑ์จะอนุมัติโอนเงินประจำงวดไปตั้งจ่ายให้กับเรือนจำและทัณฑสถานต่อเมื่อเรือนจำและทัณฑสถานแจ้งความประสงค์วงเงินค่าใช้จ่ายในการย้ายผู้ต้องขังในแต่ละคราว พร้อมรายละเอียดค่าใช้จ่ายเพื่อประกอบการพิจารณาโอนเงินประจำงวด ทั้งนี้ ให้เรือนจำและทัณฑสถานค้ำประกันด้วยการย้ายผู้ต้องขังนอกจากจะเป็นการดำเนินงานตามหลักทัณฑวิทยา การบริหารความจุของเรือนจำแล้ว ยังเป็นการให้การสงเคราะห์ผู้ต้องขังตามหลักทัณฑปฏิบัติด้วย

การย้ายผู้ต้องขังวัยหนุ่ม เป็นการย้ายเพื่อให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้รับการปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสมโดยมุ่งเน้นด้านการศึกษาอบรมเป็นสำคัญ เนื่องจากผู้ต้องขังวัยหนุ่มอยู่ในวัยที่ควรได้รับการศึกษาอบรมและมีโอกาสกลับตนเป็นพลเมืองดีของสังคมต่อไปได้ มีแนวทางปฏิบัติตามคำสั่งกรมราชทัณฑ์ที่ 1579/2551 ลงวันที่ 1 ธันวาคม 2551 เรื่อง มอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดปฏิบัติราชการแทนอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ในการย้ายผู้ต้องขังวัยหนุ่ม¹⁸¹ เมื่อได้รับมอบอำนาจแล้ว ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมอบอำนาจต่อผู้บัญชาการเรือนจำ ผู้อำนวยการทัณฑสถาน สถานที่กักขัง สถานที่กักกัน และผู้บังคับบัญชาสถานที่กักขัง ที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ของจังหวัด ปฏิบัติราชการแทนผู้ว่าราชการจังหวัด

เมื่อเรือนจำหรือทัณฑสถานรับตัวผู้ต้องขังแล้วจำแนกลักษณะผู้ต้องขังหากพบผู้ต้องขังที่มีคุณสมบัติต่อไปนี้ให้ถือว่าเป็นผู้ต้องขังวัยหนุ่ม (ตามหนังสือกรมราชทัณฑ์ ที่ ยช 0706/ว 32 ลงวันที่ 16 มิถุนายน 2546)

- 1) อายุไม่เกิน 25 ปี คติเด็ดขาด
- 2) มีโทษเหลือจำต่อไปเกิน 6 เดือน และไม่เกินอำนาจการควบคุมของทัณฑสถานวัยหนุ่ม หรือสถานแรกรับผู้ต้องขังวัยหนุ่ม
- 3) ไม่เป็นโรคติดต่อเรื้อรัง หรือโรคจิต โรคประสาท
- 4) ไม่เป็นผู้ทุพพลภาพ
- 5) ไม่เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ
- 6) ผ่านการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง โดยคณะกรรมการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังของเรือนจำ

¹⁸¹ กรมราชทัณฑ์ ง (2554). คู่มือการปฏิบัติงานด้านทัณฑปฏิบัติ ปี พ.ศ. 2554. น. 16.

หากผู้ต้องขังมีคุณสมบัติดังกล่าวให้เรือนจำหรือทัณฑสถานดำเนินการย้ายไปคุมขังยังทัณฑสถานวัยหนุ่ม หรือสถานแรกรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่ใกล้เคียงตามอำนาจการควบคุม โดยให้เรือนจำหรือทัณฑสถานฝ่ายย้ายประสานงานกับเรือนจำหรือทัณฑสถานฝ่ายรับให้ทราบล่วงหน้า เพื่อจะได้จัดเตรียมความพร้อมด้านสถานที่ เครื่องอุปโภค บริโภค เมื่อดำเนินการย้ายเรียบร้อยแล้ว เรือนจำหรือทัณฑสถานฝ่ายย้ายและฝ่ายรับ รายงานการดำเนินการย้าย การรับผู้ต้องขังให้กรมราชทัณฑ์ทราบ ผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่ถูกคุมขังที่ทัณฑสถานวัยหนุ่มหรือสถานแรกรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มจนอายุเกิน 25 ปี ให้ทัณฑสถานวัยหนุ่มหรือสถานแรกรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มย้ายไปคุมขังยังเรือนจำหรือทัณฑสถานอื่นตามอำนาจการควบคุม เพื่อเตรียมพื้นที่ไว้รองรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มให้ได้รับการปฏิบัติอย่างถูกต้องเหมาะสม

ต่อไปให้เรือนจำทำการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังทุกราย โดยการสอบประวัติตามแบบจน.1 และเสนอคณะกรรมการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังของเรือนจำ เมื่อมีผู้ต้องขังที่มีคุณสมบัติตามข้างต้น ให้เรือนจำจัดทำบัญชีรายชื่อเสนอให้ผู้บัญชาการเรือนจำอนุญาต แล้วย้ายไปคุมขังในทัณฑสถานวัยหนุ่มหรือเรือนจำที่ระบุไว้ตามตารางการย้ายผู้ต้องขังวัยหนุ่ม และรายงานกรมราชทัณฑ์ทราบพร้อมด้วยบัญชีผู้ต้องขังย้ายเรือนจำ การย้ายผู้ต้องขังวัยหนุ่มเพื่อลงไปคุมขังในทัณฑสถานวัยหนุ่มหรือเรือนจำที่กำหนดไว้ให้แต่ละเขตพิจารณากำหนดเส้นทางการย้ายเพื่อความปลอดภัยและประหยัด โดยอาจกำหนดให้เรือนจำใดเรือนจำหนึ่งเป็นผู้รับผิดชอบหรือเป็นศูนย์รับตัวเพื่อขนย้ายต่อไป ทั้งนี้ หากเรือนจำใดมีความสะดวกที่จะย้ายไปโดยตรงก็ให้ดำเนินการได้

ส่วนการย้ายผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่เหลือโทษน้อยให้ทัณฑสถานวัยหนุ่มทุกแห่งสำรวจอายุผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นระยะๆ ว่า มีผู้ต้องขังที่อายุเกิน 25 ปี และต้องจำมาแล้วเกิน 1 ปี อยู่ในความควบคุมหรือไม่ หากมีให้หาทางย้ายระบายออกไปคุมขังในเรือนจำที่ย้ายผู้ต้องขังมา หรือเรือนจำที่ผู้ต้องขังมีภูมิลำเนาหรือใกล้เคียง การย้ายผู้ต้องขังตามข้อนี้ให้ผู้อำนวยการทัณฑสถานวัยหนุ่มเป็นผู้อนุญาตและรายงานกรมราชทัณฑ์พร้อมด้วยบัญชีผู้ต้องขังย้ายเรือนจำ

4. การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง

การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง (Classification of Prisoners) เป็นวิธีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นรายบุคคลด้วยการศึกษา วิเคราะห์ประวัติและสภาพทั่วไป สาเหตุพฤติกรรมในการกระทำผิดของผู้ต้องขัง เพื่อการวางแผนปฏิบัติต่อผู้ต้องขังได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการ ตรงกับความถนัดและการแก้ไขเปลี่ยนแปลงผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล นับแต่วาระแรก ที่ผู้ต้องขังถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำจนกระทั่งถึงวันปลดปล่อยพ้นโทษไป การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเป็นกระบวนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล เพื่อวางแผนปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้

สอดคล้องกับความจำเป็นส่วนบุคคลและทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่ภายในเรือนจำและทัณฑสถานนั้นๆ ปัจจุบันกรมราชทัณฑ์ได้จัดให้มีการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังในทุกเรือนจำที่ได้มีการรับตัวผู้ต้องขังไว้ควบคุมดูแล โดยมีการจำแนกผู้ต้องขังใน 2 ลักษณะ คือ¹⁸²

1. การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อแยกประเภทและย้ายไปปรับการควบคุม อบรม ภายหลังจากที่คดีเสร็จเด็ดขาดแล้ว ผู้ต้องขังจะถูกจำแนกเพื่อแยกไปสู่การปฏิบัติตามเรือนจำแต่ละประเภท อาทิ ผู้ต้องขังที่มีอายุระหว่าง 18-25 ปี เป็นผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่กระทำผิดครั้งแรก และไม่กระทำผิดในคดีอาชญากรรม

2. การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังภายในเรือนจำทุกเรือนจำโดยการศึกษา วิเคราะห์ ประวัติ ปัญหาทั่วไปของผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล เพื่อวางแผนการปฏิบัติให้สอดคล้องกับความจำเป็นส่วนบุคคล และทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่ภายในเรือนจำหรือทัณฑสถานนั้นๆ อันเป็นประโยชน์ด้านการควบคุม อบรม และฝึกหัดวิชาชีพผู้ต้องขัง

แนวความคิดในการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังได้เริ่มมีมานานแล้วในประเทศทางภาคพื้นยุโรปและประเทศสหรัฐอเมริกา แต่ได้รับความสนใจมากขึ้นเมื่อได้มีการประกาศใช้ข้อบังคับสำหรับปฏิบัติต่อนักโทษ โดยคณะกรรมการพิจารณาการลงอาญาและการราชทัณฑ์ระหว่างประเทศในปี ค.ศ. 1935 ซึ่งได้บัญญัติข้อความไว้ว่า “ในการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังต้องหยิบยกเอาลักษณะแห่งการกระทำผิดขึ้นมาเป็นข้อพิจารณา” ในประเทศสหรัฐอเมริกาก็ได้เริ่มดำเนินการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังสมบูรณ์แบบมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1947 ส่วนประเทศภาคพื้นยุโรปได้ปรับปรุงวิธีดำเนินการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังในระยะเวลาที่ใกล้เคียงกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากที่องค์การสหประชาชาติมีมติรับรองให้ใช้ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังกับข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องขององค์การสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม ค.ศ. 1955 แล้ว เป็นผลให้การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังได้เป็นที่นิยมถือปฏิบัติอย่างกว้างขวางทั่วไปในปัจจุบัน โดยการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังมีวิวัฒนาการเป็น 3 ระยะ¹⁸³ คือ

1. การจำแนกเพื่อการแยกขัง ในระยะเริ่มแรกเป็นการจำแนกแยกประเภทผู้ต้องขังอย่างง่าย ๆ ในสมัยนั้นมีความห่วงใยในสภาพเรือนจำที่แออัดและขาดสุขลักษณะ เพราะผู้ต้องขังทั้งเด็ก ผู้ใหญ่ คนพิการและคนวิกลจริตถูกขังรวมกัน จึงเกิดแนวความคิดแยกประเภทผู้ต้องขังออกจากกัน เช่น แยกเด็ก ผู้ใหญ่ ผู้หญิง ไปกักขังในที่ควบคุมเฉพาะประเภท และเริ่มมีการฝึกอบรมให้การศึกษาแก่ผู้ต้องขังตั้งแต่นั้นมา

¹⁸² ปรียาพร ศรีมงคล. (2540). เอกสารการสอนชุดวิชาการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด. น. 294.

¹⁸³ แหล่งเดิม. น. 297.

2. การจำแนกเพื่อหาสาเหตุแห่งการกระทำผิดและวางแผนแก้ไข ระยะเวลาเริ่มในช่วงก่อนและหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 เป็นช่วงที่วิทยาการในด้านสังคมสงเคราะห์ จิตวิทยา และจิตแพทย์เจริญก้าวหน้าขึ้น จึงมีการนำวิทยาการดังกล่าวมาใช้แก้ปัญหาคriminal ได้มีการจัดตั้งคลินิกเพื่อการจำแนกผู้ต้องขังขึ้นตามเรือนจำต่างๆ มีการตรวจสอบสภาพจิตของผู้ต้องขัง มีการบำบัดรักษาผู้ต้องขังที่เป็นโรคจิต และมีการแนะนำเป็นรายบุคคลอีกด้วย หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 แนวความคิดนี้ได้พัฒนาจนถึงขั้นมีการจัดตั้งศูนย์แรกรับพิเศษ เพื่อให้ผู้ต้องขังที่เข้าใหม่ได้รับการปฐมนิเทศ แนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติตนในเรือนจำ มีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านคอยศึกษาจัดแยกประเภท โดยศูนย์แรกรับดังกล่าวมีอุปกรณ์และบุคลากรที่มีประสิทธิภาพและทันสมัย

3. การจำแนกเพื่อการบำบัดแก้ไข ในต้นทศวรรษที่ 1950 ได้เริ่มเน้นด้านวิธีปฏิบัติเพื่อบำบัดแก้ไขผู้กระทำผิด โดยผู้นำทัศนสถานต่างๆ เกิดแนวความคิดว่าการจำแนกโดยไม่มีวิธีการปฏิบัติเพื่อบำบัดแก้ไขผู้ต้องขังนั้นไม่ก่อให้เกิดผลแต่ประการใด คำว่า “วิธีบำบัดแก้ไข” มีความหมายรวมถึงความจำเป็นด้านร่างกายและจิตใจ ตลอดจนพฤติกรรม ทักษะ และสังคมของผู้กระทำผิด

การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง (Classification of Prisoners) เพื่อการวินิจฉัยผู้ต้องขังและการวางแผนปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่สอดคล้องกับสาเหตุแห่งการกระทำผิดนั้น อาศัยหลักการ 3 ประการ¹⁸⁴ คือ

1. การจำแนกตามอายุ (classification by age) เป็นการถือเอาอายุเป็นเกณฑ์ในการกำหนดแนวทางปฏิบัติโดยมีสมมติฐานว่า ผู้ต้องขังที่เป็นเด็กหรือวัยรุ่นย่อมจะมีพฤติกรรมที่ง่ายต่อการแก้ไขนั้น สมควรแยกออกจากผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ ซึ่งมีลักษณะอาชญากรแท้ และเพื่อป้องกันการถ่ายทอดความรู้ทางอาชญากรรมแก่กัน รวมทั้งเพื่อประโยชน์ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังให้เป็นไปตามหลักการที่เหมาะสมต่อไป

2. การจำแนกตามกำหนดโทษ (classification by term of imprisonment) ผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษสูงก็จะถูกจำแนกส่งไปยังเรือนจำที่มีความมั่นคงสูง เพื่อความปลอดภัยในการควบคุมการให้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษสูงขึ้นก็แตกต่างจากผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษระยะสั้น

3. การจำแนกตามประเภทความผิด (classification by offence) การจำแนกผู้ต้องขังตามประเภทหรือลักษณะแห่งการกระทำผิดนั้น เนื่องจากเหตุผลที่ว่าในบรรดาประเภทของความผิดที่แตกต่างกัน ลักษณะของผู้ต้องขังก็ต่างกันด้วย อาทิ ผู้กระทำผิดลหุโทษย่อมจะมีลักษณะต่างไปจากผู้กระทำผิดที่เป็นอาชญากรอาชีพ หรือผู้กระทำผิดเกี่ยวกับชีวิต

¹⁸⁴ แหล่งเดิม. น. 298-299.

ร่างกายย่อมจะมีลักษณะพฤติกรรมแตกต่างกันไปจากผู้กระทำความคิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน เป็นต้น จึงต้องมี การจำแนกผู้ต้องขังออกตามประเภทความคิดต่างๆ ฉะนั้น เมื่อความคิดแตกต่างกัน ลักษณะของ ผู้ต้องขังก็แตกต่างกันด้วย นอกจากนี้ นักอาชญาวิทยายังได้ทำการวิเคราะห์ศึกษาประเภทของการ เป็นอาชญากรอาชีพพบความจริงในข้อหนึ่งว่า แม้แต่ในกลุ่มอาชญากรก็ยังมีลักษณะพฤติกรรม ที่แตกต่างกัน เช่น อาชญากรอาชีพประเภทชอบความรุนแรงจะมีลักษณะประกอบอาชญากรรม ไม่เหมือนกับอาชญากรอาชีพประเภทปลอมแปลงเอกสาร เป็นต้น ดังนั้น กลุ่มอาชญากรอาชีพ ที่แตกต่างกันในแต่ละกลุ่มนี้สมควรที่จะต้องได้รับการจำแนกไปสู่สถานรองรับที่ต่างกัน และให้ การวางแผนฟื้นฟูบำบัดที่แตกต่างกันไปด้วย

ภายหลังจากที่นักสังคมสงเคราะห์หรือเจ้าหน้าที่จำแนกลักษณะผู้ต้องขังได้สอบ ประวัตินักผู้ต้องขังแต่ละรายแล้ว จะเสนอรายงานประวัติต่อคณะกรรมการจำแนกผู้ต้องขัง เพื่อพิจารณาแยกการปฏิบัติภายในเรือนจำเดิมที่รับตัวไว้ หรือส่งไปยังเรือนจำหรือทัณฑสถาน ประเภทต่างๆ ตามความเหมาะสมภายหลังจากที่คดีเสร็จเด็ดขาดแล้ว โดยการจำแนกผู้ต้องขัง เพื่อส่งไปควบคุมยังทัณฑสถานวัยหนุ่ม ผู้ต้องขังวัยหนุ่ม หมายถึง ผู้มีอายุระหว่าง 18-25 ปี ที่กระทำผิดครั้งแรก และไม่ต้องโทษในคดีความผิดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 หรือไม่เป็นผู้ติดยาเสพติด จะจำแนกแยกไปควบคุมที่ทัณฑสถานวัยหนุ่ม เพราะวัยหนุ่มเป็น วัยที่ง่ายแก่การอบรมแก้ไข จำเป็นต้องแยกออกจากผู้ต้องขังผู้ใหญ่ที่มักจะมีประสบการณ์ในการ ประกอบอาชญากรรม การแยกออกจากผู้ต้องขังผู้ใหญ่จะเป็นการป้องกันการถ่ายทอดพฤติกรรม นิสัยสันดานอาชญากรให้แก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้ ดังนั้น การควบคุมดูแลของทัณฑสถานวัยหนุ่มจึง มีลักษณะผ่อนคลายเป็นพิเศษ ไม่มีกฎกติกาที่เข้มงวดจนเกินไป มีกิจกรรมที่ให้ความรู้ด้านการเรียนการสอน ทั้งทางด้านทฤษฎีและวิชาชีพ รวมทั้งกิจกรรมลูกเสือ การสันทนาการ ดังเช่นผู้อยู่ในวัยดังกล่าวพึง ควรได้รับ

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าการจำแนกผู้ต้องขังเริ่มต้นตั้งแต่การรับตัวผู้ต้องขังเข้าสู่ เรือนจำ ภายหลังจากที่ได้มีการสอบประวัติและรายละเอียดเกี่ยวกับผู้ต้องขังแต่ละราย รวมทั้ง กำหนดโทษ อายุ คดีความผิด สุขภาพร่างกาย และภาวะทางจิต ในแดนแรกหรือสถานแรกที่รับ ภายใต้อาณัติเรือนจำ และนำเสนอต่อคณะกรรมการจำแนกผู้ต้องขัง เพื่อพิจารณาจำแนกแยก ส่งไปควบคุมยังเรือนจำและทัณฑสถานประเภทต่างๆ แล้วนั้น ในส่วนผู้ต้องขังที่มีอยู่นอกเหนือ จากการส่งไปควบคุมยังเรือนจำแต่ละประเภทแล้ว หรือเรือนจำใดที่ได้รับตัวผู้ต้องขังไว้ควบคุม จะต้องมีการดำเนินการจำแนกผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล โดยคณะกรรมการจำแนกผู้ต้องขัง ผู้ต้องขังของเรือนจำอีกครั้งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้¹⁸⁵

¹⁸⁵ แหล่งเดิม. น. 310-311.

1. เพื่อศึกษาชีวประวัติ บุคลิกลักษณะของผู้ต้องขังแต่ละราย โดยละเอียด เพื่อประโยชน์ในการให้การศึกษา อบรม แก้ไข พื้นผู้ต้องขังแต่ละประเภท

2. เพื่อประโยชน์ในการฝึกวิชาชีพ โดยการแบ่งผู้ต้องขังตามแนวคิดที่มีมาก่อน ต้องโทษ ความพร้อมของสุขภาพร่างกาย หรือความสนใจในวิชาชีพ

3. เพื่อความปลอดภัยในการควบคุม โดยมีลักษณะแยกเป็นสัดส่วน

4. เพื่อป้องกันการถ่ายทอดนิสัยอาชญากร โดยจำแนกแยกผู้ต้องขังระหว่างคดี ออกจากผู้ต้องขังคดีเด็ดขาดแล้ว แยกผู้กระทำความผิดครั้งแรกจากอาชญากรอาชีพ แยกผู้ต้องขัง วิทยุหนุ่มจากผู้ต้องขังผู้ใหญ่ แยกผู้ต้องขังที่คิดยาเสพติดออกจากกลุ่มผู้ค้า ผู้ผลิต เป็นต้น

ดังนั้น การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นที่เรือนจำและ ทัณฑสถานทุกแห่งต้องดำเนินการอย่างจริงจัง เนื่องจากจะช่วยให้การบริหารงานด้านต่างๆ มี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสามารถให้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังแต่ละคนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่งจะทำให้ผู้ต้องขังได้รับการอบรมแก้ไขและพัฒนาจิตใจ รวมทั้งมีวิชาความรู้สามารถนำไป ประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษได้ ซึ่งจะต้องดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้¹⁸⁶

1. การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังมี 6 ขั้นตอน คือ

- 1) การศึกษา รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของผู้ต้องขัง
- 2) การวางแผนปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามความเหมาะสมของแต่ละคน
- 3) การนำแผนดังกล่าวไปปฏิบัติ
- 4) การติดตามผลการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง
- 5) การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังซ้ำ
- 6) การวางแผนหรือโครงการเตรียมปล่อยผู้ต้องขัง

2. วิธีดำเนินการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ในการดำเนินงานจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ดังกล่าวให้ปฏิบัติดังนี้

1) เรือนจำและทัณฑสถานควรจัดให้มีแดนแรกรับหรือสถานที่แรกรับสำหรับ แยกผู้ต้องขังเข้าใหม่ไว้โดยเฉพาะ เพื่อให้การอบรมปฏิสนธิเทศน์ในเรื่องระเบียบวินัยของเรือนจำ และจำแนกลักษณะผู้ต้องขังดังกล่าวก่อนส่งตัวไปรับการปฏิบัติร่วมกับผู้ต้องขังอื่นๆ ตามความ เหมาะสม

¹⁸⁶ กรมราชทัณฑ์ ข เล่มเดิม. น. 24-27.

2) ให้เรือนจำและทัณฑสถานมอบหมายเจ้าหน้าที่รับผิดชอบและดำเนินการด้านการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังตามความเหมาะสมกับลักษณะงาน ปริมาณงาน และจำนวนผู้ต้องขัง โดยให้พิจารณาผู้ที่มีความรู้ความชำนาญหรือผ่านการฝึกอบรมการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังมาแล้ว

3) ให้ผู้บัญชาการเรือนจำและผู้อำนวยการทัณฑสถานประชุมชี้แจงและทำความเข้าใจแก่เจ้าหน้าที่เรือนจำและทัณฑสถานทุกฝ่าย ให้ทราบถึงวัตถุประสงค์และความสำคัญของการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ตลอดจนแนะนำแนวทางวิธีปฏิบัติงานแก่เจ้าหน้าที่ เพื่อให้สามารถดำเนินการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถานได้อย่างถูกต้องเป็นระบบและดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน

4) เจ้าหน้าที่จำแนกลักษณะผู้ต้องขังจะต้องดำเนินการสัมภาษณ์สอบประวัติผู้ต้องขังเข้าใหม่ทุกรายตามแบบสอบประวัติการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง (แบบ จน.1) ให้แล้วเสร็จภายในไม่เกิน 4 สัปดาห์ แล้วสรุปข้อมูลลงในแบบรายงานคณะกรรมการ (จน.1/1) เพื่อนำเสนอคณะกรรมการพิจารณากำหนดแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามความเหมาะสมของแต่ละคน โดยให้ส่งแบบรายงานให้คณะกรรมการฯ ได้ศึกษารายละเอียดล่วงหน้าก่อนการประชุมอย่างน้อย 2 วัน

5) ให้เรือนจำและทัณฑสถานทุกแห่งแต่งตั้งคณะกรรมการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ประกอบด้วยผู้บัญชาการเรือนจำหรือผู้อำนวยการทัณฑสถานเป็นประธานกรรมการ เจ้าหน้าที่ต่างๆ ที่มีความรู้ความชำนาญในการศึกษา การอาชีพ การบำบัดรักษา การพัฒนาจิตใจ หรือมีประสบการณ์ในการอบรมแก้ไขและฟื้นฟูจิตใจผู้ต้องขังร่วมเป็นกรรมการ

6) การประชุมคณะกรรมการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังควรจัดให้มีขึ้นเดือนละ 1-2 ครั้ง ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับจำนวนผู้ต้องขังในแต่ละเรือนจำ โดยคณะกรรมการมีหน้าที่ในการตรวจแบบ จน.1/1 ทั้งนี้ ให้นำผู้ต้องขังมาให้คณะกรรมการได้ดูสภาพร่างกาย บุคลิกลักษณะ และสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้แสดงความคิดเห็นด้วย เพื่อวางแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามความเหมาะสมของแต่ละบุคคล โดยจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรมปฏิบัติในเรื่องต่างๆ สำหรับผู้ต้องขังดังกล่าว

7) ให้ฝ่ายทัณฑปฏิบัติหรือฝ่ายจำแนกลักษณะและคุมประพฤติจัดประชุม โดยเชิญคณะกรรมการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเข้าร่วมประชุม เพื่อพิจารณากำหนดแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามเวลาที่กำหนด

8) เมื่อการประชุมคณะกรรมการเสร็จสิ้นในแต่ละครั้ง ให้เจ้าหน้าที่จำแนกลักษณะผู้ต้องขังจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ต้องขังที่ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการแล้วว่าควรได้รับการปฏิบัติอย่างไร มีหน่วยงานใดเป็นผู้รับผิดชอบ นำเสนอผู้บัญชาการเรือนจำหรือผู้อำนวยการ

ทัศนสถานสั่งการตามมติคณะกรรมการ เพื่อให้มีการนำไปปฏิบัติตามแผนการที่ได้กำหนดไว้ต่อไป (ตามแบบ จน.1/2 และ 1/3) และประสานให้ฝ่ายต่างๆ ทราบ

9) ฝ่ายต่างๆ หรือหน่วยงานต่างๆ ที่รับผิดชอบการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามแผนที่คณะกรรมการกำหนด เมื่อได้รับแจ้งรายชื่อและแนวทางปฏิบัติของผู้ต้องขังดังกล่าวแล้ว ต้องรับตัวผู้ต้องขังจากแดนแรกรับหรือสถานแรกรับไปรับการปฏิบัติตามแผนดังกล่าวต่อไป หากมีปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังต้องแจ้งเจ้าหน้าที่จำแนกลักษณะผู้ต้องขังทราบ เพื่อดำเนินการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังซ้ำและเสนอคณะกรรมการพิจารณาปรับเปลี่ยนแผนการปฏิบัติให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

10) เมื่อการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามแผนที่กำหนดไว้ผ่านไประยะหนึ่งประมาณ 6 เดือน ให้เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบหรือเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในขณะนั้นซึ่งเป็นผู้ใกล้ชิดผู้ต้องขังดำเนินการติดตามผลตามแบบติดตามผลการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง (แบบ จน.1/4) เพื่อให้ทราบว่า การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังดังกล่าวมีปัญหาข้อขัดข้องหรือไม่อย่างไร ได้ผลเป็นที่น่าพอใจมากน้อยเพียงใด โดยเจ้าหน้าที่จำแนกลักษณะผู้ต้องขังจะเป็นผู้ประสานงานในเรื่องนี้ และสรุปนำเสนอผู้บัญชาการเรือนจำหรือผู้อำนวยการทัศนสถาน เพื่อให้มีการปรับแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้บังเกิดผลดียิ่งขึ้นต่อไป

11) การจัดเก็บข้อมูลผู้ต้องขังในการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังให้ฝ่ายที่รับผิดชอบงานจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเก็บแบบ จน.1 และแบบ จน.1/4 ไว้ในทะเบียนประวัติรายตัวผู้ต้องขังพร้อมข้อมูลอื่นๆ ของแต่ละฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังดังกล่าว โดยจัดเก็บให้เป็นระบบเพื่อให้เกิดความสะดวกในการที่จะนำไปศึกษาตรวจสอบเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังต่อไป หากเรือนจำหรือทัศนสถานใดสามารถจัดทำเพิ่มประวัติข้อมูลผู้ต้องขังเพื่อการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังไว้โดยเฉพาะได้ก็จะเป็นการดี เพื่อความสะดวกในการที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจะนำเพิ่มประวัติข้อมูลผู้ต้องขังไปศึกษา ในขณะที่ผู้ต้องขังดังกล่าวอยู่ในความรับผิดชอบในการปฏิบัติตามแผนที่ได้กำหนดไว้

12) ให้เรือนจำและทัศนสถานรายงานผลการดำเนินงานจำแนกลักษณะผู้ต้องขังให้กรมราชทัณฑ์ทราบภายในวันที่ 10 ของเดือนถัดไป (ตามแบบ จน.1/1 และ 1/5)

13) ให้เรือนจำและทัศนสถานจัดทำแผนหรือโครงการเตรียมปลดปล่อยสำหรับผู้ต้องขังที่ผ่านการจำแนกลักษณะแล้วและเหลือโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำ เพื่อเตรียมความพร้อมหรือให้การอนุเคราะห์แก่ผู้ต้องขังในเรื่องต่างๆ ตามความเหมาะสมของแต่ละคนต่อไป

การศึกษาวิเคราะห์ผู้ต้องขังและการให้มีแผนปฏิบัติต่อผู้ต้องขังนั้นมิใช่จบเสร็จ หลังจากคณะกรรมการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังได้ประชุมกันแล้ว หากแต่จะต้องมีการศึกษาและ สังเกตผู้ต้องขังอีกต่อไปและอย่างต่อเนื่อง ซึ่งหมายความว่า แผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหรือการ กำหนดกิจกรรมที่ผู้ต้องขังต้องปฏิบัตินั้นอาจจะเปลี่ยนแปลงได้ตามความจำเป็นและความ เหมาะสม ดังนั้น พฤติกรรมและการพัฒนาการต่างๆ ของผู้ต้องขังที่เด่นและสำคัญควรจะได้รับ การสังเกต วิเคราะห์และบันทึกไว้ และแจ้งให้คณะกรรมการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ได้ทราบ เพื่อ จะใช้เป็นข้อมูลสำคัญในการดำเนินการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังซ้ำต่อไป

การดำเนินการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังซ้ำ (re-classification of prisoners)¹⁸⁷ หลักการ ของการจำแนกลักษณะซ้ำมีอยู่ว่าเมื่อผู้ต้องขังมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไป และมีผลกระทบต่อ การควบคุมและ โครงการปฏิบัติในการปรุงแต่งแก้ไขผู้ต้องขังที่ไม่เหมาะสมกับบุคคลนั้นๆ เสียแล้ว ก็ให้ถือเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ซึ่งมีส่วนร่วมรับผิดชอบในโครงการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง นั้นจะต้องรายงาน โดยประมวลเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไปยังคณะกรรมการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง เพื่อดำเนินการพิจารณาในการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังซ้ำอีก

การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังซ้ำนั้นตามปกติหรือตามกฎหมายทั่วไปของเรือนจำหรือ ทัณฑสถานต่างๆ อาจกระทำกันปีละครั้ง หรือปีละ 2 ครั้ง ขึ้นอยู่กับความจำเป็นของผู้ต้องขังที่ เกิดขึ้น แต่ในกรณีที่มีความจำเป็นผู้ที่ทำหน้าที่คอยสอดส่องดูแลผู้ต้องขังโดยตรงอาจจะขอให้ทาง คณะกรรมการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังได้รับการคัดเลือกไปฝึกอาชีพด้านอุตสาหกรรมเบาหรือ เกษตรกรรมในเรือนจำชั่วคราวหรือทัณฑสถานเปิดซึ่งมีความมั่นคงระดับต่ำ เนื่องจากมีความ ประพฤติดี ต่อมาผู้ต้องขังดังกล่าวมีความประพฤติไม่เรียบร้อยหรือส่อเค้าว่าจะหลบหนีก็จำเป็นจะ พิจารณามาตรการควบคุมใหม่หรือย้ายไปอยู่เรือนจำหรือทัณฑสถานอื่นที่เหมาะสมต่อไป

การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังซ้ำนี้ไม่จำเป็นต้องให้ผู้ต้องขังมาปรากฏตัวต่อหน้า คณะกรรมการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเหมือนเช่นในคราวที่มีการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังในครั้ง แรก อย่างไรก็ตาม ผลการพิจารณาอย่างใดๆ หรือการเปลี่ยนแปลงใดๆ จะต้องบอกกล่าวให้ ผู้ต้องขังรับรู้ด้วย การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังซ้ำนั้นทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด และต้อง ทำงานร่วมกับฝ่ายต่างๆ ในเรือนจำหรือทัณฑสถาน ดังนั้น ข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับตัวผู้ต้องขังแต่ละ รายควรจะมีการจัดเก็บไว้ในที่แห่งเดียวเพื่อความสะดวกและพร้อมที่จะให้ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องดูแล และผู้ต้องขังได้นำมาศึกษาได้ แพ้มประวัติผู้ต้องขังส่วนกลางนี้จะต้องมีการเก็บรักษาไว้ทุก เรือนจำ

¹⁸⁷ ปรีชาพร ศรีมงคล. เล่มเดิม. น. 305-306.

2.7.6 มาตรการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่ม

ผู้ต้องขังวัยหนุ่มมักมีพฤติกรรมที่ผิดแปลกแตกต่างไปจากผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ซึ่งมีประสบการณ์ชีวิตและประสบการณ์การกระทำความผิด เนื่องจากผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นผู้ต้องขังที่มีอายุระหว่าง 18-25 ปี และต้องโทษเป็นครั้งแรก และไม่เป็นผู้ที่ต้องคดีอาชญากรรม จึงเป็นผู้ต้องขังที่มีอายุน้อยอยู่ในช่วงของวัยรุ่น และมีผู้ใช้ผู้ต้องขังที่กระทำความผิดซ้ำซากหรือเป็นพวกคือด้านหรือมีเล่ห์เหลี่ยมแพรวพราว หากแต่ลักษณะของผู้ต้องขังวัยหนุ่มโดยทั่วไปยังมีจิตใจที่บริสุทธิ์แต่ได้กระทำความผิดไปโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ด้วยอารมณ์ชั่ววูบ อันเนื่องมาจากความโกรธ ความใจร้อน ไม่คิดให้ละเอียดรอบคอบด้วยเหตุผล ไม่รู้จักยับยั้งชั่งใจ หรือแม้แต่การคบเพื่อนไปในทางที่ผิด เป็นต้น ผู้ต้องขังวัยหนุ่มโดยทั่วไปมักจะมาจากครอบครัวที่ยากจนและขาดการศึกษา แนวทางการให้การบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังวัยหนุ่มจึงควรให้ความสำคัญกับการให้การศึกษาอบรมเป็นอย่างยิ่ง เพื่อเป็นการให้ความรู้ทั้งทางด้านการศึกษาสามัญ และความรู้ทางด้านการประกอบอาชีพ เนื่องจากผู้ต้องขังในวัยนี้เป็นวัยที่อยู่ในช่วงของการศึกษาเรียนรู้ การให้การศึกษาจึงเป็นการขัดเกลาจิตใจที่ดีที่สุดและเหมาะสมกับวัย เมื่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มเหล่านี้ได้รับการปลดปล่อยแล้วจะได้มีความรู้ติดตัวไปใช้ประกอบอาชีพ หรือแม้แต่การนำความรู้ที่ได้ศึกษามาไปศึกษาต่ออันเป็นการต่อยอดความรู้ให้เพิ่มพูนมากยิ่งขึ้น

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังมีขอบเขตแห่งการฟื้นฟูและพัฒนาบุคลิกภาพของผู้ต้องขังโดยเน้นการแก้ไขทั้งสภาพร่างกาย จิตใจ สถานภาพทางสังคมและอาชีพของผู้ต้องขัง เพื่อให้เข้ากันได้กับสภาพทั่วไปของสังคม¹⁸⁸ โดยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังควรเป็นไปเพื่อการแก้ไขผู้ต้องขังตามหลักการแก้ไขบำบัดรักษาโดยกำหนดวิธีการปฏิบัติกร่วมกิจกรรม ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ต้องขังเกิดความสำนึกกับผิดชอบ ดำเนินชีวิตอย่างสุจริตซึ่งต้องคำนึงถึงคุณค่าศักดิ์ศรีแห่งความเป็นคนของผู้ต้องขัง อีกทั้งการให้บริการเกี่ยวกับปัจจัยสี่และการสงเคราะห์ที่จำเป็น¹⁸⁹

ผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นวัยที่ร่างกายกำลังเจริญเติบโตทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ในระยะนี้ร่างกายจะต้องการอาหารมากและกำลังกายก็มีอยู่มากเช่นเดียวกัน ด้วยความเจริญเติบโตทางด้านร่างกายนี้ธรรมชาติจึงกำหนดให้มีการออกกำลังกายมากกว่าปกติ ผู้ต้องขังวัยหนุ่มจึงมีความต้องการที่จะเคลื่อนไหวร่างกายและทำกิจกรรมต่างๆ ทั้งในด้านการเล่นและการงาน ด้วยเหตุนี้ นอกเหนือจากการให้การศึกษาอบรมแล้ว การบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังวัยหนุ่มจึงต้องให้ความสำคัญกับการออกกำลังกาย การสนับสนุนด้านกีฬา สันทนาการต่างๆ ตลอดจนการบำรุงให้มีสุขภาพอนามัยที่ดี ด้วยการให้การตรวจ การรักษา และการดูแลด้านสุขภาพอย่างเหมาะสม

¹⁸⁸ พงจจิตต์ อธิคมนันตะ. เล่มเดิม. น. 244.

¹⁸⁹ อัจฉริยา ชูตินันท์. เล่มเดิม. น. 189.

ผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นผู้ที่อายุน้อยย่อมมีโอกาสที่จะออกไปช่วยเหลือรับใช้ประเทศชาติ และมีเวลาที่จะอยู่ร่วมกับสังคมภายนอกอีกมาก กอปรกับยังเยาว์วัยโอกาสที่จะอบรมแก้ไขให้กลับตัวเป็นคนดียังมีอยู่อีกมาก เปรียบเสมือนไม้อ่อนที่ยังคดง่าย จึงควรให้ความสนใจเป็นพิเศษ โดยการวางมาตรการเฉพาะในการให้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มดังต่อไปนี้

1. มาตรการทางการศึกษา

ด้วยเหตุที่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นวัยที่อยู่ในช่วงของการศึกษาหาความรู้ การแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมหรือทัศนคติของผู้ต้องขังประเภทนี้จึงต้องให้ความสำคัญกับการให้การศึกษามากเป็นพิเศษ เนื่องจากเป็นผู้ต้องขังที่มีอายุน้อย มิใช่ผู้กระทำผิดซ้ำซาก และมีโช่อาชญากรอาชีพ การให้การศึกษาจึงเป็นวิธีการที่จะช่วยบำบัดให้ผู้ต้องขังประเภทนี้มีพฤติกรรมที่ดีขึ้นและสามารถใช้ชีวิตในสังคมภายหลังการปลดปล่อยได้โดยไม่กลับมาก่อทำความผิดซ้ำอีก การให้การศึกษาจึงควรมีในทุกระดับตามช่วงอายุของผู้ต้องขัง กล่าวคือ การศึกษาในระดับมัธยมศึกษา และการศึกษาในระดับอุดมศึกษา โดยเริ่มจากการสร้างชั้นเรียนที่มีสภาพแวดล้อมเหมือนสถานการศึกษาและแตกต่างจากเรือนจำหรือทัณฑสถาน

มาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ ข้อ 77 (1) กำหนดว่าจะต้องมีการส่งเสริมการศึกษาต่อของนักโทษที่ยังสามารถศึกษาต่อได้ รวมทั้งการจัดการศึกษาทางศาสนาที่สามารถกระทำได้ในประเทศนั้นให้แก่ักโทษด้วย โดยเฉพาะนักโทษที่เป็นเยาวชนและนักโทษที่ไม่รู้หนังสือจะต้องมีการศึกษาภาคบังคับรองรับโดยค่าใช้จ่ายของหน่วยงานราชทัณฑ์นั่นเอง และ (2) การศึกษาของนักโทษจะต้องสอดคล้องและเชื่อมโยงกับการศึกษาในระบบของประเทศให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อว่านักโทษได้พ้นโทษแล้วจะได้สามารถศึกษาต่อในสถานศึกษาได้โดยต่อเนื่องโดยไม่เป็นอุปสรรค

การศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตในสังคมภายหลังการได้รับการปลดปล่อยแล้ว เนื่องจากเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นและสามารถนำความรู้ไปใช้ประกอบอาชีพในทางสุจริตต่อไปได้ สำหรับอุปกรณ์การเรียนการสอนที่จำเป็นรัฐจะต้องเป็นผู้จัดหาให้¹⁹⁰ และการบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังโดยการให้การศึกษาอบรมเป็นสิ่งสำคัญและ

¹⁹⁰ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479

มาตรา 28 บรรดาเครื่องอุปกรณ์ในการศึกษาและการอบรมเช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ สมุดหนังสือนั้น รัฐบาลจะเป็นผู้จัดหาให้ แต่ผู้ต้องขังจะนำของตนเองมาใช้ก็ได้เมื่อได้รับอนุญาตแล้ว

จำเป็นสำหรับผู้ด้อยวัยที่มีอายุน้อย¹⁹¹ เนื่องจากเป็นวัยที่สามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว และสามารถแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรมได้ง่าย การจัดการศึกษาให้แก่ผู้ด้อยวัยจึงมีเป้าหมายดังต่อไปนี้¹⁹²

1. เพื่อส่งเสริมให้ผู้ด้อยวัยที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ให้มีความรู้ความสามารถจนอ่านออกเขียนได้
2. เพื่อพัฒนาทัศนคติที่ดีแห่งการดำรงชีวิตของผู้ด้อยวัยเช่นเดียวกับประชาชนพลเมืองดีทั่วไปด้วยการมุ่งเน้นให้ผู้ด้อยวัยมีความรู้ทั่วไปที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน เช่น เรียนรู้เลข บวกลบคูณหาร ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ การรักษายาสามัญ และหน้าที่พลเมืองดี
3. เพื่อส่งเสริมให้ผู้ด้อยวัยรู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และเรียนรู้ถึงสภาพความเป็นไปแห่งโลกปัจจุบัน
4. เพื่อใช้กระบวนการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้ด้อยวัยมีวัฒนธรรมและจริยธรรมที่ดีงาม
5. เพื่อส่งเสริมให้ผู้ด้อยวัยมีความใส่ใจในอันที่จะศึกษาเพิ่มพูนความรู้ต่อเนื่องอยู่เสมอ
6. เพื่อประสานและพัฒนาโครงการศึกษาของผู้ด้อยวัยในเรือนจำรวมเข้าไว้ในส่วนหนึ่งแห่งแผนการศึกษาของชาติ

การสร้างบรรยากาศภายในทัณฑสถานวัยหนุ่มและสถานแรกรับผู้ด้อยวัยหนุ่มจึงควรมีลักษณะเหมือนโรงเรียนประจำมากกว่าเรือนจำ โดยให้ผู้ด้อยวัยแต่งกายคล้ายนักเรียนมัธยม คือ ใส่กางเกงขาสั้นสีดำ เสื้อเชิ้ตแขนสั้นสีขาว ถุงเท้าขาว และรองเท้าผ้าใบสีดำ ส่วนเจ้าหน้าที่ผู้ทำหน้าที่เป็นครูสอนวิชาสามัญและธรรมศึกษาไม่ต้องแต่งเครื่องแบบ แต่ให้ใส่กางเกงขาวสีทึบ เสื้อแขนสั้นหรือแขนยาวสีขาว ดินสอพูนขาว เพื่อเปลี่ยนความสัมพันธ์ระหว่างผู้คุมและผู้ด้อยวัยที่เป็นอยู่เดิมมาเป็นความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน อันจะมีผลให้การศึกษายอบรมบังเกิดผลดียิ่งขึ้น สำหรับเจ้าพนักงานอื่นแม้จะแต่งเครื่องแบบของทางราชการก็ไม่ต้องพกกระบอง การลงโทษผู้ด้อยวัยที่กระทำผิดวินัยให้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479¹⁹³

เมื่อการบำบัดฟื้นฟูและแก้ไขพฤติกรรมของผู้ด้อยวัยอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นหนึ่งในพันธกิจของกรมราชทัณฑ์ การจัดการศึกษาให้แก่ผู้ด้อยวัยจึงเป็นมาตรการที่สำคัญอย่างหนึ่งใน

¹⁹¹ กฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479

ข้อ 51 นักโทษเด็ดขาดอายุต่ำกว่า 25 ปี ให้คำนึงถึงการศึกษาและอบรมเป็นพิเศษ

¹⁹² ประเสริฐ เมฆมณี ก เล่มเดิม. หน้า 466.

¹⁹³ พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ และสุคตสวาท รักษาสัตย์. เล่มเดิม. น. 133.

การปรับปรุงพหุตินิสัยและทัศนคติของผู้ต้องขังให้ดีขึ้น ในการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขัง กรมราชทัณฑ์มีความเชื่อมั่นว่า “มนุษย์ทุกคนสามารถพัฒนาให้เป็นคนดีได้ด้วยการศึกษา” จึงได้มอบหมายให้เรือนจำและทัณฑสถานทุกแห่งดำเนินการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขังอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง โดยนำกระบวนการในการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเข้ามาช่วยเพื่อจะได้ทราบข้อมูลพื้นฐานของผู้ต้องขังแต่ละคน และจัดกลุ่มผู้เรียนให้สอดคล้องกับความเป็นจริงตามความต้องการ แต่เนื่องจากเรือนจำและทัณฑสถานมีข้อจำกัดในเรื่องอัตรากำลังเจ้าหน้าที่และเจ้าหน้าที่ขาดทักษะด้านการสอน จึงได้ประสานงานขอความร่วมมือหน่วยงานเครือข่ายภายนอกเข้ามาร่วมในการจัดการศึกษาแก่ผู้ต้องขัง การจัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขังสามารถแบ่งได้ 3 ประเภทดังนี้¹⁹⁴

1. การศึกษาวิชาสามัญเป็นการจัดการเรียนการสอนแก่ผู้ต้องขังในวิชาสามัญตั้งแต่ระดับผู้ไม่รู้หนังสือ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยในขั้นตอนของการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังจะต้องให้ความสำคัญกับรายละเอียดเกี่ยวกับการศึกษาของผู้ต้องขังก่อนต้องโทษ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายทุกคน

2. การศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาให้สูงขึ้นจึงได้ร่วมมือกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (มสธ.) จัดให้ผู้ต้องขังได้มีโอกาสเรียนระดับอุดมศึกษาได้

2 หลักสูตร สาขาวิชาในระดับปริญญาตรี ต่ำกว่าปริญญาตรี โครงการศึกษาต่อเนื่องเพื่อศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง โดยใช้ระบบการเรียนการสอนทางไกลจากสื่อการเรียนการสอนในการจัดกิจกรรมรูปแบบต่างๆ เช่น จัดมูมมสธ. ภายในเรือนจำหรือทัณฑสถาน เพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้ต้องขังได้ศึกษาหาความรู้จากตำรา แบบเรียน และสื่อต่างๆ

การจัดการเรียนการสอนของ มสธ. เป็นการขยายโอกาสทางการศึกษาของผู้ต้องขังให้สูงขึ้นถึงระดับปริญญาตรี กรมราชทัณฑ์จึงได้ประสานความร่วมมือ มสธ. ในการเปิดโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาแก่ผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถาน โดยแบ่งออกเป็น 2 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรปริญญาตรี และหลักสูตร โครงการการศึกษาต่อเนื่องหรือสัมฤทธิ์บัตร โดยศึกษาในระบบทางไกลจากสื่อการเรียนการสอนหรือชุดวิชาที่ มสธ. จัดส่งให้ นอกจากนี้ ทางเรือนจำและทัณฑสถานได้จัดให้มีมูม มสธ. ไว้ภายในห้องสมุดสำหรับเป็นสถานที่ในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมสำหรับผู้ต้องขังนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาทุกคน¹⁹⁵

¹⁹⁴ กรมราชทัณฑ์ ค เล่มเดิม. น. 7.

¹⁹⁵ บุญเสริม หุตะแพทย์. (2556, มกราคม-มิถุนายน). “การจัดการเรียนการสอนของ มสธ. สำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถาน.” *วารสารการศึกษารวมสมัยใหม่*, 11,(1). น. 38.

สำหรับการเรียนการสอนของนักศึกษามศ. ในเรือนจำและทัณฑสถานดำเนินการได้ โดยการจัดหาสถานที่ในแดนหนึ่งแดนใดที่เหมาะสม จัดทำเป็นห้องเรียน ติดตั้งโทรทัศน์ วิทยุเพื่อ การศึกษานี้โดยเฉพาะ กำหนดเวลาเรียนในภาคเช้าหรือภาคบ่ายตามที่เห็นสมควร โดยให้เรียน เพียงครึ่งวัน และให้ผู้ต้องขังที่สมัครเรียนซึ่งอยู่ตามแดนต่างๆ เข้าเรียนตามกำหนดวัน เวลา และ สถานที่ที่จัดไว้ ส่วนเวลาอื่นให้ฝึกวิชาชีพตามที่เรือนจำมอบหมายจัดเจ้าหน้าที่ควบคุมดูแลอย่าง ใกล้ชิดโดยเป็นผู้เก็บรักษาวิทยุ เทป วีดีโอ โทรทัศน์ และควบคุมเวลาเปิดปิดให้เป็นไปตาม ระเบียบของเรือนจำ ส่วนอุปกรณ์เพื่อการศึกษาทุกชนิดให้ผู้ต้องขังจัดหามาเองโดยมอบให้เจ้า พนักงานที่เรือนจำแต่งตั้งเป็นผู้เก็บรักษา ตรวจสอบ และควบคุมการใช้ ห้ามมิให้ผู้ต้องขังนำ ติดตัวไปใช้นอกห้องเรียนและนอกเวลาเรียน เมื่ออุปกรณ์การศึกษาที่นำเข้ามาเกิดชำรุดเสียหาย ผู้เป็นเจ้าของต้องรับผิดชอบและนำไปซ่อมแซมเองจะเรียกร้องค่าใช้จ่ายใดๆ จากเรือนจำมิได้¹⁹⁶

ส่วนเทปคำบรรยายที่จะนำเข้ามาเพื่อการศึกษาให้ผู้เรียนติดต่อทางมศ. ให้ทาง มศ. ส่งตรงไปเรือนจำ และมีหนังสือรับรองว่าเป็นเทปคำบรรยายทางวิชาการจริง ห้ามมิให้นำ เทปที่ไม่มีกรับรองจากทางมหาวิทยาลัยที่ยังไม่ผ่านการตรวจสอบมาเปิดให้นักศึกษาดูโดย เด็ดขาด เมื่อผู้ต้องขังจบการศึกษาหรือพ้นโทษก็ให้คืนสิ่งของนั้นๆ ไป เว้นแต่มีความประสงค์จะ บริจาคให้เพื่อใช้ประโยชน์ในการศึกษาต่อไป

อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาของ มศ. ยังพบว่ามีปัญหา ในการดำเนินการหลายประการ¹⁹⁷ เช่น การส่งเอกสารการสอนและผลสอบล่าช้า เนื้อหาชุดวิชา ไม่ทันสมัย บางชุดวิชามีเนื้อหามากเกินไป และแบบฝึกปฏิบัติไม่สอดคล้องกับเนื้อหาของชุดวิชา การจัดอาจารย์เข้าไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนขาดอุปกรณ์ที่ใช้กับสื่อ มีข้อจำกัดในการเข้าถึง สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้นนอกจากนี้ นักศึกษาที่เป็นผู้ต้องขังยังมีข้อจำกัดที่จะต้องศึกษาจาก เอกสารการเรียนการสอนประจำชุดวิชาเป็นหลักแต่เพียงอย่างเดียว ขาดโอกาสการศึกษาหรือ ค้นคว้าเพิ่มเติม หรือขาดข้อมูลข่าวสารที่เป็นปัจจุบัน ประกอบกับในบางชุดวิชามีเนื้อหาสาระเก่า ไม่ทันสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุดวิชาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย

3. การจัดการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการจัดการศึกษาที่มีหลายรูปแบบในการเลือกเข้า รับบริการต่างๆ ให้ผู้ต้องขังได้ศึกษาด้วยตนเอง เพื่อที่จะได้มีความรู้ต่อการเปลี่ยนแปลงวิทยาการ ต่างๆ โดยจัดให้มีห้องสมุดเป็นแหล่งรวบรวมความรู้สาขาต่างๆ จัดบริการด้านข่าวสารข้อมูลโดย จัดบอร์ดประจำและเคลื่อนที่ เสียงตามสาย ห้องสมุดกลาง ศูนย์การเรียนรู้ (Learning Center) ให้ เรือนจำหรือทัณฑสถาน นอกจากนี้ ยังส่งเสริมการอ่าน การเขียนเชิงวิเคราะห์แก่ผู้ต้องขังโดยมี

¹⁹⁶ กรมราชทัณฑ์ ข เล่มเดิม. น. 88.

¹⁹⁷ บุญเสริม หุตะแพทย์. เล่มเดิม. น. 39.

วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะความรู้ด้านการอ่าน การเขียน เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวความรู้สึก ประสบการณ์ของตนเป็นการสร้างนักเขียนมือใหม่ และปลูกฝังให้ผู้ต้องขังมีนิสัยรักการอ่าน

ทัณฑสถานวัยหนุ่มทุกแห่งตลอดจนเรือนจำที่เกี่ยวข้องจะต้องจัดให้มีสถานที่เรียน โดยเฉพาะ เพื่อให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนให้มากที่สุด การเรียนวิชาสามัญจะต้องเริ่มจากการสอนให้อ่านออกเขียนได้ไปจนถึงการจบการศึกษาก่อนบังคับเป็นอย่างน้อย ตลอดจนถึงส่งเสริมสนับสนุนให้มีการศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา การเรียนวิชาชีพจะต้องเปิดสอนหลายสาขาตามความต้องการของผู้ต้องขัง ผู้ที่ใกล้จะพ้นโทษควรได้รับการฝึกสอนวิชาชีพตามความต้องการของตลาดแรงงาน โดยประสานงานกับกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะได้หางานทำได้ง่ายขึ้นภายหลังพ้นโทษ ด้านธรรมศึกษาจะต้องเปิดสอนทุกระดับ ได้แก่ ธรรมศึกษาตรี โท และเอก นอกจากนี้ จะต้องจัดให้มีการฝึกอบรมจิตภาวนาด้วยเพื่อกล่อมเกลาคิดใจผู้ต้องขังวัยหนุ่มให้พร้อมที่จะออกไปอยู่ร่วมกับสังคมภายนอกได้โดยปกติสุข¹⁹⁸

นอกจากการจัดการศึกษาในระดับต่างๆ แล้ว การจัดห้องสมุดในเรือนจำหรือทัณฑสถานย่อมเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้ต้องขัง ตามหลักสากลแล้วเรือนจำทุกแห่งควรจัดให้มีห้องสมุด¹⁹⁹ รวมทั้งหนังสือ ตำราเรียน และสารคดีต่างๆ เพื่อให้ผู้ต้องขังทุกประเภทสามารถเข้าใช้ประโยชน์ในการศึกษาหาความรู้จากห้องสมุดนี้ได้ โดยหนังสือที่อนุญาตให้ผู้ต้องขังอ่านต้องเป็นหนังสือที่กรมราชทัณฑ์ส่งมาให้ไว้ประจำห้องสมุด หรือหนังสือที่ผู้บัญชาการเรือนจำหรือผู้อำนวยการทัณฑสถานจัดหาไว้สำหรับห้องสมุดซึ่งจะต้องเป็นหนังสือเกี่ยวกับศีลธรรมจรรยา สารคดี อันเป็นวิชาการหรือวิชาชีพอย่างหนึ่งอย่างใด กรณีเป็นหนังสือบันเทิงคดีให้มีเฉพาะเกี่ยวกับศีลธรรมจรรยาและวัฒนธรรม และหนังสือพิมพ์ต้องเป็นหนังสือพิมพ์ที่ผู้บัญชาการหรือผู้อำนวยการได้สั่งอนุญาตไว้ และไม่เป็นหนังสือพิมพ์ที่เป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองประเทศ และห้ามมิให้นำหนังสือที่มีลักษณะเป็นเรื่องยั่วจิตใจให้กระทำการชั่วร้าย ผิดศีลธรรม ก่อความรู้สึกทางกามารมณ์ การแบ่งชนชั้น หรือเกี่ยวกับลัทธิการเมืองอันเป็นปฏิปักษ์กับนโยบายของรัฐบาลเข้าไปไว้ในห้องสมุด หรือนำเข้ามาจากภายนอกให้ผู้ต้องขังอ่าน²⁰⁰

¹⁹⁸ พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ และสุดสวาท รักษาสัตย์. เล่มเดิม. น. 133.

¹⁹⁹ มาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ

ข้อ 40 เรือนจำทุกแห่งต้องจัดให้มีห้องสมุดสำหรับนักโทษทุกประเภทอย่างเพียงพอ โดยจะต้องมีหนังสือทั้งประเภทมีสาระกับหนังสืออ่านเล่น ทั้งนี้ นักโทษพึงได้รับการสนับสนุนให้ได้ใช้ประโยชน์จากห้องสมุดอย่างเต็มที่ด้วย

²⁰⁰ กรมราชทัณฑ์ ข เล่มเดิม. น. 90.

นอกจากการให้การศึกษาทางด้านวิชาการทั่วไปแล้ว การให้ความรู้ทางศาสนาก็เป็นสิ่งสำคัญไม่น้อยไปกว่ากัน เนื่องจากศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวบุคคลให้กระทำความดี ละเว้นจากความชั่ว ศาสนามีอิทธิพลและมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตของคนทั่วไป ทำหน้าที่เพื่อหล่อหลอมจิตใจของผู้ต้องขัง โดยใช้แนวคำสอนตามหลักศาสนา มุ่งสอนให้บุคคลมีจิตใจที่สำนึกผิด ละเว้นจากการกระทำชั่วร้ายช่วยกล่อมเกล่าจิตใจที่แข็งกระด้างให้มีเมตตา กรุณา ให้ความชุ่มชื้นแก่จิตใจ และเพื่อเหนี่ยวรั้งบุคคลให้ยับยั้ง ไตร่ตรอง โดยบุคคลที่ทำหน้าที่ให้การอบรมทางด้านศาสนา ได้แก่ พระในศาสนานั้นๆ และอนุศาสนาจารย์ ซึ่งควรจัดให้มีขึ้นอย่างน้อย สัปดาห์ละ 1 ครั้ง²⁰¹ โดยอนุศาสนาจารย์จะเป็นที่พึ่งทางใจให้กับผู้ต้องขังได้เป็นอย่างดี

สำหรับเรือนจำในประเทศไทยผู้ต้องขังส่วนใหญ่จะนับถือศาสนาพุทธ ในวันหยุดราชการและทุกวันอาทิตย์ เรือนจำจะนิมนต์พระภิกษุมาแสดงพระธรรมเทศนา และมีการอบรมทางศีลธรรมโดยการคัดเลือกพระธรรมข้อที่เข้าใจง่ายและเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตในสังคม เช่น สอนให้พึ่งตนเอง สอนให้มีมานะในการทำงาน สอนให้รู้จักคบเพื่อนดี โดยมุ่งหวังจะทำให้ให้นักโทษได้รับการขัดเกลาทาสังคมใหม่ (resocialization) และมีธรรมะประจำใจ เพื่อที่จะได้หยุดยั้งการกระทำความผิดเมื่อได้รับการปลดปล่อยจากเรือนจำแล้ว นอกจากนี้ ยังจัดให้มีสถานที่ละหมาดไว้ให้นักโทษที่นับถือศาสนาอิสลาม และจัดให้มีบาทหลวงเข้ามาบรรยายธรรมให้กับนักโทษที่นับถือศาสนาคริสต์ในบางโอกาสด้วย²⁰²

ในการจัดบริการทางด้านศาสนานี้จำเป็นต้องอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติศาสนกิจตามความเชื่อถือของผู้ต้องขัง ไม่ว่าจะเป็นศาสนาใดๆ ซึ่งสหประชาชาติได้มีข้อเสนอแนะ²⁰³ เพื่อให้การปฏิบัติศาสนกิจในเรือนจำได้สอดคล้องกับข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ

²⁰¹ ผจงจิตต์ อธิคมนันตะ. เล่มเดิม. น. 260.

²⁰² สุดสงวน สุธีสร. เล่มเดิม. น. 161.

²⁰³ มาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ

มาตรา 41 การนับถือศาสนา

(1) ถ้าเรือนจำมีจำนวนนักโทษที่นับถือศาสนาเดียวกันมากพอสมควร ทางเรือนจำนั้นควรแต่งตั้งหรือเห็นชอบให้อนุศาสนาจารย์ของศาสนานั้นๆ มาประกอบพิธีกรรมทางศาสนาในเรือนจำนั้น หากนักโทษจำนวนมากเห็นพ้องด้วยและเงื่อนไขอื่นอันสมควรอนุญาตให้การจัดพิธีกรรมทางศาสนาเป็นไปอย่างเต็มรูปแบบได้

(2) อนุศาสนาจารย์ดังกล่าวควรได้รับอนุญาตให้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาในเรือนจำนั้นเป็นประจำ รวมทั้งเยี่ยมเยียนนักโทษที่นับถือศาสนานั้นๆ ตามเวลาอันสมควร

(3) สิทธิของนักโทษที่จะติดต่อกับอนุศาสนาจารย์ของตนนั้นจะต้องไม่ถูกปฏิเสธจากทางเรือนจำในทางกลับกันหากนักโทษคนใดปฏิเสธที่จะพบกับอนุศาสนาจารย์ของตนก็เป็นสิทธิโดยชอบของนักโทษผู้นั้น

สำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง คือ ถ้าเรือนจำมีผู้ต้องขังที่นับถือศาสนาเดียวกันจำนวนมาก ควรจัดให้มีผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้แทนทางศาสนา ซึ่งได้รับการแต่งตั้งโดยอนุญาตให้ประกอบพิธีทางศาสนาได้ โดยสม่ำเสมอ และจะต้องไม่ถูกกีดกันให้พบปะกับผู้แทนทางศาสนาถ้ามีความต้องการ และถ้าผู้ต้องขังไม่ต้องการก็จะใช้วิธีการบังคับมิได้

2. การฝึกอาชีพ

ผู้ต้องขังเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่จำเป็นต้องได้รับการบำบัดรักษาทั้งทางกายภาพและทางจิตใจ เพื่ออบรมขัดเกลาผู้กระทำความผิดให้เป็นพลเมืองดี สามารถช่วยเหลือตัวเองได้เมื่อพ้นโทษออกไปสู่สังคมในวันข้างหน้า สำหรับการบำบัดรักษาทางกายภาพนั้นนอกจากการให้การศึกษแล้ว การให้การฝึกอาชีพก็เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่ง เนื่องจากการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ซึ่งเป็นวัยที่มีพลังกายส่วนเกินอยู่มาก การได้รับการฝึกอาชีพจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มสามารถใช้พลังกายไปในทางที่ถูกต้อง ซึ่งเป็นประโยชน์กับตนเองและสังคม

การฝึกวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขังเป็นมาตรการในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดอย่างหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้ผู้ต้องขังสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้ด้วย การนำความรู้ที่ได้รับในขณะที่ต้องโทษจำคุกไปใช้ประกอบอาชีพได้ การฝึกวิชาชีพจึงมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้²⁰⁴

1. เพื่อฝึกอบรมวิชาชีพและแก้ไขให้ผู้ต้องขังกลับตัวเป็นคนดี
2. เพื่อฝึกนิสัยนักโทษให้รู้คุณค่าของการทำงาน และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
3. เพื่อให้ นักโทษ ได้ฝึกฝนและเรียนรู้ในการผลิตสิ่งต่างๆ หรือทำงานเพื่อจะเป็นความรู้ความสามารถติดตัวไปใช้ประโยชน์ภายหลังพ้นโทษ
4. เพื่อให้ผู้ต้องขังพ้นจากภาวะเบื่อหน่าย คลายความเครียด และไม่ค่อยมีเวลาคิดฟุ้งซ่าน หรือคิดหลบหนี
5. เพื่อชดเชยค่าใช้จ่ายของเรือนจำ โดยนำเงินที่ได้จากการทำงานของนักโทษส่วนหนึ่งมาใช้พัฒนาปรับปรุงเรือนจำให้ดีขึ้น และทำให้นักโทษได้รับเงินปันผลเก็บไว้เป็นทุนสะสม

นักโทษที่ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกทุกคนมีหน้าที่ต้องทำงานในเรือนจำนั้น โดยงานที่ทำงานจะต้องจัดให้เหมาะสมกับความพร้อมด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งเป็นไปตามความเห็นชอบของเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ งานที่ให้นักโทษทำต้องเป็นงานที่ไม่หนักจนเกินไป และเวลาทำงานควรอยู่ในระหว่างเวลาของวันทำงานปกติ รวมถึงงานควรมีลักษณะที่จะส่งเสริมให้

²⁰⁴ ประเทือง ธนียผล. เล่มเดิม. น. 205.

นักโทษได้เพิ่มพูนทักษะในการประกอบอาชีพโดยสุจริต อันจะเป็นประโยชน์ต่อนักโทษเองเมื่อพ้นโทษนั้นแล้ว ส่วนนักโทษก็มีสิทธิเลือกชนิดของงานที่ทางเรือนจำได้จัดให้มีตามที่นักโทษผู้นั้นประสงค์จะทำ นอกจากนี้ งานที่จัดให้นักโทษทำในเรือนจำควรมีลักษณะเหมือนกับงานในสังคมภายนอกเรือนจำมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อว่าจะได้เป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่ นักโทษให้สามารถประกอบอาชีพได้ตามปกติหลังจากพ้นโทษจำคุกไปแล้วตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ ข้อ 71 และข้อ 72

สำหรับงานที่จะจัดให้ผู้ต้องขังทำนั้นจะต้องคำนึงถึงกำหนดโทษ ความแข็งแรงของร่างกาย สติปัญญา อุปนิสัยและฝีมือหรือความรู้ความชำนาญ ผลในทางเศรษฐกิจ ผลในทางอบรม และสภาพการณ์แห่งเรือนจำ²⁰⁵ โดยจัดให้มีการเรียนการสอนสายวิชาชีพระยะสั้นตามหลักสูตรของกรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ และหลักสูตรของกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม นอกจากนี้ ยังมีหลักสูตรวิชาชีพที่ได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชนและสถานประกอบการต่างๆ และยังได้จัดให้มีการฝึกวิชาชีพตามความถนัดและความสนใจของผู้ต้องขังด้วย²⁰⁶ นอกจากนี้ ผู้บัญชาการเรือนจำสามารถจ้างผู้มีความรู้ความสามารถมาสอนหรือฝึกอบรมให้ผู้ต้องขังมีความรู้ ความชำนาญในงานประเภทหาผลประโยชน์ได้โดยใช้เงินทุนหรือเงินรายได้²⁰⁷ การฝึกอาชีพจึงมีข้อควรคำนึงถึงดังนี้

1. การฝึกวิชาชีพควรจัดให้เหมาะสมกับกำหนดโทษของผู้ต้องขังแต่ละราย
2. การฝึกวิชาชีพควรให้เหมาะสมกับสภาพร่างกาย ความแข็งแรง ความถนัด และสติปัญญา ความรู้ความสามารถของผู้ต้องขังแต่ละราย
3. การฝึกวิชาชีพควรให้สอดคล้องเหมาะสมกับความต้องการของตลาดภายนอก
4. การฝึกวิชาชีพควรสอดคล้องเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

การจัดการศึกษาวิชาชีพที่เป็นความต้องการของตลาดแรงงานและสถานประกอบการ โดยติดต่อประสานความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ เช่น กรมการศึกษานอกโรงเรียน และกรมอาชีวศึกษา ให้เข้ามาช่วยสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขัง ทั้งหลักสูตรระยะสั้นและระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพปวช. ปวส. มอบประกาศนียบัตรให้เมื่อจบหลักสูตร เพื่อให้สามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพสุจริตเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ ให้เรือนจำและทัณฑสถานเผยแพร่ให้

²⁰⁵ กฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ข้อ 50.

²⁰⁶ กรมราชทัณฑ์ ข เล่มเดิม. น. 91.

²⁰⁷ กฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ข้อ 58.

ผู้ต้องขังเข้ารับบริการด้านการศึกษาวชิชาชีพอย่างน้อย 1 สาขาก่อนปล่อยตัว หลักสูตรการเรียนการสอนวิชาชีพที่จัดให้ผู้ต้องขัง ได้แก่ หลักสูตรช่างไม้ ช่างตัดผม ช่างเชื่อม โลหะ ช่างซ่อมจักรยานยนต์ เดินสายไฟฟ้า ช่างปูกระเบื้อง ช่างจัดสวน ช่างแกะสลัก ช่างสี ช่างอะลูมิเนียม หลักสูตรด้านคหกรรม หลักสูตรด้านคอมพิวเตอร์เบื้องต้น ช่างซ่อมคอมพิวเตอร์ นวดแผนโบราณ นวดเท้า ช่อมรองเท้า ออกแบบเสื้อผ้า ช่างเสริมสวย²⁰⁸ และได้มีการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพพระบอบุทธสาขากกรรม เป็นการสร้างรายได้และฝึกวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขังด้วยการเพิ่มทักษะอาชีพ เพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถนำไปประกอบอาชีพได้จริงภายหลังจากพ้นโทษ

อย่างไรก็ตาม มาตรการสำหรับการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังวัยหนุ่มควรที่จะให้ความสำคัญกับการศึกษาอบรมมากเป็นพิเศษ²⁰⁹ เนื่องจากผู้ต้องขังประเภทนี้เป็นวัยที่อยู่ในช่วงของการศึกษาเรียนรู้ สามารถแก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและทัศนคติได้โดยง่าย ส่วนการฝึกอาชีพนั้นก็ควรที่จะได้รับการเรียนรู้ด้วยเช่นกัน เพื่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตโดยปราศจากการกระทำ ความผิดซ้ำในอนาคต

3. การจัดสวัสดิการและสันทนาการ

การแก้ไขฟื้นฟูทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจของผู้ต้องขังเป็นสิ่งสำคัญจึงต้องพยายามจัดบรรยากาศของเรือนจำและทัณฑสถานในลักษณะของโรงเรียนประจำ โดยยึดแนวคิดที่ว่าผู้อาศัยอยู่ที่นี่จะมีโอกาสแสวงหาความรู้สาขาต่างๆ ที่จัดให้และมีการฝึกทักษะจากประสบการณ์จริง ขณะเดียวกันก็เรียนรู้ที่จะอาศัยในสังคมและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างปกติสุข การเรียนรู้อยู่ควบคู่ไปกับการเล่นดนตรี กีฬา การออกกำลังกาย รวมทั้งกิจกรรมสันทนาการต่างๆ ในช่วงเวลาพักผ่อน หลังเลิกงาน ในวันธรรมดา วันหยุดสุดสัปดาห์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ต่างๆ รวมทั้งการจัดการสวัสดิการด้านปัจจัยสี่ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค²¹⁰

ผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นผู้ที่อยู่ในวัยเจริญวัยซึ่งมีพลังกายส่วนเกินและต้องการเรียนรู้อีกมาก ควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการเล่นกีฬาหลายๆ ประเภท ทั้งในร่มและกลางแจ้งเท่าที่สภาพแวดล้อมของทัณฑสถานวัยหนุ่มจะเอื้ออำนวยให้มีการใช้พลังกายส่วนเกินของตนให้เกิดประโยชน์ต่อตัวเองและสังคมส่วนรวม โดยกำหนดเวลาให้เล่นในช่วงเช้าหลังจากลงจากเรือนนอน ในช่วงพักเที่ยง และในช่วงเย็นก่อนขึ้นเรือนนอนในวันธรรมดา และตลอดทั้งวันในวันหยุดราชการจนกว่าจะขึ้นเรือนนอน และเพื่อให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มมีความตื่นตัวในเรื่องการกีฬา

²⁰⁸ กรมราชทัณฑ์ ค เล่มเดิม. น. 9.

²⁰⁹ กฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ข้อ 51.

²¹⁰ กรมราชทัณฑ์ ค เล่มเดิม. น. 13.

กรมราชทัณฑ์จึงได้จัดให้มีการแข่งขันกีฬาประเภทต่างๆ ระหว่างผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นประจำทุกปีด้วย นอกจากนี้ จะต้องจัดให้มีการดำเนินการด้านนันทนาการแก่ผู้ต้องขังด้วย โดยเปิดโอกาสให้พักผ่อนหย่อนใจชมรายการวิทยุ โทรทัศน์ และวีดิทัศน์ ในช่วงที่ไม่ได้รับการอบรมหรือฝึกวิชาชีพ และยังไม่ถึงเวลานอนด้วย และถ้าหากเป็นไปได้ควรจัดวงดนตรีหรือการแสดงจากภายนอกเข้าไปแสดงให้ผู้ต้องขังชมเป็นครั้งคราว เพื่อเป็นการผ่อนคลายความตึงเครียด อันจะเป็นผลดีต่อการอบรมแก้ไขและฟื้นฟูจิตใจผู้ต้องขังโดยตรง²¹¹

ในส่วนการออกกำลังกายของผู้ต้องขังวัยหนุ่มควรเน้นการฝึกวิชาชีพมวยไทยและมวยสากล²¹² เนื่องจากผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นผู้ที่อยู่ในวัยเจริญจึงมีพลังกายส่วนเกินอยู่มาก พลังกายดังกล่าวถ้าได้มีการใช้ไปในทางที่เหมาะสมก็จะเกิดประโยชน์แก่ตัวผู้ต้องขังเองมวยไทยและมวยสากลจึงนับว่าเหมาะสมแก่การใช้พลังกายส่วนเกินของผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นอย่างมาก ซึ่งนอกจากจะเป็นการออกกำลังกายแล้วยังยึดเป็นอาชีพสุจริตที่จะสร้างชื่อเสียงและรายได้ให้กับตนเองด้วย จึงจำเป็นจะต้องมีการดำเนินการในเรื่องนี้อย่างจริงจังและกว้างขวาง โดยประสานงานกับหน่วยงานภาคเอกชนในเรื่องครูผู้ฝึกสอน และการนำผู้ต้องขังออกไปร่วมแข่งขันชมมวยที่เวทีภายนอกด้วยความเห็นชอบของกรมราชทัณฑ์ ตลอดจนการจัดให้มีการแข่งขันชมมวยระหว่างผู้ต้องขังวัยหนุ่มด้วยกันเองด้วย

ในปัจจุบันการนำกีฬามวยไทยมาพัฒนาให้แก่ผู้ต้องขัง กีฬามวยไทยเป็นกีฬาที่ผู้ต้องขังให้ความสนใจที่จะเข้ารับการฝึกสอนเป็นอย่างมาก เพราะผู้ต้องขังมีเป้าหมายว่าภายหลังพ้นโทษการชมมวยจะสร้างอาชีพและรายได้ให้แก่ตนเอง การฝึกวิชาชีพมวยไทยและมวยสากลถ้าได้รับการฝึกหัดให้ถูกต้องตามกฎ ระเบียบแบบแผนที่ครูบาอาจารย์ได้วางไว้จะได้รับผลดี ได้รับอันตรายน้อยที่สุด ผู้ที่จะเป็นนักมวยให้ถือว่าร่างกายไม่ใช่ของเรา วันไหนซ้อมมวยไม่เจ็บตัวถือว่าไม่ได้ซ้อม นำวิทยาศาสตร์การกีฬามาใช้ตามลักษณะร่างกายของแต่ละบุคคล บริหารร่างกายทุกส่วนให้พร้อมก่อนฝึกซ้อม ผู้ชมมวยไทยต้องลงนามมวยสากลซึ่งเป็นพื้นฐานของมวยไทย ผู้ชมมวยสากลจะได้รับความบอบช้ำมากกว่ามวยไทย เนื่องจากต้องใช้กำปั้นชกบริเวณลำตัวและศีรษะอยู่ตลอดเวลา ส่วนมวยไทยมีร่างกายทุกส่วนเป็นอาวุธที่เด็ดขาด มีท่ามีแก้ ป้องกันอ้อมแรงได้ดีกว่ามวยสากล²¹³ นอกจากการฝึกมวยไทยจะเป็นกีฬาเพื่อพัฒนาร่างกายและเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์แล้ว มวยไทยยังสร้างอาชีพให้แก่ผู้ต้องขังภายหลังพ้นโทษด้วยการเป็นนักมวย

²¹¹ พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ และสุศสวาท รักษาสัตย์. เล่มเดิม. น. 133.

²¹² แหล่งเดิม.

²¹³ เกรียงเดช ชานบุตร. (2554). “มวยไทยสร้างคน สร้างอาชีพ.” *วารสารราชทัณฑ์*, 59(2). น. 54-57.

อาชีพ หรือการผลิตอุปกรณ์กีฬาเกี่ยวกับมวยไทย เช่น มงคล ประเจียด รัตเกล้า ลินคำหุ่่น โมเดล ท่ามวยไทยต่างๆ เป็นต้น

นอกจากนี้ ผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นผู้ที่มีอารมณ์สุนทรีย์ค่อนข้างสูง จึงควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการใช้อารมณ์ดังกล่าวไปในทางสร้างสรรค์ โดยการฝึกสอนวิชาการดนตรีไทยและสากล ซึ่งนอกจากจะช่วยกล่อมเกลาคิดใจผู้ต้องขังให้เป็นผู้มีอารมณ์เยือกเย็นแล้ว ยังอาจยึดเป็นอาชีพสุจริตได้ภายหลังพ้นโทษด้วย ทักษะสถานวัยหนุ่มทุกแห่งจึงจำเป็นที่จะต้องจัดให้มีการฝึกสอนวิชาชีวิตดนตรีไทยและดนตรีสากลแก่ผู้ต้องขัง นอกจากนี้ จะต้องจัดให้มีการฝึกสอนวงโยชวาทิต โดยการเดินพาเหรดประกอบดนตรี เพื่อฝึกให้ผู้ต้องขังรู้จักและเคยชินกับการปฏิบัติงานร่วมกันเป็นทีมหรือเป็นหมู่คณะ อันจะเป็นประโยชน์โดยตรงต่อการออกไปดำรงชีวิตภายนอกหลังพ้นโทษด้วย วงดนตรีและวงโยชวาทิตดังกล่าวนอกจากจะแสดงให้บุคคลภายนอกที่เข้าเยี่ยมชมกิจกรรมของทัณฑสถานวัยหนุ่มแล้วควรจะได้มีการนำออกไปแสดงให้บุคคลภายนอกชมเป็นครั้งคราวเท่าที่ไม่ขัดต่อระเบียบข้อบังคับของกรมราชทัณฑ์ด้วย เพื่อให้ผู้ต้องขังบังเกิดความภาคภูมิใจ อันจะมีผลโดยตรงต่อการอบรมแก้ไขฟื้นฟูจิตใจให้กลับประพฤติตนเป็นคนดีต่อไป²¹⁴

4. การแนะนำผู้ต้องขังวัยหนุ่มก่อนพ้นโทษ เพื่อเตรียมความพร้อมของบุคคลดังกล่าวในการที่จะออกไปอยู่ร่วมกับสังคมภายนอกได้ดียิ่งขึ้น โดยได้จัดให้มีการแนะนำแก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่ใกล้จะพ้นโทษเพื่อให้คำปรึกษาหารือ และความอนุเคราะห์ในเรื่องต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับการที่จะออกไปอยู่ร่วมกับสังคมภายนอกได้โดยปกติสุขต่อไป

5. การสงเคราะห์ผู้ต้องขังวัยหนุ่มภายหลังพ้นโทษ แม้จะมีการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่จะได้รับการปลดปล่อยโดยการแนะนำและให้คำปรึกษาในเรื่องต่างๆ ไปแล้วก็ตาม แต่ก็ยังไม่เป็นการเพียงพอ จำเป็นต้องมีมาตรการในการดำเนินการที่ต่อเนื่องเนื่องจากช่วงระยะเวลาหัวเลี้ยวหัวต่อในการได้รับอิสรภาพดังกล่าวอาจทำให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มเกิดความว้าวุ่น สับสน อันจะนำไปสู่การกระทำความผิดซ้ำได้ จึงจำเป็นที่จะต้องให้ความสงเคราะห์แก่บุคคลดังกล่าวในเรื่องต่างๆ อาทิ ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าพาหนะเดินทางกลับบ้าน การจัดหางานให้ทำ การจัดที่พักพิงให้ชั่วคราวไปอีกชั่วระยะเวลาหนึ่ง เพื่อให้เขาสามารถยืนอยู่บนลำแข้งของตนเองได้อย่างมั่นคงเสียก่อน มิฉะนั้นก็จะหวนกลับไปกระทำความผิดอีก²¹⁵

²¹⁴ พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ และสุคตสวาท รักษาสัตย์. หน้าเดิม.

²¹⁵ แหล่งเดิม.

6. การฝึกอบรมเจ้าพนักงานที่ปฏิบัติงานในทัณฑสถานวัยหนุ่มทุกแห่ง เนื่องจากการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นเรื่องละเอียดอ่อน และมีลักษณะแบบแผนปฏิบัติการดังกล่าว จึงควรที่จะได้รับการฝึกอบรมในเรื่องนี้โดยตรง

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มจะมีลักษณะแตกต่างไปจากการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ในสาระสำคัญที่ว่า จะมีการสร้างบรรยากาศภายในทัณฑสถานวัยหนุ่มให้มีลักษณะคล้ายคลึงกับโรงเรียนประจำให้มากที่สุด โดยจะต้องเปลี่ยนความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าพนักงานและผู้ต้องขังที่มีอยู่เดิม ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีฐานะเหนือกว่า คือ “ผู้คุม” กับผู้ที่มีฐานะต่ำกว่า คือ “ผู้ต้องขัง” มาเป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้ที่มีฐานะใกล้เคียงกัน คือ ระหว่าง “ครู” กับ “นักเรียน” ซึ่งจะช่วยให้การอบรมและแก้ไขฟื้นฟูจิตใจผู้ต้องขังวัยหนุ่มเกิดผลได้ดียิ่งขึ้น เนื่องจากมีความเป็นกันเองมากกว่าแต่ก่อน และไม่มีเครื่องแบบมาเป็นสิ่งขวางกั้นสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างกัน ตลอดจนไม่มีการใช้เครื่องพันธนาการและการลงโทษทางร่างกาย ซึ่งจะก่อให้เกิดความเคียดแค้นแก่ผู้ต้องขัง นอกจากนี้ ยังได้เน้นในเรื่องการเปิดโอกาสให้ได้รับการศึกษาอบรมทั้งด้านวิชาสามัญ วิชาชีพ วิชาธรรมศึกษา และการฝึกอบรมจิตภาวนาอย่างเต็มที่ เพื่อให้มีความรู้และวิชาชีพที่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน ตลอดจนกล่อมเกล่าจิตใจให้พร้อมที่จะออกไปอยู่ร่วมกับสังคมภายนอกได้โดยปกติสุข นอกจากการดำเนินการในเรื่องดังกล่าวแล้วจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้พักผ่อน โดยการชมรายการวิทยุ โทรทัศน์ และวีดิทัศน์ ตลอดจนเล่นดนตรีไทย ดนตรีสากล และกีฬาประเภทต่างๆ ที่แต่ละคนชอบและมีความถนัดซึ่งนอกจากจะช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดแล้วยังช่วยให้ผู้ต้องขังมีสุขภาพพลานามัยแข็งแรง ปราศจากโรคภัยต่างๆ และยังสามารถยึดเป็นอาชีพได้ด้วย โดยเฉพาะกีฬามวยไทย มวยสากล และดนตรี อันอาจจะนำรายได้และชื่อเสียงมาสู่ผู้ต้องขังดังกล่าวด้วย ตลอดจนกิจกรรมต่างๆ ที่มีส่วนช่วยฝึกสอนให้ผู้ต้องขังรู้จักการทำงานร่วมกันเป็นทีมหรือเป็นหมู่คณะ ตลอดจนให้มีระเบียบวินัย มีความรัก ความสามัคคี และความเสียสละเพื่อส่วนรวมซึ่งจะต้องมีการนำมาปฏิบัติอย่างกว้างขวางและจริงจังในทัณฑสถานวัยหนุ่มทุกแห่ง

อย่างไรก็ตาม การที่จะทำให้แนวทางปฏิบัติดังกล่าวข้างต้นสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง กรมราชทัณฑ์ควรกำหนดให้มีโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นรายบุคคลโดยกำหนดไว้ในแผนการบังคับโทษของผู้ต้องขังแต่ละราย เพื่อนำไปสู่การมีมาตรการในทางปฏิบัติที่เหมาะสมสำหรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มเนื่องจากผู้ต้องขังวัยหนุ่มถือเป็นกลุ่มผู้ต้องขังที่สังคมคาดหวังว่าจะสามารถปรับเปลี่ยนและพัฒนาพฤติกรรมนิสัยได้ เพราะเป็นวัยที่ถือว่าเป็นอนาคตของชาติ แต่จากการศึกษาพบว่าผู้ต้องขังที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมราชทัณฑ์มีหลายประเภท ได้แก่ นักโทษเด็ดขาด ผู้ต้องขังระหว่างอุทธรณ์-ฎีกาผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาไต่สวน ผู้ต้องขังระหว่างการสอบสวน

และผู้ต้องกักขัง เป็นต้น ซึ่งมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 296,727 คน²¹⁶ เมื่อจำนวนผู้ต้องขังมีปริมาณเพิ่มมากขึ้นย่อมทำให้เกิดการขาดแคลนสถานที่ในการควบคุมผู้ต้องขัง จึงมีการนำตัวผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ ผู้ต้องขังที่เป็นโรคจิต และผู้ต้องขังคดีอาเสพติดมาควบคุมไว้ร่วมกับผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ส่งผลกระทบต่อการปกครองดูแล และทำให้การปฏิบัติในด้านการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังวัยหนุ่มทำได้ยากมากยิ่งขึ้น และเกิดปัญหาต่างๆ ตามมามากมายหลายประการ ดังนี้

1. ปัญหาการขาดแคลนสถานที่คุมขังปัจจุบันกรมราชทัณฑ์มีเรือนจำและทัณฑสถานไม่เพียงพอต่อปริมาณของผู้ต้องขังที่เพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำและผู้ต้องขังต้องอยู่ปะปนกัน ไม่มีการแยกขังผู้ต้องขังที่มีอายุ และลักษณะการกระทำความผิดที่แตกต่างกันออกจากกัน ทัณฑสถานวัยหนุ่มก็เช่นเดียวกันซึ่งมีจำนวนไม่เพียงพอที่จะรองรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่มีปริมาณเพิ่มมากขึ้นและทัณฑสถานวัยหนุ่มก็ยังมีไม่ครบทุกภูมิภาค ทำให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มต้องถูกคุมขังอยู่ปะปนกับผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ หรือผู้กระทำความผิดซ้ำซาก หรือผู้ต้องขังคดีอาเสพติด ซึ่งล้วนแล้วแต่ส่งผลเสียต่อการใช้มาตรการในการบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ซึ่งจะทำให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อมีการแยกผู้ต้องขังวัยหนุ่มออกจากผู้ต้องขังประเภทอื่นๆ อย่างชัดเจนแล้วจึงใช้มาตรการบำบัดที่เน้นหนักในเรื่องการให้การศึกษา ซึ่งผู้ต้องขังแต่ละประเภทย่อมมีความจำเป็นในการใช้มาตรการบำบัดที่แตกต่างกันออกไป

2. ปัญหาการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังวัยหนุ่มและการแยกผู้ต้องขังวัยหนุ่มออกจากผู้ต้องขังอื่นการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มตามหลักทัณฑวิทยาได้กำหนดแนวทางและวิธีการในการปฏิบัติไว้เป็นการเฉพาะ แตกต่างจากผู้ต้องขังประเภทอื่น กล่าวคือ ต้องมีการจัดสถานที่และสภาพแวดล้อมภายในทัณฑสถานวัยหนุ่มให้มีลักษณะเหมือน โรงเรียนประจำ เน้นการศึกษาอบรม วิชาสามัญและวิชาชีพมากกว่าการใช้แรงงาน เน้นการมีระเบียบวินัย การกีฬา และการสันตนาการต่างๆ เพื่อพัฒนาสติปัญญา อารมณ์ สังคม และจิตใจของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม จากสาเหตุของปัญหาการขาดแคลนสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ดังกล่าว ส่งผลกระทบถึงการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ เนื่องจากเมื่อมีการสอบประวัติ และดำเนินการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อดำเนินการตามกระบวนการแยกประเภท และย้ายผู้ต้องขังไปยังทัณฑสถานวัยหนุ่ม เพื่อให้การปฏิบัติอย่างเหมาะสมถูกต้องก็จะเกิดการติดขัดทั้งปัญหาของสถานที่และอุปกรณ์ต่างๆ ทำให้การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังและการแยกขังไม่เกิดผลในทางปฏิบัติ

นอกจากนี้ ในทางปฏิบัติการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังยังมีอุปสรรคหลายประการทำให้การดำเนินการไม่ราบรื่นเท่าที่ควร เนื่องจากความแออัดยัดเยียดของผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถาน ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาใหญ่โดยเฉพาะในประเทศที่กำลังพัฒนา ความแออัดยัดเยียดของ

²¹⁶ สถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศสำรวจ ณ วันที่ 1 พฤษภาคม 2557 กองแผนงาน กรมราชทัณฑ์.

ผู้ต้องขังเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้การปรับปรุงแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมและทัศนคติของผู้ต้องขังไม่ประสบความสำเร็จ การที่มีจำนวนผู้ต้องขังเป็นปริมาณมากจะทำให้กระบวนการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังไม่อาจบรรลุวัตถุประสงค์ได้ ส่งผลกระทบถึงการวางแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทั้งในด้านการอบรมแก้ไข การให้การศึกษา การฝึกวิชาชีพ และการพัฒนาจิตใจ ประกอบกับ บุคลากรของเรือนจำและทัณฑสถานขาดความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน หรือขาดความดูแลเอาใจใส่ ตลอดจน ปัญหาด้านแนวความคิดและการยอมรับเห็นคุณค่าของระบบจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง โดยบุคลากรทางทัณฑวิทยาบางส่วนยังยึดมั่นในระบบทัณฑวิทยาแบบเก่าๆ ที่เห็นว่าผู้ต้องขังเป็นคนชั่วร้าย คือด้านแก้ไขไม่ได้ และมีความเชื่อว่าผู้ต้องขังเหล่านั้นไม่สามารถที่จะฟื้นฟูแก้ไขเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ และคิดว่าการแก้ไขเป็นเพียงทฤษฎีเท่านั้น ไม่สามารถนำมาปฏิบัติให้ได้ผลจริง

3. ปัญหาด้านการศึกษอบรม เนื่องจากเรือนจำและทัณฑสถานโดยทั่วไปมักมุ่งฝึกวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขังไปในการผลิตสินค้า เพื่อเพิ่มยอดของผลผลิตให้ได้ปริมาณสูง โดยจะได้ขายผลผลิตเป็นรายได้ให้สูงขึ้นในแต่ละปี ทำให้เรือนจำหรือทัณฑสถานไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการศึกษาและการอบรมจิตใจทางด้านศีลธรรมให้แก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่ม อีกทั้งลักษณะนิสัยของผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่ไม่สนใจการศึกษาหาความรู้เป็นพื้นฐานอยู่แล้ว เมื่อถูกนำมาควบคุมอยู่ในทัณฑสถานซึ่งมีสภาพแออัดยัดเยียดย่อมไม่จูงใจให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มศึกษาหาความรู้

การพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่ไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอส่งผลให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มบางส่วนหวนกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก การจัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขังที่ผ่านมามีประสิทธิภาพเพียงพอ เนื่องจากกรมราชทัณฑ์ไม่ใช่สถาบันการศึกษาจึงไม่สามารถจัดทำงบประมาณสำหรับบริหารการศึกษาได้โดยตรง ต้องอาศัยงบประมาณจากหน่วยงานที่เป็นภาคีเครือข่ายที่เข้าร่วมดำเนินการ ทำให้การจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาให้กับผู้ต้องขังไม่ทั่วถึง ประกอบกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษาบางส่วนขาดวุฒิทางการศึกษา ทำให้การจัดการศึกษาให้กับผู้ต้องขังไม่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ กรมราชทัณฑ์ไม่มีหลักสูตรการศึกษาเป็นของตนเอง แต่ต้องใช้หลักสูตรของหน่วยงานที่เข้าไปดำเนินการร่วม เช่น สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เป็นต้น ซึ่งเป็นหลักสูตรที่มีลักษณะเช่นเดียวกับที่ใช้กับนักเรียนนักศึกษาทั่วไป แต่ในความเป็นจริงลักษณะของหลักสูตรที่จัดให้ผู้ต้องขังได้เรียนควรจะมีเฉพาะหรือแตกต่างไปจากสถานศึกษาอื่นๆ เนื่องจากนักเรียน นักศึกษาที่เป็นผู้ต้องขังจะมีข้อจำกัดระเบียบ วินัย และสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิงกับนักเรียน นักศึกษาอื่นทั่วไป

เรือนจำหรือทัณฑสถานทุกแห่งจึงควรจัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขังอย่างทั่วถึงทุกกลุ่ม และมีการปรับปรุงการบริการการศึกษาในด้านต่างๆ ตลอดจนเครื่องมืออุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนเพิ่มขึ้น เนื่องจากการให้การศึกษาและการอบรมทางจิตใจเป็นสิ่งสำคัญที่จะเปลี่ยนแปลง

ความคิด อารมณ์ การกระทำ และทัศนคติของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ไปในทางที่ดีขึ้นได้ โดยการที่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มสามารถที่จะพิจารณาปัญหาและสามารถแก้ปัญหาด้วยการหาทางออก และการหาทางพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นได้ ทำให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มมีความรู้ มีความสามารถทั้งทางด้านการเรียนและอาชีพ เพื่อที่จะสามารถนำไปประกอบอาชีพหาเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ภายหลังจากพ้นโทษแล้ว ตลอดจนมีความรู้สึกผิดชอบชั่วดีและมีทัศนคติที่ดีในการดำรงชีวิตในสังคมต่อไป

4. ปัญหาด้านการฝึกอาชีพ การจัดฝึกอาชีพของเรือนจำหรือทัณฑสถาน ไม่มีการสำรวจถึงความต้องการกำลังคนของตลาดแรงงานในแต่ละสาขาอาชีพเสียก่อน โดยจะต้องพิจารณาว่าการฝึกอาชีพในแต่ละชนิดและแต่ละประเภทของวิชาชีพนั้นๆ แล้วจะมีตลาดข้างนอกรองรับงานนี้หรือไม่ ไม่ใช่จัดให้ฝึกอาชีพประเภทนั้นๆ ไปแล้วแต่ไม่มีงานทำภายหลังจากพ้นโทษแล้วเรือนจำจึงควรมีการประชาสัมพันธ์ให้บุคคลภายนอกได้ทราบว่าผู้ต้องขังที่ได้รับการฝึกอาชีพมีความรู้ความสามารถทางด้านวิชาชีพในด้านใดบ้าง และจะต้องมีการติดตามประเมินผู้ต้องขังเมื่อพ้นโทษไปแล้วว่ามีกี่คนที่ได้งานทำ และได้ทำงานตรงตามสาขาที่ได้รับการฝึกวิชาชีพมาแล้วหรือไม่ในจำนวนเท่าใด ซึ่งควรแยกตามจำนวนและลักษณะงาน

5. ปัญหาด้านบุคลากร ในส่วนของบุคลากรที่จะปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ทั้งในด้านการควบคุมและในด้านการแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเป็นบุคลากรที่ได้รับการฝึกอบรมมาเป็นการเฉพาะ แตกต่างจากเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์โดยทั่วไป กล่าวคือ ต้องมีคุณสมบัติของความเป็นครูมากกว่าผู้คุม เป็นผู้เข้าใจจิตวิทยาในการควบคุม เป็นแบบอย่างที่ดี มีใจรักผู้อื่น มีคุณสมบัติของนักกีฬา มีความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ฉะนั้น เพื่อให้ได้บุคลากรที่มีคุณลักษณะดังกล่าว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการสรรหาผ่านการคัดเลือก การฝึกอบรม การให้การศึกษาในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เป็นบุคลากรที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสม นอกจากนี้ ยังจะต้องมีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ในหลักสูตรต่างๆ อย่างสม่ำเสมอตลอดจนต้องทำการอบรมแนะนำชี้แจงเจ้าหน้าที่ให้ตระหนักถึงความสำคัญในการจัดบริการการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มอย่างจริงจัง เพื่อให้เจ้าหน้าที่มีความรู้ ความเข้าใจที่จะนำไปถ่ายทอด อบรมสั่งสอน ตลอดจนให้การดูแลผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะส่งผลให้การควบคุมและแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยแก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มสัมฤทธิ์ผลอย่างดียิ่งแต่จากการที่บุคลากรของกรมราชทัณฑ์มีจำนวนไม่เพียงพอ ไม่ได้สัดส่วนกับจำนวนผู้ต้องขัง ทำให้เจ้าหน้าที่ต้องทำงานด้วยความตรากตรำ เกิดความตึงเครียด อีกทั้งต้องเข้าเวรรักษาการณ์ถี่ ไม่มีเวลาพักผ่อนอยู่กับครอบครัว ส่งผลให้เกิดปัญหาครอบครัว นอกจากนี้ ยังขาดแคลนครูผู้ฝึกสอนคนตรีสากลคนตรีไทย และวงโยชวาทิต ทำให้การฝึกอบรมเป็นไปอย่างไม่ต่อเนื่อง

6. ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณ โดยงบประมาณที่ได้รับในแต่ละปีส่วนใหญ่จะนำไปใช้เป็นค่าอาหารผู้ต้องขัง ส่วนงบประมาณเกี่ยวกับครุภัณฑ์ ค่าตอบแทนวิทยากร และด้านการพัฒนาแก้ไขอื่นๆ อาทิ การรักษาพยาบาล สวัสดิการและสันตนาการ การศึกษาและฝึกวิชาชีพ ผู้ต้องขังมีจำนวนน้อยมาก ทำให้ไม่สามารถจัดซื้อจัดหาเครื่องมืออุปกรณ์ และเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการปฏิบัติงาน อาทิ เครื่องคอมพิวเตอร์ในการจัดเก็บข้อมูลต่างๆ เครื่องมือเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัย และป้องกันเหตุร้ายที่ทันสมัย เพื่อช่วยบรรเทาภาระของเจ้าพนักงานและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

ดังนั้น การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มในขณะนี้จึงอยู่ในลักษณะจำกัดทั้งทางด้านอาคารสถานที่คุมขัง และมาตรการปฏิบัติที่จำเป็นอีกหลายประการ กล่าวคือ การดำเนินการบังคับที่ได้กระทำโดยมุ่งควบคุมและลงโทษผู้กระทำความผิดมากกว่าที่จะบังคับโทษ การมีจำนวนผู้ต้องขังวัยหนุ่มไม่ได้ส่วนสัมพันธ์กับความจุของทัณฑสถานวัยหนุ่มที่มีอยู่จริง การนำผู้ต้องขังประเภทอื่นมาควบคุมไว้รวมกับผู้ต้องขังวัยหนุ่ม และที่สำคัญการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้อาศัยการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ยังหาได้มีกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับที่ใช้ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นการเฉพาะเช่นเดียวกับหลักการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มในต่างประเทศ ซึ่งจะมีการบัญญัติถึงหลักการลดหย่อนผ่อนผันการปฏิบัติทั้งในแง่ของกฎหมาย และการปกครองที่ประกอบด้วยเหตุอันควรปราณีตลอดจนมาตรการในการปฏิบัติต่างๆ โดยจะเน้นหนักในด้านการใช้กระบวนการอบรมสั่งสอน (Socialization) การฟื้นฟูการศึกษา (Remedial Education) และการจงใจให้เคารพเชื่อฟังในระเบียบวินัยด้วยความสมัครใจ (Willfulness to the Authority) มากเป็นพิเศษ

บทที่ 3

การบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่มในต่างประเทศ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ใช้กฎหมายในระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (Civil Law) หรือระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร โดยมีพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 เป็นกฎหมายที่บัญญัติถึงกระบวนการบังคับโทษของประเทศไทยซึ่งบัญญัติขึ้นใช้บังคับมาเป็นระยะเวลายาวนาน การศึกษากระบวนการยุติธรรมในชั้นบังคับโทษผู้ต้องขังของผู้เขียนในครั้งนี้จึงขอนำคำราและเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวกับการศึกษาในเรื่องนี้ทั้งในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายเช่นเดียวกับประเทศไทย และประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law) หรือระบบกฎหมายจารีตประเพณี โดยทำการศึกษาถึงกระบวนการบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่มและมาตรการบำบัดฟื้นฟูที่มีความเหมาะสมกับผู้ต้องขังวัยหนุ่ม เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปรับใช้และพัฒนากฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษของไทย ซึ่งมีอยู่ 2 ประเทศ ได้แก่ สหราชอาณาจักร และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี โดยผู้เขียนจะได้ทำการศึกษาในรายละเอียดต่อไป

3.1 สหราชอาณาจักร

การบังคับโทษจำคุกในประเทศอังกฤษจะใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดหลักเกณฑ์ และเป็นกรอบแนวทางต่างๆ ในการปฏิบัติ โดยจะบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ ค.ศ. 1952 (Prison Act 1952) และข้อบังคับราชทัณฑ์ ค.ศ. 1964 (Prison Rules 1964)¹ มีจุดมุ่งหมายเป็นไปตามหลักการพื้นฐานของกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยมุ่งเน้นการป้องกันอาชญากรรมมากกว่าการแก้ไขกล่าวคือ เป็นกลไกการทำงานของสองภาคส่วนผสมกัน ได้แก่ ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และนอกกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งก็คือความร่วมมือของภาคสังคม

ในการลงโทษ (Punishment) จะมีการกำหนดโทษจากศาลตามคำพิพากษาที่เป็นที่ยอมรับได้อย่างถูกต้องยุติธรรมที่สำคัญที่สุดคำพิพากษาของศาลจะต้องปกป้องสังคม มีการกำหนดบทลงโทษให้เหมาะสมกับความผิดของอาชญากร มีการกำหนดแนวทางในการแก้ไขเยียวยาผู้กระทำความผิด นำผู้กระทำความผิดออกจากสังคมชั่วคราวหรือถาวร กำหนดวิธีการฟื้นฟูปรับปรุงพฤติกรรมของผู้กระทำความผิด เพื่อมิให้มีการกระทำความผิดซ้ำอีก และสร้างจิตสำนึก

¹ แก้ไขเพิ่มเติมปี 1999

ให้กับผู้กระทำความผิดมีความรับผิดชอบต่อความผิดที่ได้กระทำขึ้น นอกจากนี้ ยังมีการนำกระบวนการลงโทษทางเลือกมาใช้โดยสังคมจะมีส่วนร่วมในการป้องกันและการเข้ามาร่วมจัดการปรับปรุงพฤตินิสัย (Rehabilitation) ผู้กระทำความผิดด้วยความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างเรือนจำและงานคุ้มครองประพฤตินในการช่วยเหลือนักโทษให้เกิดทักษะในการทำงาน

3.1.1 การบังคับโทษจำคุก

ระบบราชทัณฑ์ของประเทศอังกฤษอยู่ภายใต้กฎหมาย 2 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ ค.ศ. 1952 (Prison Act 1952) และข้อบังคับราชทัณฑ์ (Prison Rules) ในช่วงระยะเวลา 15 ปี ที่ผ่านมามีบทบัญญัติต่างๆ ในเรื่องนี้เพิ่มขึ้นจำนวนมาก ทั้งในส่วนที่เป็นกฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติและกฎเกณฑ์ของฝ่ายบริหาร ซึ่งการเปลี่ยนแปลงมีสาเหตุที่สำคัญหลายประการดังต่อไปนี้²

ประการแรก การขยายการควบคุมกระบวนการราชทัณฑ์โดยองค์กรตุลาการในทุกเรื่อง (the expansion of judicial review into all areas of prison life) ที่แต่เดิมจนถึงช่วงปลายปี ค.ศ. 1970 เรื่องเหล่านี้ถือเป็นเรื่องที่อยู่ในดุลพินิจ (discretion) ของผู้บัญชาการเรือนจำ (governors) และคณะกรรมการตรวจเยี่ยม (Boards of Visitors) ซึ่งทำให้ผู้ต้องขังที่ได้รับการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมและตามอำเภอใจไม่มีช่องทางที่จะร้องขอต่อศาลในเรื่องที่ตนได้รับการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม คำตัดสินของศาลอุทธรณ์ในคดี R v. Boards of Visitors of Hull Prison ex parte St Germain³ วางหลักไว้ว่าคำสั่งลงโทษทางวินัยของคณะกรรมการตรวจเยี่ยมเป็นเรื่องที่สามารถถูกนำมาฟ้องร้องต่อศาลได้ ถือเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการตรวจสอบการราชทัณฑ์โดยองค์กรตุลาการที่ได้รับการต่อยอดใน ค.ศ. 1991 โดยการยอมรับของศาลฎีกา (House of Lords) ซึ่งวินิจฉัยวางบรรทัดฐานไว้ว่าคำสั่งหรือมติต่างๆ ทั้งหมด รวมทั้งคำสั่งหรือมติที่มีใจเองการลงโทษทางวินัยสามารถถูกนำมาฟ้องร้องต่อศาลได้⁴

ประการที่สอง จากผลของคำตัดสินของศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป (European Court of Human Rights (ECHR))⁵ หลายคดีในช่วงทศวรรษที่ 1970 โดยศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรปถือ

² Stephen Livingstone and Tim Owen a. (1993). *Prison Law text and materials*. p. 2.

³ (1979) QB 425.

⁴ คดี R v. Deputy Governor of Parkhurst Prison ex parte Hague (1992) 1 AC 58.

⁵ ศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป (European Court of Human Rights (ECHR)) จัดตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1959 โดยอาศัยมาตรา 19 แห่งอนุสัญญาแห่งยุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชนปี ค.ศ. 1950 (the European Convention on Human Rights) และเปิดทำการเป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1959 ต่อมาได้มีการปรับปรุงองค์กรศาลอีกครั้งหนึ่งในปี ค.ศ. 1998 ตามพิธีสารฉบับที่ 11 ศาลดังกล่าวตั้งอยู่ที่เมืองสตราสบูร์ก ประเทศฝรั่งเศส สืบค้นเมื่อ 24 กรกฎาคม 2557, จาก <http://www.echr.coe.int>.

เป็นผู้นำในการปฏิรูประบบราชทัณฑ์ของอังกฤษในเรื่องต่างๆ เช่น การเข้าถึงการแนะนำทางกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม⁶ มาตรการทางวินัย⁷ และเมื่อไม่นานมานี้ คือ เรื่องดุลพินิจในการปล่อยตัวนักโทษตามคำพิพากษา⁸ แม้ว่าศาลของอังกฤษ (English courts) จะไม่ยอมรับความคิดที่ว่า คำสั่งของฝ่ายปกครอง (administrative decision) ที่ไม่สอดคล้องกับแนวคำพิพากษาของศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป (the jurisprudence of the ECHR) และอนุสัญญาแห่งยุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (the European Convention on Human Rights) เป็นคำสั่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย (unlawful)⁹ อย่างไรก็ตาม รัฐบาลของสหราชอาณาจักร (UK government) ได้ยอมรับความชอบธรรมของคำวินิจฉัยเฉพาะเรื่อง (legitimacy of specific decisions) ซึ่งมีผลกระทบต่อกฎหมายภายในเกี่ยวกับการราชทัณฑ์ อิทธิพลของศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรปได้รับการต่อยอดโดยคณะมนตรีแห่งยุโรปเพื่อการป้องกันการทรมาน และการป้องกันการปฏิบัติที่ไม่เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือการลงโทษ (the Council of Europe Committee for the prevention of Torture and the Prevention of inhuman or Degrading Treatment or Punishment) ซึ่งได้จัดทำรายงานออกมาในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1991 กล่าวถึงสภาพการณ์ของเรือนจำในอังกฤษ 3 แห่งที่มีการกระทำที่ไม่เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์¹⁰

ประการที่สาม คือ ความปั่นป่วนวุ่นวายที่เกิดขึ้นในเรือนจำอย่างต่อเนื่องในเดือนเมษายน ค.ศ. 1990 โดยเริ่มต้นจากเรือนจำสเตรนเวย์ (Strangeway Prison) และขยายออกไปยังเรือนจำอื่นอีก 5 แห่ง ซึ่งมีการเผชิญหน้ากันอย่างรุนแรงระหว่างผู้ต้องขังและเจ้าหน้าที่ จึงได้มีการสอบสวนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อหาสาเหตุของการจลาจลดังกล่าวและจัดทำข้อเสนอว่าควรจะ

⁶ คดี Golder V. United Kingdom (1975) 1 EHRR 524, Serie A No. 19 และคดี Silver v. United Kingdom (1983) 5-EHRR 347, Serie A No. 61.

⁷ คดี Cambell and Fell v. United Kingdom (1984) 7 EHRR 165, Serie A No. 80.

⁸ คดี Weeksv. United Kingdom (1987) 10 EHRR 293 และคดี Thynne, Wilson and Gunnell v. United Kingdom (1990) 13 EHRR 666.

⁹ คดี Weeks v. United Kingdom 1987 10 EHRR 293 และคดี Thynne, Wilson and Gunnell v. United Kingdom (1990) 13 EHRR 666.

¹⁰ Report to the United Kingdom Government on the Visit to the United Kingdom Carried out by the Europe Committee for the prevention of Torture and the Prevention of inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT), Council of Europe, CPT/Inf(91) 15. เรือนจำ 3 แห่งที่ถูกระบุไว้ในรายงาน คือ บริกซ์ตัน (Brixton) ลีดส์ (Leeds) และแวนเวอร์ธ (Wandsworth) รัฐบาลของสหราชอาณาจักรได้ปฏิเสธข้อสรุปของ CPT ที่เห็นว่าสภาพและความเป็นอยู่ของเรือนจำทั้งสามแห่งขัดต่อหลักการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อย่างไรก็ตาม รัฐบาลเห็นด้วยว่าสภาพและความเป็นอยู่ในเรือนจำทั้ง 3 แห่งต้องมีการปรับปรุงอย่างมาก

ดำเนินการอย่างไรที่จะป้องกันมิให้เกิดการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นอีกในอนาคต ต่อมาลอร์ดจัสติสวูลฟ์ (Lord Justice Woolf) ได้จัดทำรายงาน¹¹ ซึ่งมีข้อเสนอต่างๆ ในการปฏิรูปงานราชทัณฑ์

ประการที่สี่ คือ การปฏิรูปงานราชทัณฑ์โดยการเปลี่ยนสถานะของงานราชทัณฑ์แบบดั้งเดิมที่เป็นการผูกขาดโดยภาครัฐและดูแลโดยกระทรวง มาเป็นการให้ภาคเอกชนเข้ามาดำเนินการ โดยมีการดำเนินการเป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1992

กฎหมายราชทัณฑ์ได้รับการปฏิรูปมาเป็นระยะๆ นับแต่การปฏิรูปปี ค.ศ. 1820 และปี ค.ศ. 1830-57 ถึงปี ค.ศ. 1835 มีพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ ค.ศ. 1835 ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย (Home Secretary) แต่งตั้งผู้ตรวจการราชทัณฑ์มีหน้าที่ตรวจตราในนามของกระทรวงและรายงานต่อรัฐมนตรี ต่อมาจึงได้มีพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ ค.ศ. 1952 ใช้บังคับ

การบังคับโทษในประเทศอังกฤษจึงมีกฎหมายที่ชัดเจน และกฎหมายถูกสร้างขึ้นมาจากสภาพปัญหาที่พบในทางปฏิบัติและแก้ไขด้วยวิธีการที่พิสูจน์และประเมิณผลได้จริง สามารถนำมาปฏิบัติและเกิดผลได้จริงภายในเวลาที่กำหนดได้¹² มีเป้าหมายและหลักการในการบังคับโทษที่ชัดเจน ซึ่งต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้กระทำความผิดให้มีผลเป็นเหมือนกับคนทั่วไป มีการเยียวยาเพื่อให้มีการปรับปรุงตัวให้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลง

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ ค.ศ. 1952 มาตรา 47 ได้กำหนดอำนาจในการออกกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการราชทัณฑ์ โดยให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีอำนาจในการออกกฎเพื่อเป็นข้อบังคับและการบริหารจัดการเรือนจำ และเพื่อการจำแนกประเภท (classification) การบำบัดฟื้นฟู (treatment) การจ้างงาน (employment) วินัย (discipline) และการควบคุม (control) บุคคลที่ถูกส่งตัวมาควบคุมในเรือนจำ

ข้อบังคับราชทัณฑ์ (Prison Rules) แบ่งออกเป็น 5 ส่วนดังนี้¹³

ส่วนแรก เป็นเรื่องวัตถุประสงค์ทั่วไป หน้าที่และวัตถุประสงค์ของการราชทัณฑ์

ส่วนที่สอง เป็นเรื่องกฎที่มีลักษณะดุลพินิจ (rules of discretionary nature) เป็นเรื่องที่ทำให้โอกาสแก่เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ที่จะมีอำนาจดุลพินิจในเรื่องต่างๆ เช่น การปล่อยชั่วคราว การติดต่อกับโลกภายนอก

ส่วนที่สาม เป็นเรื่องกฎเกี่ยวกับการคุ้มครองโดยทั่วไป (rules of general protection) ซึ่งเกี่ยวกับมาตรฐานด้านสุขภาพและสวัสดิการ เช่น อาหารที่จัดให้แก่ผู้ต้องขังต้องครบทุกประเภท มี

¹¹ Prison Disturbances April 1990 (Woolf Report), Cm. 1456 (London, 1991).

¹² ธาณี วรรณัทธ์ ก (2555). *หลักกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก*. น. 209.

¹³ Stephen Livingstone and Tim Owen a Op.cit. p. 17.

คุณค่าทางโภชนาการ จัดทำอย่างถูกสุขอนามัย และมีปริมาณที่เพียงพอ รวมถึงเรื่องเครื่องนอนและสิ่งของที่ใช้ในห้องสุขาที่จำเป็นสำหรับสุขภาพและมีความสะอาด

ส่วนที่ดี เป็นเรื่องเกี่ยวกับโครงสร้างของหน่วยงานและหน้าที่ (rules as to institutional structure and administrative functions) เช่น ผู้บัญชาการเรือนจำ แพทย์ และคณะกรรมการตรวจเยี่ยม (Board of Visitors)

สำหรับภาระหน้าที่และความรับผิดชอบของงานราชทัณฑ์ในประเทศไทยมีเป้าหมายเพื่ออบรมและปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง เพื่อยังให้เกิดการกระตุ้นและสนับสนุนผู้ต้องขัง เพื่อนำไปสู่การมีชีวิตที่ดีและมีประโยชน์ต่อไป¹⁴

เป้าหมายแรก เป็นการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้กระทำความผิดให้มีผลเหมือนกับคนทั่วไป มีการพยายามให้มีการปรับปรุงตัว และมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลง

เป้าหมายที่สอง วิเคราะห์วิจัยเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง โดยเฉพาะของ Anglo-American และวิเคราะห์การกำหนดและไม่กำหนดระยะเวลาการจำคุกทั้งหมด มีแนวคิดในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดในการเบี่ยงเบนโทษจำคุก และนำสิทธิต่างๆ ในเรื่องของมนุษยธรรมเมตตา กรุณา อย่างมีขอบเขตมาใช้ภายใต้การบริหารงานของกระทรวงมหาดไทย

เป้าหมายที่สาม ภารกิจที่รองรับการดำเนินการตามคำพิพากษาของศาลให้เป็นไปอย่างมีความคุ้มครองตามสิทธิมนุษยชน และเป็นที่เชื่อถือได้ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง มีมาตรการป้องกันการหลบหนีจากเรือนจำ¹⁵ ความรับผิดชอบในการบังคับโทษทางอาญาในเรือนจำมีดังนี้

1. การสร้างบรรยากาศที่สร้างสรรค์ให้กับผู้ต้องขัง ที่ส่งเสริมให้มีการปรับตัวได้ให้เหมาะสม เพื่อสามารถกลับสู่สังคมในอนาคต
2. ผู้ต้องโทษถูกพิทักษ์และมีการกระตุ้นให้รู้สำนึกด้วยตัวของตัวเอง
3. การถูกแยกออกจากสังคมไปยังเรือนจำ ต้องเป็นไปเพื่อการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดที่มีความเป็นไปได้เท่านั้น และเพื่อความปลอดภัยตามพฤติกรรมของแต่ละบุคคล
4. เพื่อเตรียมความพร้อมในการปล่อยตัวผู้กระทำความผิดกลับสู่สังคม และมีบริการช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องภายหลังการปล่อยตัวไปแล้ว

งานบังคับโทษมีภาระความรับผิดชอบสูงมาก มิใช่แต่เพียงการลงโทษแล้วส่งตัวผู้ต้องขังกลับสู่สังคมเท่านั้น แต่รวมถึงการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังและสิทธิพลเมืองระหว่าง

¹⁴ Prison Rules No. 1.

¹⁵ ธาณี วรภัทร์ ข (2550, มกราคม-มิถุนายน). “การบังคับโทษจำคุกในประเทศไทยอังกฤษ.” วารสารกฎหมายธุรกิจบัณฑิตย์, 7(1). น. 25-59.

ระยะเวลาที่รับโทษ มีเป้าหมายที่ต้องการบรรลุผลของการแก้ไขเปลี่ยนแปลงผู้กระทำผิด อย่างน้อย ต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำของการคุมขังอันเป็นการทำให้เรือนจำดำรงอยู่อย่างปกติ

งานราชทัณฑ์ของประเทศอังกฤษมีจุดมุ่งหมายเพื่อรับใช้สังคมโดยการควบคุมดูแลผู้กระทำผิดตามคำสั่งของศาล และมีหน้าที่หลักในการให้การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดอย่างมีมนุษยธรรม และสนับสนุนให้ดำรงชีวิตภายใต้กฎหมาย และประพฤตินั้นเป็นประโยชน์ในขณะจำคุกและภายหลังพ้นโทษ โดยมีระบบการบริหารเรือนจำและทัณฑสถานซึ่งมีวัตถุประสงค์แตกต่างกันไป สามารถแบ่งการปฏิบัติงานออกได้เป็น 2 ลักษณะใหญ่ๆ ดังต่อไปนี้¹⁶

1. เรือนจำและทัณฑสถานสำหรับปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่

ซึ่งกำหนดให้จำแนกประเภทเรือนจำและทัณฑสถานเพื่อความสะดวกและประสิทธิผลในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ดังนี้

1) เรือนจำกลาง (Central Prisons) ใช้เป็นสถานที่คุมขังผู้กระทำผิดต้องโทษจำคุกในระยะยาว ทั้งยังได้แบ่งประเภทเรือนจำกลางเพื่อดำเนินการควบคุมผู้กระทำผิดตามลักษณะฐานโทษ และความร้ายแรงอีกด้วย กล่าวคือ ผู้กระทำผิดร้ายแรงและต้องโทษสูงจะถูกส่งตัวไปควบคุมที่เรือนจำดาร์ทมัวร์ (Dartmoor) วอร์มวูดสครับส์ (Wormwood Scrubs) และอื่นๆ ส่วนผู้กระทำผิดซ้ำที่คือด้านเหลือขอก็จะถูกส่งตัวไปควบคุมไว้ในทัณฑสถานกักกัน (Preventive Detention) เป็นกรณีพิเศษแตกต่างไปจากนักโทษอื่นๆ

2) เรือนจำเพื่อการอบรมและฝึกอาชีพประจำเขต (Regional Training Prisons) การจัดแบ่งประเภทของเรือนจำประเภทนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ในการคัดเลือกผู้ต้องขังจากเรือนจำท้องถิ่นไปรับการฝึกอบรมแก้ไขตามความเหมาะสมเป็นรายบุคคล หรือโดยกระบวนการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังจะเน้นหนักไปในด้านการฝึกวิชาชีพและฟื้นฟูการศึกษาวิชาสามัญ เพื่อให้ผู้กระทำผิดสามารถใช้วิชาความรู้ดังกล่าวประกอบอาชีพได้ภายหลังจากพ้นโทษไปแล้ว ผู้กระทำผิดซึ่งถูกส่งมายังเรือนจำประเภทนี้มีกำหนดโทษตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป แต่ไม่เกิน 4 ปี

3) เรือนจำเปิด (Open Prisons) เป็นเรือนจำที่มีความมั่นคงแข็งแรงระดับต่ำ จัดตั้งขึ้น ณ บริเวณชานเมืองที่มีความสะดวกในการคมนาคม เพื่อทำการคัดเลือกผู้กระทำผิดที่มีโทษและความประพฤติเหมาะสมสำหรับเรือนจำเปิดเป็นการเฉพาะ โดยมุ่งส่งเสริมให้ผู้กระทำผิดได้ใช้ชีวิตอิสระภายใต้การควบคุมระเบียบวินัยของตนเอง และได้รับการฝึกฝนวิชาชีพทางเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่

¹⁶ ประเสริฐ เมฆมณี. (2523). *หลักทัณฑวิทยา*. น. 151-155.

4) เรือนจำหญิง (Women's Prison) ใช้สำหรับควบคุมอบรมและฝึกวิชาชีพแก่ผู้ต้องขังหญิง ซึ่งมีทั้งเรือนจำแบบปิดธรรมดาและเรือนจำเปิด การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงได้เน้นหนักในด้านกลุ่มบำบัดและให้การฝึกวิชาชีพที่เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ของผู้ต้องขังหญิง รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้ต้องขังหญิงมีโอกาสติดต่อกับโลกภายนอกอย่างกว้างขวางอีกด้วย

5) เรือนจำเพื่อการอบรมแก้ไขฟื้นฟูจิตใจผู้กระทำผิด (Corrective Training Prisons) การจัดเรือนจำประเภทนี้นับเป็นการใช้มาตรการควบคุมพิเศษแก่ผู้กระทำผิดซ้ำ ที่มีกำหนดโทษตั้งแต่ 2 ปี ขึ้นไป แต่ไม่เกิน 4 ปี และมีอายุระหว่างวัยรุ่นและผู้ใหญ่ ซึ่งโดยประมาณมีอายุระหว่าง 21-30 ปี มาควบคุมไว้ ณ ทักษสถานแห่งนี้ เพื่อทำการอบรมและฝึกวิชาชีพในด้านการฟื้นฟูการศึกษาและฝึกฝนวิชาชีพ

2. ทักษสถานสำหรับปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดวัยหนุ่ม

ทักษสถานสำหรับผู้กระทำผิดวัยหนุ่มในอังกฤษแยกออกตามอายุของผู้กระทำผิดเป็น 2 ระยะ คือ การจัดทักษสถานเพื่อปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดวัยหนุ่มที่มีอายุต่ำกว่า 17 ปี ลงมา กับผู้กระทำผิดวัยหนุ่มที่มีอายุสูงกว่า 17 ปี แต่ไม่เกิน 21 ปี ดังต่อไปนี้

1) สถานควบคุมผู้กระทำผิดวัยหนุ่มระยะสั้น (Remand Home) เป็นสถานที่ควบคุมผู้กระทำผิดวัยหนุ่มระยะสั้นที่มีอายุต่ำกว่า 17 ปี ลงมา โดยมุ่งส่งเสริมการศึกษาวิชาสามัญอย่างกว้างขวาง เฉพาะด้านฝึกวิชาชีพนั้นประกอบด้วยช่างไม้แกะสลักและสวนครัว

2) โรงเรียนฝึกอบรมผู้กระทำผิดวัยหนุ่ม (Approved School) ได้แก่ การจัดทั้งสถานที่อยู่อาศัยและควบคุมฝึกอบรมผู้กระทำผิดวัยหนุ่มอายุต่ำกว่า 17 ปี โดยคำสั่งของศาลเพื่อให้การศึกษอบรมทางด้านวิชาสามัญ รวมทั้งการจัดบริการทางศาสนาและสุขภาพจิต เพื่อให้ผู้กระทำผิดเหล่านี้มีทัศนคติต่อผู้อื่น และสามารถปรับชีวิตเข้ากับผู้อื่นได้เมื่อพ้นกำหนดการควบคุมไปแล้ว การดำเนินงานของโรงเรียนฝึกอบรมผู้กระทำผิดวัยหนุ่มมักอยู่ในความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น หรือภายใต้การอุปถัมภ์จากองค์การศาสนา และองค์การสงเคราะห์อื่นๆ

3) ศูนย์ควบคุมผู้กระทำผิดวัยหนุ่ม (Detention Centre) การดำเนินงานของทักษสถานแบบนี้ นับเป็นก้าวสำคัญแห่งการพัฒนากิจการราชทัณฑ์ในประเทศอังกฤษ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดวัยหนุ่มให้เหมาะสมยิ่งขึ้น กล่าวคือ ได้กำหนดสถานที่ฝึกอบรมผู้กระทำผิดวัยหนุ่ม ซึ่งถูกจำคุกตั้งแต่ 3-6 เดือน ออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ผู้กระทำผิดวัยหนุ่มอายุ 17-21 ปี พวกหนึ่ง และอายุ 14-16 ปี อีกพวกหนึ่ง การดำเนินการปฏิบัติได้เน้นหนักในด้านการฟื้นฟูการศึกษาสามัญ การฝึกพลศึกษา และการสงเคราะห์โดยทั่วไป

4) ศูนย์ควบคุมผู้กระทำผิดวัยหนุ่มที่อยู่ในระหว่างพิจารณาคดี (Remand Centre) เป็นสถานที่ควบคุมผู้กระทำผิดวัยหนุ่มอายุต่ำกว่า 21 ปี ซึ่งอยู่ในระหว่างการพิจารณาคดี เพื่อแยก

ผู้กระทำผิดซึ่งอยู่ในระหว่างการพิจารณาออกจากผู้กระทำผิดอื่นๆ กับเพื่อประโยชน์ในการติดต่อกับทนายความ ผู้ปกครอง ญาติมิตร และสะดวกแก่พนักงานคุมประพฤติหรือเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง ในอันที่จะรวบรวมข้อมูล และประเมินสถานภาพของผู้กระทำผิด เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาตัดสินคดีของศาล หรือเพื่อกำหนดมาตรการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในประการอื่นที่เหมาะสม

ต่อมา ในปี ค.ศ. 2004 ได้มีการปฏิรูปโครงสร้างการบริหารงานเรือนจำ โดยการรวมสำนักงานคุมประพฤติแห่งชาติ (National Probation Service) และสำนักงานเรือนจำ (HM Prison Service) จากกระทรวงมหาดไทยมารวมกันในสังกัดกระทรวงยุติธรรม มีชื่อว่า สำนักงานบริหารจัดการผู้กระทำผิดแห่งชาติ (National Offender Management Service : NOMS) จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน ค.ศ. 2004 เป็นหน่วยงานบริหารสังกัดกระทรวงยุติธรรม มีความรับผิดชอบการบริหารงานเรือนจำของอังกฤษ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการบริหารงานเรือนจำและงานคุมประพฤติดังกล่าวทำให้เกิดหน่วยงานบริหารจัดการผู้กระทำผิดรวม 9 ภาคในอังกฤษ (Regional Offender Manager : ROM) ในแต่ละภาคมีความรับผิดชอบการบริหารงานเรือนจำและคุมประพฤติในเขตพื้นที่นั้น และการทำสัญญากับเรือนจำเอกชน การบริหารจัดการเรือนจำในภาครัฐขึ้นอยู่กับสำนักงานเรือนจำ ซึ่งแยกการบังคับบัญชาระหว่างอธิบดีเรือนจำกับอธิบดีคุมประพฤติ¹⁷

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเกิดขึ้นจากปัญหาภายในเรือนจำซึ่งมีนักโทษชาวต่างชาติเพิ่มขึ้น และได้มีการย้ายหน่วยงานไปสังกัดกระทรวงยุติธรรมเมื่อเดือนมกราคม ค.ศ. 2008 หลังจากนั้นได้มีการปรับโครงสร้างใหม่ เป็นหน่วยงานจัดการผู้กระทำผิดแห่งชาติ ต่อมาได้เปลี่ยนแปลงการบริหารระดับภาคออกเป็น 10 ภาค ผู้บังคับบัญชาสูงสุด เรียกว่า ผู้อำนวยการจัดการผู้กระทำผิด (Director of Offender Management) ในแต่ละภาครับผิดชอบการบริหารงานเรือนจำและคุมประพฤติ ในปี ค.ศ. 2008 สำนักงานคุมประพฤติภูมิภาคจำนวน 6 แห่ง ซึ่งมีคณะกรรมการควบคุมดูแลได้เปลี่ยนเป็นหน่วยงานคุมประพฤติ เรียกว่า Probation Trusts ซึ่งมีอิสระมากกว่าระบบคณะกรรมการ แต่อาจเกิดการแข่งขันมากขึ้นและอาจถูกโอนงานไปให้หน่วยงานอื่นแทนถ้าหากการปฏิบัติงานไม่มีประสิทธิภาพ ต่อมา ในปี ค.ศ. 2009 หน่วยงานนี้ได้จัดตั้งสำนักงานคุมประพฤติขึ้นอีก 3 หน่วยงาน รวมทั้งสิ้น 9 หน่วยงาน¹⁸

ส่วนเรือนจำในประเทศอังกฤษมีวัตถุประสงค์รับใช้สังคมโดยการควบคุมผู้กระทำผิดตามคำพิพากษาของศาล มีหน้าที่ควบคุมดูแลผู้กระทำผิดอย่างมีมนุษยธรรม เพื่อช่วย

¹⁷ ประธาน วัฒนาวณิชช์. (2555). *ประมวลสาระชุดวิชาการบริหารงานยุติธรรมเปรียบเทียบชั้นสูง* หน่วยที่ 6-10. น. 8-82.

¹⁸ แหล่งเดิม.

ให้ผู้กระทำความผิดดำรงชีวิตโดยการเคารพกฎหมายและใช้ชีวิตที่เป็นประโยชน์ในเรือนจำและภายหลังการปล่อยตัว

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ ค.ศ. 1952 (Prison Act 1952) ได้บัญญัติให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยไว้อย่างกว้างขวางในการที่จะออกกฎเกณฑ์สำหรับเป็นกฎ ข้อบังคับ และการบริหารจัดการเรือนจำหรือทัณฑสถาน รวมถึงการจัดประเภทผู้ต้องขัง การปฏิบัติ การใช้แรงงาน ระเบียบวินัย และการควบคุมผู้ต้องขัง¹⁹

กระทรวงมหาดไทยเป็นผู้มีอำนาจจัดประเภทของผู้ต้องขัง ซึ่งจะพิจารณาจากอายุ อารมณ์ และพฤติกรรมของผู้ต้องขัง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการฝึกอบรมและความสงบเรียบร้อย ในกรณีของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี (unconvicted prisoners) จะต้องถูกแยกไว้ไม่ให้ยุ่งร่วมกับผู้ต้องขังที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุก (convicted prisoners) เว้นแต่ผู้ต้องขังดังกล่าว จะยินยอมที่จะอยู่และทำกิจกรรมร่วมกัน ทั้งนี้ การบังคับโทษจำคุกจะต้องไม่ทำให้ผู้ต้องขังขาดจากการติดต่อกับบุคคลอื่นและสังคมภายนอก²⁰

ในปี ค.ศ. 1950 การจำแนกผู้ต้องขังโดยการจัดชั้นการบังคับโทษของเรือนจำในประเทศอังกฤษจะพิจารณาตามหลักการพื้นฐานของระบบการจำแนกผู้ต้องขัง ซึ่งแยกผู้ต้องขังเป็นชั้นพิเศษและชั้นธรรมดา ต่อมาผู้ต้องขังที่มีความเสี่ยงในความปลอดภัยอยู่ในระดับต่ำมาก ในปี ค.ศ. 1948 ศาลอังกฤษจึงได้ยกเลิกระบบการจำแนกดังกล่าว²¹ ในระยะต่อมาระบบการจำแนกผู้ต้องขังที่ประเทศอังกฤษและประเทศต่างๆ ในภาคพื้นยุโรปดำเนินการติดต่อกันมามีเป้าหมายแรกเพื่อความมั่นคงปลอดภัย และในช่วงกลางของปี ค.ศ. 1960 ใช้การจำแนกผู้ต้องขังเป็นการป้องกันไว้ก่อนโดยการควบคุม

ในประเทศอังกฤษใช้การจำแนกผู้ต้องขังสำหรับการรับตัวผู้ต้องขังเข้าสู่เรือนจำ แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้²²

ประเภท ก. (Category A.) ได้แก่ ผู้ต้องขังที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการหลบหนี หรือจะเป็นภัยอันตรายร้ายแรงต่อความปลอดภัย ผู้ต้องขังที่เป็นอันตรายต่อสังคม ตำรวจ หรือความมั่นคงของชาติ²³ การควบคุมผู้ต้องขังประเภทนี้ซึ่งเป็นฝ่ายข้างน้อยของจำนวนผู้ต้องขังทั้งสิ้น ส่วนมาก

¹⁹ Stephen Livingstone and Tim Owen b (1999). *Prison Law*. p. 124.

²⁰ Prison Rules No. 3.

²¹ Günther Kaiser. (1984). *Prison Systems and Correctional Law: Europe, The United States, and Japan A Comparative Analysis*. p. 58.

²² Ibid.

²³ Stephen Livingstone and Tim Owen b Op.cit. p. 125.

เป็นผู้ต้องโทษจำคุกตั้งแต่สิบปีขึ้นไป และมักจะถูกรักษาตัวไว้ในเรือนจำและทัณฑสถานที่มีความมั่นคงแข็งแรงสูงสุด²⁴

ประเภท ข. (Category B.) เป็นผู้ต้องขังที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการหลบหนีน้อยกว่าผู้ต้องขังประเภทแรก และสมควรได้รับการปฏิบัติในลักษณะลดหย่อนการควบคุมมากกว่าประเภทแรก เป็นผู้ต้องขังที่ไม่จำเป็นต้องควบคุมอย่างเข้มงวดมาก แต่มีแนวโน้มที่จะหลบหนีหรือการหลบหนีจะก่อให้เกิดอันตรายต่อสังคม²⁵ โดยจะถูกคุมขังและให้ฝึกอาชีพทางด้านอุตสาหกรรมอยู่ในเรือนจำที่มีระดับความมั่นคงปานกลาง

ประเภท ค. (Category C.) เป็นผู้ต้องขังที่มีความประพฤติเชื่อแน่ว่าจะไม่หลบหนี แต่ยังไม่ถึงขั้นที่จะผ่อนคลายการควบคุมโดยสิ้นเชิง จึงมักจะถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำเพื่อการฝึกวิชาชีพ (The Training Prisons) เป็นส่วนใหญ่

ประเภท ง. (Category D.) เป็นผู้ต้องขังที่มีพฤติกรรมไว้วางใจได้ในการควบคุมจึงสามารถผ่อนคลายการควบคุมได้ซึ่งได้แก่ ผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษน้อย ความประพฤติดี และมีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะถูกส่งตัวไปฝึกวิชาชีพในเรือนจำหรือทัณฑสถานเปิดได้²⁶

ต่อมา ได้มีการเพิ่มนักโทษประเภท จ. (Category E.) ขึ้นอีกประเภทหนึ่ง หมายถึงนักโทษที่ไม่พยายามหลบหนี แต่ยังมีความเสี่ยงในการควบคุม ส่วนนักโทษประเภท ข. (Category B.) ที่เคยหลบหนีหรือพยายามจะหลบหนีจะถูกจำแนกเป็นประเภท ก. (Category A.) อย่างไรก็ตามนักโทษประเภท จ. (Category E.) จะถูกเฝ้าเป็นพิเศษและต้องใส่เสื้อผ้าของเรือนจำโดยมีเครื่องหมายสีเหลืองติดอยู่ รวมทั้งมีตัวหนังสือกำกับไว้ การเยี่ยมจะถูกตรวจสอบอย่างใกล้ชิด ผู้ว่าการเรือนจำจะเป็นผู้ใช้ดุลพินิจในการกำหนดนักโทษประเภท จ. (Category E.) ว่านักโทษจะอยู่ในประเภทนี้เป็นระยะเวลาอันเท่าใดก่อนจะกำหนดเป็นประเภทอื่น หรืออีกนัยหนึ่งนักโทษจะอยู่ในประเภทนี้ชั่วคราวเท่านั้น

สำหรับผู้ต้องขังที่ควรได้รับการควบคุมอย่างเข้มงวดจะไม่ถูกรวมกันไว้ในเรือนจำใดเรือนจำหนึ่ง แต่จะกระจายอยู่ในเรือนจำต่างๆ ตามระบบที่เรียกว่า การกระจายการคุมขัง (Dispersal System)

3.1.2 การบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่ม

กระบวนการในการลงโทษผู้กระทำความผิดจะมีความแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับอายุของผู้กระทำความผิด โดยผู้กระทำความผิดวัยหนุ่ม (young adult offenders) คือ ผู้กระทำความผิดที่

²⁴ ประเสริฐ เมฆมณี. เล่มเดิม. น. 285.

²⁵ Stephen Livingstone and Tim Owen b Loc.cit.

²⁶ Stephen Livingstone and Tim Owen b Loc.cit.

มีอายุตั้งแต่ 18-20 ปี จะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีของศาลผู้ใหญ่ (adult court) แต่จะมีความแตกต่างในเรื่องของคำสั่งของศาลบางอย่าง โดยจะมีการแยกทัณฑสถานสำหรับการกักขัง (custody) ผู้กระทำความผิดที่มีอายุต่ำกว่า 21 ปี ไว้โดยเฉพาะซึ่งในปัจจุบันเรียกว่า ทัณฑสถานวัยหนุ่ม (Young Offender Institution)

ในประเทศอังกฤษการจัดตั้งระบบทัณฑสถานวัยหนุ่มบอร์สตัล (The Borstal System) นับเป็นยุคทองแห่งการปฏิรูปการแก้ไขปัญหายาอาชญากรรมวัยหนุ่มอย่างแท้จริงส่วนหนึ่ง สาเหตุสำคัญอันเป็นต้นกำเนิดของระบบนี้เนื่องจากรายงานสถิติผู้กระทำความผิดวัยหนุ่มของคณะกรรมการเรือนจำอังกฤษ ค.ศ. 1895 แสดงให้เห็นถึงความล้มเหลวของการจำคุกผู้กระทำความผิดวัยหนุ่มให้อยู่ร่วมกับผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ ดังนี้²⁷

1. ในแต่ละปีได้มีผู้กระทำความผิดซึ่งมีอายุระหว่าง 16-21 ปี ถูกส่งตัวไปคุมขังในเรือนจำเป็นจำนวนมาก
2. ผู้กระทำความผิดดังกล่าวข้างต้น เมื่อได้รับการปลดปล่อยพ้นโทษไปแล้วกลับมีสภาพการณ์เลวร้ายยิ่งไปกว่าก่อนเข้ามาต้องโทษจำคุกในเรือนจำเสียอีก
3. ผู้กระทำความผิดดึกนิสหรือผู้มีสันดานเป็นผู้ร้ายส่วนมากมีประวัติอาชญากรรมเป็นผู้กระทำความผิดวัยหนุ่มอายุระหว่าง 16-21 ปี มาก่อน

จากสถิติข้อมูลดังกล่าวเป็นผลสะท้อนให้เห็นถึงผลเสียในการขังผู้กระทำความผิดวัยหนุ่มร่วมกับผู้ต้องขังผู้ใหญ่ ทั้งในข้อเท็จจริงก็ปรากฏว่าอาชญากรรมที่เกิดขึ้นจากบุคคลวัยรุ่นอายุยังไม่ถึงภาวะเป็นผู้ใหญ่เต็มตัว ส่วนมากเนื่องมาจากความพลั้งพลาดโดยเหตุที่คบค้าสมาคมกับคนทุจริต หรืออยู่ในสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสม ผู้กระทำความผิดวัยหนุ่มย่อมมีโอกาสกลับความประพฤติเป็นพลเมืองดีได้มากกว่าผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ ฉะนั้น เพื่อหวังผลในการอบรมผู้กระทำความผิดวัยหนุ่ม และเพื่อป้องกันการถ่ายทอดนิสัยชั่วร้ายจากอาชญากรที่เป็นผู้ใหญ่ เรือนจำเบ็ดฟอร์ด (Bedford Prison) จึงได้ทดลองแยกขังผู้กระทำความผิดวัยหนุ่มออกเป็นสัดส่วนต่างหากจากผู้ต้องขังผู้ใหญ่ขึ้นเป็นแห่งแรก ปรากฏว่าได้ผลดีจนถึงสมัยที่เซอร์ อีเวอร์ลินริกเกิลส์ไบรส์ (Sir Evelyn Ruggles-Brise) ได้ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมราชทัณฑ์ แห่งประเทศอังกฤษ ได้เดินทางไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดวัยหนุ่ม ณ ทัณฑสถานฝึกอบรมเอลมีราโนสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ. 1897 หลังจากนั้นก็นำระบบดังกล่าวมาใช้ในประเทศอังกฤษ โดยได้ปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และดัดแปลงส่วนหนึ่งของแดนขังพิเศษในเรือนจำบอร์สตัล (The Borstal System) ให้เป็นที่คุมขัง

²⁷ ประเสริฐ เมฆมณี. เล่มเดิม. น. 140-144.

ผู้กระทำความผิดวัยหนุ่มอายุระหว่าง 16-21 ปี เป็นการเฉพาะ และเรียกในชื่อใหม่ว่า “ทัณฑสถานวัยหนุ่มบอร์สตัล”

ต่อมารัฐสภาอังกฤษจึงได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันอาชญากรรม ค.ศ. 1908 (The Prevention of Crime Act of 1908) กำหนดให้ศาลมีอำนาจส่งตัวผู้กระทำความผิดวัยหนุ่มซึ่งกระทำความผิดครั้งแรกที่มีอายุระหว่าง 16-21 ปี และศาลได้พิสูจน์ถึงลักษณะนิสัยความประพฤติ สภาพแห่งการกระทำความผิด จนเป็นที่พึงพอใจแล้วไปควบคุมยังสถานฝึกอบรมบอร์สตัล แบบไม่ได้กำหนดโทษไว้เป็นการแน่นอนตายตัว เพียงแต่กำหนดระยะเวลาควบคุมทั้งสิ้นไม่เกิน 4 ปี หากประพฤติตนดีในระหว่างที่ถูกคุมขังอยู่ก็จะได้รับการพิจารณาให้พักการลงโทษหรือการปลดปล่อยก่อนกำหนด เป็นผลให้ทัณฑสถานบอร์สตัลเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น

การดำเนินงานเกี่ยวกับการฝึกอบรมและแก้ไขผู้กระทำความผิดวัยหนุ่มของทัณฑสถานวัยหนุ่มบอร์สตัล ได้ยึดถือหลักปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดวัยหนุ่มภายใต้ระเบียบที่เหมาะสม ไม่เข้มงวดกวดขันในเรื่องระเบียบวินัยจนเกินไป โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้กระทำความผิดวัยหนุ่มได้มีโอกาสรับฝึชชอบในการตัดสินใจและควบคุมวินัยของตนเอง ภายใต้บรรยากาศที่เป็นอิสระและไว้วางใจ มีการอบรมฝึกวิชาชีพ วิชาสามัญ และศีลธรรมจรรยาที่เหมาะสมกับสภาพปัญหา ความต้องการ และความจำเป็นของผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคล ภายใต้ระบบการจำแนกลักษณะ และการให้คะแนนตามผลก้าวหน้าแห่งความประพฤติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้พิถีพิถันในการคัดเลือกเจ้าหน้าที่อย่างเข้มงวดกวดขัน เช่น ตำแหน่งผู้ปกครองทัณฑสถาน และพ่อบ้านต้องมีความรอบรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดวัยหนุ่มเป็นอย่างดี ส่วนเจ้าหน้าที่อื่นๆ ซึ่งได้แก่ ผู้ช่วยผู้ปกครอง แม่บ้าน ครูฝึกวิชาชีพในสาขาต่างๆ อนุศาสนาจารย์ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา เหล่านี้ประมาณครึ่งหนึ่งเป็นผู้ผ่านการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย เฉพาะคนหนุ่มที่จบจากมหาวิทยาลัยมาใหม่ๆ ต้องมีประสบการณ์ผ่านงานด้านอื่นมาแล้วประมาณหนึ่งหรือสองปี จึงจะพิจารณาบรรจุแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ในทัณฑสถานวัยหนุ่มได้ คุณสมบัติสำคัญของเจ้าหน้าที่ คือ ต้องมีอุปนิสัยเป็นคนใจบุญ เข้มแข็ง และเป็นผู้มองโลกในแง่ดี การจัดอาคารสถานที่ และอุปกรณ์การฝึกอบรมก็มีอย่างครบถ้วนบริบูรณ์ มีห้องนอนรวม ห้องรับประทานอาหาร ห้องพลศึกษา ห้องนั่งเล่น นับได้ว่าสถานฝึกอบรมบอร์สตัลมีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากทัณฑสถานอื่นๆ

ผลการดำเนินงานของสถานฝึกอบรมบอร์สตัลในช่วงระยะเวลา 20 ปีแรก ปรากฏว่าผู้กระทำความผิดวัยหนุ่มซึ่งได้รับการปลดปล่อยจำนวน 9,000 คน ได้กลับไปกระทำความผิดซ้ำเพียงร้อยละ 35 ของจำนวนผู้ปลดปล่อยทั้งสิ้น หรือตามสถิติผู้กระทำความผิดที่ได้รับการปลดปล่อยจากทัณฑสถานบอร์สตัลอีกหลายๆ ครั้งในช่วงระยะเวลา 25 ปี ก็ปรากฏว่ามีผู้ได้รับการปลดปล่อย

ประพุดกลับตัวเป็นพลเมืองดีถึงร้อยละ 65-80 การประสบความสำเร็จก็ด้วยเหตุผลหลายประการต่อไป²⁸

1. กวดขันการสรรหาเจ้าหน้าที่ผู้มีความรู้ความสามารถ และเข้าใจในหลักปรัชญาการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดวัยหนุ่มเป็นอย่างดี
2. กำหนดมาตรการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดวัยหนุ่มด้วยวิธีการที่เหมาะสม และมีความเป็นอิสระในการดำเนินงานอย่างแท้จริง
3. ได้รับการสนับสนุนและมีการประสานงานอย่างใกล้ชิดจากหน่วยงานราชทัณฑ์ทั่วไปและในระดับสูงของอังกฤษเป็นอย่างดี

ต่อมา ในระหว่างปี ค.ศ. 1961 ถึง ค.ศ. 1965 ได้มีการยกเลิกการอยู่ร่วมกันของผู้ต้องขังที่เป็นเด็กและเยาวชนกับผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ทั้งเพศชายและเพศหญิง สำหรับผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนจะไม่มี การส่งตัวไปเรือนจำเหมือนผู้ต้องขังผู้ใหญ่ แต่จะถูกนำไปยังโรงเรียนฝึกเยาวชนที่ทำผิดกฎหมายเพื่ออบรมฝึกวิชาชีพ หรือสถานกักกันกลางที่จัดขึ้นเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับเด็กที่กระทำผิดอายุระหว่าง 14-21 ปี โรงเรียนฝึกเยาวชนดังกล่าวจะใช้เวลาอบรมประมาณ 6 เดือน ถึง 2 ปี แล้วแต่หลักสูตร และมีการติดตามการปฏิบัติตามเงื่อนไขคำสั่งภายในระยะเวลาที่กำหนดหลังการปล่อยตัวแล้ว ระยะเวลาประมาณไม่เกิน 2 ปี โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย (Secretary of State) จะเป็นผู้กำหนดช่วงระยะเวลาในการควบคุมตัวในโรงเรียนฝึกอบรมเยาวชน เป้าหมายของการอบรมต้องการทำให้เยาวชนที่กระทำผิดนำไปปรับตัวให้เป็นคนดีและนำไปใช้ใน ชีวิตภายหลังการพ้นโทษออกไป สิ่งที่ดีที่สุดของการอบรม คือ การปรับเปลี่ยนบุคลิกลักษณะของเยาวชน เตรียมความพร้อมให้เป็นคนที่มีคุณภาพ รู้สำนึกและมีความรู้สึกที่รับผิดชอบในหน้าที่ของตนเองและสังคมในอนาคต²⁹ ก่อนครบกำหนดในโรงเรียนฝึกเยาวชนนั้นผู้ฝึกอบรมจะถูกทดสอบความสามารถอย่างละเอียดในเรื่องของการคิดการตัดสินใจต่างๆ กับสถาบันเป็นอย่างดี การอบรมประกอบด้วยการศึกษาพื้นฐาน การทำงาน และการอบรมวิชาชีพต่างๆ

สถานกักขังกลาง เป็นสถานที่ปิดใช้กับผู้กระทำผิดอายุต่ำกว่า 17 ปี และเยาวชนอายุ 17-21 ปี เตรียมไว้สำหรับผู้กระทำความผิดที่เป็นเยาวชน (young offenders) ที่มีระยะเวลาจำคุกสั้น คล้ายกับสถานกักขังเยาวชนในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ระยะเวลาปกติในสถานกักขังกลาง 3 เดือน และสามารถขยายออกได้ถึง 6 เดือน ตามข้อเท็จจริงพิเศษที่พิจารณาเป็นเรื่องราว ไป แต่อย่างไรก็ตาม ต้องไม่น้อยกว่า 31 วัน สถานกักขังกลางได้เริ่มเปิดดำเนินการในปี ค.ศ. 1950 สร้างไว้

²⁸ ประเสริฐ เมฆมณี. เล่มเดิม. น. 140-144.

²⁹ Günther Kaiser. Op.cit. p. 57.

เพื่อรองรับผลของคำพิพากษาให้กักขังระยะเวลาสั้นที่มีสภาพบังคับที่แน่นอน ไม่มีการเปลี่ยนแปลงโทษ โดยในช่วงเวลาที่ถูกกักขังจะมีการแนะนำในการกลับคืนสู่สังคมอย่างเหมาะสม อาจมีการให้ทำงาน 8 ชั่วโมงต่อวัน ตามวัตถุประสงค์ที่มุ่งหมายให้มีการปรับตัวให้สม่ำเสมอในการทำงาน ผู้ต้องโทษที่เป็นเยาวชนยังต้องเข้าสู่โปรแกรมการศึกษาด้วย สำนักงานคุมประพฤติก็จะเข้ามาช่วยเหลือเยาวชนด้วย เพื่อความพร้อมที่จะให้ผู้นั้นกลับเข้าสู่สังคม โดยมีเงื่อนไขในการคุมประพฤติระยะเวลาไม่น้อยกว่า 12 เดือน³⁰

ในส่วนของกรดำเนินคดีอาญาในประเทศอังกฤษ โดยการดำเนินคดีอาญากับจำเลยที่มีอายุครบ 18 ปี บริบูรณ์ภายหลังจากที่มีการดำเนินคดีในศาลเยาวชนไปแล้ว กรณีนี้กฎหมาย Crime and disorder Act 1998 มาตรา 47 (1)-(4) กำหนดให้เป็นดุลพินิจของศาลเยาวชน (youth court) ที่จะส่งตัวจำเลยไปยังศาลมาจิสเตรทคอร์ท (magistrate court) เพื่อทำการพิจารณาคดีและมีคำพิพากษาต่อไป³¹ โดยศาลมาจิสเตรทคอร์ทเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาประเภทความผิดเล็กๆ น้อยๆ โดยไม่ใช่ลูกขุน (Summary Offence) และในฐานะเป็นศาลชั้นต้นที่มีอำนาจพิจารณาคดีต่างๆ ดังนี้³²

1. ในฐานะเป็นศาลพิทตีเซชัน (Court of petty sessions) พิจารณาคดีอาญาที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้ใหญ่

2. ในฐานะเป็นศาลคดีเด็กและเยาวชน (Juvenile Court) พิจารณาคดีเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่มีอายุต่ำกว่า 17 ปี โดยเมื่อทำหน้าที่เป็นศาลคดีเด็กและเยาวชน ศาลมาจิสเตรทคอร์ทจะนั่งพิจารณาเป็นพิเศษ องค์คณะประกอบด้วยผู้พิพากษาไม่เกินสามนาย อย่างน้อยต้องมีผู้พิพากษาที่เป็นผู้ชาย 1 คน และผู้พิพากษาหญิงอีก 1 คน การพิจารณาใช้วิธีพิจารณาความพิเศษ

3. ในฐานะเป็นศาลครอบครัว (domestic) ศาลแพ่ง (Civil Court) ศาลปกครองพิจารณาคดีที่เกี่ยวกับครอบครัว คดีแพ่งเล็กๆ น้อยๆ และที่เกี่ยวกับการปกครอง เช่น ออกใบอนุญาตเปิดสถานบริการ

ส่วนการดำเนินคดีอาญากับจำเลยที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไป ศาลเยาวชนย่อมไม่มีอำนาจในการพิจารณาคดีอาญาสำหรับจำเลยที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไป โดยจำเลยที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ในขณะที่กระทำความผิด แต่มีอายุครบ 18 ปี ในขณะที่ถูกนำตัวมาฟ้องต่อศาล บุคคลดังกล่าวจะถูกฟ้องต่อศาลผู้ใหญ่ (adult magistrate court) โดยบิดามารดาอาจต้องรับผิดชอบในการกระทำความผิดบางประเภทด้วย เช่น ความผิดฐานไม่ส่งบุตรเข้ารับการศึกษาศาลมาจิสเตรทคอร์ทจะมีอำนาจในการ

³⁰ Günther Kaiser. Op.cit. pp. 57-58.

³¹ Elizabeth Beckerlegge, Peter Hungerford-Welch, and Robert Mcpeake. (2010). *Criminal Litigation and Sentencing*. p. 143.

³² สุนัย มโนมัยอุดม. (2555). *ระบบกฎหมายอังกฤษ*. น. 192.

พิจารณาพิพากษาและกำหนดวิธีการ รวมทั้งขั้นตอนที่เหมาะสมสำหรับผู้กระทำความผิดดังกล่าวต่อไป³³

ส่วนผู้กระทำความผิดที่มีอายุ 18-20 ปีภายใต้บทบัญญัติมาตรา 96 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยอำนาจศาลอาญาในการพิพากษาลงโทษ ค.ศ. 2000 (Powers of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000) กำหนดให้คำพิพากษาที่ให้ความคุมตัวผู้กระทำความผิดที่มีอายุ 18-20 ปี ในเวลาที่มีคำพิพากษาลงโทษจะถูกควบคุมตัว (detention) ไว้ในทัณฑสถานวัยหนุ่ม (Young Offender Institution) โดยระยะเวลาสูงสุดที่จะถูกควบคุมตัวเป็นเช่นเดียวกับระยะเวลาสูงสุดในการลงโทษจำคุกผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่สำหรับการกระทำความผิดเดียวกัน³⁴ และภายใต้บทบัญญัติมาตรา 189 (1) แห่งพระราชบัญญัติการยุติธรรมทางอาญา ค.ศ. 2000 (Criminal Justice Act 2000) คำพิพากษาให้ควบคุมตัวไว้ในทัณฑสถานวัยหนุ่ม (Young Offender Institution) อาจถูกรอการบังคับไว้โดยวิธีการเดียวกันกับคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุก ซึ่งสามารถรอการลงโทษได้³⁵

3.1.3 ทัณฑสถานวัยหนุ่ม (Young Offender Institution: YOI)

การดำเนินกระบวนการลงโทษผู้กระทำความผิดจะมีความแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับอายุของผู้กระทำความผิด โดยผู้กระทำความผิดวัยหนุ่ม (young adult offenders) คือ ผู้กระทำความผิดที่มีอายุตั้งแต่ 18-20 ปี จะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีของศาลผู้ใหญ่ (adult court) แต่จะมีความแตกต่างในเรื่องของคำสั่งของศาลบางอย่าง โดยจะมีการแยกทัณฑสถานสำหรับการกักขัง (custody) ผู้กระทำความผิดที่มีอายุต่ำกว่า 21 ปี ไว้โดยเฉพาะ เรียกว่า borstals, detention centres, youth custody centres และในปัจจุบัน คือ ทัณฑสถานวัยหนุ่ม (Young Offender Institution) เหตุผลในการแยกสถานที่ควบคุมผู้กระทำความผิดวัยหนุ่มไว้โดยเฉพาะก็เพื่อป้องกัน “การติดเชื้อ” (contamination) จากผู้กระทำความผิดที่มีอายุมากกว่า และติดคุกมานาน (more experienced criminals) และเหตุผลอีกประการหนึ่ง คือ เพื่อสร้างระบบที่เป็นการให้การบำบัดแก้ไขฟื้นฟูมากขึ้น ด้วยการเน้นการให้การศึกษาและการฝึกอาชีพ³⁶

ทัณฑสถานวัยหนุ่ม (Young Offender Institution: YOI) จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มมีความพร้อมสำหรับการกลับคืนสู่สังคมภายนอก โดยการจัดมาตรการต่างๆ ที่มีความเหมาะสมให้แก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ทั้งมาตรการทางการศึกษา และการฝึกอาชีพ เพื่อช่วยให้ผู้ต้องขังมีการพัฒนาในด้านความรับผิดชอบของตนเอง การมีวินัย การออกกำลังกาย ความ

³³ Elizabeth Beckerlegge, Peter Hungerford-Welch, and Robert Mcpeake. Loc.cit.

³⁴ Elizabeth Beckerlegge, Peter Hungerford-Welch, and Robert Mcpeake. Loc.cit.

³⁵ Elizabeth Beckerlegge, Peter Hungerford-Welch, and Robert Mcpeake. Op.cit. p. 329.

³⁶ Andrew Ashworth. (2010). *Sentencing and Criminal Justice*. p. 401.

สนใจและความชำนาญ เพื่อให้มีโอกาสดำเนินงานที่เหมาะสมภายหลังการปลดปล่อยแล้ว นอกจากนี้ ยังมีมาตรการในการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้ต้องขังวัยหนุ่มกับสังคมภายนอก และมีการประสานงานร่วมกับหน่วยงานภายนอก เพื่อให้การดูแลผู้ต้องขังวัยหนุ่มภายหลังจากการปลดปล่อยแล้ว³⁷

แม้บทบัญญัติมาตรา 61 แห่ง Criminal Justice and Court Service Act 2000 จะบัญญัติให้การลงโทษจำคุกผู้กระทำความผิดที่มีอายุ 18 ปี แต่ไม่เกิน 25 ปี ไว้ในเรือนจำสำหรับผู้ใหญ่ แต่รัฐบาลของประเทศอังกฤษเห็นว่ายังไม่ควรที่จะบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว โดยเห็นว่าควรมีมาตรการในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดแตกต่างกันไปตามกลุ่มอายุของผู้กระทำความผิด ทั้งวิธีการในการควบคุม (custody) และการลงโทษทางสังคม (community)³⁸

พระราชบัญญัติการยุติธรรมทางอาญา ค.ศ. 1988 (The Criminal Justice Act 1988) ได้บัญญัติให้ผู้กระทำความผิดวัยหนุ่ม (Young Offenders) ซึ่งมีอายุระหว่าง 18-20 ปี ที่ถูกศาลพิพากษาลงโทษจำคุกต้องถูกควบคุมตัวไว้ในทัณฑสถานวัยหนุ่ม (Young Offender Institution: YOI) เว้นแต่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย (Secretary of State) จะมีคำสั่งให้ส่งตัวผู้กระทำความผิดวัยหนุ่มดังกล่าวไปควบคุมไว้ในเรือนจำ (prison) หรือสถานควบคุมตัว (remand centre) ซึ่งทำได้เฉพาะในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่งเท่านั้น ในทางปฏิบัติผู้กระทำความผิดวัยหนุ่มจะถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำ (prison) หรือสถานควบคุมตัว (remand centre) ก็ต่อเมื่อมีสถานการณ์พิเศษเกิดขึ้น เช่น ทัณฑสถานวัยหนุ่ม (Young Offender Institution: YOI) ไม่สามารถรองรับผู้กระทำความผิดวัยหนุ่มเพิ่มได้ เป็นต้น³⁹ ทั้งนี้ ผู้กระทำความผิดวัยหนุ่มที่มีอายุระหว่าง 18-20 ปี ไม่มีกฎหมายกำหนดระยะเวลาในการคุมขังไว้ เว้นแต่ในกรณีเฉพาะสำหรับความผิดบางประเภทเท่านั้น แต่จะกำหนดระยะเวลาขั้นต่ำในการคุมขังไว้ คือ 21 วัน⁴⁰

ผู้กระทำความผิดวัยหนุ่มที่ถูกควบคุมตัวไว้ในทัณฑสถานวัยหนุ่ม (Young Offender Institution: YOI) อาจถูกควบคุมตัวไว้ในสถานที่ปิดหรือสถานที่เปิดก็ได้ ขึ้นอยู่กับความเสี่ยงต่อการหลบหนีและความเป็นอันตรายของผู้กระทำความผิดแต่ละคนซึ่งจะพิจารณาจากการกระทำความผิดครั้งล่าสุดและการกระทำความผิดที่ผ่านมา ทั้งนี้ ทัณฑสถานวัยหนุ่ม (Young Offender Institution: YOI) มีหลักการพื้นฐานในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดวัยหนุ่ม คือ ต้องการให้ผู้กระทำความผิดวัยหนุ่มอยู่ใกล้ชิดกับครอบครัวมากที่สุด อย่างไรก็ตาม ผู้กระทำความผิดวัยหนุ่มที่

³⁷ The Young Offender Institution Rules 2000 No. 3.

³⁸ Andrew Ashworth. Op.cit. p. 402.

³⁹ Stephen Livingstone and Tim Owen b Op.cit. p. 147-148.

⁴⁰ Stephen Livingstone and Tim Owen a Op.cit. p. 267.

ศาลมีคำพิพากษาลงโทษจำคุกตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป หรือกระทำความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา ฆ่าคนตายโดยไม่เจตนา ทำให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บ ซึ่งทรัพย์ ลักทรัพย์ในเคหสถานหรือในเวลา กลางคืน ข่มขืน กามวิถถาร ความผิดเกี่ยวกับเพศซึ่งศาลพิพากษาลงโทษจำคุก 12 เดือนขึ้นไป ความผิดฐานวางเพลิง และความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด จะถูกจัดให้ควบคุมตัวไว้ในสถานที่ปิดเท่านั้น ส่วนผู้กระทำความผิดวัยหนุ่มอื่นๆ จะถูกควบคุมตัวอยู่ในสถานที่เปิด

สำหรับผู้กระทำความผิดวัยหนุ่มที่ศาลมีคำพิพากษาให้กักขังตลอดชีวิต (detention for life) อาจถูกส่งตัวไปยังสถานพินิจเด็ก (children's home) หรือสถานที่สำหรับควบคุมผู้กระทำความผิด ในระยะยาว 1 ใน 4 แห่ง ได้แก่ Aylesbury, Castington, Moorland, Swinfen Hall ขึ้นอยู่กับอายุของผู้กระทำความผิดแต่ละคน ทั้งนี้ ผู้กระทำความผิดวัยหนุ่มจะถูกส่งตัวไปยังเรือนจำสำหรับผู้ต้องขัง ที่เป็นผู้ใหญ่ (adult prison) ก็ต่อเมื่อมีอายุครบ 22 ปีบริบูรณ์ ซึ่งจะได้รับการจัดประเภทและการ ปฏิบัติเช่นเดียวกับผู้ต้องขังผู้ใหญ่

พระราชบัญญัติว่าด้วยอำนาจศาลอาญาในการพิพากษาลงโทษ ค.ศ. 2000 (The Power of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000) กำหนดให้ศาลอาญาไม่มีอำนาจที่จะมีคำสั่งหรือ คำพิพากษาให้จำคุกบุคคลผู้กระทำความผิดซึ่งมีอายุต่ำกว่า 21 ปี ในขณะที่กระทำความผิดได้ ไม่ว่าจะ ด้วยเหตุผลการใดก็ตาม⁴¹ หากบุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่า 21 ปี กระทำความผิดฐานฆ่าคนตาย หรือความผิดอื่นซึ่งมีโทษจำคุกตลอดชีวิต ศาลอาจพิพากษาให้บุคคลนั้นต้องอยู่ในความควบคุมดูแลตลอดชีวิต (custody for life) หากศาลเห็นว่า การลงโทษนั้นมีความเหมาะสม⁴²

ผู้กระทำความผิดวัยหนุ่มซึ่งมีอายุระหว่าง 18-20 ปี ที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษให้อยู่ใน การควบคุมดูแลตลอดชีวิต (custody for life) นี้ อาจถูกควบคุมตัวไว้ในทัณฑสถานวัยหนุ่ม (Young Offender Institution : YOI) เว้นแต่ในกรณีที่กระทรวงมหาดไทยมีคำสั่งให้ส่งผู้กระทำความผิด ดังกล่าวไปกักขังไว้ในเรือนจำ หรือสถานที่ที่ควบคุมอื่นแทนการควบคุมที่ทัณฑสถานวัยหนุ่ม⁴³ โดย ศาลอาจมีคำพิพากษาให้มีการควบคุมผู้กระทำความผิดวัยหนุ่มซึ่งมีอายุระหว่าง 18-20ปี ไว้ที่ ทัณฑสถานวัยหนุ่ม (Young Offender Institution : YOI) ได้โดยมีระยะเวลาสูงสุดเท่ากับโทษจำคุก ขั้นสูงสำหรับการกระทำความผิดนั้น แต่ต้องมีคำพิพากษาให้ควบคุมตัวเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 21 วัน เว้นแต่เป็นการกระทำความผิดตามมาตรา 65 (6) แห่งพระราชบัญญัติการยุติธรรมทางอาญา ค.ศ. 1991 (The Criminal Justice Act 1991)⁴⁴

⁴¹ The Power of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000 Section 89 (1).

⁴² The Power of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000 Section 93, Section 94.

⁴³ The Power of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000 Section 95 (1), (2).

⁴⁴ The Power of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000 Section 97 (1), (2), (3).

หากผู้กระทำความผิดวัยหนุ่มได้กระทำความผิดอย่างใดขึ้นอีกในระหว่างที่ถูกควบคุมตัวอยู่ในทัณฑสถานวัยหนุ่ม ศาลย่อมมีอำนาจสั่งให้ควบคุมตัวบุคคลนั้นไว้เสมือนหนึ่งถูกลงโทษจำคุกสำหรับความผิดที่ได้กระทำนั้น⁴⁵ เมื่อผู้กระทำความผิดวัยหนุ่มมีอายุครบ 21 ปีบริบูรณ์ ในระหว่างที่ถูกควบคุมตัวอยู่ในทัณฑสถานวัยหนุ่ม (Young Offender Institution: YOI) แต่ยังไม่ครบกำหนดเวลา จะถูกส่งตัวไปยังเรือนจำผู้ใหญ่ (prison) เพื่อรับโทษจำคุกตามคำพิพากษาต่อจนครบและให้ถือว่าระยะเวลาที่ถูกควบคุมในทัณฑสถานวัยหนุ่ม (Young Offender Institution: YOI) เป็นระยะเวลาการถูกลงโทษจำคุก และให้นับโทษต่อจากการควบคุมในทัณฑสถานวัยหนุ่มนั้น⁴⁶

การจัดประเภทของผู้ต้องขังวัยหนุ่มในทัณฑสถานวัยหนุ่ม (Young Offender Institution: YOI) จะเป็นไปตามคำแนะนำของกระทรวงมหาดไทย (Secretary of State) โดยคำนึงถึงอายุ บุคลิกลักษณะ และสิ่งแวดล้อม⁴⁷ โดยการใช้ชีวิตในทัณฑสถานวัยหนุ่ม (Young Offender Institution: YOI) จะได้รับการปฏิบัติที่มีความแตกต่างจากเรือนจำสำหรับผู้ใหญ่ โดยจะมีการปฐมนิเทศ (Induction) ซึ่งจะจัดขึ้นในระหว่าง 2-3 วันแรกที่ผู้ต้องขังถูกส่งตัวมายังทัณฑสถาน ถือเป็นโอกาสในการพูดคุยถึงเรื่องราวต่างๆ รวมทั้งการศึกษา (education) และการฝึกอาชีพ (training) ในระหว่างการควบคุมตามคำพิพากษา⁴⁸

การบังคับโทษผู้ต้องขังวัยหนุ่มจะมีการกำหนดแผนบังคับโทษ (A sentence plan) ซึ่งใช้ในระบบการรายงานผู้กระทำความผิด (the Offender Assessment System (OASys)) ถูกจัดทำขึ้นสำหรับผู้กระทำความผิดวัยหนุ่มทุกคน ไม่เพียงแต่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความช่วยเหลือผู้ต้องขังในระหว่างการควบคุมเท่านั้น แต่ยังเป็นการช่วยวางแผนอนาคตของผู้ต้องขังภายหลังจากได้รับการปล่อยตัวแล้ว ทัณฑสถานทุกแห่งจะมีเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการอบรมมาเป็นอย่างดีเพื่อมาทำหน้าที่ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่จะพัฒนาและให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ต้องขัง⁴⁹

ระบบการรายงานผู้กระทำความผิด (the Offender Assessment System (OASys)) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการกับผู้ต้องขังที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไป ซึ่งถูกควบคุมตัวตามคำพิพากษา โดยมีระบบที่คล้ายคลึงกัน คือ ASSET ซึ่งใช้สำหรับผู้ต้องขังที่มีอายุ 10 - 17 ปี เป็นเครื่องมือสำหรับการดูแลผู้ต้องขังวัยหนุ่มมีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาถึงความผิดที่ได้กระทำขึ้นว่าเกิดจาก

⁴⁵ The Power of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000 Section 97 (4).

⁴⁶ The Power of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000 Section 97 (5), Section 99.

⁴⁷ The Young Offender Institution Rules 2000 No. 4.

⁴⁸ *Young Offender Institution*. สืบค้นเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2557, จาก <http://www.justice.gov.uk>.

⁴⁹ *Young Offender Institution*. สืบค้นเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2557, จาก <http://www.justice.gov.uk>.

สาเหตุใด สภาพแวดล้อมเช่นใด เช่น ปัญหาการขาดการศึกษา หรือปัญหาด้านสุขภาพจิตที่เป็นตัวก่อให้เกิดผู้ต้องขังวัยหนุ่มกระทำผิด โดยข้อมูลที่ได้มานี้จะนำไปใช้ประกอบการพิจารณาของศาล เพื่อกำหนดโทษและแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมกับผู้ต้องขังวัยหนุ่มต่อไป ซึ่งจะช่วยให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและลดความเสี่ยงที่จะกลับมากระทำผิดซ้ำอีก ระบบการรายงานผู้กระทำผิด (the Offender Assessment System (OASys)) จึงเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ความต้องการของผู้ต้องขัง และการบริหารจัดการต่างๆ โดยการเสนอข้อมูลในเรื่องเกี่ยวกับการกระทำผิดและตัวผู้กระทำผิดต่อศาล และยังใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนบังคับโทษ (Sentence Plan) สำหรับผู้ต้องขังที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษจำคุกแล้ว

ระบบการรายงานผู้กระทำผิด (the Offender Assessment System (OASys)) จะได้รับการทบทวนเป็นระยะๆ ในระหว่างการบังคับตามคำพิพากษาโดยเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการอบรมด้านทฤษฎีพฤติกรรมการกระทำผิดและการสร้างความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน แผนการดำเนินการดังกล่าวต้องได้รับความเห็นชอบจากเจ้าหน้าที่ระดับสูง ซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญ 4 ประการด้วยกัน คือ

1. การวิเคราะห์สาเหตุของการกระทำผิด
2. ความเสี่ยงต่อการกระทำผิดในอนาคต
3. บทสรุปวิเคราะห์
4. แนวทางในการลงโทษ

ข้อมูลดังกล่าวจะถูกนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนบังคับโทษ (Sentence Plan) ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดว่าผู้ต้องขังจะต้องทำอะไรบ้างในระหว่างที่ถูกลงโทษ โดยอยู่บนพื้นฐานของการรายงานเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นสาเหตุของการกระทำผิดดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่จะลดความเสี่ยงในการกลับไปกระทำผิดซ้ำอีกและช่วยให้ผู้ต้องขังกลับตัวเป็นคนดีสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขอันเป็นวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษ โดยการปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขังจะต้องตอบสนองจากการกระทำและผลที่เกิดตามมาจากการกระทำผิดทั้งสองส่วน และเหยื่อหรือผู้เสียหาย จุดประสงค์ต้องการให้ผู้กระทำผิดกลับเข้าสู่สังคมด้วยมาตรการต่างๆ ในการส่งเสริมให้ผู้ต้องขังได้เรียนและสร้างแรงจูงใจให้มีการเรียนรู้มากขึ้นดังตัวอย่างกรณีโทนี่ ซึ่งเกิดใน Scotswood in Newcastle เรียนอยู่กับโรงเรียนประจำ ในช่วงอายุประมาณ 15 ปี ได้มีการกระทำผิดฐานชิงทรัพย์คนขายหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น โดยมีคดีเป็นอาชญากรรมโทนี่จึงต้องคำพิพากษาจำคุก 6 ปี ถูกส่งไปยัง Casting Prison serving ในขณะที่เขาสามารถเขียนหรืออ่านหนังสือได้เล็กน้อย แต่สิ่งที่กล่าวมานี้เริ่มพัฒนาดีขึ้นมีการเปลี่ยนแปลงอันเป็นผลมาจากการเรียนในเรือนจำที่มีการประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขผู้ต้องขังอย่างสม่ำเสมอ กระทั่งโทนี่

สามารถเขียนหนังสือเรื่อง nephew ได้รับรางวัล Koestler Awards และรางวัล The Puffin Book แห่งปี⁵⁰ การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้กระทำความผิดเป็นสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้น อันเป็นแนวทางในการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น เพื่อสามารถกลับเข้าสู่สังคมได้โดยปราศจากการกลับไปสู่การใช้ชีวิตเป็นอาชญากรอีก

3.1.4 กิจกรรมในทัณฑสถานวัยหนุ่ม (Young Offender Institution: YOI)

ทัณฑสถานวัยหนุ่ม (Young Offender Institution: YOI) ทุกแห่งจะจัดการศึกษาและการฝึกอาชีพซึ่งจะเป็นการพัฒนาทักษะและเพิ่มโอกาสให้กับผู้ต้องขังในการหางานทำภายหลังจากการปลดปล่อย หลักสูตรการศึกษาก่อนการปล่อยตัว (Pre-release courses) ซึ่งจัดโดยเจ้าหน้าที่ของเรือนจำด้วยความช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญภายนอก เป็นการช่วยให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มมีความสามารถในการเผชิญกับสภาพปัญหาต่างๆภายหลังจากการได้รับการปล่อยตัวแล้ว⁵¹

ผู้ต้องขังวัยหนุ่มต้องได้รับโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ รวมถึงการศึกษา การฝึกงานและอาชีพ และกิจกรรมพลศึกษา การจัดกิจกรรมต่างๆ จะต้องมีความเหมาะสมกับบุคลิกลักษณะของผู้ต้องขังแต่ละบุคคล โดยระยะเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละวันจะต้องไม่เกิน 8 ชั่วโมง และผู้ต้องขังอาจเสียค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ตามอัตราที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด⁵²

ทัณฑสถานวัยหนุ่ม (Young Offender Institution: YOI) บางแห่งเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังมีส่วนร่วมในโครงการอาสาสมัครบริการชุมชน (Community Service Volunteers Programmes) นอกจากจะเป็นการสร้างประโยชน์ให้กับสังคมแล้ว ยังเป็นการสร้างประสบการณ์ในการทำงานให้กับผู้ต้องขังได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

การทำกิจกรรมและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ต้องขังวัยหนุ่มอื่นๆ โดยทัณฑสถานวัยหนุ่ม (Young Offender Institution: YOI) จะต้องจัดเวลาให้แก่ผู้ต้องขังอย่างน้อยหนึ่งชั่วโมงต่อวันในวันหยุดสุดสัปดาห์ เพื่อที่จะมีเวลาสำหรับการทำงานอาสาสมัคร การเล่นเกม และงานอดิเรก เช่น การวาดรูป และงานฝีมือ เป็นต้น⁵³

⁵⁰ Secretary of State for the Home Department. (2002). *Justice for All*. p. 107. อ้างถึงใน ธานีวรภัทร์. เล่มเดิม. น. 208.

⁵¹ *Young Offender Institution*. สืบค้นเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2557, จาก <http://www.justice.gov.uk>.

⁵² The Young Offender Institution Rules 2000 No. 37.

⁵³ *Young Offender Institution*. สืบค้นเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2557, จาก <http://www.justice.gov.uk>.

1. การศึกษา

ทัณฑสถานวัยหนุ่ม (Young Offender Institution: YOI) ต้องจัดการศึกษาให้กับผู้ต้องขังทั้งการจัดการศึกษาเป็นห้องเรียนและการศึกษาส่วนบุคคลภายในเวลาการทำงานของแต่ละสัปดาห์ และในกรณีที่เป็นไปได้ให้จัดการศึกษาภาคค่ำหรือช่วงวันหยุด มาตรการทางการศึกษาดังกล่าวจะต้องส่งเสริมให้ผู้ต้องขังมีความรับผิดชอบ ตรงกับความสนใจและความถนัดของผู้ต้องขัง รวมทั้งต้องช่วยให้ผู้ต้องขังมีความพร้อมที่จะกลับสู่สังคมภายนอก

ในกรณีที่ผู้ต้องขังมีอายุอยู่ในเกณฑ์ของการศึกษาภาคบังคับจะต้องจัดให้ผู้ต้องขังดังกล่าวมีโอกาสในการศึกษาภาคบังคับอย่างน้อย 15 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ส่วนผู้ต้องขังที่มีอายุ 17 ปีขึ้นไป ที่จะต้องได้รับการศึกษาตามความต้องการของตน ทัณฑสถานวัยหนุ่ม (Young Offender Institution: YOI) ต้องจัดให้ผู้ต้องขังได้รับการศึกษาที่เหมาะสมตามความต้องการของตนเองในช่วงระยะเวลาของการทำงานตามปกติ⁵⁴

ทัณฑสถานวัยหนุ่ม (Young Offender Institution: YOI) ทุกแห่งต้องจัดให้มีห้องสมุดและผู้ต้องขังต้องได้รับโอกาสให้เข้าใช้ห้องสมุด และยืมคืนหนังสือได้⁵⁵

2. การฝึกอาชีพ

ทัณฑสถานวัยหนุ่ม (Young Offender Institution: YOI) ต้องจัดการฝึกอาชีพให้กับผู้ต้องขังโดยดำเนินการให้เป็นไปตามข้อกำหนดของกระทรวงมหาดไทย การฝึกอาชีพต้องเป็นการส่งเสริมความรับผิดชอบส่วนบุคคล ความสนใจ และความถนัดของผู้ต้องขัง รวมทั้งเพิ่มพูนความสามารถเพื่อให้ผู้ต้องขังมีโอกาสที่จะได้ทำงานที่เหมาะสมภายหลังการปลดปล่อยแล้ว⁵⁶ ส่วนการทำงานของผู้ต้องขังนั้นจะต้องเป็นงานที่ได้รับอนุญาตจากกระทรวงมหาดไทย⁵⁷

3. พลศึกษา

ทัณฑสถานวัยหนุ่ม (Young Offender Institution: YOI) ต้องจัดให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มมีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมพลศึกษาในช่วงเวลาทำงานปกติ ตอนเย็นหรือวันหยุดสุดสัปดาห์ กิจกรรมพลศึกษาต้องส่งเสริมความรับผิดชอบส่วนบุคคล ความสนใจและความถนัดของผู้ต้องขัง รวมทั้งช่วยให้ผู้ต้องขังเป็นคนดีภายหลังการพ้นโทษแล้ว โดยการจัดให้ผู้ต้องขังมีส่วนร่วมใน

⁵⁴ The Young Offender Institution Rules 2000 No. 38.

⁵⁵ The Young Offender Institution Rules 2000 No.26.

⁵⁶ The Young Offender Institution Rules 2000 No. 39.

⁵⁷ The Young Offender Institution Rules 2000 No. 40.

กิจกรรมพลศึกษาอย่างน้อย 2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และในกรณีที่ผู้ต้องขังมีความจำเป็นต้องได้รับการรักษาพยาบาล ทัณฑสถานจะต้องจัดการอำนวยความสะดวกให้กับผู้ต้องขังดังกล่าวด้วย⁵⁸

4. เครื่องอำนวยความสะดวกในการนอน

ห้องสำหรับควบคุมผู้ต้องขังวัยหนุ่มต้องได้รับการรับรองจากเจ้าหน้าที่ของกระทรวงมหาดไทยในเรื่องของขนาด แสงสว่าง ความอบอุ่น การระบายอากาศ ผู้เสื่อผ้าที่เหมาะสมสำหรับสุขภาพ และเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังที่จะติดต่อกับเจ้าหน้าที่ ใบรับรองดังกล่าวจะต้องกำหนดจำนวนสูงสุดของผู้ต้องขังที่สามารถนอนได้ในเวลาเดียวกัน และจำนวนดังกล่าวต้องไม่เกินจำนวนที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด⁵⁹

อย่างไรก็ตาม แม้ทัณฑสถานวัยหนุ่มจะมีกฎหมายที่บัญญัติถึงมาตรการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มไว้โดยเฉพาะ แต่ในบางกรณีการนำมาตรการต่างๆ มาปรับใช้กับผู้ต้องขังวัยหนุ่มอาจจะยังมีไม่เพียงพอ จึงจำเป็นต้องนำมาตรการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ซึ่งให้การรับรองและให้ความคุ้มครองแก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากันมาปรับใช้ในการดำเนินการด้วย เพื่อประโยชน์แก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มเอง และยังเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่จุดมุ่งหมายของการบังคับโทษได้

3.1.5 มาตรการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่ม

ประเทศอังกฤษถือได้ว่าเป็นประเทศที่มีพัฒนาการทางด้านกฎหมายบังคับโทษมาอย่างยาวนาน ซึ่งพัฒนามาจากข้อเท็จจริงและบริบททางสังคมที่เกิดขึ้นจริง ทำให้สามารถสังเกตเห็นได้ว่าการลงโทษผู้กระทำความผิดโดยการใช้มาตรการที่รุนแรง หรือการปล่อยปละละเลยไม่ดูแลเอาใจใส่ ย่อมก่อให้เกิดความกดดันในหมู่นักโทษ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความรุนแรงออกมาสู่สังคมภายนอกได้ ยิ่งไปกว่านั้น การลงโทษในแนวทางแบบเดิมยังก่อให้เกิดผลเสียต่อตัวผู้ต้องขังได้มากกว่า เนื่องจากการลงโทษที่เป็นการแยกผู้ต้องขังออกจากสังคม แต่ไม่มีมาตรการที่จะใช้ในการบำบัด หรือปรับเปลี่ยนทัศนคติและความประพฤติของผู้ต้องขัง ตลอดจนมาตรการที่จะส่งเสริมความรู้และความสามารถของผู้ต้องขัง ทำให้ผู้ต้องขังไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมภายนอกได้ จึงจำเป็นที่จะต้องบัญญัติกฎหมายและระเบียบข้อบังคับต่างๆ ขึ้นมาเพื่อเป็นการกำหนดแนวทางและมาตรการที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง โดยหลักเกณฑ์และวิธีการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังนั้นได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์และข้อบังคับราชทัณฑ์ ซึ่งนอกจากจะใช้ในการบังคับโทษผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่แล้วยังใช้ในการบังคับโทษผู้ต้องขังวัยหนุ่มด้วย เหตุผลที่สำคัญก็คือ การบังคับโทษผู้ต้องขังวัยหนุ่มไม่มีกฎหมายกำหนดขั้นตอน หลักเกณฑ์และวิธีการต่างๆ ไว้

⁵⁸ The Young Offender Institution Rules 2000 No. 41.

⁵⁹ The Young Offender Institution Rules 2000 No. 22.

อย่างชัดเจน ประกอบกับผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นผู้ต้องขังที่ได้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีขั้นตอนต่างๆ เช่นเดียวกับผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ มิใช่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของเด็กและเยาวชน หากแต่ในขั้นตอนของการบังคับโทษนั้น ผู้ต้องขังวัยหนุ่มย่อมเป็นผู้ต้องขังที่จำเป็นต้องได้รับการปฏิบัติและการดูแลเอาใจใส่ที่มากกว่าผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ จึงจำเป็นต้องนำกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษสำหรับผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่มาใช้บังคับและเป็นตัวกำหนดแนวทางในการบังคับโทษกับผู้ต้องขังวัยหนุ่มต่อไป โดยให้ความสำคัญกับการให้การศึกษา การฝึกอาชีพ และการออกกำลังกายมาเป็นมาตรการสำคัญในการบำบัดแก้ไขพฤติกรรมและทัศนคติของผู้ต้องขังวัยหนุ่มมากเป็นพิเศษ

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังต้องคำนึงถึงหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มนุษย์ทุกคนต้องได้รับการปฏิบัติที่ไม่โหดร้าย ทารุณ และจำเป็นต้องได้รับการปฏิบัติที่ดีและเหมาะสมกับสถานภาพของตนเอง ผู้ต้องขังก็เช่นเดียวกัน ต้องได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในอันที่จะสามารถนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติตัวที่ดี ถูกต้องตามกฎหมายและศีลธรรม ไม่กระทำความผิดซ้ำ และสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข อันเป็นวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษ โดยมาตรการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ ค.ศ. 1952 (Prison Act 1952) และข้อบังคับราชทัณฑ์ (Prison Rules) เป็นแนวทางที่รัฐนำมาใช้ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นมาตรการที่จะนำไปให้ผู้ต้องขังมีความประพฤติ ทัศนคติ ความรู้ และความสามารถมากยิ่งขึ้น ยิ่งไปกว่านั้น ผู้ต้องขังวัยหนุ่มซึ่งเป็นวัยที่มีอายุน้อยยังสามารถสร้างประโยชน์ให้กับสังคมได้อีกมากและเป็นวัยที่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนิสัยและทัศนคติได้โดยง่าย ประกอบกับมิใช่อาชญากรอาชีพ จึงจำเป็นต้องนำมาตรการดังกล่าวมาใช้ปฏิบัติกับผู้ต้องขังวัยหนุ่มด้วยเช่นเดียวกัน ในที่นี้จะขอกล่าวถึงมาตรการในการปฏิบัติที่มีความเหมาะสมและเป็นมาตรการที่สำคัญและจำเป็นกับผู้ต้องขังวัยหนุ่มดังต่อไปนี้

1. การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง

การบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังในประเทศอังกฤษมีพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ ค.ศ. 1952 (Prison Act 1952) ได้บัญญัติให้อำนาจกระทรวงมหาดไทย (Secretary of State) อย่างกว้างขวางในการกำหนดหลักเกณฑ์และการบริหารจัดการเรือนจำ ทั้งในส่วนของการจำแนกประเภทของผู้ต้องขัง (classification) การบำบัดฟื้นฟู (treatment) การจ้างงาน (employment) วินัย (discipline) และการควบคุม (control) ผู้ต้องขังในเรือนจำ⁶⁰ นอกจากนี้ ยังมีข้อบังคับราชทัณฑ์ (Prison Rules) ข้อ 3 ซึ่งได้กำหนดแนวทางเพื่อเป็นพื้นฐานในการจำแนกลักษณะของผู้ต้องขังไว้ ดังนี้⁶¹

⁶⁰ Prison Act 1952 Section 47 (1).

⁶¹ Stephen Livingstone and Tim Owen b Op.cit. pp. 124-125.

1. ผู้ต้องขัง (prisoners) อาจถูกแยกประเภทโดยคำนึงถึงอายุ อารมณ์ ประวัติ และเจตนาในการรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อย และเพื่อความสะดวกในการศึกษาอบรมโดยการให้การศึกษาและการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูแก่ผู้ต้องขังตามคำพิพากษาซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้โอกาสผู้ต้องขังได้มีชีวิตที่ดีและมีประโยชน์

2. ในกรณีของผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณา

(ก) ต้องแยกผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาไว้ไม่ให้มีการติดต่อกับผู้ต้องขังที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษจำคุกแล้วจนกว่าจะเห็นว่ามิใช่เหตุผลอันสมควรที่จะให้มีการติดต่อกับบุคคลดังกล่าวได้ เว้นแต่ในกรณีที่ผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาได้ให้ความยินยอมที่จะอยู่ร่วมกันและยินยอมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมบางอย่างกับผู้ต้องขังที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษจำคุกแล้ว และ

(ข) ไม่อาจบังคับให้ผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาอยู่ในห้องเดียวกับผู้ต้องขังที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษจำคุกแล้ว

3. ต้องไม่มีข้อห้ามผู้ต้องขังที่จะคบหาสมาคมหรือติดต่อกับบุคคลอื่น

ในอดีตร้อย 3 ของข้อบังคับราชทัณฑ์ (Prison Rules) มีเจตนาที่จะห้ามมิให้ผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาที่ศาลยังมีคำพิพากษาอยู่ร่วมกับผู้ต้องขังที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษจำคุกแล้ว แต่ในปัจจุบันได้มีการลดความกดดันภายในเรือนจำซึ่งมีสาเหตุมาจากปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ โดยการอนุญาตให้ผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาที่ศาลยังมีคำพิพากษาสามารถอยู่ร่วมกับผู้ต้องขังที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษจำคุกแล้วได้ โดยความยินยอมของผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาที่ศาลยังมีคำพิพากษา

2. การให้การศึกษา

สำหรับมาตรการด้านการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในประเทศอังกฤษเรือนจำและทัณฑสถานต่างๆ จะถือว่าการศึกษาอบรม (education) เป็นเสมือนเครื่องมืออย่างหนึ่งในการแสวงหาการทำงานช่วยเหลือในเรื่องการดำรงชีวิต ตลอดจนการส่งเสริมสนับสนุนในเรื่องคุณภาพชีวิต ผู้ต้องขังวัยหนุ่มทุกคนมีอิสระที่จะเลือกเรียนหรือไม่ก็ได้ตามความพอใจของตน การเรียนส่วนใหญ่จะดำเนินการนอกเหนือเวลาทำงาน แต่จะมีการศึกษาอบรมในเวลากลางวันแก่ผู้ต้องขังที่ขาดทักษะขั้นพื้นฐานในการอ่านและการเขียนและมีผู้มีแววในการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นไปด้วย โดยจะมีการจัดหาครูผู้สอนทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพ และผู้ที่สอบผ่านจะได้รับประกาศนียบัตรรับรองจากราชการด้วย นอกจากนี้ ยังได้จัดให้มีการศึกษาด้านพลศึกษา (physical education) และการบริหารร่างกาย (gymnastics) โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะส่งเสริมสุขภาพและพลานามัยของผู้ต้องขังให้แข็งแรง

และได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ในทางสร้างสรรค์ อีกทั้งมีส่วนทำให้พวกเขาได้มีงานทำ ภายหลังจากปลดปล่อยด้วย⁶²

การบังคับโทษจำคุกในประเทศอังกฤษมีกฎหมายบัญญัติให้ผู้ต้องขังทุกคนต้องได้รับการศึกษา โดยจะต้องมีการจัดแผนการศึกษาช่วงบ่ายในเรือนจำทุกแห่ง และต้องจัดหาเครื่องอำนวยความสะดวกสำหรับการศึกษาร่วมตัวให้แก่ผู้ต้องขังด้วย⁶³ ในระหว่างการบังคับโทษผู้ต้องขังทุกคนต้องได้รับการศึกษา เรือนจำและทัณฑสถานทุกแห่งจะต้องมีการผลักดันให้มีการดำเนินการดังกล่าว โดยผู้ต้องขังจะต้องได้รับการอำนวยความสะดวกในการศึกษาด้วย กล่าวคือ เรือนจำและทัณฑสถานแต่ละแห่งต้องจัดให้มีโปรแกรมการศึกษาในภาคเช้าและภาคบ่ายเป็นระยะเวลา 50 สัปดาห์ต่อปี และโปรแกรมการศึกษาภาคค่ำเป็นระยะเวลา 42 สัปดาห์ต่อปี ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ต้องขัง⁶⁴

การให้การศึกษาและการบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังตามคำพิพากษามีวัตถุประสงค์เพื่อให้โอกาสผู้ต้องขังได้มีชีวิตที่ดีและมีประโยชน์⁶⁵ โดยการควบคุมผู้ต้องขังต้องกระทำโดยมีการดูแลอย่างมีมนุษยธรรมและช่วยเหลือให้ผู้ต้องขังมีชีวิตที่มีคุณค่าในระหว่างการถูกควบคุมตัวและภายหลังจากการปลดปล่อยแล้ว⁶⁶

การศึกษาในเรือนจำและทัณฑสถานได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากโดยบทบัญญัติของพระราชบัญญัติการศึกษาต่อเนื่องและการศึกษาชั้นสูง ค.ศ. 1992 (The Further and Higher Education Act 1992) ซึ่งบัญญัติให้มีการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำหรือทัณฑสถานได้ และยกเลิกบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการให้อำนาจในการจัดการศึกษาแก่หน่วยงานในท้องถิ่น นอกจากนี้ ผู้ต้องขังสามารถรับการศึกษาทางไปรษณีย์หรือการศึกษาในมหาวิทยาลัยเปิดได้ โดยขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้บัญชาการเรือนจำ⁶⁷ ผู้ต้องขังสามารถทำการศึกษาโดยทางไกลและอาจสำเร็จการศึกษาได้รับปริญญาตามหลักสูตรของมหาวิทยาลัยได้ เพื่อใช้เป็นคุณสมบัติในการประกอบอาชีพภายหลังจากพ้นโทษแล้ว โดยเรือนจำและทัณฑสถานต้องจัดหาตำราหรือหนังสือให้แก่ผู้ต้องขังโดยค่าใช้จ่ายของผู้ต้องขังเองด้วย

⁶² พรหมเพ็ญ เพชรสุขศิริ และสุดสวาท รักษาสิทธิ์. (2540). *เอกสารการสอนชุดวิชาการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด*. น. 131.

⁶³ Prison Rules No. 29.

⁶⁴ Operating Standards U 8.

⁶⁵ Prison Rules No. 3.

⁶⁶ Nancy Loucks. *Prison Rules: A working guide*. p. 22. สืบค้นเมื่อ 17 มกราคม 2557, จาก

<http://www.prisonreformtrust.org.uk>.

⁶⁷ Stephen Livingstone and Tim Owen b Op.cit. p. 162-163.

อย่างไรก็ตาม การศึกษาในเรือนจำถือเป็นความสมัครใจของผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ (adult prisoners) แต่สำหรับผู้ต้องขังวัยหนุ่ม (young offenders) แล้วซึ่งอยู่ในวัยของการศึกษา เรียนรู้จำเป็นต้องเข้ารับการศึกษาก่อนหรือการฝึกอาชีพเป็นเวลา 15 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ผู้ต้องขังวัยหนุ่มจึงจำเป็นต้องได้รับการศึกษาหรือการฝึกอาชีพ โดยการจัดหลักสูตรการศึกษาจะต้องมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ต่างๆ ซึ่งรวมถึงการปรับปรุงฟื้นฟูพฤติกรรมของผู้ต้องขังเพื่อให้สามารถกลับสู่สังคมภายหลังได้ การประกอบอาชีพภายหลังการปลดปล่อย ตลอดจนการมีทัศนคติที่ดี การเคารพตนเอง และมีศีลธรรมที่ดี⁶⁸

ผู้ต้องขังทุกคนสามารถที่จะได้รับการอำนวยความสะดวกสำหรับการศึกษา โดยเฉพาะผู้ต้องขังที่อยู่ในวัยของการศึกษาภาคบังคับจะต้องได้รับการศึกษาอย่างน้อย 15 ชั่วโมง ต่อสัปดาห์ ในเรือนจำแต่ละแห่งจะต้องมีการจัดห้องเรียนและมีการอำนวยความสะดวกสำหรับผู้ต้องขังที่ต้องการการศึกษาทางไกล รวมทั้งการศึกษาส่วนบุคคลในเวลาว่าง ส่วนการศึกษาเพื่อความต้องการ โดยเฉพาะ ในกรณีที่เป็นอาชญากรให้มีการสอนภายในชั่วโมงที่จัดไว้สำหรับการทำงานก็ได้⁶⁹ โดยเรือนจำทุกแห่งจะต้องจัดให้มีห้องสมุดเพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถเข้าใช้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้และยืมคืนหนังสือได้⁷⁰

3. การฝึกวิชาชีพและการทำงาน

สำหรับการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังในประเทศอังกฤษจะได้รับการดำเนินการโดยช่างฝีมือที่มีความชำนาญ (skilled craftsman) ซึ่งได้มีการรับสมัครเข้าเป็นครูช่าง (civilian instructional officers) หรือโดยเจ้าพนักงานเรือนจำที่มีคุณวุฒิในทางช่าง และผู้ต้องขังจะได้รับประกาศนียบัตรจากสถาบันต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเมื่อสำเร็จการฝึกวิชาชีพ การฝึกวิชาชีพมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญเพื่อช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้กระทำความผิดได้บางทักษะ (skill) ที่สามารถนำไปเสนอต่อนายจ้างได้ภายหลังการปลดปล่อย นอกจากนี้ ยังเป็นประโยชน์ในการช่วยฟื้นฟูบุคลิกภาพและวินัยของผู้ต้องขังด้วย⁷¹

ส่วนการทำงานของผู้ต้องขังนั้น กรมราชทัณฑ์มีข้อผูกมัดตามกฎหมายที่จะต้องจัดหางานบางอย่างให้ผู้ต้องขังทุกคนทำ วัตถุประสงค์ในการจัดหางานให้ผู้ต้องขังทำ มีอยู่ 2 ประการคือ⁷²

⁶⁸ Standing Orders

⁶⁹ Prison Rules No. 32.

⁷⁰ Prison Rules No. 33.

⁷¹ พรเพิ่ม เพชรสุขศิริ และสุคตสวาท รักษาสัตย์. เล่มเดิม. น. 131.

⁷² แหล่งเดิม.

1. บรรดาผู้กระทำความผิดจะต้องได้รับการฝึกอบรมและเพิ่มพูนประสบการณ์ ซึ่งจะช่วยให้พวกเขาสามารถหางานและครองงานไว้ได้ภายหลังจากได้รับการปลดปล่อยแล้ว

2. จะต้องมีการใช้แรงงานผู้ต้องขังให้เกิดประโยชน์สูงสุดในทางเศรษฐกิจ

การจ้างงานและความก้าวหน้าในการฝึกอบรม วัตถุประสงค์ของการลงโทษในทัศนสถานของรัฐจะเป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ รวมทั้งการจ้างในเรือนจำอันเป็นคำสั่งให้กับผู้ต้องขัง ซึ่งเป็นวิธีการช่วยเหลือเบื้องต้นในการสงเคราะห์ผู้ต้องขังในการอันเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงพฤติกรรมเพื่อการกลับคืนสู่สังคมปกติต่อไป⁷³

ข้อบังคับราชทัณฑ์ได้กำหนดให้ผู้ต้องขังตามคำพิพากษาต้องทำงานมีกำหนดสูงสุด 10 ชั่วโมงต่อวัน ส่วนผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาไม่ถูกบังคับว่าต้องทำงาน เว้นแต่ตนเองต้องการที่จะทำงาน⁷⁴ แม้ว่าบทบัญญัติมาตรา 4 แห่งอนุสัญญาแห่งยุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (The European Convention on Human Rights) จะห้ามการบังคับให้ทำงาน แต่ก็มีข้อยกเว้นไว้ในมาตรา 4 (3) (a) สำหรับการทำงานตามปกติในการฝึกอาชีพในเรือนจำ โดยผู้ต้องขังต้องทำงานภายในเรือนจำประมาณ 22 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ แต่ผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาต้องทำงานเพียงประมาณ 11 ชั่วโมงต่อสัปดาห์เท่านั้น⁷⁵

การทำงานของผู้ต้องขังจะต้องเป็นงานที่ได้รับอนุญาตจากกระทรวงมหาดไทย โดยผู้ต้องขังตามคำพิพากษาต้องทำงานไม่เกินวันละ 10 ชั่วโมง และผู้ต้องขังอาจได้รับอนุญาตให้ทำงานภายนอกห้องขัง และทำงานร่วมกับบุคคลอื่นได้ แต่ผู้ต้องขังไม่อาจทำงานเพื่อประโยชน์ของผู้ต้องขังอื่น หรือเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ หรือเพื่อประโยชน์ของบุคคลหนึ่งบุคคลใดโดยมิได้รับอนุญาตจากกระทรวงมหาดไทย ในการทำงานผู้ต้องขังจะได้รับค่าจ้างสำหรับการทำงานตามอัตราที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด⁷⁶ อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ผู้ต้องขังมีอาการเจ็บป่วย เจ้าหน้าที่ทางการแพทย์อาจอนุญาตให้ผู้ต้องขังไม่ต้องทำงานได้⁷⁷

การทำงานของนักโทษต้องไม่เกิน 10 ชั่วโมง ต่อสัปดาห์ ห้ามนักโทษทำงานส่วนตัวของเจ้าพนักงาน และขณะที่นักโทษเจ็บป่วยหรือสภาพร่างกายไม่เหมาะสมกับการทำงานนั้นๆ⁷⁸

⁷³ ธานี วรภัทร์ ค (2552). *กฎหมายบังคับโทษในประเทศไทย: การบังคับโทษจำคุก*. น. 241.

⁷⁴ Prison Rules No. 28 (1).

⁷⁵ Stephen Livingstone and Tim Owen b Op.cit. p. 160-161.

⁷⁶ Nancy Loucks. *Prison Rules: A working guide*. p. 70. สืบค้นเมื่อ 17 มกราคม 2557, จาก

<http://www.prisonreformtrust.org.uk>.

⁷⁷ Prison Rules No. 31.

⁷⁸ ธานี วรภัทร์ ค เล่มเดิม. น. 241.

ในการทำงานของผู้ต้องขังมิได้มีข้อกำหนดที่จะต้องอบรมก่อน ผู้ต้องขังจำนวนมากสามารถทำงานได้อยู่ในเกณฑ์การผลิตงานเล็กๆ น้อยๆ ในเรือนจำ หรือทำงานที่เกี่ยวกับการเกษตร สำหรับผู้ต้องขังที่ไม่สามารถทำงานได้จะถูกนำไปฝึกอาชีพ ส่งไปช่วยงานในสถานพยาบาล หรือโอนย้ายไปยังเรือนจำอื่น หรือเข้าอบรมตามโปรแกรมทางการศึกษา ความประพฤติ โดยอาจารย์ท้องถิ่นและความร่วมมือของสถาบันการศึกษาภายนอกเรือนจำที่ผ่านการคัดเลือกแล้ว⁷⁹

4. การออกกำลังกาย

ผู้ต้องขังที่มีอายุต่ำกว่า 21 ปี ต้องได้รับโอกาสให้ออกกำลังกายได้ตามปกติในแต่ละสัปดาห์ ซึ่งอาจจะเป็นช่วงเวลาปลายสัปดาห์ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้ผู้ต้องขังได้ร่วมกิจกรรมต่างๆ เพื่อสร้างความรับผิดชอบและเพื่อประโยชน์ของผู้ต้องขังเองที่จะสามารถปรับตัวให้เป็นคนดีได้ภายหลังจากการปล่อยตัว โดยมีระยะเวลา 2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และจะต้องมีการจัดหาเครื่องอำนวยความสะดวกหรืออุปกรณ์กีฬาสำหรับการออกกำลังกายให้แก่ผู้ต้องขังด้วย อย่างไรก็ตามหากผู้ต้องขังมีความเจ็บป่วย เจ้าหน้าที่ทางการแพทย์อาจอนุญาตให้ผู้ต้องขังไม่ต้องร่วมกิจกรรมออกกำลังกายได้⁸⁰

นอกจากนี้ ในกรณีที่อากาศเปิดผู้ต้องขังอาจได้รับอนุญาตให้อยู่ในที่กลางแจ้งได้อย่างน้อย 1 ครั้ง ต่อวัน ภายในระยะเวลาที่เหมาะสม⁸¹

3.2 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเป็นประเทศหนึ่งที่ใช้กฎหมายในระบบ Civil Law โดยมีกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่เริ่มจากองค์กรตำรวจ ทำการสืบสวนสอบสวนและจับกุมเมื่อได้ข้อเท็จจริงอันเป็นความจริงแท้ในเบื้องต้นแล้วก็จะส่งสำนวนการสอบสวนให้กับพนักงานอัยการดำเนินการค้นหาความจริงเพิ่มเติมเพื่อยืนยันข้อเท็จจริงแห่งคดี และเพื่อเป็นการแสวงหาพยานหลักฐานให้เพียงพอต่อการเสนอฟ้องคดีต่อศาล เมื่อพนักงานอัยการเห็นว่าน้ำหนักพยานหลักฐานพอสมควรแก่การดำเนินคดีแล้วก็จะมีการตั้งให้ฟ้องคดีต่อศาลที่มีเขตอำนาจต่อไป⁸²

ในการรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวจำเลยจึงเริ่มต้นจากตำรวจ โดยกฎหมายกำหนดให้ตำรวจเป็นผู้มีหน้าที่ช่วยเหลืออัยการในการสอบสวนหาพยานหลักฐานทั้งในแง่ที่เป็นผลดีและผลร้าย รวมถึงพยานหลักฐานอันเป็นเหตุบรรเทาโทษต่างๆ เพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลย

⁷⁹ ธานี วรภัทร์ ค เล่มเดิม. น. 242.

⁸⁰ Prison Rules No. 29.

⁸¹ Prison Rules No. 30.

⁸² ธานี วรภัทร์ ค เล่มเดิม. น. 155.

ซึ่งเป็นวิธีการปฏิบัติงานเช่นเดียวกับฝรั่งเศสที่ตำรวจจะมีผู้บังคับบัญชา 2 ฝ่าย คือ ผู้บังคับบัญชาฝ่ายตำรวจโดยตรงกับอัยการอีกฝ่ายหนึ่ง⁸³ ในส่วนที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาตำรวจผู้มีหน้าที่ช่วยเหลืออัยการจะต้องฟังคำสั่งของอัยการเป็นอันดับแรก ดังนั้น ฐานะของตำรวจในทางคดีจึงเป็นเพียงองค์กรที่ทำหน้าที่สอบสวนของอัยการ (Ermittlungsorgan der Staatsanwaltschaft)⁸⁴ ฉะนั้นจึงเห็นได้ว่าอัยการกับตำรวจในประเทศเยอรมันมีความร่วมมือและประสานงานกันอย่างใกล้ชิด โดยสามารถเชื่อถือและวางใจกันได้เต็มที่ โดยอัยการจะเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินคดีชั้นสอบสวนและฟ้องร้องทั้งหมด แต่ทั้งนี้ไม่ตัดความรับผิดชอบของตำรวจ ในกรณีที่ตำรวจมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการได้โดยลำพังตนเอง⁸⁵ ซึ่งในการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดนั้น อัยการและตำรวจจะทำหน้าที่ร่วมกันในการหาข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับจำเลยให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะกระทำได้⁸⁶ ไม่ว่าจะเป็นมูลเหตุในการกระทำความผิด เป้าหมายของผู้กระทำความผิด ความรู้สึกนึกคิด ซึ่งเห็นได้จากการกระทำและจิตใจที่มีอยู่ในการกระทำความผิด ความร้ายแรงของการกระทำ ความผิด ลักษณะของการกระทำความผิด และผลที่สะท้อนให้เห็นถึงความชั่วของการกระทำความผิด ประวัติของผู้กระทำความผิด สถานภาพทางสังคม ฐานะทางเศรษฐกิจ และความประพฤติภายหลังการกระทำความผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งความพยายามที่จะเยียวยาความเสียหาย รวมทั้งความพยายามของผู้กระทำความผิดที่จะชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย รวมตลอดถึงข้อเท็จจริงอื่นๆ เกี่ยวกับตัวจำเลยในทางที่เป็นคุณและโทษ ทั้งนี้ เพื่อนำมาประกอบการใช้ดุลพินิจของศาลในการกำหนดโทษจำเลยคดีอาญาตามประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน (strafgesetzbuch)

กรณีที่เป็คดีไม่มีข้อยุ่งยาก พนักงานอัยการอาจใช้กระบวนการพิจารณาคดีอาญาแบบเร่งรัด (Schoffengericht/accelerate proceedings)⁸⁷ ส่งคดีไปให้ผู้พิพากษาศาลอาญาดำเนินการโดย

⁸³ โกลเมิน ภัทรภิมย์. (2512). “การสอบสวนคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศส.” *อัยการนิเทศ*, 31(2). น. 340.

⁸⁴ คณิศ ฒ นคร ข (2545, กรกฎาคม-ธันวาคม). “ความสัมพันธ์ระหว่างอัยการกับตำรวจในเยอรมัน.” *วารสารกฎหมายธุรกิจบัณฑิตย์*, 2(2). น. 130.

⁸⁵ แหล่งเดิม. น. 132.

⁸⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน มาตรา 162 กำหนดหน้าที่ของตำรวจไว้ ดังนี้

1. ตำรวจและนายตำรวจมีอำนาจทำการสืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดและอาจใช้มาตรการที่รีบด่วนใดๆ เพื่อป้องกันมิให้ข้อเท็จจริงสูญหาย
2. ให้ตำรวจและนายตำรวจนำส่งพยานหลักฐานที่รวบรวมได้ต่ออัยการโดยไม่ชักช้า ถ้าปรากฏว่าจำต้องมีการสอบสวนโดยผู้พิพากษาโดยด่วน พยานหลักฐานเช่นว่านั้นจะส่งไปยังผู้พิพากษาสอบสวนโดยตรงก็ได้

⁸⁷ ธาณี วรภัทร์ (2549, มีนาคม). “การบังคับโทษจำคุกในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี.” *บทบัณฑิตย์*, 62(1). น. 147-193.

ใช้วิธีการสอบถามด้วยปากเปล่าสำหรับความผิดอาญาที่มีอัตราโทษไม่เกิน 1 ปี กระบวนการนี้ไม่สามารถใช้ได้กับความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่ 1 ปี ขึ้นไป และสำหรับผู้กระทำผิดที่เป็นผู้เยาว์ เว้นแต่เพื่อเป็นการปรับพฤติกรรมนิสัยของผู้เยาว์ในสถานพินิจ หรือเพื่อเป็นการป้องกันความปลอดภัยของสังคม โทษที่จะลงแก่ผู้กระทำผิด ได้แก่ โทษปรับ หรือการกักขังในสถานกักกันของรัฐ แทนโทษจำคุกที่จะได้รับ

ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีคำพิพากษาของศาลที่ลงโทษจำคุกจะมีอิทธิพลต่อการบังคับโทษและการบริหารงานเรือนจำเป็นอย่างมาก กล่าวคือ ศาลจะใช้นโยบายการเลี้ยงโทษจำคุกโดยการกำหนดเงื่อนไขในคำพิพากษาให้เปลี่ยนโทษจำคุกเป็นโทษชนิดอื่น เช่น พิพากษาให้ลงโทษจำคุกแต่ให้รอการลงโทษ หรือใช้โทษปรับแทนการลงโทษจำคุก เป็นต้น ข้อเท็จจริงที่ปรากฏในการพิพากษาลงโทษของศาลตั้งแต่ปี ค.ศ. 1970 ถึงปี ค.ศ. 2006 พบว่าคำพิพากษาของศาลจะรอการลงโทษมากกว่าการลงโทษจำคุกจริงทุกปี และรอการลงโทษในอัตราส่วนที่มากขึ้น โดยตลอด⁸⁸

การบังคับโทษทางอาญาในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้ให้ความสำคัญกับสิทธิและเสรีภาพของบุคคลโดยกฎหมายรัฐธรรมนูญอาจมีรากฐานในการอธิบายถึงที่มาของสิทธิและเสรีภาพแตกต่างกันออกไป แต่ที่มาที่สำคัญของแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพนั้นมีที่มาจากกฎหมายธรรมชาติ กฎเกณฑ์ที่สำคัญซึ่งยอมรับสิทธิที่ติดตัวมนุษย์ อันเป็นสิทธิที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับปัจเจกบุคคลด้วยกัน และกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับรัฐ คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้บัญญัติหลักการที่สำคัญหลายหลักการเพื่อให้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญมีผลในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง โดยมีหลักการที่สำคัญเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพ ดังนี้⁸⁹

1) บัญญัติคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยบัญญัติให้อำนาจรัฐต้องให้ความเคารพและเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องให้ความคุ้มครองต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (มาตรา 1 (1) ของรัฐธรรมนูญ) การบัญญัติคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของรัฐธรรมนูญเยอรมันมีผลมาจากการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวยิวในช่วงการปกครองของนาซี ซึ่งทำให้ผู้ร่างรัฐธรรมนูญของเยอรมันเห็นว่าเป็นข้อผิดพลาดอย่างใหญ่หลวง ดังนั้น เพื่อเป็นการแสดงเจตจำนงของรัฐในอนาคตว่ารัฐเยอรมันจะให้ความเคารพและคุ้มครองต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รัฐจึงต้องมีการรับรองคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้

2) สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ ย่อมผูกพันโดยตรงต่ออำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ (มาตรา 1 (3) ของรัฐธรรมนูญ) ทั้งนี้ เพื่อแก้ปัญหาของรัฐธรรมนูญ

⁸⁸ Jörg-Martin Jehle. (2009). *Criminal Justice in Germany*. p. 31.

⁸⁹ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. (2551). *กฎหมายพื้นฐานสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี*. น. 3.

มิได้มีผลผูกพันต่ออำนาจรัฐ โดยตรง หากแต่องค์กรของรัฐกลับไปพิจารณาสิทธิของบุคคลตามรัฐบัญญัติฐานระหว่างการผูกพันอำนาจรัฐ

3) บัญญัติหลักประกันในการตรากฎหมายจำกัดสิทธิโดยวางหลักประกันในการตรากฎหมายจำกัดสิทธิไว้ ดังนี้

(1) การจำกัดสิทธิอาจกระทำได้โดยกฎหมายและกฎหมายนั้นจะต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่ง อีกทั้งกฎหมายนั้นจะต้องระบุบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจดังกล่าวด้วย (มาตรา 19 (1) ของรัฐธรรมนูญ)⁹⁰

(2) ไม่ว่ากรณีใดๆ การจำกัดสิทธิพื้นฐานจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิพื้นฐานนั้นมิได้ (มาตรา 19 (2) ของรัฐธรรมนูญ)

4) รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์ (Bundesverfassungsgericht) เป็นองค์กรที่มีอำนาจในการควบคุมตรวจสอบในเรื่องที่เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ โดยบัญญัติให้บุคคลอาจร้องทุกข์ต่อศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์ได้ในกรณีถูกระทบสิทธิโดยอำนาจมหาชน (มาตรา 93 ของรัฐธรรมนูญ)

การบังคับโทษจำคุกบุคคลจึงต้องให้ความเคารพและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขังด้วยการดำเนินการบังคับโทษให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษที่ต้องการให้ผู้ต้องขังสามารถกลับตัวเป็นคนดีและใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุขโดยไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก

3.2.1 การบังคับโทษจำคุก

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศเยอรมัน ศาลจะมีบทบาทในการเสาะหาพยานหลักฐานในคดี รวมถึงข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับตัวจำเลยอย่างสูง โดยศาลจะมีบทบาทในการซักถามข้อเท็จจริงต่างๆ ในคดีในระหว่างพิจารณารวมทั้งข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และอาจใช้เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดโทษ ซึ่งผู้พิพากษาจะมีอำนาจในการสอบสวนหาข้อเท็จจริงมากกว่า

⁹⁰ มาตรา 19 (การจำกัดสิทธิพื้นฐาน)

(1) ในกรณีที่การจำกัดสิทธิพื้นฐานกระทำได้โดยกฎหมายภายใต้กฎหมายพื้นฐานนี้ กฎหมายดังกล่าวต้องใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่ใช้บังคับเฉพาะแก่กรณีใดกรณีหนึ่งเท่านั้น และต้องระบุสิทธิพื้นฐานที่ถูกจำกัดรวมทั้งบทบัญญัติที่กำหนดถึงสิทธินั้น

(2) ไม่ว่าในกรณีใด การจำกัดสิทธิพื้นฐานจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิพื้นฐานนั้นมิได้

(3) ให้สิทธิพื้นฐานใช้บังคับกับบุคคลสมมติด้วย เท่าที่สภาพแห่งสิทธิพื้นฐานนั้นจะใช้บังคับได้

(4) หากสิทธิของบุคคลใดถูกล่วงละเมิดโดยหน่วยงานของรัฐ บุคคลนั้นจะใช้สิทธิทางศาลเยียวยาได้

ในกรณีที่ไม่มีกำหนดเขตอำนาจของศาลใดโดยเฉพาะ ให้ใช้สิทธิต่อศาลยุติธรรม ทั้งนี้บทบัญญัติตามวรรคนี้ ย่อมไม่กระทบต่อบทบัญญัติในประโยคที่สองของมาตรา 10 (2).

อัยการและทนายความ กล่าวคือ ศาลสามารถที่จะสอบสวนพยานได้เอง เนื่องจากอำนาจการสอบสวนจะไปอยู่ที่ศาล ซึ่งต่างจากประเทศไทยที่ถือว่าศาลต้องวางตัวเป็นกลาง โดยปล่อยให้เป็นที่ของคู่ความและทนายความในการแสวงหาพยานหลักฐานมาเสนอต่อศาล ดังนั้น ศาลเยอรมันจึงมีภาระมากเพราะต้องตรวจสอบพยานหลักฐานทุกประเภท⁹¹ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อผู้กระทำความผิดหรือจำเลย

อีกด้านหนึ่ง อัยการเป็นผู้มีบทบาทในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนตั้งแต่เบื้องต้น เนื่องจากอัยการเป็นผู้ควบคุมการสอบสวนคดีอาญา⁹² ซึ่งในส่วนของกรรวบรวมพยานหลักฐานอัยการจะต้องรวบรวมพยานหลักฐานทั้งในส่วนที่เป็นคุณและโทษแก่จำเลย⁹³ ไม่ใช่ปล่อยให้เป็นที่ของฝ่ายจำเลยในการหาพยานหลักฐาน เพราะอัยการมีหน้าที่ค้นหาความจริงและความยุติธรรม ยิ่งไปกว่านั้น พฤติการณ์แวดล้อมต่างๆ ที่มีมีความสำคัญต่อการกำหนดโทษก็ชอบที่จะได้รับการสอบสวนด้วย⁹⁴ และในระหว่างการดำเนินคดีอาญาในศาล อัยการจะต้องเสนอพยานหลักฐานและข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายจำเลยด้วย เพื่อให้จำเลยได้รับโทษที่เหมาะสมกับความผิด และอัยการมีหน้าที่ที่จะต้องรักษาผลประโยชน์อันชอบธรรมของจำเลยด้วยในฐานะที่เขาเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มิใช่รักษาแต่เฉพาะผลประโยชน์ของสาธารณะหรือของผู้เสียหายเท่านั้น⁹⁵

ดังนั้น อัยการจึงควรเสนอพยานหลักฐานทั้งที่เป็นผลดีและผลร้าย รวมถึงข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับตัวจำเลยต่อศาลให้มากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นประวัติส่วนตัวและภูมิหลัง ประวัติการกระทำผิด ตลอดจนนิสัยและพฤติการณ์แวดล้อมของจำเลย ทั้งนี้ เพื่อให้การใช้ดุลพินิจกำหนดโทษจำเลยเป็นไปอย่างถูกต้อง

การบังคับโทษทางอาญาในประเทศเยอรมันจะมีการรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติภูมิหลังและข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับจำเลย ในด้านที่เป็นผลดีและเป็นผลร้าย รวมถึงข้อเท็จจริงอันเป็นเหตุบรรเทาโทษอย่างกว้างขวาง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับตัวจำเลยให้มากที่สุด เพื่อให้การกำหนดโทษจำเลยเป็นไปอย่างเหมาะสม ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ศาลจะต้องมีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับจำเลย

⁹¹ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2528). *ระบบกฎหมายเยอรมัน*. น. 197.

⁹² John H. Langbein. (1977). *Comparative Criminal Procedure: Germany*. p. 17.

⁹³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน, มาตรา 160 วรรคสอง.

⁹⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน, มาตรา 160 วรรคสาม.

⁹⁵ อภิชาติ ดำรงสันติสุข. (2556). *แผนบังคับโทษจำคุกรายบุคคล*. น. 79.

อย่างเพียงพอ โดยข้อเท็จจริงเหล่านั้นมักจะมีประกอบอยู่ในสำนวนสอบสวนที่พนักงานอัยการสั่งฟ้องคดี ดังนี้⁹⁶

1. มูลเหตุในการกระทำความผิด เป้าหมายของผู้กระทำความผิด
 2. ความรู้สึกนึกคิดซึ่งเห็น ได้จากการกระทำความผิด และจิตใจที่มีอยู่ในการกระทำความผิด
 3. ความร้ายแรงของการกระทำความผิด
 4. ลักษณะของการกระทำความผิดและผลที่สะท้อนให้เห็นถึงความชั่วของการกระทำความผิด
 5. ประวัติของผู้กระทำความผิด สถานภาพทางสังคม และฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด
 6. ความประพฤติกายหลังการกระทำความผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งความพยายามที่จะเยียวยาความเสียหาย รวมทั้งความพยายามของผู้กระทำความผิดที่จะชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย
- นอกจากนี้ ข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกี่ยวกับจำเลยยังอาจได้มาในระหว่างการพิจารณาคดี โดยศาลจะทำหน้าที่ค้นหาความจริงเกี่ยวกับตัวจำเลยให้มากที่สุด ทั้งในทางที่เป็นประโยชน์และในทางที่เป็นโทษ รวมถึงเหตุบรรเทาโทษต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับตัวจำเลยให้มากที่สุด ไม่ว่าจะประวัติส่วนตัวและภูมิหลัง นิสัย ความประพฤติ การศึกษา บุคลิกลักษณะ สุขภาพร่างกาย และภาวะแห่งจิตใจ ตลอดจนประวัติการกระทำความผิดของจำเลย ทั้งนี้ เพื่อให้การใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษจำเลยเป็นไปอย่างถูกต้อง

นโยบายการบริหารจัดการคดีอาญาของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีในเรื่องของการบังคับโทษจะมุ่งเน้นที่การใช้โทษปรับ และอาจมีการใช้วิธีการรอกการลงโทษหรือการคุมประพฤติแทนโทษจำคุก กฎหมายอนุญาตให้มีการกำหนดโทษเพิ่มเติมได้สำหรับการห้ามกระทำการบางอย่าง เช่น การห้ามขับรถ ห้ามเข้าเขตกำหนด การรายงานตัวต่อเจ้าพนักงานมีกำหนดระยะเวลา เป็นต้น⁹⁷ ถ้าจำเลยถูกศาลพิพากษาให้ลงโทษจำคุกมีกำหนดระยะเวลาไม่เกิน 2 ปี การดำเนินการบังคับโทษตามคำพิพากษาสามารถรอกการลงโทษและหรือให้ผู้ต้องโทษจำคุกเข้าสู่ระบบการคุมประพฤติได้ โดยศาลจะเป็นผู้กำหนดระยะเวลาการคุมประพฤติและเงื่อนไขการคุมประพฤติต่างๆ ไว้ในคำพิพากษาของผู้ต้องโทษแต่ละคน บุคคลที่ต้องคำพิพากษาจะต้องพิสูจน์จนเป็นที่พอใจแก่ศาลว่า จะไม่กระทำความผิดอีกในอนาคต จึงจะมีการพิจารณาให้มีการงดการบังคับโทษจำคุกไว้และใช้วิธีการดังกล่าวแทน ซึ่งเป็นมาตรการการเล็งโทษจำคุก ทำให้ผู้ต้องโทษไม่ต้องได้รับโทษจำคุก มีอิสรภาพในการดำเนินชีวิต สามารถประกอบอาชีพ และใช้ชีวิตอยู่ในสังคมต่อไปได้ อย่างไรก็ตาม

⁹⁶ อภิชาติ ดำรงสันติสุข. เล่มเดิม. น. 75.

⁹⁷ Jörg-Martin Jehle. Op.cit. p. 29.

ก็ตาม หากผู้ต้องโทษจำคุกนั้นได้กระทำความผิดซ้ำอีก หรือกระทำผิดเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ในระหว่างคุมประพฤติ ศาลสามารถที่จะเพิกถอนการรอกการลงโทษจำคุกนั้นได้ และนำตัวบุคคล นั้นไปบังคับโทษจำคุกต่อไป

กรณีที่มีการจำคุกมีกำหนดโทษสูงในความผิดร้ายแรงและมีระยะเวลาเนิ่นนาน การพิจารณา ให้มีการรอกการลงโทษและการคุมประพฤติในกรณีดังกล่าวจะมีเงื่อนไขหลายประการ โดยปกติคดี ที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกต่ำกว่า 6 เดือน ศาลอาจสั่งให้รอกการลงโทษไว้ได้ทันที เว้นแต่ กรณีที่มีความจำเป็นต้องเอาตัวผู้กระทำความผิดไว้เพื่อป้องกันเหตุอันตรายที่อาจเกิดขึ้นได้ และศาล อาจใช้วิธีการเดียวกันนี้สำหรับคดีที่ศาลพิพากษาลงโทษจำคุกตั้งแต่ 6 เดือน ถึง 1 ปี เว้นแต่มีเหตุ จำเป็นหรือเพื่อความปลอดภัย ศาลอาจสั่งให้ควบคุมตัวบุคคลนั้นไว้ก็ได้ ส่วนโทษจำคุก 1-2 ปี ก็อาจมีการรอกการลงโทษได้ โดยการพิจารณาจากข้อหาและฐานความผิด รวมถึงพฤติการณ์ ความ หนักเบา และเหตุผลอื่นๆ ประกอบด้วย การคุมประพฤติจึงเป็นมาตรการหนึ่งที่น่ามาใช้กับผู้ที่มี คำพิพากษาให้ลงโทษจำคุก และศาลสั่งให้รอกการลงโทษ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะไม่ให้ผู้ถูกรอก การลงโทษไปกระทำความผิดซ้ำอีก

กรณีที่มีการกำหนดโทษตามคำพิพากษาไม่สามารถใช้วิธีการรอกการลงโทษและการคุม ประพฤติได้ หรือวิธีการดังกล่าวถูกเพิกถอน เช่น ผู้ต้องโทษได้กระทำความผิดซ้ำอีก ผู้นั้นจะต้อง ถูกนำตัวกลับมารับโทษจำคุกในเรือนจำ

ในระหว่างการรับโทษจำคุก ถ้าผู้ต้องขังคนใดได้รับโทษจำคุกมาแล้ว 2 ใน 3 ส่วนของ โทษจำคุกทั้งหมด อาจได้รับการพักการลงโทษจำคุกและมีการคุมประพฤติแทนระยะเวลาการจำคุก ที่เหลืออยู่ได้ เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงว่าผู้ต้องขังสามารถปรับพฤติกรรมนิสัยได้ดีขึ้นแล้วและสามารถ กลับมาใช้ชีวิตร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้ รวมถึงการปล่อยตัวผู้นั้นจะเป็นประโยชน์และมีความ ปลอดภัยต่อสังคม และในกรณีที่มีเหตุอันควรให้อภัย ผู้ต้องขังที่ได้รับโทษจำคุกมาแล้วเป็นเวลา ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของโทษจำคุกทั้งหมดก็อาจได้รับการพักการลงโทษได้เช่นเดียวกัน

สำหรับโทษจำคุกตลอดชีวิตจะได้รับการพักการลงโทษก็ต่อเมื่อได้จำคุกมาแล้วไม่น้อย กว่า 15 ปี ซึ่งเมื่อพิจารณาจากพฤติการณ์แล้วไม่มีความจำเป็นต้องให้ผู้นั้นอยู่ในเรือนจำต่อไป และ มีเหตุผลอันสมควรที่จะปล่อยให้ได้รับอิสรภาพ นอกจากนี้ ยังมีมาตรการอื่นๆ ที่สามารถนำมาใช้ กับผู้ต้องโทษจำคุก เพื่อเป็นการแก้ไขฟื้นฟูและป้องกันสังคม เช่น การนำตัวผู้ต้องขังที่มีอาการทาง จิตไปทำการรักษาที่โรงพยาบาลหรือสถานที่พักฟื้นหรือสถานกักขังพิเศษ เป็นต้น⁹⁸

การบังคับโทษในประเทศเยอรมนีเป็นการบังคับโทษในส่วนที่เกี่ยวกับเสรีภาพ รวม ตลอดถึงมาตรการและวิธีการเพื่อความปลอดภัย มีประวัติความเป็นมาตั้งแต่สมัยราวกลาง

⁹⁸ Jörg-Martin Jehle. Op.cit. pp. 29-30.

คริสต์ศตวรรษที่ 16 เริ่มมีแนวคิดในการดำเนินคดีอาญาสมัยใหม่ ซึ่งมีสาเหตุมาจากจำนวนของผู้กระทำความผิดได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และแนวความคิดที่จะทำให้ผู้กระทำผิดกลับตัวเป็นคนดี เริ่มเป็นที่ยอมรับมากขึ้น รวมถึงแนวคิดทางศาสนาในแง่ที่ว่านักโทษควรได้รับความเมตตาปราณี แนวคิดในส่วนนี้เริ่มต้นมาจากความพยายามที่จะช่วยเหลือผู้ยากจนซึ่งก่อกำเนิดในประเทศอังกฤษ และประเทศฮอลแลนด์ หลังจากนั้นจึงส่งผลมายังการช่วยเหลือนักโทษด้วยแนวคิดที่ว่านักโทษควรได้รับการปฏิบัติอย่างเมตตากรณาเหมือนกัน ผู้มีส่วนสำคัญ คือ John Howard เป็นผู้ริเริ่มในการปรับปรุงปฏิรูประบบราชทัณฑ์ของประเทศไทย หลังจากนั้นในปีคริสต์ศตวรรษที่ 19 แนวคิดนี้ได้แผ่ขยายไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา โดย William Pain สำหรับในประเทศเยอรมนี กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษได้มีการตั้งคณะกรรมการร่างกฎหมายโดยใช้หลักนิติรัฐรวมประมวลเป็นฉบับเดียว และบังคับใช้เมื่อวันที่ 16 มีนาคม ค.ศ. 1976 เป็นวิธีการบังคับโทษที่เกี่ยวกับเสรีภาพ⁹⁹ รวมตลอดถึงมาตรการและวิธีการเพื่อความปลอดภัย กฎหมายฉบับนี้มีเป้าหมายที่จะทำให้ผู้ที่ถูกจำคุกได้กลับเข้าสู่สังคม ผู้ที่ถูกจำคุกจะต้องได้รับการเตรียมที่จะกลับมาใช้ชีวิตในสังคมภายหลังพ้นโทษ แผนการบังคับโทษจะถูกกำหนดโดยมาตรการในการบำบัดผู้ต้องขังเป็นการเฉพาะตัวและเงื่อนไขในการจำคุกจะต้องสอดคล้องและเปิดโอกาสให้ผู้ที่ถูกจำคุกได้เตรียมตนเองในการที่จะกลับมาใช้ชีวิตอย่างมีเสรีภาพได้อีกครั้งหนึ่ง

กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษของประเทศเยอรมนีมิได้มีวัตถุประสงค์ที่จะเอาผู้ต้องขังไปจำกัดเสรีภาพไว้เฉยๆ หากแต่มีวัตถุประสงค์เป็นการปกป้องสังคมส่วนรวมจากการกระทำ ความผิดที่อาจเกิดขึ้นอีกจากผู้ต้องขัง และมีเป้าหมายหลักที่สำคัญ คือ การทำให้ผู้ที่ถูกจำคุกสามารถที่จะกลับคืนเข้าสู่สังคมได้และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความรับผิดชอบและไม่กระทำความผิดอีก¹⁰⁰ ดังนั้น การบังคับโทษจึงต้องถูกจัดทำขึ้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว โดยการช่วยเหลือผู้ต้องขังให้สามารถใช้ชีวิตในสังคมได้ภายหลังจากพ้นโทษแล้ว โดยกฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดให้ผู้ต้องขังต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการการบำบัดของตนพร้อมๆ กับการทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายฉบับนี้ ซึ่งจะต้องมีการตรวจสอบประวัติ และการค้นหาบุคลิกภาพของผู้ต้องขังแล้วทำการกำหนดแนวทางการบำบัดรักษาสำหรับผู้ต้องขังแต่ละบุคคลได้แก่

⁹⁹ Hans-Dieter Schwind and Günter Blau. (1988). *Strafvollzug in der Praxsis*. p. 1-3. อ้างถึงใน ธีรรัตน์ สัมมนา. (2546). *กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษ: ศึกษากรณีการลดวันต้องโทษจำคุก*. น. 26.

¹⁰⁰ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976 มาตรา 2.

1. การให้การศึกษอบรมและการฝึกอาชีพ
2. การส่งเสริมสุขภาพอนามัยของผู้ต้องขัง
3. การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
4. การสังคมสงเคราะห์
5. สิทธิของผู้ต้องขังในการติดต่อกับโลกภายนอก

กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีปรากฏในกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976 ซึ่งได้กล่าวถึงภารกิจของการบังคับโทษจำคุกไว้ 5 ประการ ดังนี้¹⁰¹

1. ผู้ต้องขังสามารถที่จะดำเนินชีวิตในอนาคตต่อไป โดยปราศจากความผิดอาญาอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม
2. การบังคับโทษจำคุกต้องตอบสนองการคุ้มครองสาธารณะต่อการกระทำผิดในอนาคตต่อไปด้วย
3. การดำเนินชีวิตของบุคคลในการบังคับโทษต้องให้เป็นไปตามปกติธรรมดาให้มากที่สุดเท่าที่สามารถจะทำได้
4. ผลร้ายทั้งหลายจากการสูญเสียเสรีภาพจะต้องหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดขึ้น
5. การบังคับโทษจักต้องกระทำเพื่อช่วยเหลือให้ผู้ต้องขังสามารถกลับมาใช้ชีวิตที่มีเสรีภาพต่อไปได้

ผู้ต้องขังต้องให้ความร่วมมือในการกำหนดการบำบัดของตนเองและในการบรรลุซึ่งจุดมุ่งหมายของการบังคับโทษ โดยจะต้องมีการปลูกเร้าและส่งเสริมให้ผู้ต้องขังมีความพร้อมสำหรับการบำบัด และการที่ผู้ต้องขังจะต้องอยู่ภายใต้การจำกัดเสรีภาพตามกฎหมายนี้ หากกฎหมายนี้มีได้ระบุนุหลักเกณฑ์พิเศษอย่างใดไว้ ข้อจำกัดต่างๆ ที่จะกำหนดใช้กับผู้ต้องขังจะต้องเป็นข้อจำกัดสำหรับการรักษาความมั่นคงปลอดภัย หรือสำหรับการจัดการก่อกวนที่ร้ายแรงต่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของเรือนจำที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้เท่านั้น¹⁰²

¹⁰¹ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976, มาตรา 2 มาตรา 3.

¹⁰² กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976, มาตรา 4.

กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้บัญญัติเกี่ยวกับหลักการบังคับโทษจำคุกไว้หลายประการ ดังต่อไปนี้¹⁰³

ประการแรก การดำเนินชีวิตของบุคคลในการบังคับโทษต้องให้เป็นไปตามปกติธรรมดาให้มากที่สุดเท่าที่สามารถจะทำได้ โดยการจัดสภาพแวดล้อมภายในเรือนจำจะต้องดำเนินการให้มีความใกล้เคียงกับสภาพแวดล้อมภายนอกเรือนจำให้ได้มากที่สุด ทั้งทางด้านการศึกษา การอบรม สุขภาพอนามัย ตลอดจนการพักผ่อนหย่อนใจ

ประการที่สอง จะต้องหลีกเลี่ยงมิให้เกิดผลร้ายอันเกิดจากการจำคุก โดยการจัดให้ผู้ต้องขังสามารถติดต่อกับโลกภายนอกได้ ทั้งการติดต่อสื่อสารทางสื่อต่างๆ การติดต่อปฏิสัมพันธ์กับครอบครัวและญาติพี่น้อง ตลอดจนจนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ

และประการสุดท้าย การบังคับโทษจักต้องกระทำเพื่อช่วยเหลือให้ผู้ต้องขังสามารถกลับมาใช้ชีวิตที่มีเสรีภาพต่อไปได้ โดยจะต้องมีการเตรียมความพร้อมในการดำรงชีวิตภายหลังจากที่ผู้ต้องขังออกจากเรือนจำแล้วตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายกำหนด¹⁰⁴

การบังคับโทษจำคุกตามกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจึงมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถที่จะดำเนินชีวิตในอนาคตได้โดยปราศจากความผิ้อาญาอย่างมีความรับผิดชอบในทางสังคม และการบังคับโทษจำคุกจะต้องตอบสนองการคุ้มครองสาธารณะต่อการกระทำ ความผิดในต่อไปด้วย¹⁰⁵ โดยกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และมาตรการต่างๆ ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังไว้ ทั้งนี้ เพื่อนำมาใช้ปฏิบัติกับผู้ต้องขังได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมต่อผู้ต้องขังแต่ละราย โดยมีเป้าหมายให้ผู้ต้องขังสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุขและไม่กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก

3.2.2 การบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่ม

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีกระบวนการบังคับโทษที่เป็นระบบและมีความชัดเจนแน่นอน โดยการบัญญัติรายละเอียดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976 ซึ่งเป็นกฎหมายที่บัญญัติถึงหลักเกณฑ์การบังคับโทษจำคุกใน

¹⁰³ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976, มาตรา 3.

¹⁰⁴ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976, มาตรา 15.

¹⁰⁵ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976, มาตรา 2.

เรือนจำและการบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ¹⁰⁶ การให้สิทธิแก่ผู้ต้องขัง การรับรอง และคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขัง ตลอดจนมาตรการที่สำคัญและจำเป็นต่างๆ ที่ต้องใช้ในการแก้ไข และฟื้นฟูพฤติกรรมและทัศนคติของผู้ต้องขังตั้งแต่แรกจับตัวผู้ต้องขังจนถึงสิ้นสุดกระบวนการปล่อยตัวผู้ต้องขัง ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถกลับมาใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุขภายหลังจากที่ออกจากเรือนจำแล้วโดยไม่กลับมาก่อทำความผิดซ้ำอีก

ผู้ต้องขังวัยหนุ่มตามกฎหมายเยอรมันยอมหมายความว่าผู้ต้องขังที่มีอายุ 18-20 ปี¹⁰⁷ โดยการบังคับโทษผู้ต้องขังวัยหนุ่มนี้จำเป็นต้องนำกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976 มาใช้ในการบังคับโทษผู้ต้องขังวัยหนุ่มด้วย¹⁰⁸ เนื่องจากกฎหมายดังกล่าวได้บัญญัติถึงกระบวนการในการบังคับโทษทางอาญาแก่ผู้ต้องขังไว้อย่างชัดเจนตั้งแต่แรกจับตัวผู้ต้องขังจนถึงขั้นตอนการปล่อยตัว อันเป็นการบัญญัติกฎหมายที่ให้การรับรองและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขังซึ่งเป็นประธานในการบังคับโทษ เนื่องจากได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมนิสัยและทัศนคติของผู้ต้องขังโดยการใช้อนุกรรมการที่เหมาะสมตรงตามความสนใจและความต้องการของผู้ต้องขังตลอดจนการที่ผู้ต้องขังได้มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนบังคับโทษของตนเองซึ่งจะใช้ในการปฏิบัติตลอดเวลาที่ได้รับการลงโทษอยู่ในเรือนจำ กฎหมายฉบับดังกล่าวจึงนำมาใช้กับการบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่มด้วย

อย่างไรก็ตาม ด้วยเหตุที่ยังคงมีข้อถกเถียงว่าหลักเกณฑ์สำหรับการบังคับโทษผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นมาตรการที่สอดคล้องกับการให้สิทธิตามรัฐธรรมนูญแล้วหรือไม่ ในทางปฏิบัติพบว่ายังไม่เพียงพอ จึงได้มีแนวคำพิพากษาของศาลที่กำหนดหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มโดยการนำหลักเกณฑ์การบังคับโทษของผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่มาตีความและนำมาใช้กับผู้ต้องขังวัยหนุ่มด้วยแต่ก็จะต้องใช้ความระมัดระวังมากเป็นพิเศษ เนื่องจากกฎหมาย Jugendgerichtsgesetz จะให้ความสำคัญกับการเลี้ยงดู ความสัมพันธ์ในครอบครัว ซึ่งให้ความสำคัญกับการมีอิสรภาพและและการให้โอกาสมากกว่าที่กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976 ได้บัญญัติไว้ โดยบทบัญญัติมาตรา 92 Jugendgerichtsgesetz ได้กล่าวถึงการมีเรือนจำพิเศษสำหรับผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ซึ่งจะต้องแยกเรือนจำสำหรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มออกมาโดยเฉพาะต่างหากจากเรือนจำอื่น การแยกแดนหรือส่วนหนึ่งของเรือนจำยังไม่เพียงพอ เนื่องจากมี

¹⁰⁶ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976, มาตรา 1.

¹⁰⁷ Jugendgerichtsgesetz § 1.

¹⁰⁸ Günther Kaiser and Heinz Schöch. (2003). *Strafvollzug: Eine Einführung in die Grundlagen*. pp. 294-297.

ความจำเป็นที่จะดำเนินมาตรการบำบัดผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นพิเศษมากกว่าผู้ต้องขังประเภทอื่น โดยพยายามหาสิ่งให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มต้องการและให้ความช่วยเหลือตามที่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มต้องการ โดยต้องให้การดูแลอย่างใกล้ชิด เนื่องจากผู้ต้องขังวัยหนุ่มอาจได้รับการเลี้ยงดูมาจากครอบครัวที่มีส่วนก่อให้เกิดความผิด หรืออาจเป็นผู้ที่ติดสารเสพติดและไม่สามารถให้การเลี้ยงดูได้ โดยเรือนจำจะต้องจัดหาเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญมาให้การดูแลผู้ต้องขังวัยหนุ่มอย่างใกล้ชิด

เรือนจำสำหรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มมิได้มีลักษณะแตกต่างไปจากเรือนจำทั่วไป มีกำแพงและเครื่องป้องกันเช่นเดียวกับเรือนจำทั่วไป เรือนจำสำหรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่เมือง Hamburg เป็นการสร้างที่คุมขังในลักษณะเปิดหรือกึ่งปิดกึ่งเปิด โดยผู้ต้องขังที่ได้รับโทษครั้งแรกอาจอยู่ในเรือนจำที่ไม่มีกำแพงแต่มีลักษณะเป็นบ้านพักมากกว่า ในแต่ละห้องถื่นจะมีการจัดให้มีสถานที่สำหรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่แตกต่างกันออกไป สำหรับมาตรการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มจะมีผู้เชี่ยวชาญมาให้การดูแลและการฝึกสอนรวมทั้งมีนักจิตวิทยา ซึ่งเป็นหลักสำคัญของการบังคับโทษผู้ต้องขังวัยหนุ่ม

เมื่อกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976 ได้บัญญัติรับรองถึงจุดมุ่งหมายของการบังคับโทษที่ต้องการให้ผู้ต้องขังสามารถกลับตัวเป็นคนดี ใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขและไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก และที่สำคัญได้บัญญัติรับรองถึงสิทธิ หน้าที่ของผู้ต้องขัง และกระบวนการบังคับโทษไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้สามารถนำมาใช้บังคับกับผู้ต้องขังได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษได้เป็นอย่างดี ยิ่งไปกว่านั้น ผู้ต้องขังวัยหนุ่มซึ่งเป็นผู้ต้องขังที่อยู่ในวัยของการศึกษาเรียนรู้ มีอายุน้อย มิใช่ผู้กระทำความผิดมืออาชีพ และสามารถขัดเกลา แก้ไขความประพฤติและทัศนคติได้โดยง่าย จึงจำเป็นต้องได้รับการปฏิบัติที่ดีไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ ทั้งยังต้องได้รับการปฏิบัติที่มีความเมตตา กรุณา และการดูแลเอาใจใส่มากยิ่งขึ้นไปอีก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบำบัดแก้ไขด้วยการให้การศึกษาซึ่งเป็นสิ่งที่จะช่วยให้ผู้ต้องขังมีความคิด มีการพัฒนาทั้งทางด้านความรู้ ความสามารถ ระเบียบวินัย และมีความเคารพศรัทธาในตัวเอง ในที่นี้ผู้เขียนจะขอกล่าวถึงหลักเกณฑ์วิธีการและมาตรการซึ่งมีความเหมาะสมและจำเป็นที่จะนำมาใช้กับการบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่ม

3.2.3 มาตรการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่ม

หลักเกณฑ์และวิธีการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังได้บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976 ซึ่งได้กล่าวถึงสถานะของผู้ต้องขังไว้ว่า ผู้ต้องขังต้องร่วมมือในการกำหนดการบำบัดของตนและในการบรรลุซึ่งจุดมุ่งหมายของการบังคับโทษ ความพร้อมของผู้ต้องขังสำหรับการบำบัดจึงต้องได้รับการปลูกเร้าและส่งเสริม

ให้เกิดขึ้น และผู้ต้องขังต้องอยู่ภายใต้การจำกัดเสรีภาพตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายนี้ ถ้ากฎหมายนี้มิได้ระบุหลักเกณฑ์พิเศษอย่างใดไว้ ข้อจำกัดต่างๆ ที่จะกำหนดใช้กับผู้ต้องขังจะต้องเป็นข้อจำกัดสำหรับการรักษาความมั่นคงปลอดภัย หรือสำหรับการจัดการก่อกวนที่ร้ายแรงต่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของเรือนจำที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้เท่านั้น¹⁰⁹ โดยกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้กำหนดกระบวนการและขั้นตอนต่างๆ ที่นำมาใช้กับผู้ต้องขังไว้อย่างชัดเจน เริ่มตั้งแต่กระบวนการรับตัวผู้ต้องขัง การกำหนดแผนบังคับโทษสำหรับผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล และมาตรการต่างๆ ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง

กฎหมายดังกล่าวนอกจากจะใช้ในการบังคับโทษผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่แล้วยังใช้ในการบังคับโทษผู้ต้องขังวัยหนุ่มด้วย เหตุผลที่สำคัญก็คือ การบังคับโทษผู้ต้องขังวัยหนุ่มไม่มีกฎหมายกำหนดขั้นตอน หลักเกณฑ์และวิธีการต่างๆ ไว้อย่างชัดเจน ประกอบกับผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นผู้ต้องขังที่ได้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีขั้นตอนต่างๆ เช่นเดียวกับผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ มิใช่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของเด็กและเยาวชน หากแต่ในขั้นตอนของการบังคับโทษนั้น ผู้ต้องขังวัยหนุ่มย่อมเป็นผู้ต้องขังที่จำเป็นต้องได้รับการปฏิบัติและการดูแลเอาใจใส่ที่มากกว่าผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ จึงจำเป็นต้องนำกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษสำหรับผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่มาใช้บังคับและเป็นตัวกำหนดแนวทางในการบังคับโทษกับผู้ต้องขังวัยหนุ่มต่อไป โดยเน้นการให้ความสำคัญกับการให้การศึกษา การฝึกอาชีพ และการออกกกำลังกายมาเป็นมาตรการสำคัญในการบำบัดแก้ไขพฤติกรรมและทัศนคติของผู้ต้องขังวัยหนุ่มมากเป็นพิเศษ โดยการดำเนินมาตรการที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. การรับตัวผู้ต้องขัง

เมื่อผู้ต้องขังถูกส่งตัวมายังเรือนจำ กระบวนการแรกที่ต้องปฏิบัติก็คือ การรับตัวผู้ต้องขัง¹¹⁰ ซึ่งกฎหมายกำหนดไว้ว่า

- (1) ในการรับตัวผู้ต้องขังจะกระทำโดยมีผู้ต้องขังอื่นอยู่ร่วมด้วยไม่ได้
- (2) ผู้ต้องขังต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงสิทธิและหน้าที่ของเขา
- (3) หลังจากรับตัว ผู้ต้องขังจะต้องได้รับการตรวจร่างกายทันทีและต้องนำตัวไปพบ

ผู้บัญชาการเรือนจำหรือหัวหน้าแผนกรับตัว

¹⁰⁹ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976, มาตรา 4.

¹¹⁰ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976, มาตรา 5.

ในการรับตัวผู้ต้องขังจะกระทำโดยมีผู้ต้องขังอื่นอยู่ร่วมด้วยมิได้โดยคำนึงถึงเกียรติภูมิหรือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ซึ่งจะถูกล่วงละเมิดมิได้ตามรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี¹¹¹ และสอดคล้องกับหลักปรัชญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ด้วยเหตุที่การยอมรับศักดิ์ศรีประจำตัวและสิทธิซึ่งเสมอกันและไม่อาจโอนแก่กันได้ของสมาชิกทั้งปวงแห่งครอบครัวมนุษย์เป็นรากฐานของเสรีภาพ ความยุติธรรม และสันติภาพในพิภพ

บทบัญญัตินี้เป็นการควบคุมกระบวนการแรกรับโทษของผู้ต้องขัง และเป็นหลักที่สอดคล้องกับสิทธิส่วนบุคคลของผู้ต้องขังที่ควรได้รับการเก็บรักษาไว้ในระหว่างการดำเนินการรับโทษ จะเห็นได้ชัดว่าสำหรับกระบวนการรับโทษตามกฎหมายนั้น สิทธิส่วนบุคคลของผู้ต้องขังควรได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษ เนื่องจากสถานการณ์ในระยะแรกของการคุมขังนั้นเป็นสภาวะที่ยากลำบากมาก ซึ่งหมายความว่าในกระบวนการแรกรับโทษของผู้ต้องขังนั้นมักจะไม่นำเสนอหรือแนะนำผู้ต้องขังคนอื่นๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมรับรู้กระบวนการ เพราะจะทำให้ผู้ต้องขังไม่กล้าเล่าความจริง อาจจะใช้ความอับอายผู้ต้องขังอื่น หรือพุดชมผู้ต้องขังอื่นเพื่อให้ตนเองปลอดภัยเมื่อใช้ชีวิตในเรือนจำ อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีข้อยกเว้นในเรื่องปัญหาความเข้าใจทางด้านภาษา ซึ่งสามารถขอความช่วยเหลือจากผู้ต้องขังที่ได้รับการเลือกได้¹¹² และในกระบวนการรับตัวผู้ต้องขังนี้ ผู้ต้องขังจะได้รับการแจ้งให้ทราบถึงสิทธิและหน้าที่ของเขา เพื่อให้ทราบว่าต้องปฏิบัติตัวอย่างไร มีสิทธิหน้าที่อย่างไร และกฎของการอยู่ร่วมกันภายในเรือนจำ เพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถปรับตัวและสามารถใช้ชีวิตในเรือนจำได้

2. การสำรวจและค้นหาบุคลิกภาพ

ภายหลังจากรับตัวผู้ต้องขังแล้ว ผู้ต้องขังจะต้องได้รับการสำรวจและค้นหาบุคลิกภาพ¹¹³ โดยผู้ต้องขังจะถูกนำไปตรวจร่างกายเพื่อทำการบำบัดรักษา ซึ่งครอบคลุมถึง

¹¹¹ รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี, มาตรา 1.

¹¹² อภิชาติ ดำรงสันติสุข. เล่มเดิม. น. 84.

¹¹³ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976.

มาตรา 6 (การสำรวจเพื่อการบำบัดและการมีส่วนร่วมของผู้ต้องขัง)

(1) หลังจากที่ได้มีการรับตัวผู้ต้องขังแล้วจะต้องเริ่มด้วยการค้นหาบุคลิกภาพ และความเป็นไปของชีวิตของผู้ต้องขัง การค้นหาดังกล่าวอาจจะเว้นได้เมื่อคำนึงถึงระยะเวลาของการบังคับโทษแล้วกรณีไม่เปิดช่องให้กระทำเช่นนั้นได้

(2) การตรวจสอบจะต้องครอบคลุมพฤติกรรมทั้งหลาย ซึ่งการได้รู้ถึงข้อนี้จำเป็นสำหรับการบำบัดผู้ต้องขังอย่างมีแผนในการบังคับโทษและสำหรับการกลับเข้าสู่สังคมหลังการพ้นโทษของผู้ต้องขัง สำหรับผู้ต้องขังที่ถูกพิพากษาลงโทษในความผิดตามมาตรา 174 ถึงมาตรา 180 หรือมาตรา 182 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ต้องพิสูจน์อย่างละเอียดเป็นพิเศษว่าจะเป็นการสมควรหรือไม่ที่จะส่งตัวเขาไปอยู่ในสถานบำบัดทางสังคม

(3) ในการวางแผนการบำบัดจะต้องปรึกษารื้อกับผู้ต้องขัง

ความสัมพันธ์ของผู้ต้องขังที่มีต่อการกระทำความผิดของตน รวมตลอดถึงการตระหนักรู้ถึงความน่าตำหนิของการกระทำผิดของตนและการพยายามที่จะอธิบายให้เห็นถึงสภาพชีวิตก่อนที่จะกระทำความผิด รวมทั้งความเป็นไปได้และขอบเขตของการกลับคืนเข้าสู่สังคมอีกครั้งระหว่างที่ได้รับโทษจำคุก

ข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้กระทำผิดจะถูกนำมาใช้ในการวางแผนการบังคับโทษให้สอดคล้องกับผู้กระทำผิดเป็นรายๆ ไป เช่น การทำงาน การศึกษา การอบรม การเข้าสังคม เป็นต้น โดยการวางแผนการบังคับโทษจะมีการพัฒนาไปเรื่อยๆ เพื่อให้สอดคล้องกับผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคลไปภารกิจของการบังคับโทษเป็นภาระทั้งของเรือนจำที่จะต้องเสนอวิธีการในการบำบัดรักษาและเป็นภาระของผู้ต้องขังด้วยที่จะต้องให้ความร่วมมือ เพื่อที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษ¹¹⁴

กระบวนการค้นหาบุคลิกภาพและความเป็นไปของชีวิตของผู้ต้องขัง โดยเหตุที่ทฤษฎีการลงโทษเพียงแค่จัดความชั่วที่อยู่ในจิตใจของผู้นั้น แต่ก็ไม่ควรทำลายความเป็นตัวตนของเขาตามวัตถุประสงค์การลงโทษ เพื่อวางแผนทางให้ศาลรู้ว่าจะต้องคำนึงถึงอะไรบ้างในการที่จะกำหนดโทษขั้นต่ำแตกต่างกันในความผิดฐานเดียวกัน ที่เป็นเช่นนี้เพราะในทฤษฎีกฎหมายอาญาปัจจุบันโทษทัณฑ์ที่จะลงแก่ผู้กระทำผิดจะต้องเหมาะสมแก่ตัวผู้กระทำผิดมากกว่าที่จะให้โทษนั้นเหมาะสมกับความผิดที่ได้กระทำ¹¹⁵

การสำรวจเพื่อการบำบัดและการมีส่วนร่วมของผู้ต้องขังหลังจากที่มีการรับตัวผู้ต้องขังเข้าสู่เรือนจำแล้ว จะต้องเริ่มด้วยการค้นหาบุคลิกภาพและความเป็นไปของชีวิตผู้ต้องขัง เพื่อให้การดำเนินชีวิตของผู้ต้องขังในการบังคับโทษต้องเป็นไปตามปกติธรรมดาให้มากที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้ การค้นหาดังกล่าวอาจจะเว้นได้โดยคำนึงถึงระยะเวลาของการบังคับโทษแล้วกรณีไม่เปิดช่องให้กระทำเช่นนั้นได้ ซึ่งเป็นกรณีที่มีอัตราโทษจำคุกไม่สูงมาก เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด โดยเน้นทฤษฎี Individualization of punishment โดยเขียนออกมาให้ชัดเจนเป็นรูปธรรมในรูปของแผนบังคับโทษจำคุกรายบุคคล

¹¹⁴ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976

มาตรา 2 ในการบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังสามารถที่จะดำเนินชีวิตอนาคตโดยปราศจากความผิดอาญาอย่างมีความรับผิดชอบในทางสังคม การบังคับโทษจำคุกต้องตอบสนองสาธารณะต่อการกระทำผิดในต่อไปด้วย

¹¹⁵ อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ. (2552). *ทฤษฎีอาญา*. น. 93-94.

3. การวางแผนบังคับโทษ¹¹⁶

แผนบังคับโทษ คือ การวางแผนบังคับโทษจำคุก (Planung des Vollzugs) หรือ Execution plan¹¹⁷ เจือปนพื้นฐานในการวางแผนบังคับโทษจะเป็นไปตามมาตรา 5 ถึงมาตรา 16 ในกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษ (Stravollzugsgesetz) ภายใต้หัวข้อ “การวางแผนบังคับโทษจำคุก” (Planung des Vollzugs) โดยข้อมูลที่น่ามาสร้างแผนบังคับโทษควรมาจากการสำรวจเพื่อการบำบัด (Behandlungsuntersuchung) การสำรวจนี้เป็นการค้นหาบุคลิกภาพและพฤติกรรมของผู้ต้องขังแต่ละราย ควรทำหลังจากการรับตัวผู้ต้องขังแล้วผู้อำนวยการทัณฑสถานเป็นผู้วางแผนบังคับโทษของผู้ต้องขังแต่ละรายจากผลการสำรวจเพื่อการบำบัด แผนบังคับโทษนี้เป็นแผนการเฉพาะบุคคลที่ระบุเรื่องภาระหน้าที่ของผู้ต้องขังและเรื่องการปรับตัวต่างๆ ซึ่งต้องระบุอย่างชัดเจนถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นกับผู้ต้องขังระหว่างการคุมขัง ขั้นตอนต่างๆ ในการบำบัดนั้นจะได้รับการพิจารณาโดยผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ด้วย เช่น การบำบัดจิตที่ไม่ปกติ (Vollzugsplan กับ Vollstreckungsplan เป็นแผนการบังคับโทษเช่นกัน แต่เนื้อความนั้นคนละเรื่องกัน Vollstreckungsplan จะระบุเรื่องอำนาจต่างๆ ของทัณฑสถานแต่ละแห่ง)

¹¹⁶ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976 มาตรา 7 แผนบังคับโทษ

(1) แผนบังคับโทษต้องกำหนดจากผลของการสำรวจเพื่อบำบัด (มาตรา 6)

(2) แผนบังคับโทษอย่างน้อยต้องระบุเกี่ยวกับมาตรการการบำบัดดังต่อไปนี้

1. การให้เข้าอยู่ในการบังคับโทษที่ปิดหรือในการบังคับโทษที่เปิด
2. การย้ายไปอยู่ในสถานบำบัดทางสังคม
3. การมอบตัวให้ไปอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม หรือให้ไปรับการบำบัดเป็นกลุ่ม
4. งานที่จะมอบให้ทำ ตลอดจนมาตรการของการฝึกอาชีพ หรือการศึกษาต่อเนื่อง
5. การเข้าร่วมในกิจกรรมของการศึกษาต่อเนื่อง
6. มาตรการการช่วยเหลือและมาตรการการบำบัดพิเศษ
7. การผ่อนปรนการบังคับโทษ
8. มาตรการที่จำเป็นสำหรับการเตรียมการปล่อยตัว

(3) แผนบังคับโทษต้องจัดให้สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้ต้องขังและผลของการสำรวจบุคลิกภาพส่วนบุคคล ในการนี้ในแผนบังคับโทษจะต้องกำหนดระยะเวลาที่คาดหมายเอาไว้ด้วย

(4) สำหรับผู้ต้องขังที่ถูกพิพากษาให้จำคุกมากกว่าสองปีในความคิดตามมาตรา 174 ถึงมาตรา 180 หรือมาตรา 182 แห่งประมวลกฎหมายอาญาจะต้องวินิจฉัยลงความเห็นเกี่ยวกับการย้ายเข้าไปอยู่ในสถานบำบัดทางสังคมหลังครบกำหนดหกเดือนด้วย

¹¹⁷ Günther Kaiser and Heinz Schöch. Op.cit. pp. 139-143.

การจัดทำแผนบังคับโทษจะต้องถูกกำหนดจากผลของการสำรวจเพื่อบำบัดและอย่างน้อยต้องมีการระบุเกี่ยวกับมาตรการบำบัดไว้ด้วย เช่น การเข้าร่วมในกิจกรรมของการศึกษา ต่อเนื่อง งานที่จะมอบให้ทำ มาตรการของการฝึกอาชีพ และมาตรการที่จำเป็นสำหรับการเตรียมการปล่อยตัว เป็นต้น โดยแผนบังคับโทษจะต้องจัดทำให้สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้ต้องขังและผลการสำรวจบุคลิกภาพส่วนบุคคล และจะต้องกำหนดระยะเวลาที่คาดหมายเอาไว้ด้วยโดยสถานะของผู้ต้องขังและสิทธิหน้าที่ของผู้ต้องขังนั้น ผู้ต้องขังต้องให้ความร่วมมือในการออกแบบในการดูแลผู้ต้องขังด้วย และปฏิบัติตามกฎต่างๆ ภายในเรือนจำด้วยความตั้งใจของผู้ต้องขังในเรื่องการออกแบบแผนบังคับโทษ ซึ่งได้รับการกระตุ้นและการสนับสนุนจากตัวผู้ต้องขัง โดยบทบัญญัติดังกล่าวมิใช่สิทธิในการมีส่วนร่วมแต่เป็นเหมือนข้อบังคับที่ควรต้องกระทำว่าผู้ต้องขังจะต้องให้ความร่วมมือในการนำเสนอความคิดเห็นในการดูแลผู้ต้องขังด้วย และต้องให้ความร่วมมือในการเพิ่มข้อบังคับในการดูแลด้วย¹¹⁸ แผนบังคับโทษจึงเกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของผู้ต้องขัง ซึ่งจะอธิบายถึงหน้าที่โดยเฉพาะของการบังคับโทษ มาตรการการลงโทษ การศึกษา การบำบัดทางสังคม และมาตรการบำบัดต่างๆ โดยอาจมีการปรับเปลี่ยนรายละเอียดต่างๆ ในแผนบังคับโทษได้หากพฤติกรรมของผู้ต้องขังมีการเปลี่ยนแปลงไป

แผนบังคับโทษจะต้องระบุว่าผู้ต้องขังคำพิพากษาคนใดจะถูกส่งตัวไปไว้ในเรือนจำแผนกใด การส่งตัวไปบังคับโทษที่อื่นให้กระทำได้เมื่อกรณีมีเหตุผลในการบำบัดหรือการคืนสู่สังคม¹¹⁹ อันถือว่าเป็นข้อยกเว้นที่ต้องปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามแผนบังคับโทษ แต่ก็ได้แสดงให้เห็นว่าแผนบังคับโทษมีความยืดหยุ่นกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงของผู้ต้องขังเพื่อจุดมุ่งหมายของการบังคับโทษและความพร้อมของผู้ต้องขัง โดยแผนบังคับโทษที่ใช้กับผู้ต้องขังจะถูกส่งไปทัณฑสถานหรือสถานฝึกอบรมของกรมราชทัณฑ์ไปยังผู้บังคับใช้กฎหมายอื่นที่สามารถตัดสินใจด้วยเหตุผลบำบัดและการฟื้นฟูผู้กระทำความผิด¹²⁰

แผนบังคับโทษต้องสอดคล้องกับพัฒนาการของผู้ต้องขังและผลสำรวจบุคลิกภาพของผู้ต้องขังแต่ละราย เพื่อการกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสม ตัวอย่าง กรณีผู้กระทำความผิดทางเพศที่ได้รับโทษมาแล้ว 2 ปี ขึ้นไปจะถูกพิจารณาให้ย้ายไปอยู่ในสถานบำบัดทางสังคม¹²¹

¹¹⁸ อภิชาติ ดำรงสันติสุข. เล่มเดิม. น. 90.

¹¹⁹ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976, มาตรา 6.

¹²⁰ อภิชาติ ดำรงสันติสุข. เล่มเดิม. น. 93.

¹²¹ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976, มาตรา 6 (2).

ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าผู้ต้องขังมีสิทธิตามกฎหมายที่จะมีส่วนร่วมในการสร้างแผนบังคับโทษ สิทธิที่ว่า คือ การแสดงความเห็นต่อทุกประเด็นในมาตรการการบำบัดต่อการวางแผนเรื่องระยะเวลา โดยเฉพาะการปรับแผนให้เข้ากับพัฒนาการของผู้ต้องขังในอนาคต ด้วยการที่ผู้ต้องขังมีสิทธินี้จะทำให้ได้มาตรการในการบำบัดที่ก่อให้เกิดพัฒนาการอย่างเหมาะสมตามหลักการปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับตัวนักโทษแต่ละคน (Individualization of Punishment)¹²²

4. การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง

การบังคับโทษจำคุกมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถที่จะดำเนินชีวิตในอนาคตได้โดยปราศจากความผิดอาญาและมีความรับผิดชอบต่อสังคม¹²³ เพื่อให้จุดมุ่งหมายของการบังคับโทษดังกล่าวบรรลุผลจึงต้องมีการกำหนดมาตรการที่ใช้ในการบำบัดผู้ต้องขัง ซึ่งต้องพิจารณาจากผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล ส่งผลให้มาตรการบำบัดต่างๆ จะต้องมีการจัดการที่แตกต่างกันออกไป การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังมีขึ้นเพื่อให้ผู้ต้องขังที่เข้ารับมาตรการบำบัดฟื้นฟูสามารถเกิดขึ้นได้ โดยแผนการบังคับโทษจะต้องระบุว่าผู้ต้องขังคำพิพากษาจะต้องถูกส่งตัวไปไว้ในเรือนจำแบบเปิดหรือแบบปิด ซึ่งจะต้องพิจารณาว่าผู้ต้องขังคำพิพากษานั้นควรจะต้องได้รับมาตรการบำบัดแบบใด¹²⁴

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีลักษณะการปกครองเป็นมลรัฐ หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังให้เข้าสู่เรือนจำจึงมีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละมลรัฐ แต่ก็ยังคงมีต้นแบบที่แต่ละมลรัฐนำมากำหนดเป็นหลักเกณฑ์สำหรับใช้ในการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน¹²⁵ การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังส่งผลถึงการกำหนดนโยบายของราชทัณฑ์ ซึ่งจะใช้ข้อมูลในส่วนนี้สำหรับการพิจารณาความต้องการในการบำบัดของผู้ต้องขังที่แตกต่างกันออกไป โดยฝ่ายยุติธรรมของมลรัฐจะเป็นผู้กำหนดเรือนจำที่มีเขตอำนาจและอำนาจบังคับโทษไว้ในแผนการบังคับโทษ¹²⁶

การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังจะมุ่งเน้นไปในเรื่องของมาตรการที่แตกต่างกันของเรือนจำ ซึ่งจะทำให้ความต้องการของผู้ต้องขังที่แตกต่างกันออกไปสามารถได้รับการบำบัดฟื้นฟูตามวิธีการ

¹²² อภิชาติ ดำรงสันติสุข. เล่มเดิม. น. 95.

¹²³ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976, มาตรา 2.

¹²⁴ Klaus Laubenthal. (2008). *Strafvollzug*. pp. 169-170.

¹²⁵ Günther Kaiser and Heinz Schöch. Op.cit. pp. 258-261.

¹²⁶ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976, มาตรา 152 (1).

ที่ได้กำหนดไว้ได้¹²⁷ วัตถุประสงค์ของการบังคับโทษจะไม่บรรลุผลสำเร็จได้เลยหากมิได้กำหนด เป็นเป้าหมายไว้ในการบริหารจัดการทั้งในองค์กรภายในและภายนอกที่เกี่ยวกับการบังคับโทษ ใน การนี้ก็หมายความว่าด้วยการบังคับโทษของประเทศเยอรมันได้มีการกำหนดถึงการบังคับโทษและ โครงสร้างของแต่ละเรือนจำ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เงื่อนไขของการสร้างเรือนจำ ขนาดของเรือนจำ และความต้องการบุคลากรที่มีความจำเป็นในเรือนจำ¹²⁸

นอกเหนือจากโครงสร้างของเรือนจำที่มีการจัดให้มีการรักษาความปลอดภัยที่แตกต่างกันออกไปแล้ว ยังมีความจำเป็นที่จะต้องจัดให้มีเรือนจำหรือแผนกที่มีความแตกต่างกันออกไป เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ต้องขังที่ได้กำหนดไว้เพื่อการบำบัดตามมาตรา 141 (1) แห่งกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976 ในเรื่องนี้เรือนจำจะต้องกำหนดมาตรการในการบังคับโทษที่มีความเหมาะสมกับการที่จะดูแลและ บำบัดผู้ต้องขังเป็นกลุ่ม¹²⁹ ด้วยเหตุต่างๆ เหล่านี้ การแยกเรือนจำและการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังจึง เป็นหลักการสำคัญของการบังคับโทษ ซึ่งจะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษได้ โดย ผู้ต้องขังสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้โดยปราศจากการกระทำคามผิดซ้ำอีก¹³⁰

เพื่อให้หลักการซึ่งเป็นต้นแบบดังกล่าวสามารถนำมาปฏิบัติได้จริง แต่ละมลรัฐจึงต้อง ตั้งศูนย์บังคับโทษรวมขึ้น¹³¹ อย่างไรก็ตาม การตั้งศูนย์สำหรับการบังคับโทษดังกล่าวก็มีใช้ บทบังคับ หากแต่เป็นดุลพินิจของแต่ละมลรัฐ บางมลรัฐก็นำมาบังคับใช้แล้ว เช่น มลรัฐ Rheinland-Pfalz และมลรัฐ Nordrhein-Westfalen เป็นต้น ซึ่งได้ร่วมกันรักษาความปลอดภัยในการบังคับโทษ ร่วมกัน สำหรับการบังคับโทษผู้ต้องขังที่มีระยะเวลาจำคุกนานและผู้ต้องขังที่เป็นผู้หญิงก็มีการตั้ง ศูนย์บังคับโทษรวมขึ้นแล้วเช่นเดียวกัน ในหลายมลรัฐ เช่น มลรัฐ Niedersachsen และมลรัฐ Schleswig - Holstein เป็นต้น ส่วนการบังคับโทษรวมสำหรับผู้ต้องขังหญิง เช่น มลรัฐ Hessen และ มลรัฐ Saarland เป็นต้น¹³²

¹²⁷ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976 มาตรา 141 (1) สำหรับการบังคับโทษจำคุกให้กำหนดสถานที่จำคุกในเรือนจำต่างๆ หรือแผนกต่างๆ ในที่ที่มีความ ต้องการต่างๆ ของผู้ต้องขังที่ได้กำหนดไว้เพื่อการบำบัด

¹²⁸ Günther Kaiser and Heinz Schöch. Loc.cit.

¹²⁹ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976, มาตรา 143 (2).

¹³⁰ Günther Kaiser and Heinz Schöch. Loc.cit.

¹³¹ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976 มาตรา 150 สำหรับเรือนจำบังคับโทษตามมาตรา 139 ถึงมาตรา 149 อาจเป็นการดำเนินการร่วมกันของมลรัฐ

¹³² Günther Kaiser and Heinz Schöch. Loc.cit.

หลังจากที่ได้มีการรับตัวผู้ต้องขังแล้วจะต้องเริ่มด้วยการค้นหาบุคลิกภาพและความเป็นไปของชีวิตของผู้ต้องขัง การค้นหาดังกล่าวอาจละเอียดได้เมื่อคำนึงถึงระยะเวลาของการบังคับโทษแล้วกรณีไม่เปิดช่องให้กระทำเช่นนั้นได้¹³³ หากผู้ต้องขังมีระยะเวลาในการรับโทษไม่นานก็ไม่จำเป็นต้องกระทำการตามที่ได้กำหนดไว้ เนื่องจากการให้ผู้ต้องขังดังกล่าวอยู่ปะปนกับผู้ต้องขังที่มีการกระทำความผิดซ้ำซากและมีระยะเวลาจำคุกนานอาจเกิดผลเสียหายต่อผู้ต้องขังได้ ซึ่งการกำหนดแผนบังคับโทษผู้ต้องขังจะต้องพิจารณาในเรื่องนี้ด้วย¹³⁴

ในการบังคับโทษจะมีการส่งตัวผู้ต้องขังไปยังเรือนจำต่างๆ โดยใช้หลักการพิจารณาเป็นรายบุคคล (Individualisierungsprinzip) และ หลักการ จำแนก ลักษณะ ผู้ต้อง ขัง (Klassifizierungsprinzip) กล่าวคือ การพิจารณาเป็นรายบุคคล เป็นการรับโทษให้มีความเหมาะสมกับรูปแบบหรือมาตรการบำบัดเพื่อให้ตรงกับบุคลิกลักษณะของผู้ต้องขังแต่ละบุคคล ส่วนหลักการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเป็นเรื่องของการกำหนดชั้นผู้ต้องขัง เพื่อที่จะส่งตัวผู้ต้องขังไปตามเรือนจำและตามแผนก การกำหนดชั้นของผู้ต้องขังนี้มุ่งเน้นที่จะให้การบำบัดฟื้นฟูแก่ผู้ต้องขัง เพื่อให้สามารถกลับมาใช้ชีวิตในสังคมได้ และเป็นการกำหนดผู้ต้องขังที่มีความต้องการมาตรการบำบัดฟื้นฟูที่มีลักษณะอย่างเดียวกันไว้ด้วยกัน การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังมีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้¹³⁵

1. เพศ
2. ผู้ต้องขังที่กระทำความผิดครั้งแรกกับผู้ต้องขังที่กระทำความผิดซ้ำซาก
3. ระยะเวลาในการรับโทษ
4. ความร้ายแรงทางด้านอาญาของผู้ต้องขัง
5. อายุ (ควรจำแนกผู้ต้องขังวัยหนุ่มอายุไม่เกิน 25 ปี และผู้ต้องขังอายุเกิน 60 ปีขึ้นไปออกจากผู้ต้องขังอื่น)

6. ที่อยู่หรือภูมิลาเนา

การแบ่งแยกข้างต้นจะพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการใช้มาตรการบำบัดแก้ไขแก่ผู้ต้องขังและการกำหนดสถานที่ที่มีความเหมาะสม

เมื่อมีการจำแนกลักษณะของผู้ต้องขังตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นแล้ว หากต่อมาพบว่ามาตรการที่ใช้ในการบำบัดหรือสถานที่ที่กำหนดไม่มีความเหมาะสม เรือนจำย่อมมีอำนาจในการใช้ดุลพินิจพิจารณาและดุลพินิจในการให้เหตุผลที่จะทำการเปลี่ยนแปลงมาตรการในการบำบัด

¹³³ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976 มาตรา 6 (1).

¹³⁴ Günther Kaiser and Heinz Schöch. Loc.cit.

¹³⁵ Klaus Laubenthal. Op.cit. pp. 172-173.

แก้ไขและสถานที่ให้มีความเหมาะสมกับผู้ต้องขังเหล่านั้นได้ โดยการส่งตัวผู้ต้องขังไปบังคับโทษที่อื่นจะกระทำได้อต่อเมื่อกรณีมีเหตุผลในการบำบัดหรือการคืนสู่สังคม¹³⁶และผู้ต้องขังอาจถูกย้ายที่คุมขังไปบังคับโทษในเรือนจำอื่นที่มีเขตอำนาจอันมิใช่เรือนจำที่กำหนดไว้เดิมในแผนบังคับโทษได้ หากการบำบัดผู้ต้องขังหรือการกลับสู่สังคมของเขาหลังการปล่อยตัวคาดหวังให้กระทำเช่นนั้น¹³⁷

นอกจากนี้แผนการบังคับโทษจะต้องระบุว่าผู้ต้องคำพิพากษาใดจะต้องถูกส่งตัวไปไว้ในเรือนจำหรือแผนกใด การส่งตัวไปบังคับโทษที่อื่นให้กระทำได้เมื่อกรณีมีเหตุผลในการบำบัดหรือการคืนสู่สังคม¹³⁸ โดยการส่งตัวผู้ต้องขังไปยังเรือนจำหรือแผนกใดจะใช้หลักเกณฑ์การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังออกเป็นหลายประเภทดังต่อไปนี้¹³⁹

ประเภทแรก คือ เรือนจำปิด โดยผู้ต้องขังต้องอยู่ในการบังคับโทษที่ปิดตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976 มาตรา 10 (2) ประกอบมาตรา 141 (2) ซึ่งเป็นเรือนจำที่มีความปลอดภัยสูง ผู้ต้องขังมีโทษจำคุกเป็นระยะเวลานานและมีความเสี่ยงเรื่องความปลอดภัยสูง อย่างไรก็ตาม เรือนจำประเภทนี้จะต้องคำนึงถึงผู้ต้องขังที่มีความอันตรายเป็นพิเศษ ซึ่งอาจจะมีระบบการป้องกันและรักษาความปลอดภัยหลายชั้น

ประเภทที่สอง คือ เรือนจำแบบเปิด ซึ่งเป็นเรือนจำที่ไม่มีหรือมีมาตรการป้องกันการหลบหนีน้อยที่สุด โดยผู้ต้องขังที่ให้ความยินยอมอาจถูกส่งตัวไปอยู่ในเรือนจำหรือแผนกการบังคับโทษที่เปิดได้เมื่อขอเรียกร้องพิเศษของการบังคับโทษที่เปิดเป็นการเหมาะสมสำหรับเขาและไม่ใช่ที่เกรงว่าเขาจะหลบหนีหรือจะใช้โอกาสของการบังคับโทษเปิดไปกระทำความผิดอาญา¹⁴⁰ ลักษณะสำคัญของเรือนจำประเภทนี้ก็คือ การไม่ใช่เครื่องพันธนาการทางร่างกายแก่ผู้ต้องขัง โดยมิจุดประสงค์เพื่อหลีกเลี่ยงปัจจัยที่ทำให้ผู้ต้องขังเกิดความกดดันทั้งทางจิตใจและทางสังคม ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดความเสียหายได้

¹³⁶ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976, มาตรา 152 (2).

¹³⁷ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976, มาตรา 8 (1).

¹³⁸ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976, มาตรา 152 (2).

¹³⁹ Klaus Laubenthal. Op.cit. pp. 36-37.

¹⁴⁰ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976, มาตรา 10 (1) ประกอบมาตรา 141 (2).

ประเภทที่สาม คือ เรือนจำกึ่งเปิดกึ่งปิด เป็นเรือนจำที่มีลักษณะที่อยู่กึ่งกลางระหว่างเรือนจำแบบเปิดกับเรือนจำแบบปิด ซึ่งมีไว้เพื่อให้ผู้ต้องขังสำหรับการบังคับโทษแบบเปิดอยู่ แต่ส่วนหนึ่งจะไม่มีมาตรการป้องกันความปลอดภัย

5. การให้การศึกษา การศึกษาเพิ่มเติม และการฝึกอาชีพ

การศึกษาต่อและการฝึกอบรมถือเป็นหัวใจสำคัญของมาตรการในการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังให้สามารถกลับคืนเข้าสู่สังคม ทำให้เกิดความเป็นไปได้ในการที่ผู้ต้องขังจะกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้เช่นเดียวกับคนอื่นทั่วไปโดยปราศจากการกระทำความผิดอาญาและมีความรับผิดชอบต่อสังคม¹⁴¹ โดยการศึกษาต่อและการฝึกอบรมได้บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976 ลักษณะที่ห้า มาตรา 37 – มาตรา 52¹⁴²

กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษของประเทศเยอรมนีได้บัญญัติถึงมาตรการต่างๆ ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังไว้หลายมาตรการ โดยมีได้กล่าวถึงแต่เฉพาะมาตรการในการฝึกอาชีพเท่านั้น (berufliche Bildung) หากแต่ได้ให้ความสำคัญกับมาตรการในการให้การศึกษาและการศึกษาเพิ่มเติมแก่ผู้ต้องขังเป็นอันดับแรกโดยผู้ต้องขังที่มีความสามารถจะต้องได้รับโอกาสในการฝึกวิชาชีพ ฝึกวิชาชีพเพิ่มเติม หรือมีส่วนร่วมในมาตรการฝึกวิชาชีพหรือฝึกวิชาชีพเพิ่มเติม¹⁴³ แต่ในกรณีที่ไม้อาจมอบหมายให้ผู้ต้องขังดำเนินการตามมาตรการดังกล่าวได้ก็จะต้องมีการมอบหมายงานอื่นให้ผู้ต้องขังดำเนินการแทน¹⁴⁴

นิยามของคำว่า “การศึกษา” และ “การศึกษาเพิ่มเติม” แม้จะมีได้มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนแต่ก็มีความหมายอย่างกว้างขวางครอบคลุมถึงการศึกษาในระดับต่างๆ ได้แก่

1. การศึกษาขั้นพื้นฐานที่จะได้รับประกาศนียบัตร
2. การศึกษาเพิ่มเติม
3. การศึกษาในลักษณะอื่นที่มุ่งตรงด้านวิชาชีพ โดยเฉพาะ
4. หลักสูตรระยะสั้นที่ได้รับประกาศนียบัตร

¹⁴¹ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976, มาตรา 2 และมาตรา 3.

¹⁴² Günther Kaiser and Heinz Schöch. Op.cit. p. 179.

¹⁴³ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976, มาตรา 37 (3).

¹⁴⁴ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976, มาตรา 37 (4).

5. การศึกษาระดับอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัย¹⁴⁵

อย่างไรก็ตาม การศึกษาและการศึกษาเพิ่มเติมมิได้หมายความว่ารวมถึงการศึกษาทางไกลที่ไม่ได้รับประกาศนียบัตรทางด้านวิชาชีพ

ในปัจจุบันผู้ต้องขังมีความต้องการที่จะได้รับการศึกษาทั้งทางด้านวิชาการและการฝึกอาชีพเพิ่มมากขึ้น โดยปี ค.ศ. 2003 เรือนจำในมลรัฐบาเยิร์นพบว่าผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ที่จบการศึกษา จำนวนร้อยละ 56 ส่วนผู้ต้องขังวัยหนุ่มมีเพียงร้อยละ 35¹⁴⁶ แสดงให้เห็นว่าการไม่ได้รับการศึกษาเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ดังนั้น การศึกษาจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้ผู้ต้องขังสามารถกลับเข้าสู่สังคมได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเรื่องของความต้องการที่จะกลับไปศึกษาต่อในสิ่งที่ผู้ต้องขังได้ศึกษามาก่อนที่จะได้รับโทษจำคุก ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญมากสำหรับผู้ต้องขังวัยหนุ่ม เนื่องจากความสำคัญของการศึกษาส่งผลให้ผู้ต้องขังเข้าร่วมในหลักสูตรต่างๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษามากยิ่งขึ้น และมีผู้สำเร็จการศึกษาที่ได้รับประกาศนียบัตรมากยิ่งขึ้น ในปัจจุบันมิได้มีการปิดกั้นโอกาสในการศึกษาของผู้ต้องขัง แต่เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมภายนอกเรือนจำได้ภายหลังการปลดปล่อยโดยผ่านมาตรการทางการศึกษา เพื่อให้ผู้ต้องขังมีความมานะพยายามและไม่คิดว่าตนเองไม่มีความพร้อมหรือความสามารถ มาตรการทางการศึกษาจึงต้องเป็นส่วนหนึ่งของการบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังแต่ละบุคคล¹⁴⁷

กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษของเยอรมนี¹⁴⁸ ถือว่าการใช้มาตรการทางการศึกษาแก่ผู้ต้องขังมีความสำคัญเทียบเท่ากับมาตรการทางการทำงาน โดยผู้ต้องขังจะต้องได้รับการศึกษาตามที่กฎหมายบัญญัติให้โอกาสไว้ ไม่ว่าจะเป็นการฝึกอาชีพหรือการเข้าร่วมในการศึกษาอื่น

ในปี ค.ศ. 2007 มลรัฐบาเยิร์นได้เปิดให้มีการเรียนการสอน จำนวน 581 ที่นั่ง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการเรียนการสอนทางด้านการศึกษาฝึกอาชีพ เช่น การก่อสร้าง ช่างไฟฟ้า ช่างสี เป็นต้น นอกจากนี้ ทางเรือนจำก็ยังมีเปิดการเรียนการสอน เช่น การตัดเย็บเสื้อผ้า เป็นต้น¹⁴⁹

มาตรการในการให้การศึกษาและการศึกษาเพิ่มเติมแก่ผู้ต้องขังนี้ต้องเป็นไปตามหลักว่าด้วยความต้องการและความรับผิดชอบของผู้ต้องขัง (Grundsatz der Freiwilligkeit und

¹⁴⁵ OLG Frankfurt NStZ 1983, 381 m. Anm. Retthaus: beibildungsmabiger, personlicher und vollzuglicher Eignung.

¹⁴⁶ รายงานของกระทรวงยุติธรรม มลรัฐบาเยิร์น ปี ค.ศ. 2007. น. 23.

¹⁴⁷ Klaus Laubenthal. Op.cit. p. 243.

¹⁴⁸ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976, มาตรา 37 มาตรา 38.

¹⁴⁹ Klaus Laubenthal. Op.cit. p. 244.

Selbstverantwortlichkeit) โดยจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้ต้องขังและผู้ต้องขังอาจเพิกถอนความยินยอมดังกล่าวได้หากมีเหตุอันสมควร¹⁵⁰

มาตรการในการให้การศึกษาและการศึกษาเพิ่มเติมแก่ผู้ต้องขังตามกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976 มาตรา 37 (3) ได้มีการอธิบายเพิ่มเติมไว้ในกฎหมายว่าด้วยการศึกษา (Berufsbildungsgesetz(BBiG)) กล่าวคือ การฝึกอาชีพตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษา (Berufsbildungsgesetz(BBiG)) ได้มีการกำหนดระยะเวลาในการฝึกอาชีพไว้ 2-3 ปี และสามารถดำเนินการต่อไปได้ภายหลังจากที่ผู้ต้องขังได้รับการปล่อยตัวแล้ว โดยระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา หลักสูตรที่มีความสำคัญมากที่สุดคือหลักสูตรที่ใช้ระยะเวลา 12-14 เดือน และหลักสูตรที่สั้นกว่านั้นตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม (Sozialgesetz III)¹⁵¹

การศึกษาและการศึกษาต่อรวมไปถึงการเข้าร่วมในชั้นเรียนตามมาตรา 38 (2) แห่งกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976 ซึ่งต้องกระทำในระหว่างเวลาทำงาน โดยเงื่อนไขในการพิจารณาผู้ต้องขังให้เข้ารับการศึกษจะต้องพิจารณาจากความสามารถและต้องได้รับความยินยอมจากผู้ต้องขัง ส่วนผู้ต้องขังมีสิทธิเรียกร้องที่จะได้รับการพิจารณาโดยการใช้ดุลพินิจที่ไม่บกพร่อง

สำหรับผู้ต้องขังที่มีความสามารถที่ยังไม่จบชั้นมัธยม (Hauptschule) ต้องมีการจัดให้มีการศึกษาในวิชาที่จะนำไปสู่การจบการศึกษาชั้นดังกล่าว หรือการศึกษาในวิชาของโรงเรียนพิเศษ (Sonderschule) ที่เทียบได้กับการศึกษาดังกล่าวและในการฝึกอาชีพจะต้องมีการเรียนการสอนวิชาชีพ¹⁵² การศึกษาที่กฎหมายกำหนดจึงแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทด้วยกัน

1. การศึกษาสายสามัญ
2. โรงเรียนฝึกอาชีพหรืออาชีวศึกษา

ส่วนการศึกษาที่นอกเหนือจากนี้ กฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้ แต่ในทางปฏิบัติก็อาจจะมีหมายถึงการเรียนการสอนในโรงเรียนเตรียมความพร้อมในการฝึกวิชาชีพ

นอกจากนี้ ผู้ต้องขังที่มีความเหมาะสมอาจมีโอกาสดำเนินการเรียนในสถาบันการศึกษาที่อยู่ภายนอกเรือนจำในระดับที่สูงขึ้นได้¹⁵³

¹⁵⁰ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976, มาตรา 41 (2).

¹⁵¹ Günther Kaiser and Heinz Schöch. Op.cit. pp. 186-187.

¹⁵² กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976, มาตรา 38 (1).

¹⁵³ Klaus Laubenthal. Op.cit. pp. 246-247.

มาตรการทางด้านการศึกษายังรวมถึงการศึกษาในระดับอุดมศึกษาด้วย (Hochschulstudium) ผู้ต้องขังจะได้รับอนุญาตให้เข้าฟังการบรรยายได้ นอกจากนี้ ยังมีการจัดกลุ่มผู้ต้องขังเพื่อจัดให้มีการศึกษาทางไกล (Fernstudien) ซึ่งมีการเปิดสอนหลายหลักสูตร เช่น ในมหาวิทยาลัย Fernuniversitat Hagen โดยการศึกษาทางไกลจะมุ่งเน้นการติดต่อสื่อสารกับอาจารย์เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งจะเปิดโอกาสให้อาจารย์ได้มีการแก้ไขและให้ความเห็นในงานที่ส่งไป ในกรณีนี้ต้องมีการจัดสถานที่เรียนให้มีความเหมาะสม มีอุปกรณ์ในการติดต่อสื่อสารเพื่อรองรับการเข้าถึงข้อมูล (Elektronische Datenverarbeitung (EDV)) ห้องสมุด และเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญมากพออยู่แล้ว

นอกจากนี้ ผู้ต้องขังต้องได้รับอนุญาตให้เลิกทำงาน ฝึกวิชาชีพ หรืออบรมอาชีพเพิ่มเติมนอกเรือนจำได้อย่างอิสระ เมื่อสิ่งดังกล่าวอยู่ในกรอบของแผนบังคับโทษที่ตอบสนองจุดมุ่งหมายเพื่อให้มีความสามารถทำ ถือ หรือยึดเป็นอาชีพหลังการปล่อยตัว และไม่ขัดต่อเหตุผลพิเศษของการบังคับโทษ¹⁵⁴ โดยจะเป็นการออกไปนอกเรือนจำเป็นประจำเพื่อทำงานภายใต้การควบคุมดูแลของเจ้าหน้าที่บังคับโทษ (การออกไปทำงานภายนอก) หรือโดยปราศจากการควบคุมดูแลของเจ้าหน้าที่บังคับโทษ (การออกไปอย่างเสรี) หรือเป็นการออกไปนอกเรือนจำสำหรับเวลากลางวันที่กำหนดไว้โดยอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของเจ้าหน้าที่บังคับโทษ (การนำตัวออกไปจากเรือนจำ) หรือโดยปราศจากการควบคุมดูแลของเจ้าหน้าที่บังคับโทษ (การให้ออกไปนอกเรือนจำ)¹⁵⁵

ส่วนการศึกษารูปแบบอื่นที่มีได้กล่าวไว้ ผู้ต้องขังต้องได้รับโอกาสในการหาความรู้ การศึกษาทางไกล การศึกษาและกิจกรรมเสริมศึกษา และการใช้ห้องสมุดในเวลาว่างได้¹⁵⁶

การใช้มาตรการบำบัดแก้ไขผู้ต้องขังโดยการใช้มาตรการด้านการศึกษาและการฝึกอาชีพ เรือนจำจะต้องจัดให้มีสถานที่ฝึกอาชีพที่มีความเหมาะสม โดยสถานที่ดังกล่าวจะต้องมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับสถานที่ที่อยู่ภายนอกเรือนจำให้มากที่สุด มีความปลอดภัยในการทำงาน และอาจอนุญาตให้ผู้ต้องขังฝึกอาชีพในสถานที่ของผู้ประกอบการเอกชนก็ได้¹⁵⁷

¹⁵⁴ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976, มาตรา 39 (1).

¹⁵⁵ Klaus Laubenthal. Op.cit. p. 248.

¹⁵⁶ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976, มาตรา 67.

¹⁵⁷ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976, มาตรา 149.

การฝึกอาชีพ (Die Berufsausbildung) จะกล่าวถึงเรื่องของความรู้ในอาชีพนั้นๆ เพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้ต้องขังสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งที่เกิดขึ้น และพยายามช่วยให้ผู้ต้องขังมีศักยภาพในการประกอบอาชีพนั้นๆ เพิ่มมากขึ้น

ในกรณีที่ผู้ต้องขังจะได้รับโอกาสในการฝึกวิชาชีพ ฝึกวิชาชีพเพิ่มเติม หรือมีส่วนร่วมในมาตรการฝึกวิชาชีพหรือฝึกวิชาชีพเพิ่มเติม จะต้องเป็นผู้ต้องขังที่มีความสามารถ¹⁵⁸ โดยการพิจารณาถึงความสามารถของผู้ต้องขังนั้นอาจแบ่งออกได้เป็น 3 ประการด้วยกันดังต่อไปนี้¹⁵⁹

ประการแรก คือ ความสามารถส่วนตัวของผู้ต้องขัง (personlichenEignune) เช่น ความพร้อมความสามารถทางด้านร่างกาย สมอง และความเหมาะสมของบุคลิกของผู้ต้องขังแต่ละคน สำหรับการประกอบอาชีพนั้นๆ

ประการที่สอง คือ ความสามารถทางด้านความชำนาญที่เหมาะสมกับอาชีพ (fachlicheEignune) เพื่อให้ผู้ต้องขังจะได้ศึกษาจนจบหลักสูตร

ประการที่สาม คือ ความสามารถในการบังคับโทษ (vollzuglichenEignune) ซึ่งต้องพิจารณาว่าผู้ต้องขังแต่ละรายมีความสามารถที่จะฝึกอาชีพนั้นๆ ได้หรือไม่ โดยเจ้าหน้าที่เรือนจำจะเป็นผู้พิจารณาจากลักษณะของการคุมขังผู้ต้องขังแต่ละบุคคลว่าจะสามารถฝึกอาชีพนั้นๆ ได้หรือไม่

การพิจารณาเรื่องความสามารถตามที่บัญญัติไว้ในมาตราดังกล่าวจะต้องใช้ดุลพินิจในการพิจารณา ซึ่งเป็นดุลพินิจที่อยู่ภายในกรอบตามที่กฎหมายกำหนดไว้

การเข้าร่วมในมาตรการฝึกวิชาชีพ การฝึกวิชาชีพเพิ่มเติม หรือการมีส่วนร่วมในมาตรการฝึกวิชาชีพหรือฝึกวิชาชีพเพิ่มเติมต้องกระทำโดยความยินยอมของผู้ต้องขัง¹⁶⁰ ซึ่งความยินยอมในการเข้าร่วมหลักสูตรดังกล่าวของผู้ต้องขังจะต้องเป็นการให้ความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษร และจะต้องเก็บไว้ในแฟ้มประวัติของผู้ต้องขัง หากไม่มีเหตุอันสมควรผู้ต้องขังจะเพิกถอนความยินยอมดังกล่าวไม่ได้ เนื่องจากเมื่อผู้ต้องขังได้ให้ความยินยอมในการเข้าร่วมมาตรการดังกล่าวแล้วก็จะมีการกำหนดแผนงาน การเตรียมความพร้อมของเจ้าหน้าที่ ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องมีค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น¹⁶¹

¹⁵⁸ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976, มาตรา 37 (3).

¹⁵⁹ Klaus Laubenthal. Op.cit. pp. 244-245.

¹⁶⁰ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976, มาตรา 41 (2).

¹⁶¹ Klaus Laubenthal. Op.cit. p. 245-246.

เมื่อผู้ต้องขังได้ผ่านการพิจารณาด้านความสามารถและได้ให้ความยินยอมในการเข้าร่วมในมาตรการฝึกวิชาชีพ การฝึกวิชาชีพเพิ่มเติม หรือการมีส่วนร่วมในมาตรการฝึกวิชาชีพหรือฝึกวิชาชีพเพิ่มเติมแล้ว มาตรการการให้การศึกษาแก่ผู้ต้องขังจึงจะเกิดขึ้นซึ่งจะต้องกระทำระหว่างเวลาการทำงาน¹⁶² โดยมาตรการการให้การศึกษาบางอย่างอาจจะอยู่ในการควบคุมดูแลของเรือนจำเอง ซึ่งจะเป็นไปตามแนวปฏิบัติของแต่ละเรือนจำ หรืออาจจะจัดให้มีขึ้นในสถานที่สำหรับการฝึกอาชีพนั้นๆ โดยเฉพาะ ซึ่งเป็นการศึกษาพิเศษตามมาตรา 77 แห่งกฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม (SGB III)¹⁶³

การฝึกอาชีพระยะสั้น (Kurzfristige berufliche Förderungsmaßnahmen) ใช้ระยะเวลาประมาณ 3-8 เดือน และจะได้รับประกาศนียบัตรเมื่อจบหลักสูตร เช่น ช่างซ่อมแซมอาคาร

สำหรับการเรียนการสอนในลักษณะอื่น เช่น การฝึกในโรงเรียน รวมถึงการเข้าร่วมอบรมในหลักสูตรต่างๆ เช่น การเรียนภาษาต่างประเทศ การเรียนดนตรี และโปรแกรมพิเศษ การศึกษาทางไกลให้แก่ผู้ต้องขัง¹⁶⁴

มาตรการด้านการให้ศึกษาดังกล่าวข้างต้นจะต้องจัดให้มีขึ้นในระหว่างเวลาทำงาน¹⁶⁵ โดยการจัดชั้นเรียนให้แก่ผู้ต้องขังและไม่ต้องทำงาน ส่วนการศึกษาอย่างอื่นนอกเหนือจากนี้ผู้ต้องขังจะต้องกระทำในเวลาว่างเท่านั้น¹⁶⁶

นอกจากนี้ ได้มีคำพิพากษาในประเด็นเกี่ยวกับการศึกษาและการศึกษาเพิ่มเติมว่า เจ้าหน้าที่เรือนจำมีอำนาจในการใช้ดุลพินิจคัดเลือกผู้ต้องขังที่มีความเหมาะสมให้เข้ามาร่วมกระบวนการบำบัดฟื้นฟูโดยการให้มาตรการด้านการศึกษาและการศึกษาเพิ่มเติมตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 37 (3) แห่งกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976 และจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังสามารถเข้ารับการศึกษาที่เหมาะสมกับตนเอง แต่หากมีผู้ต้องขังที่มีความเหมาะสมที่จะเข้าเรียนได้หลายคน เจ้าหน้าที่ก็มีดุลพินิจที่จะพิจารณาให้ผู้ต้องขังคนใดได้เข้าเรียน

¹⁶² กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976, มาตรา 38 (2).

¹⁶³ Klaus Laubenthal. Op.cit. p. 246.

¹⁶⁴ Günther Kaiser and Heinz Schöch. Op.cit. p.187.

¹⁶⁵ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976, มาตรา 38 (2).

¹⁶⁶ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976, มาตรา 67.

6. การใช้เวลาว่าง

การดำเนินชีวิตของผู้ต้องขังในเรือนจำก็จำเป็นต้องมีการใช้ชีวิตส่วนตัวในช่วงเวลาว่างของผู้ต้องขังเช่นเดียวกับการใช้ชีวิตตามปกติของบุคคลอื่นทั่วไป หากแต่จะมีความแตกต่างที่ตรงที่มีข้อจำกัดหรือข้อห้ามบางประการ

ในปัจจุบันการจัดกิจกรรมสันทนาการมีความจำเป็นมากสำหรับการบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังเนื่องจากการใช้เวลาว่างถือเป็นการเรียนรู้สังคมจากการทำงานกิจกรรมต่างๆ โดยทำให้ผู้ต้องขังรู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ การรักษาเวลา และการได้รับข้อมูลข่าวสารภายนอกเรือนจำ อันจะทำให้ผู้ต้องขังสามารถพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเองได้แม้จะต้องอยู่ภายในเรือนจำก็ตาม¹⁶⁷

เรือนจำควรจัดให้มีกิจกรรมต่างๆ อย่างหลากหลายเพื่อให้ผู้ต้องขังได้ใช้เวลาว่างภายหลังจากที่ได้เข้าร่วมในมาตรการด้านการให้การศึกษาและการฝึกอาชีพ โดยกฎหมายกำหนดให้ผู้ต้องขังต้องได้รับโอกาสทำกิจกรรมในเวลาว่าง ต้องได้รับโอกาสในการแสวงหาความรู้ตลอดถึงการศึกษา การศึกษาทางไกล การศึกษาและกิจกรรมเสริมศึกษา การสมาคมเป็นกลุ่มในเวลาว่าง การสนทนากลุ่ม รวมตลอดถึงการร่วมในกิจกรรมกีฬาและการใช้ห้องสมุด¹⁶⁸ ซึ่งเป็นการบัญญัติถึงหลักการพื้นฐานที่ผู้ต้องขังมีสิทธิได้ทำกิจกรรมที่ตนเองมีความสนใจในเวลาว่าง โดยผู้ต้องขังมีสิทธิที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ และมีอิสระในการตัดสินใจว่าจะเข้าร่วมในกิจกรรมใดซึ่งทางเรือนจำจะเป็นผู้กำหนดและจัดกิจกรรมต่างๆ ไว้ให้ อย่างไรก็ตาม แม้ผู้ต้องขังจะมีสิทธิเข้าร่วมในกิจกรรมที่ตนเองชื่นชอบและสนใจ แต่ผู้ต้องขังก็ไม่มีสิทธิที่จะเรียกร้องให้ทางเรือนจำจัดกิจกรรมอื่นนอกเหนือจากกิจกรรมที่มี เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองได้ เรือนจำจึงควรจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายนอกเหนือไปจากการจัดให้มีการสัมมนาอบรมเรื่องการศึกษาและการศึกษาเพิ่มเติม เช่น การเล่นเกมกีฬา การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้ต้องขังด้วยกัน เป็นต้น¹⁶⁹

เรือนจำต้องจัดให้ผู้ต้องขังต้องได้รับโอกาสทำกิจกรรมในเวลาว่าง¹⁷⁰ เป็นการให้สิทธิผู้ต้องขังในการที่จะทำกิจกรรมในเวลาว่างตามความต้องการของแต่ละบุคคล โดยได้รับโอกาสในการหาความรู้ การเล่นเกมกีฬา การศึกษาทางไกล การศึกษาและกิจกรรมเสริมศึกษา การสมาคมเป็น

¹⁶⁷ Klaus Laubenthal. Op.cit. pp. 356-357.

¹⁶⁸ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976, มาตรา 67.

¹⁶⁹ Günther Kaiser and Heinz Schöch. Op.cit. p. 202.

¹⁷⁰ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976, มาตรา 67.

กลุ่มในเวลาว่าง การสนทนากลุ่ม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกีฬาและการใช้ห้องสมุด เรือนจำแต่ละแห่งสามารถจัดกิจกรรมดังกล่าวให้แก่ผู้ต้องขังได้โดยไม่ต้องจัดกิจกรรมให้ครบทุกอย่างตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่อาจจะเลือกเฉพาะกิจกรรมบางอย่างก็ได้ เช่น มลรัฐ Niedersachsen มีข้อกำหนดให้ผู้ต้องขังใช้เวลาว่างไปในการออกกำลังกาย¹⁷¹

อย่างไรก็ตาม การให้โอกาสผู้ต้องขังได้ทำกิจกรรมในเวลาว่างในสิ่งที่ตนเองมีความสนใจ ซึ่งหมายความรวมถึงการสนทนากลุ่มเพื่อเสริมการศึกษา ย่อมมีความแตกต่างจากสิทธิของผู้ต้องขังที่จะได้รับการศึกษาและการศึกษาเพิ่มเติมตามมาตรา 37 (3) แห่งกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976 เนื่องจากกิจกรรมเสริมการศึกษาตามมาตรา 67 นี้เป็นมาตรการเสริมที่จะช่วยให้ผู้ต้องขังสามารถดำรงชีพได้ด้วยการประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองภายหลังการปลดปล่อยซึ่งเป็นมาตรการที่ดำเนินการขึ้นในเวลาว่างของผู้ต้องขังที่มีนอกเหนือจากการศึกษาและการศึกษาเพิ่มเติมซึ่งจะต้องกระทำในระหว่างเวลาการทำงาน¹⁷²

นอกจากนี้ ผู้ต้องขังยังมีสิทธิที่จะครอบครองสิ่งของสำหรับทำกิจกรรมส่วนตัว โดยผู้ต้องขังอาจได้รับอนุญาตให้มีหนังสือในจำนวนที่เหมาะสมและสิ่งของอื่นที่ใช้สำหรับการเรียนเพิ่มเติมหรือทำกิจกรรมส่วนตัวไว้ในความครอบครอง¹⁷³ อย่างไรก็ตาม การอนุญาตให้ผู้ต้องขังมีสิ่งของสำหรับการใช้ในกิจกรรมส่วนตัวนี้กฎหมายมิได้บัญญัติไว้เฉพาะเจาะจงว่าต้องเป็นสิ่งใดบ้างแต่ให้เป็นไปตามความเหมาะสมของผู้ต้องขังแต่ละบุคคลเป็นรายๆ ไป โดยจะต้องพิจารณาถึงขนาดห้องขังของผู้ต้องขังด้วย สิ่งของที่ผู้ต้องขังมีไว้ในความครอบครองนี้จะต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ของการศึกษาหรือใช้ทำกิจกรรมในเวลาว่างเท่านั้น ในทางตรงกันข้าม หากเป็นสิ่งของที่ทำให้การดำรงชีวิตตามปกติของผู้ต้องขังเป็นไปอย่างสะดวกสบายมากขึ้น การพิจารณาอนุญาตก็จะต้องเป็นไปตามข้อกำหนดเกี่ยวกับการจัดห้องขัง¹⁷⁴

ผู้ต้องขังอาจได้รับอนุญาตให้มีหนังสือหรือสิ่งของอย่างอื่นที่ใช้สำหรับการเรียนเพิ่มเติมหรือทำกิจกรรมส่วนตัวไว้ในความครอบครอง เว้นแต่การมีหรือใช้สิ่งของดังกล่าวจะเป็นการผิดกฎหมาย หรือทำให้จุดมุ่งหมายของการบังคับโทษ หรือความปลอดภัยหรือความสงบ

¹⁷¹ Klaus Laubenthal. Op.cit. p. 357.

¹⁷² กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976, มาตรา 38 (2).

¹⁷³ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976, มาตรา 70 (1).

¹⁷⁴ Klaus Laubenthal. Op.cit. pp. 361-362.

เรียบร้อยของเรือนจำตกอยู่ในอันตราย ผู้ต้องขังอาจได้รับอนุญาตให้ครอบครองหนังสือแต่ก็อาจถูกจำกัดจำนวนหนังสือที่อยู่ในความครอบครองของตนได้ เรือนจำในหลายประเทศจะอนุญาตให้ผู้ต้องขังครอบครองสิ่งของเพื่อใช้ในการทำกิจกรรมส่วนตัวได้ ส่วนการปฏิเสธไม่อนุญาตให้ผู้ต้องขังครอบครองสิ่งของจะต้องเป็นเหตุผลที่มีความจำเป็นอย่างแท้จริง สำหรับเรือนจำที่มีการรักษาความปลอดภัยอย่างเข้มงวดอาจมีเหตุผลในการไม่อนุญาตให้ผู้ต้องขังครอบครองสิ่งของบางอย่างโดยการพิจารณาว่าสิ่งของนั้นจะก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้ต้องขังอื่นหรือไม่ แม้ว่าผู้ต้องขังที่ครอบครองสิ่งของดังกล่าวจะมีได้มีเจตนาทำอันตรายแก่ผู้ต้องขังอื่นก็ตาม¹⁷⁵

สิ่งของที่ไม่อนุญาตให้ผู้ต้องขังมีไว้ในครอบครองก็คือสิ่งของที่มีไว้ในครอบครองหรือใช้แล้วเป็นการผิดกฎหมายหรือทำให้จู่โจมหมายของการบังคับโทษหรือความปลอดภัยหรือความสงบเรียบร้อยของเรือนจำตกอยู่ในอันตราย¹⁷⁶ การปฏิเสธมิให้ผู้ต้องขังมีสิ่งของบางอย่างไว้ในความครอบครองจะต้องแสดงเหตุผลอย่างชัดเจนว่าการครอบครองสิ่งของนั้นจะก่อให้เกิดอันตรายที่จะมีผลต่อการกลับสู่สังคมของผู้ต้องขังอย่างไร ซึ่งจะต้องพิจารณาจากผู้ต้องขังเป็นรายๆ ไป โดยผู้ต้องขังคนหนึ่งอาจจะมีสิ่งของอย่างใดอย่างหนึ่งไว้ในความครอบครองได้ ในขณะที่ผู้ต้องขังอีกคนหนึ่งไม่อาจครอบครองสิ่งของอย่างเดียวกันนั้นได้ หรืออาจจะเป็นกรณีที่มีการครอบครองหรือการใช้สิ่งของอาจเป็นการกระทำผิดกฎหมายซึ่งจะต้องได้รับโทษ มาเป็นแนวทางในการพิจารณาอนุญาต¹⁷⁷

ศาลรัฐธรรมนูญสูงสุดแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเห็นว่า¹⁷⁸ คำสั่งไม่อนุญาตให้ผู้ต้องขังมีสิ่งของไว้ในความครอบครองอันเนื่องมาจากจะเป็นอันตรายต่อความปลอดภัยหรือความสงบเรียบร้อยของเรือนจำจะต้องมีเหตุผลที่สอดคล้องกับกฎหมายพื้นฐานของสหพันธ์ (Grundgesetz) หากสิ่งของนั้นจะทำให้เกิดอันตรายต่อผู้ต้องขังด้วยกันก็จะไม่อนุญาตให้ครอบครองโดยเด็ดขาด นอกจากนี้ เรือนจำจะต้องจัดให้มีมาตรการคุมเข้มที่จะใช้ในการตรวจสอบว่ามีสิ่งของใดที่จะก่อให้เกิดอันตรายต่อความปลอดภัยหรือความสงบเรียบร้อยของเรือนจำหรือไม่¹⁷⁹

¹⁷⁵ Günther Kaiser and Heinz Schöch. Op.cit. p. 200.

¹⁷⁶ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976, มาตรา 70 (2).

¹⁷⁷ Klaus Laubenthal. Op.cit. p. 362.

¹⁷⁸ BVerfG, ZfStrVo 1994,S.369 f.; BVerfG, NStZ-RR 1996, S. 252; BVerfG, NStZ-RR 2002, S. 128, BVerfG, NGW 2003, S. 2447

¹⁷⁹ Klaus Laubenthal. Op.cit. pp. 362-363.

แนวคำพิพากษาของศาลแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีที่วินิจฉัยว่าสิ่งของใดเป็นอันตรายต่อความปลอดภัยหรือความสงบเรียบร้อยของเรือนจำ เช่น เครื่องพิมพ์ดีดไฟฟ้า ลำโพง หูฟัง เครื่องเล่นซีดี เครื่องบันทึกภาพ ส่วนการใช้คอมพิวเตอร์จะต้องคำนึงว่ามีการจัดหาสถานที่สำหรับการใช้คอมพิวเตอร์ไว้โดยเฉพาะเพื่อให้ผู้ต้องขังทุกคนสามารถใช้งานได้หรือไม่ แต่ถ้าเป็นการใช้คอมพิวเตอร์ส่วนตัวก็จะไม่ได้รับอนุญาต เพราะถือว่าเป็นสิ่งของที่มีอันตรายต่อความสงบเรียบร้อย ส่วนคอมพิวเตอร์แบบพกพา (note book) แม้ผู้ต้องขังจะนำมาใช้ประโยชน์ในการศึกษา แต่ก็ถือเป็นสิ่งของที่ต้องห้ามเช่นเดียวกัน ส่วนเอกสารที่ให้สาระความรู้ต่างๆ เช่น โรเคดส์ กฎหมาย เป็นต้น เป็นสิ่งของที่อนุญาตให้ผู้ต้องขังมีไว้ในครอบครองได้ อย่างไรก็ตาม เรือนจำจะต้องพึงระลึกถึงความเท่าเทียมกันระหว่างผู้ต้องขังในการที่จะพิจารณาอนุญาตให้ผู้ต้องขังคนใดสามารถครอบครองสิ่งของอย่างใดได้ ซึ่งเป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา 3 วรรคหนึ่ง แห่งกฎหมายพื้นฐานของสหพันธ์ (Grundgesetz)¹⁸⁰

นอกจากนี้ คำสั่งอนุญาตให้ผู้ต้องขังสามารถครอบครองสิ่งของสำหรับการทำกิจกรรมส่วนตัวอาจถูกเพิกถอนได้ในภายหลังหากพบว่ากรณีมีสิ่งของไว้ในครอบครองหรือการใช้สิ่งของดังกล่าวจะเป็นการผิดกฎหมาย หรือทำให้จุกมุ่นหมายของการบังคับโทษ หรือความปลอดภัยหรือความสงบเรียบร้อยของเรือนจำตกอยู่ในอันตราย การเพิกถอนคำสั่งอนุญาตดังกล่าวจะต้องอยู่ภายใต้หลักความเชื่อโดยสุจริตของผู้ต้องขังด้วย ซึ่งเป็นไปตามมาตรา 2 วรรคหนึ่ง แห่งกฎหมายพื้นฐานของสหพันธ์ (Grundgesetz)

¹⁸⁰ Klaus Laubenthal. Op.cit. pp. 363-364.

บทที่ 4

วิเคราะห์เปรียบเทียบการบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ในประเทศไทยกับต่างประเทศ

กระบวนการยุติธรรมชั้นบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่มจำเป็นต้องได้รับทราบข้อเท็จจริงทั้งที่เกี่ยวกับตัวผู้ต้องขังและการกระทำความผิดของผู้ต้องขัง อัน ได้แก่ ประวัติภูมิหลัง วิธีการดำรงชีวิต ประวัติการศึกษา การประกอบอาชีพ ความประพฤติ ทัศนคติ ค่านิยม ความสนใจ และความถนัด รวมถึงสาเหตุของการกระทำความผิด ลักษณะการกระทำความผิด ความร้ายแรงของการกระทำความผิด การตระหนักรู้และการพยายามชดเชยความเสียหายที่เกิดจากการกระทำความผิดของตน เป็นต้น โดยการดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงดังกล่าวจะต้องกระทำตั้งแต่ในชั้นเริ่มแรกที่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้เข้าสู่กระบวนการบังคับโทษผ่านการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความละเอียดครบถ้วนและเป็นข้อมูลที่มีความสำคัญเพื่อนำไปใช้ประกอบการพิจารณาลงโทษโดยการกำหนดมาตรการบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังวัยหนุ่มอย่างเหมาะสมต่อไป

4.1 การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังในประเทศไทยเปรียบเทียบกับสหราชอาณาจักรและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

การดำเนินการบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังมีกรมราชทัณฑ์เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบหลักในการกำหนดมาตรการต่างๆ มาเพื่อใช้ปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ซึ่งจะต้องเป็นมาตรการที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้ต้องขังเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มิใช่เป็นการกีดกันผู้ต้องขังให้ออกจากสังคม เนื่องจากการได้รับโทษโดยการจำกัดเสรีภาพนี้ย่อมทำให้ผู้ต้องขังตกอยู่ในสถานะที่ถูกตัดออกจากการติดต่อและการมีปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอก การดำเนินการต่างๆ แก่ผู้ต้องขังจึงควรคำนึงถึงผู้ต้องขังเป็นสำคัญ

กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษของประเทศไทยได้มีการบัญญัติไว้เป็นพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 และกฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ซึ่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 เป็นกฎหมายที่กำหนดถึงหลักการกว้างๆ ในเรื่องของการบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังโดยทั่วไป ได้แก่ การรับตัวผู้ต้องขัง การแยกและย้ายผู้ต้องขัง การทำงาน การศึกษาอบรม การอนามัย การปล่อยและพักการลงโทษ และอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานเรือนจำ สำหรับใช้ในการบังคับโทษผู้ต้องขัง อัน ได้แก่

นักโทษเด็ดขาด ซึ่งหมายถึงบุคคลที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลให้ลงโทษจำคุกและถูกขังไว้ตามหมายจำคุกภายหลังคำพิพากษาถึงที่สุดนั้น คนต้องขัง และคนฝาก และได้มีการบัญญัติไว้ในกฎหมายลำดับรองซึ่งมีลักษณะเป็นกฎหมายของฝ่ายบริหาร ได้แก่ กฎกระทรวง ประกาศกระทรวง หรือแม้แต่ข้อบังคับของกรมราชทัณฑ์ แต่เนื่องจากกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุกเป็นกฎหมายที่มีเนื้อหาสาระที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลโดยแท้ การกำหนดหลักเกณฑ์การปฏิบัติ ตลอดจนสิทธิและหน้าที่ของผู้ต้องขังจึงควรมีการบัญญัติเป็นกฎหมายที่ผ่านการพิจารณาและกลั่นกรองจากฝ่ายนิติบัญญัติก่อนที่จะมีการประกาศใช้บังคับกับประชาชนทั่วไป อันเป็นไปตามหลักการแบ่งแยกอำนาจในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งฝ่ายนิติบัญญัติจะทำหน้าที่เป็นผู้พิจารณาและบัญญัติกฎหมาย ส่วนฝ่ายบริหารจะทำหน้าที่เป็นผู้บังคับใช้กฎหมาย โดยฝ่ายบริหารจะมีอำนาจในการบัญญัติกฎหมายก็ต่อเมื่อมีกรณีขณที่กฎหมายให้อำนาจไว้เท่านั้น¹

การดำเนินการบังคับโทษผู้ต้องขังซึ่งเป็นขั้นตอนภายหลังจากที่ศาลมีคำพิพากษาแล้ว ต้องมีการกำหนดรายละเอียดไว้อย่างเป็นขั้นตอนและมีความชัดเจนแน่นอนเพียงพอที่เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์จะสามารถปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้องและเป็นที่ยอมรับของสังคมทั้งทางราชทัณฑ์ ผู้ต้องขัง ญาติ และสังคมภายนอกเรือนจำ การบัญญัติกฎหมายที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล โดยเฉพาะกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษที่มีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นสิทธิและเสรีภาพในร่างกาย สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพ สิทธิและเสรีภาพในการศึกษา รวมทั้งเสรีภาพในการเดินทางและการเลือกถิ่นที่อยู่ จึงควรบัญญัติเป็นกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติ ซึ่งมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดหรือบุคคลใดเป็นการเฉพาะเจาะจง ทั้งจะต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย โดยให้อำนาจฝ่ายบริหารสามารถออกกฎหมายลำดับรองได้ในกรณีที่ต้องมีการกำหนดรายละเอียดปลีกย่อยเท่านั้น

ในปัจจุบันการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังมีวัตถุประสงค์และรูปแบบเป็นการแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitation Model) กล่าวคือ เป็นวิธีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล โดยพิจารณาศึกษาพื้นฐานการดำเนินชีวิต ลักษณะพฤติกรรมของผู้ต้องขัง เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขบำบัดรักษาให้ตรงกับสาเหตุที่แท้จริงของผู้ต้องขัง มีขอบเขตแห่งการฟื้นฟูและพัฒนาบุคลิกภาพของผู้ต้องขัง โดยให้ความสำคัญกับการแก้ไขผู้ต้องขังทั้งสภาพร่างกาย จิตใจ ความรู้ อาชีพ และศีลธรรมของผู้ต้องขัง เพื่อให้ผู้ต้องขังมีความสามารถที่จะปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ จึงควรให้ความสำคัญกับ

¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 184.

² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 29.

กระบวนการต่างๆ ที่ผู้ต้องขังจะต้องประสบพบเจอตั้งแต่กระบวนการแรกจับตัวผู้ต้องขัง การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง จนถึงขั้นตอนสุดท้ายของการปลดปล่อยผู้ต้องขังกลับสู่สังคม

เพื่อให้การดำเนินการบังคับโทษผู้ต้องขังสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษโดยการคืนคนดีกลับสู่สังคม การบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังจึงจำเป็นต้องมีข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดและการกระทำความผิดให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อเป็นแนวทางให้ศาลนำไปใช้ในการวิเคราะห์และกำหนดโทษให้มีความเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละบุคคล แต่เนื่องจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยต้องประสบกับปัญหาหลายประการซึ่งส่งผลกระทบต่อกระบวนการดำเนินการบังคับโทษที่มุ่งเน้นถึงการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ประการแรกก็คือ หน้าที่ในการค้นหาและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้กระทำความผิดและการกระทำความผิดจะต้องเริ่มจากพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นขั้นตอนต้นทางของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งมีกฎหมายบัญญัติให้ทำการรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดที่มีความเกี่ยวข้องกับคดีที่ถูกกล่าวหา เพื่อให้รู้ถึงข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันจะนำไปสู่ตัวผู้กระทำความผิด และพิสูจน์ให้เห็นถึงความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา³ บทบัญญัติดังกล่าวมีเจตนารมณ์ให้พนักงานสอบสวนผู้ทำหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญาต้องดำเนินการสอบสวนด้วยความละเอียด รอบคอบ และเป็นธรรม โดยการแสวงหาพยานหลักฐานทั้งในทางที่เป็นคุณแก่ผู้ต้องหา ซึ่งรวมถึงพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับเหตุบรรเทาโทษของผู้ต้องหาด้วย และพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหาไปด้วยพร้อมๆ กัน แต่ในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนมักจะทำหน้าที่ของตนเองไปในทางที่จะชี้ชัดว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดจริง โดยการรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของผู้ต้องหาและมุ่งที่จะพิสูจน์ให้เห็นว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดเพื่อที่จะฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลเท่านั้น โดยไม่ให้ความสำคัญกับการแสวงหาพยานหลักฐานที่เป็นคุณแก่ผู้ต้องหา เช่น ประวัติภูมิหลัง การเลี้ยงดู ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว และการศึกษา เป็นต้น ส่งผลให้ข้อเท็จจริงต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ในการกำหนดโทษที่จะลงแก่จำเลยมีโอกาสเข้ามาสู่สำนวนการสอบสวนได้น้อยลง ทำให้ศาลไม่มีโอกาสได้รับรู้ถึงข้อมูลดังกล่าว เนื่องจากพนักงานสอบสวนให้ความสำคัญไปที่การแสวงหาพยานหลักฐานมาเพื่อสนับสนุนความผิดตามฟ้องเท่านั้น โดยละเลยไม่สอบสวนในประเด็นเพื่อให้ทราบถึงความเป็นมาแห่งชีวิต และความประพฤตินั้นเป็นอาชญาของผู้ต้องหาตามที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจพนักงานสอบสวนไว้⁴

³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 131.

⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 138.

ประการที่สอง การที่สำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวน ไม่มีข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับผู้กระทำความผิดอย่างครบถ้วน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับประวัติภูมิหลัง ความประพฤติ นิสัยส่วนตัว และบุคลิกลักษณะของผู้กระทำความผิด ย่อมมีผลต่อการใช้ดุลพินิจตั้งคดีของพนักงานอัยการ เมื่อปรากฏว่าสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนขาดความสมบูรณ์ชัดเจน พนักงานอัยการย่อมมีอำนาจสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติม หรือส่งพยานใดมาให้ทำการซักถามได้⁵ แต่ในทางปฏิบัติพนักงานอัยการจะไม่สั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมตามที่มิกฎหมายให้อำนาจไว้ พนักงานอัยการจึงได้รับทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดอย่างจำกัดและไม่รอบด้าน ส่งผลกระทบต่อการใช้ดุลพินิจถ่วงดุลการพิจารณาในการพิจารณาสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องผู้กระทำความผิดต่อศาล ประกอบกับการดำเนินคดีอาญาในในประเทศไทยยังไม่เปิดโอกาสให้พนักงานอัยการมีบทบาทในการกำหนดโทษจำเลย ซึ่งต่างจากประเทศเยอรมันที่พนักงานอัยการสามารถเสนอความเห็นต่อศาลว่าจำเลยสมควรได้รับโทษอย่างไร

ประการสุดท้าย เมื่อข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดและการกระทำความผิดทั้งลักษณะการกระทำความผิด มูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิด และวิธีการกระทำความผิด ไม่มีปรากฏอยู่ในสำนวนการสอบสวนจึงไม่อาจปรากฏผู้ศาลได้ ย่อมส่งผลกระทบต่อพิจารณาโทษที่ประสงค์จะลงแก่ตัวจำเลย เนื่องจากศาลจำเป็นต้องใช้ข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ดังกล่าวมาประกอบการพิจารณาในการกำหนดโทษที่มีความเหมาะสมกับตัวจำเลยมากที่สุด เพื่อเป็นการส่งเสริมการฟื้นฟู การปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิด และให้ผู้กระทำความผิดพร้อมที่จะกลับคืนสู่สังคมอย่างไม่มีปัญหาตามหลักการปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับนักโทษแต่ละคน (Individualisation des peines)⁶ โดยศาลจะเป็นผู้มีบทบาทในการกำหนดโทษและระยะเวลาการลงโทษให้เหมาะสมกับจำเลย โดยการพิจารณาถึงความหนักเบาของความผิดที่จำเลยได้กระทำ เหตุบรรเทาโทษต่างๆ และลักษณะส่วนตัวของจำเลย ซึ่งเป็นขั้นตอนที่เกิดขึ้นก่อนที่จำเลยจะถูกส่งตัวไปรับการลงโทษอันเป็นขั้นตอนภายในความรับผิดชอบของกรมราชทัณฑ์ต่อไป

เมื่อการรวบรวมข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ ของจำเลยมีความบกพร่องมาในขั้นตอนต่างๆ ตั้งแต่ในขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ย่อมเป็นภาระหนักที่ทางราชทัณฑ์ซึ่งเป็นปลายทางของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะต้องดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ ของผู้ต้องขัง ซึ่งเป็นข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการ

⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 143.

⁶ ปกป้อง ศรีสนิท. (2550, มิถุนายน). “การปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับนักโทษแต่ละคน.”

พิจารณากำหนดแนวทางหรือมาตรการบำบัดแก้ไขแก่ผู้ต้องขัง เนื่องจากผู้ต้องขังแต่ละรายจะมีความต้องการ ความสนใจ และการตอบสนองต่อมาตรการบำบัดที่แตกต่างกันออกไป จึงจำเป็นที่ทางราชทัณฑ์จะต้องกำหนดมาตรการที่มีความเหมาะสมให้กับผู้ต้องขังแต่ละบุคคล โดยผู้ต้องขังที่ได้กระทำความผิดอย่างเดียวกันไม่จำเป็นต้องได้รับการปฏิบัติที่เหมือนกัน หากแต่ต้องเป็นการปฏิบัติที่เหมาะสม ถูกต้องตรงตามความต้องการ ความสนใจ และเพียงพอที่ผู้ต้องขังจะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ซึ่งจะส่งผลให้การบังคับโทษจำคุกสามารถใช้มาตรการบำบัดฟื้นฟูพฤติกรรม และทัศนคติได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความเหมาะสม ทำให้ผู้ต้องขังได้รับการแก้ไขจนมีพฤติกรรม ทัศนคติ ความรู้ ความสามารถ ตลอดจนทักษะในด้านต่างๆ ที่ดีขึ้น และมีความพร้อมที่จะกลับคืนสู่สังคมต่อไป

สำหรับขั้นตอนของทางราชทัณฑ์ที่จะให้ได้มาซึ่งข้อมูลต่างๆ ของผู้ต้องขังจะต้องดำเนินการตั้งแต่แรกเริ่มที่ผู้ต้องขังเข้าสู่เรือนจำหรือทัณฑสถานเพื่อที่จะให้ได้ข้อมูลต่างๆ อย่างครบถ้วนและรวดเร็ว โดยมีขั้นตอนที่สำคัญ คือ “การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง” ซึ่งเป็นขั้นตอนของการค้นหา รวบรวม ศึกษาและวิจัยประวัติเรื่องราวต่างๆ ของผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนตัวต่างๆ ของผู้ต้องขัง เช่น ประวัติภูมิหลัง การศึกษา สภาพครอบครัว ประวัติทางสังคม สภาพจิตใจ ทัศนคติ ความเชื่อทางศาสนา ความรู้ ความสามารถ ความถนัด ความสนใจทางสันตนาการและการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ รวมถึงการศึกษาพฤติกรรมและสาเหตุของการกระทำความผิด⁷ เพื่อที่จะนำไปใช้ในการวางแผนการปฏิบัติที่เหมาะสมกับผู้ต้องขัง โดยการจัดรูปแบบประเภทของกิจกรรมต่างๆ ให้สอดคล้องเหมาะสมกับความต้องการ ความเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ และพฤติกรรมของผู้ต้องขังแต่ละราย

เมื่อผู้ต้องขังถูกส่งตัวมาถึงเรือนจำ ในทางปฏิบัติจะมีการจัดแยกประเภทผู้ต้องขังออกเป็นประเภทต่างๆ แล้วนำไปแยกขังไม่ให้ปะปนกัน หรือที่เรียกว่า การแยกขัง ซึ่งเป็นกระบวนการแรกของการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง โดยเป็นการแยกแดนผู้ต้องขังเป็นแดนๆ แยกประเภทเรือนจำและทัณฑสถานอย่างหยาบๆ โดยพิจารณาจากประเภทของคดีและลักษณะของการกระทำความผิด ซึ่งกระทำเพื่อประโยชน์ในการควบคุม เช่น ทัณฑสถานวัยหนุ่ม ทัณฑสถานหญิง เป็นต้น⁸ เพื่อป้องกันมิให้มีการถ่ายทอดพฤติกรรมทางอาชญากร การแลกเปลี่ยนทัศนคติและความรู้สึนึกคิดในทางอาชญากรจากผู้ต้องขังซึ่งมีสันดานเป็นผู้ร้ายไปสู่ผู้ต้องขังที่พอจะแก้ไขได้ และเพื่อความสะดวกในการอบรมและฝึกวิชาชีพ ตลอดจนการรักษาความสงบเรียบร้อยในเรือนจำ การป้องกันการก่อความวุ่นวายและการหลบหนีของผู้ต้องขัง

⁷ อัจฉริยา ชูตินันท์. (2555). *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา*. น. 196.

⁸ แหล่งเดิม. น. 197.

ประเทศไทยมิได้มีบทบัญญัติกำหนดการจัดประเภทของผู้ต้องขังไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 แต่ได้มีการกำหนดไว้ในกฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ข้อ 40 ได้กำหนดถึงการแบ่งประเภทของผู้ต้องขังไว้ 7 ประเภท ซึ่งรวมถึงผู้ต้องขังที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี และต้องโทษเป็นครั้งแรก การจัดประเภทของผู้ต้องขังออกเป็น 7 ประเภทดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อการแยกผู้ต้องขังที่มีความแตกต่างทางด้านอายุ เพศ พฤติกรรม และลักษณะของการกระทำความผิดออกจากกัน เพื่อประโยชน์ในการให้การบำบัดแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมและทัศนคติ การควบคุม และการรักษาความปลอดภัยให้เป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพ โดยจะได้มีการนำตัวผู้ต้องขังแต่ละประเภทไปควบคุมไว้ในสถานที่ที่แตกต่างกัน

จากการศึกษาพบว่าราชทัณฑ์มีผู้ต้องขังที่อยู่ในความรับผิดชอบเป็นจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปี ซึ่งเกินกว่าที่เรือนจำหรือทัณฑสถานจะให้การรองรับได้ จึงมิได้มีการดำเนินการจัดประเภทของผู้ต้องขังอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะการจัดประเภทของผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี และกระทำความผิดเป็นครั้งแรก ซึ่งต้องมีการแยกการคุมขังไว้ที่ทัณฑสถานวัยหนุ่มต่างหากจากผู้ต้องขังประเภทอื่นๆ แต่ในทางปฏิบัติมักจะมีการย้ายผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ ผู้ต้องขังที่เป็นโรคจิต ผู้ต้องขังคดียาเสพติด หรือผู้ต้องขังที่มีความประพฤติที่ยากต่อการควบคุมหรือการบำบัดแก้ไขมาคุมขังไว้ที่ทัณฑสถานวัยหนุ่มด้วย ส่งผลให้การกำหนดมาตรการสำหรับการใช้ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังวัยหนุ่มและการควบคุมดูแลทำได้ยากมากยิ่งขึ้น

การแยกขังตามมาตรฐานสากลนั้นถือว่าผู้ต้องขังต่างประเภทกันพึงถูกจำคุกในสถานจำคุกแยกจากกันโดยคำนึงถึงเพศ อายุ ประวัติการกระทำความผิด เหตุผลในการต้องโทษ และความจำเป็นในการปรับปรุงแก้ไข โดยผู้ต้องขังที่เป็นเยาวชนจะต้องแยกออกจากผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่⁹ เพื่อเป็นการป้องกันการถ่ายทอดความคิดและลักษณะการกระทำความผิดจากผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ไปสู่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มซึ่งเป็นผู้ต้องขังที่สามารถแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมได้โดยง่าย การแยกขังของกรมราชทัณฑ์นั้นสามารถดำเนินการได้หลายแนวทางโดยการจัดเรือนจำหรือทัณฑสถานให้เป็นเอกเทศ เช่น ทัณฑสถานวัยหนุ่ม การแยกขังโดยจัดแบ่งสถานที่ของเรือนจำและทัณฑสถานออกเป็นสัดส่วน มีสิ่งกีดกันหรือขอบเขตอันแน่นอน เพื่อจัดแยกผู้ต้องขังแต่ละประเภทไว้ในส่วนต่างๆ ที่ได้จัดแบ่งไว้แล้ว การแยกขังผู้ต้องขังซึ่งไม่น่าจะขังรวมอยู่ ณ ที่เดียวกัน โดยเหตุผลทางความปลอดภัยในการควบคุมหรือมีเหตุผลพิเศษอย่างอื่นก็ให้แยกไปรวมไว้ในประเภทอื่นหรือสถานที่อื่นที่เหมาะสมเป็นกรณีไป และการแยกผู้ต้องขังหลายคนในคดีเดียวกันออกต่างหากมิให้ปะปน

⁹ มาตรฐานขั้นต่ำด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ ข้อ 8.

กัน¹⁰ แต่ในทางปฏิบัติราชทัณฑ์ต้องประสบกับปัญหาจำนวนผู้ต้องขังที่มีปริมาณเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็วจนทำให้อาคารสถานที่ที่ใช้ในการคุมขังไม่เพียงพอกับจำนวนผู้ต้องขัง จึงทำให้ไม่สามารถดำเนินการแยกขังให้เป็นไปตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ได้ ส่งผลให้ผู้ต้องขังต่างประเภทกันต้องมาอยู่รวมกันตั้งแต่ในชั้นแรกที่เข้าสู่กระบวนการบังคับโทษในเรือนจำ ซึ่งต่างจากประเทศอังกฤษและประเทศเยอรมันที่มีกฎหมายบัญญัติขั้นตอนและกระบวนการต่างๆ ในการบังคับโทษผู้ต้องขังไว้อย่างชัดเจน โดยขั้นตอนการรับตัวผู้ต้องขังจะกระทำโดยมีผู้ต้องขังอื่นอยู่ร่วมด้วยไม่ได้ เนื่องจากสถานการณ์ในระยะแรกของการคุมขังเป็นสภาวะที่ยากลำบาก กระบวนการแรกรับโทษของผู้ต้องขังจึงไม่มีการนำเสนอหรือแนะนำผู้ต้องขังอื่นๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมรับรู้กระบวนการด้วย แต่ในประเทศไทยมักจะมีการกระทำร่วมกับผู้ต้องขังอื่นซึ่งอาจทำให้ผู้ต้องขังใหม่มีสภาพจิตใจที่ย่ำแย่ ส่งผลให้การแก้ไขฟื้นฟูโดยการได้รับความร่วมมือจากผู้ต้องขังไม่อาจสำเร็จได้ การแยกขังในประเทศไทยจึงไม่เป็นไปตามมาตรฐานสากล ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่จะใช้ในการกำหนดมาตรการสำหรับการปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมและทัศนคติของผู้ต้องขังต่อไป

ภายหลังจากกระบวนการแยกขังซึ่งเป็นขั้นตอนแรกของการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังทางราชทัณฑ์ย่อมจะต้องดำเนินการในเรื่องที่สำคัญและจำเป็นที่เรือนจำและทัณฑสถานทุกแห่งจะต้องดำเนินการอย่างจริงจังนั่นก็คือ การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ซึ่งเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้การบริหารงานด้านต่างๆ มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สามารถให้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังแต่ละคนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่งจะทำให้ผู้ต้องขังได้รับการอบรมแก้ไขและพัฒนาจิตใจ รวมทั้งมีวิชาความรู้สามารถนำไปประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษได้ โดยการค้นคว้า รวบรวม ศึกษาและวิจัยประวัติ เรื่องราวต่างๆ ของผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล ได้แก่ ประวัติภูมิหลัง การศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ สภาพครอบครัว สภาพจิตใจ ทัศนคติ ความสนใจในด้านต่างๆ รวมถึงสาเหตุของการกระทำความผิดของผู้ต้องขังด้วยแล้วจึงนำข้อมูลต่างๆ ที่ได้มาใช้ในการพิจารณากำหนดแผนการปฏิบัติที่มีความเหมาะสมกับผู้ต้องขังเป็นรายบุคคลต่อไป

การได้รับทราบข้อมูลที่แท้จริงจากการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้กระทำความผิดและลักษณะการกระทำความผิดของผู้ต้องขังแต่ละบุคคล นอกจากจะนำมาใช้ในการวางแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นรายบุคคลแล้วยังนำมาใช้ในการแยกประเภทผู้ต้องขังที่มีภูมิหลัง การศึกษา ความสนใจ และความถนัดที่คล้ายคลึงกันให้อยู่ในกลุ่มเดียวกัน ซึ่งจะช่วยให้ทางราชทัณฑ์สามารถกำหนดมาตรการบำบัดฟื้นฟูทั้งการให้การศึกษาและการฝึกอาชีพที่มีความเหมาะสมกับผู้ต้องขังกลุ่มนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี โดยการกำหนดวิธีการ ระยะเวลา และการจัด

¹⁰ กฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ข้อ 41-ข้อ 43.

เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถมาให้คำแนะนำและคอยควบคุมดูแลให้การดำเนินการเป็นไปอย่างเหมาะสม ซึ่งจะทำให้ผู้ต้องขังเกิดแรงจูงใจในการศึกษาเล่าเรียนและการฝึกอาชีพ เนื่องจากมีผู้ต้องขังที่มีพื้นฐานความสนใจ และความถนัดที่ใกล้เคียงกันคอยให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจกันในการเข้ารับการอบรมและการศึกษา เมื่อการกำหนดมาตรการบำบัดแก้ไขเป็นไปตามความสนใจ ความถนัด และความเหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละรายแล้วย่อมจะได้รับความร่วมมือจากผู้ต้องขังเป็นอย่างดี เนื่องจากผู้ต้องขังจะไม่รู้สึกว่าคุณถูกบังคับให้ต้องกระทำ หากแต่จะเล็งเห็นถึงประโยชน์ที่ได้จากกิจกรรมต่างๆ ที่ทางราชทัณฑ์จัดมาให้ จึงส่งผลให้ผู้ต้องขังมีความรู้สึกและทัศนคติที่ดีขึ้น ไม่มีความรู้สึกต่อต้านและความขัดแย้งระหว่างผู้ต้องขังด้วยกัน เพราะผู้ต้องขังจะถูกแบ่งให้อยู่ในกลุ่มของผู้ต้องขังที่มีพื้นฐานความสนใจและความคิดเห็นที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งเป็นผลดีแก่การบริหารงานและการปกครองควบคุมผู้ต้องขังตลอดจนช่วยลดความเสี่ยงในการหลบหนีและการก่อจลาจลของผู้ต้องขัง

การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเป็นขั้นตอนที่สำคัญเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลและพฤติกรรมต่างๆ อันเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดและการกระทำความผิด ซึ่งเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการนำมาวิเคราะห์และกำหนดแนวทางปฏิบัติที่มีความเหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละบุคคล มาตรฐานสากลได้ให้ความสำคัญกับการแยกประเภทผู้ต้องขัง โดยการแยกผู้ต้องขังที่มีประวัติอาชญากรรมและความประพฤติที่ไม่ดีซึ่งอาจชักนำผู้ต้องขังอื่นไปในทางที่เลวร้ายออกจากผู้ต้องขังอื่นทั่วไป เพื่อประโยชน์ในการจัดมาตรการบำบัดฟื้นฟูให้แก่ผู้ต้องขัง¹¹ โดยการจัดมาตรการฝึกอบรมและบำบัดแก้ไขผู้ต้องขังจะต้องอาศัยข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการ ความสนใจ และความสามารถของผู้ต้องขังแต่ละคนมาทำการพิจารณา¹² เพื่อที่จะให้ผู้ต้องขังแต่ละคนให้ความร่วมมือและเข้าร่วมกิจกรรมและมาตรการต่างๆ ที่ตรงกับความสนใจและความสามารถของตนได้เป็นอย่างดี แต่การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังในประเทศไทยไม่มีการบัญญัติหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ซึ่งเป็นกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษของไทย ส่งผลให้การดำเนินการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเป็นไปอย่างไร้ทิศทาง ไม่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของบุคคลใด คงมีแต่เพียงแนวทางปฏิบัติภายในราชทัณฑ์เท่านั้นซึ่งมิได้มีสถานะเป็นกฎหมายแต่อย่างใด แต่เนื่องจากการบังคับโทษทางอาญาดำเนินการด้วยการจำกัดเสรีภาพของบุคคลย่อมเป็นการดำเนินการที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งได้รับการรับรองและคุ้มครองตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ การดำเนินการบังคับโทษอย่างใดๆ ที่จะกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลจึงควรที่จะมีการบัญญัติเป็นกฎหมาย กำหนดอำนาจหน้าที่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ

¹¹ มาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ ข้อ 67.

¹² มาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ ข้อ 69.

หลักเกณฑ์และวิธีการต่างๆ เพื่อให้ประชาชนทุกคนรวมทั้งผู้ต้องขังสามารถที่จะรับรู้ได้ล่วงหน้า โดยการตราเป็นพระราชบัญญัติกำหนดรายละเอียดและขั้นตอนต่างๆ อย่างชัดเจน มิใช่ให้เป็นอำนาจของทางราชทัณฑ์ที่จะกำหนดแนวทางปฏิบัติในการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อใช้เป็นแนวทางให้เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์นำมาปฏิบัติกับผู้ต้องขัง เมื่อเป็นเพียงแค่แนวทางปฏิบัติภายในมิใช่กฎหมายจึงอาจทำให้เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์เลือกที่จะดำเนินการหรือไม่ก็ได้ ผู้ต้องขังจึงไม่มีหลักประกันว่าตนจะได้รับการปฏิบัติเช่นใด ส่งผลให้การดำเนินการในขั้นตอนของการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพและไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ต้องขัง ต่างจากในประเทศอังกฤษและประเทศเยอรมันที่มีการบัญญัติหลักเกณฑ์และวิธีการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังไว้ในกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษเพื่อเป็นหลักประกันในการบังคับโทษให้แก่ผู้ต้องขัง

นอกจากปัญหาการไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังแล้ว ประเทศไทยยังต้องประสบกับปัญหาผู้ต้องขังล้นคุก โดยประเทศไทยมีจำนวนผู้ต้องขังเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้มีเรือนจำหรือทัณฑสถานไม่เพียงพอที่จะรองรับผู้ต้องขัง ส่งผลให้ผู้ต้องขังต่างประเภทกันถูกนำมาควบคุมตัวไว้ในสถานที่เดียวกัน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนและถ่ายทอดความคิด ทักษะคิด และรูปแบบการกระทำความผิดจากผู้ต้องขังที่มีสันดานชั่วร้ายไปสู่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้ ประกอบกับราชทัณฑ์มีจำนวนเจ้าหน้าที่น้อยมากเมื่อเทียบกับปริมาณของผู้ต้องขัง ส่งผลให้ไม่สามารถดำเนินการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังได้อย่างทั่วถึงทุกคน อีกทั้งเจ้าหน้าที่บางคนยังขาดความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน ไม่ดูแลเอาใจใส่ผู้ต้องขัง ตลอดจนไม่ยอมรับและเห็นคุณค่าของการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง โดยเห็นว่าผู้ต้องขังเป็นคนชั่วร้าย คือด้านแก้ไขไม่ได้ และเชื่อว่าไม่สามารถฟื้นฟูแก้ไขเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ต้องขังได้ด้วยเหตุผลต่างๆ เหล่านี้ย่อมส่งผลให้ไม่สามารถดำเนินการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังได้อย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึงทุกคน ทำให้ทางราชทัณฑ์ซึ่งเป็นปลายทางของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไม่มีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้กระทำความผิดและการกระทำความผิดของผู้ต้องขังมาใช้ในการพิจารณากำหนดมาตรการบำบัดหรือกิจกรรมบำบัดต่างๆ ให้แก่ผู้ต้องขังได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การกำหนดแผนบังคับโทษจำคุกรายบุคคลซึ่งจำเป็นต้องใช้ข้อมูลและพฤติกรรมต่างๆ ของผู้ต้องขังมาทำการวิเคราะห์และพิจารณาหามาตรการบำบัดและระยะเวลาในการบำบัดฟื้นฟูที่เหมาะสมกับผู้ต้องขังเป็นรายบุคคลไม่อาจเกิดขึ้นได้ในทางปฏิบัติในประเทศไทย

ในประเทศอังกฤษมีพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ ค.ศ. 1952 (Prison Act 1952) และข้อบังคับราชทัณฑ์ (Prison Rules) เป็นกฎหมายที่กำหนดขั้นตอนและวิธีการต่างๆ ในการบังคับโทษผู้ต้องขัง โดยในขั้นแรกของการรับตัวผู้ต้องขังเข้าสู่เรือนจำได้มีการแบ่งแยกประเภทของผู้ต้องขังออกเป็น 4 ประเภทด้วยกัน โดยพิจารณาจากพฤติกรรมและความเสี่ยงในการหลบหนีของ

ผู้ต้องขัง และมีการควบคุมตัวผู้ต้องขังไว้ในสถานที่แตกต่างกันออกไปสำหรับผู้ต้องขังแต่ละประเภท ผู้ต้องขังที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการหลบหนีหรือจะเป็นภัยอันตรายร้ายแรงต่อความปลอดภัยของสังคมจะถูกควบคุมตัวไว้ในเรือนจำที่มีความมั่นคงแข็งแรงสูงสุด และผู้ต้องขังที่มีพฤติกรรมไว้วางใจได้จะได้รับการผ่อนคลายการควบคุม

สำหรับการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังในประเทศอังกฤษได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์พื้นฐานของการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังไว้ โดยผู้ต้องขังจะถูกแยกประเภทโดยคำนึงถึงอายุ อารมณ์ และประวัติของผู้ต้องขัง¹³ ซึ่งผู้ต้องขังที่มีบุคลิกลักษณะดังกล่าวคล้ายคลึงกันก็จะถูกจัดกลุ่มให้อยู่ในประเภทเดียวกันแล้วจึงเริ่มดำเนินการสำรวจความต้องการ ความสนใจ ความรู้และความสามารถของผู้ต้องขังแต่ละราย เพื่อที่จะได้กำหนดมาตรการบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังได้อย่างเหมาะสม

ในระหว่างการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลซึ่งเป็นขั้นตอนก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษาลงโทษจำคุกผู้กระทำความผิดอาญา ในประเทศอังกฤษจะมีระบบการรายงานผู้กระทำความผิด (the Offender Assessment System (OASys)) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ถึงความผิดที่ได้กระทำขึ้นว่าเกิดจากสาเหตุใด ผู้กระทำความผิดอยู่ในสภาพแวดล้อมเช่นใด และผู้กระทำความผิดมีปัญหาทางด้านสุขภาพร่างกายหรือสุขภาพจิตหรือไม่ รวมทั้งการวิเคราะห์ถึงความต้องการและความสนใจของผู้กระทำความผิดด้วย ระบบดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ต้องขังในระหว่างการถูกควบคุมตัว โดยจะทำการเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้กระทำความผิดและการกระทำความผิดต่อศาล เพื่อให้ศาลได้ใช้ประกอบในการพิจารณากำหนดโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดให้มีความเหมาะสม นอกจากนี้ ข้อมูลดังกล่าวยังใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนบังคับโทษ (Sentence Plan) สำหรับผู้ต้องขังที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษจำคุกแล้วอีกด้วย ระบบดังกล่าวจึงเป็นการค้นหาและรวบรวมข้อมูลทั้งที่เกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดและการกระทำความผิดต่างๆ ที่เกิดขึ้นในขั้นตอนระหว่างการพิจารณาคดีของศาล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการพิจารณาพิพากษาลงโทษจำเลย ข้อมูลดังกล่าวจะเป็นการรวบรวมและวิเคราะห์สาเหตุของการกระทำความผิด ความเสี่ยงต่อการกระทำความผิดในอนาคต และแนวทางการลงโทษ จึงสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังรายบุคคลได้อีกในชั้นการบังคับโทษจำคุก ซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่ของทางราชทัณฑ์ที่จะต้องมีการค้นหาและรวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดและการกระทำความผิดไม่ว่าจะเป็นประวัติภูมิหลัง การศึกษา ความสามารถ สุขภาพร่างกายและจิตใจ สภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิตของผู้ต้องขัง สาเหตุของการกระทำความผิด ลักษณะการกระทำความผิด รวมถึงการพยายามเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายและสังคมภายหลังจากที่ได้กระทำความผิดแล้ว เพื่อนำข้อมูลที่ได้เหล่านี้มาทำการวิเคราะห์และหา

¹³ Prison Rules No. 3.

แนวทางเหมาะสมที่จะใช้เป็นมาตรการบำบัดฟื้นฟูและแก้ไขพฤติกรรมตลอดจนทัศนคติของผู้ต้องขังให้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น รวมถึงการกำหนดกิจกรรมบำบัดที่เป็นการให้การศึกษาอบรมและการฝึกอาชีพที่ตรงกับความสนใจและความถนัดของผู้ต้องขัง ทั้งนี้ เพื่อที่ผู้ต้องขังจะให้ความร่วมมือและมีความตั้งใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมและมาตรการบำบัดเป็นอย่างดี โดยแผนบังคับโทษจะเป็นตัวกำหนดมาตรการที่ใช้ในการบำบัดแก้ไขและกิจกรรมต่างๆ รวมถึงระยะเวลาในการดำเนินการดังกล่าวที่มีความเหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละบุคคล

ในประเทศเยอรมันมีกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976 เป็นกฎหมายหลักที่กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการต่างๆ ในการบังคับโทษไว้อย่างชัดเจนและครอบคลุม เมื่อผู้ต้องขังถูกส่งตัวมายังเรือนจำหรือทัณฑสถานแล้ว กระบวนการแรกที่จะต้องปฏิบัติก็คือ การรับตัวผู้ต้องขัง¹⁴ เป็นขั้นตอนที่แจ้งให้ผู้ต้องขังได้ทราบถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเอง โดยจะต้องกระทำการส่วนตัวมิให้มีผู้ต้องขังอื่นอยู่ร่วมด้วย ในขั้นตอนของการรับตัวผู้ต้องขังซึ่งเป็นกระบวนการแรกรับโทษของผู้ต้องขังจะให้ความสำคัญกับสิทธิส่วนบุคคลและให้ความเคารพและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขัง¹⁵ โดยต้องกระทำอย่างเปิดเผย เนื่องจากในระยะแรกของการบังคับโทษจะเป็นสภาวะที่ยากลำบากสำหรับผู้ต้องขัง การให้มีผู้ต้องขังอื่นอยู่ร่วมด้วยอาจก่อให้เกิดความเครียด ความกดดัน หรือการข่มเหงรังแกกันได้ หลังจากนั้นจะต้องมีการตรวจร่างกายผู้ต้องขังและนำตัวไปพบผู้บัญชาการเรือนจำหรือหัวหน้าแผนกรับตัว โดยผู้ต้องขังจะถูกนำไปตรวจร่างกายเพื่อทำการบำบัดรักษา และเข้าสู่กระบวนการของการค้นหาบุคลิกภาพ¹⁶ และความเป็นไปของชีวิตของผู้ต้องขัง ซึ่งจะครอบคลุมถึงความสัมพันธ์ของผู้ต้องขังที่มีต่อการกระทำผิดของตนเอง สภาพชีวิตของผู้ต้องขังก่อนการกระทำผิด การตระหนักรู้ถึงการกระทำผิดของตนตลอดจนนิสัย ความประพฤติ ประวัติการศึกษา และความสนใจในด้านต่างๆ ของผู้ต้องขัง ซึ่งเป็นข้อมูลที่สำคัญในอันที่จะนำมาใช้วางแผนการบังคับโทษให้สอดคล้องกับผู้ต้องขังเป็นรายบุคคลต่อไป

นอกจากการรับตัวและการค้นหาบุคลิกภาพของผู้ต้องขังซึ่งเป็นกระบวนการหนึ่งของการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังแล้ว ทางราชทัณฑ์จะต้องทำการพิจารณาผู้ต้องขังเป็นรายบุคคลโดยการกำหนดรูปแบบหรือมาตรการบำบัดเพื่อให้ตรงกับบุคลิกลักษณะของผู้ต้องขังแต่ละบุคคล โดย

¹⁴ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976, มาตรา 5.

¹⁵ กฎหมายพื้นฐานสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มาตรา 1.

¹⁶ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976, มาตรา 6.

การใช้ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจเพื่อการบำบัดของผู้ต้องขังที่มีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละราย มาใช้ในการวิเคราะห์กำหนดหลักเกณฑ์และมาตรการบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังเป็นรายๆ ไป โดยจะ กำหนดไว้ในแผนบังคับโทษซึ่งจะระบุว่าผู้ต้องขังคนใดจะต้องใช้มาตรการบำบัดแก้ไขแบบใด ใช้ระยะเวลานานเท่าใด และจะต้องถูกส่งตัวไปไว้ในเรือนจำหรือแผนกใด

ส่วนการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง (Klassifizierungsprinzip) เป็นการกำหนดชั้นผู้ต้องขัง ไปยังเรือนจำหรือแผนกที่มีความเหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละราย โดยมุ่งเน้นที่จะให้การบำบัดฟื้นฟู แก่ผู้ต้องขังเพื่อให้สามารถกลับมาใช้ชีวิตในสังคมได้ และเป็นการกำหนดผู้ต้องขังที่มีความต้องการ มาตรการบำบัดฟื้นฟูที่มีลักษณะอย่างเดียวกันไว้ด้วยกัน เพื่อให้ง่ายต่อการกำหนดวิธีการ การจัด กิจกรรม การกำหนดหลักสูตร และการควบคุมดูแลของเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในแต่ละ มาตรการ ส่งผลให้ผู้ต้องขังสามารถทราบได้ว่าตนเองจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมประเภทใดบ้าง ใน ระยะเวลานานเท่าใด มีเพื่อนร่วมกลุ่มเป็นใครบ้าง โดยข้อมูลที่นำมาเป็นตัวกำหนดกิจกรรมต่างๆ นั้นล้วนได้มาจากขั้นตอนของการสำรวจบุคลิกลักษณะของผู้ต้องขัง และจากความร่วมมือในการ กำหนดแผนบังคับโทษของผู้ต้องขัง ประเทศเยอรมันได้ให้ความสำคัญและเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขัง เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแผนบังคับโทษของตนเอง โดยผู้ต้องขังจะมีโอกาสได้แสดง ความ คิดเห็น เสนอความต้องการ ความถนัด และความสนใจของตนเอง จึงทำให้ได้แผนบังคับโทษที่ตรง กับความต้องการและบุคลิกลักษณะของผู้ต้องขังแต่ละบุคคล ผู้ต้องขังจึงให้ความร่วมมือในการ ดำเนินการตามแผนบังคับโทษเป็นอย่างดี

การสำรวจบุคลิกลักษณะและการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังจะทำให้ทราบถึงประวัติความเป็นมา นิสสัย พฤติกรรม ความสนใจ ข้อมูลส่วนบุคคลต่างๆ ตลอดจนข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำ ความผิดของผู้ต้องขัง เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดมาตรการบำบัดแก้ไขที่มีความ เหมาะสมกับผู้ต้องขังและกำหนดสถานที่ที่จะใช้ในการควบคุมตัวว่าควรจะเป็นเรือนจำหรือแผนก ใด อย่างไรก็ตาม หากต่อมาพบว่ามาตรการที่ใช้ในการบำบัดหรือสถานที่ที่ได้กำหนดไว้ไม่มีความ เหมาะสม ทางเรือนจำจะต้องมีการปรับเปลี่ยนมาตรการในการบำบัดแก้ไขหรือสถานที่ให้มีความ เหมาะสมกับผู้ต้องขัง เพื่อที่จะทำให้ผู้ต้องขังสามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทักษะ และ มีความรู้ ความสามารถจากการที่ได้เข้าร่วมในกิจกรรมและมาตรการบำบัดต่างๆ ด้วยเหตุนี้ การ จำแนกลักษณะผู้ต้องขังจึงเป็นกระบวนการหนึ่งของการบังคับโทษผู้ต้องขังที่มีความสำคัญ เนื่องจากเป็นกระบวนการที่ค้นหารวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับผู้ต้องขังทั้งในอดีต ปัจจุบัน และ เป็นการวางแผนถึงอนาคต ซึ่งสามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้มีความเหมาะสม ทันสมัย และตรงกับ ความต้องการของผู้ต้องขังได้ การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังจึงเป็นกระบวนการที่มีความจำเป็นและ เป็นที่มาของข้อมูลที่จะนำไปใช้ในการกำหนดแผนบังคับโทษ ซึ่งกำหนดแนวทาง วิธีการ ขั้นตอน

และกรอบระยะเวลาของการบังคับโทษผู้ต้องขัง อันเป็นการปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละคนเพื่อส่งเสริมการฟื้นฟูปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ผู้กระทำความผิดพร้อมที่จะกลับคืนสู่สังคมอย่างไม่มีปัญหาตามหลักการปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับนักโทษแต่ละคน (Individualisation des peines)¹⁷ ในประเทศเยอรมันการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังจึงเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะสามารถนำข้อมูลที่ได้รับไปใช้ในการกำหนดแผนบังคับโทษที่มีความเหมาะสมกับผู้ต้องขังต่อไป จึงเป็นกระบวนการที่ต้องการเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ มีประสบการณ์ และมีทัศนคติที่ดีในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง และเป็นกระบวนการที่จะละเลยมิได้ เพราะถ้าหากไม่มีการดำเนินการในขั้นตอนการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังย่อมทำให้เรือนจำไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้ต้องขังและการกระทำความผิดของผู้ต้องขังที่จะนำไปใช้ทำการวิเคราะห์หามาตรการและกิจกรรมบำบัดที่เหมาะสมกับผู้ต้องขัง ตลอดจนการกำหนดสถานที่และระยะเวลาในการดำเนินการบังคับโทษผู้ต้องขังได้ ในขณะที่ประเทศไทยต้องประสบกับปัญหาจำนวนผู้ต้องขังที่เพิ่มขึ้นมากกว่าความจุของเรือนจำและการควบคุมดูแลของเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่ที่มีจำนวนน้อยและบางคนยังขาดความรู้ความสามารถในด้านทฤษฎีหรือมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อผู้ต้องขัง ไม่เชื่อว่าผู้ต้องขังสามารถที่จะได้รับการแก้ไขฟื้นฟูให้เป็นคนดีได้ ขาดแคลนงบประมาณในการจัดหาเครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ ในการจัดกิจกรรมหรือมาตรการต่างๆ ประกอบกับไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังไว้อย่างชัดเจนและครอบคลุม คงมีเพียงแนวทางปฏิบัติของทางราชทัณฑ์เท่านั้น ซึ่งทำให้บางเรือนจำไม่สามารถดำเนินการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังได้ หรือกระทำไปอย่างไม่ถูกต้อง หรือไม่ครบถ้วน ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นผลเสียกับตัวผู้ต้องขังที่ไม่อาจได้รับการดูแลบำบัดที่ดีและมีความเหมาะสมกับตนเอง หากแต่เป็นเพียงการอยู่ในเรือนจำหรือการเข้าร่วมกิจกรรมที่กำหนดไว้ให้อย่างตายตัวปราศจากการรับฟังความคิดเห็นของผู้ต้องขัง ย่อมทำให้การบังคับโทษผู้ต้องขังด้วยการจำกัดเสรีภาพนี้ไม่อาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงความบกพร่องทางด้านพฤติกรรม ความรู้สึกนึกคิด และทัศนคติของผู้ต้องขังได้ ทั้งยังไม่เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ และศักยภาพในการศึกษาและการทำงานให้แก่ผู้ต้องขังอีกด้วย

4.2 มาตรการด้านการศึกษาและการฝึกอาชีพในประเทศไทยเปรียบเทียบกับสหราชอาณาจักรและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ในอดีตการลงโทษผู้กระทำความผิดมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษเป็นการทดแทนความผิดที่ตนได้กระทำ อันเป็นการลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทน (Retribution) ให้ได้รับความยากลำบาก ความทรมาน หรือความโหดร้ายทารุณเช่นเดียวกับที่

¹⁷ ปกป้อง ศรีสนิท. หน้าเดิม.

ผู้กระทำความผิดได้กระทำไว้กับผู้อื่น เป็นการลงโทษที่มีลักษณะเป็นสัดส่วนเหมาะสมกับความหนักเบาแห่งความผิด โดยโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดจะต้องเป็นสัดส่วนกับความรุนแรงแห่งการกระทำความผิดเสมอไป เช่น การลงโทษประหารชีวิตผู้กระทำความผิดฐานฆ่าคนตาย เป็นต้น ในบางกรณีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนนี้ย่อมสอดคล้องกับความรู้สึกของผู้เสียหายและประชาชนโดยทั่วไปที่ต้องการเห็นคนที่ทำร้ายผู้อื่นได้รับผลร้ายเช่นเดียวกัน ซึ่งเป็นการลงโทษที่ชดเชยให้สาสมกับความผิดเพื่อให้เกิดความยุติธรรมตามหลัก “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน”

การลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทนผู้กระทำความผิดให้ได้รับผลร้ายเช่นเดียวกับที่ตนได้กระทำไว้กับผู้อื่น แม้จะทำให้ผู้เสียหายรู้สึกพึงพอใจแต่ก็มิได้มีผลเป็นการแก้ไขหรือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ผู้กระทำความผิดมีความรู้สึกสำนึกไปในทางที่ดีขึ้น หากแต่ยังตอกย้ำให้ผู้กระทำความผิดมีความเคียดแค้น เกลียดชัง พยายามเอาชนะ และมีแนวโน้มที่จะกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก เนื่องจากได้รับการลงโทษอย่างรุนแรงโดยไม่มีการใช้มาตรการในทางแก้ไขเยียวยาหรือพัฒนาพฤติกรรมและทัศนคติของผู้กระทำความผิด จึงทำให้เป็นที่ยอมรับในทางทันทวิทยาในระยะเวลาต่อมาว่าการลงโทษผู้กระทำความผิดด้วยการแก้แค้นทดแทนนี้ไม่อาจทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับการแก้ไขไปในทางที่ดีขึ้นได้ จึงนำไปสู่แนวความคิดของการลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อเป็นการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด (Rehabilitation) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติตามกฎหมาย มิใช่การสร้างความหวาดกลัวว่าจะถูกลงโทษ แต่เป็นการแก้ไขที่จิตสำนึกของผู้กระทำความผิด เพื่อไม่ให้ต้องกลับไปกระทำความผิดอีก

การลงโทษเพื่อเป็นการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดประสงค์ที่จะป้องกันมิให้บุคคลที่ได้กระทำความผิดมาแล้วกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก และพยายามหาแนวทางที่จะทำให้ผู้ที่ได้กระทำความผิดมาแล้วเกิดความยับยั้งในการกระทำผิดซ้ำขึ้นอีก เป็นการลงโทษที่ไม่มุ่งเน้นที่การกระทำความผิดเป็นหลักแต่ควรพิจารณาจากสาเหตุที่ทำให้เกิดการกระทำความผิดและการแก้ไขไปที่สาเหตุนั้น ซึ่งเป็นการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยใช้วิธีการอบรมและแก้ไขนิสัยของผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคล หรือการใช้มาตรการลงโทษให้สอดคล้องกับบุคลิกภาพของผู้กระทำความผิด เพื่อมุ่งประโยชน์ในการส่งเสริมให้ผู้กระทำความผิดกลับความประพฤติเป็นพลเมืองดีภายหลังจากพ้นโทษไปแล้ว โดยวิธีการวางแผนและการศึกษาผู้กระทำความผิดเพื่อหาวิธีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอย่างเหมาะสม¹⁸ มิได้เน้นที่การลงโทษแต่เพียงอย่างเดียว แต่มุ่งเน้นวิธีการที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดได้ปรุงแต่งขัดกลา อบรมนิสัย และมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี โดยการให้การศึกษาและการฝึกอาชีพ เพื่อให้ผู้ต้องขังมีความรู้และความสามารถในการประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ภายหลังจากพ้นโทษออกไปแล้ว

¹⁸ ธีรรัตน์ สัมมนา. (2546). *กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษ: ศึกษากรณีการลดวันต้องโทษจำคุก*. น. 26.

การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดจึงให้ความสำคัญที่ตัวผู้กระทำความผิดมากกว่าการกระทำความผิดโดยการศึกษาผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคลหรือการจำแนกลักษณะผู้กระทำความผิดเพื่อหาสาเหตุการกระทำความผิดและแนวทางแก้ไขที่มีความเหมาะสมกับผู้กระทำความผิด มาตรการในการลงโทษผู้กระทำความผิดจึงเป็นมาตรการที่มุ่งให้การบำบัดฟื้นฟูและแก้ไขเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทักษะคิด และการบ่มเพาะความรู้ทั้งทางด้านการศึกษาและการประกอบอาชีพให้แก่ผู้ต้องขัง ด้วยเหตุนี้ ระยะเวลาของการลงโทษจำคุกจึงขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้กระทำความผิดที่จะแก้ไขปรับปรุงตนเองไปในทางที่ดีขึ้นได้

ในปัจจุบันการลงโทษผู้กระทำความผิดจึงให้ความสำคัญกับการพิจารณาและการกำหนดโทษที่มีความเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละบุคคลตามหลักการปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับนักโทษแต่ละคน (Individualisation des peines) ซึ่งหมายถึง การที่ศาลหรือองค์กรอื่นที่มีหน้าที่ควบคุมดูแลนักโทษปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับนักโทษแต่ละคน เพื่อส่งเสริมการฟื้นฟูปรับปรุงแก้ไข และเพื่อให้ผู้กระทำความผิดพร้อมที่จะกลับคืนสู่สังคมอย่างไม่มีปัญหา¹⁹ โดยศาลจะเป็นผู้มีบทบาทในการกำหนดโทษและระยะเวลาการลงโทษให้เหมาะสมกับจำเลย โดยการพิจารณาถึงความหนักเบาของความผิดที่จำเลยได้กระทำ เหตุบรรเทาโทษต่างๆ และลักษณะส่วนตัวของจำเลย ส่วนในระหว่างการลงโทษซึ่งเป็นช่วงที่นักโทษต้องรับโทษอยู่ในเรือนจำ การปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับนักโทษแต่ละคนได้ถูกนำมาใช้เพื่อการกำหนดกิจกรรมและมาตรการบำบัดต่างๆ ที่มีความเหมาะสมกับนักโทษ เพื่อวัตถุประสงค์ในการฟื้นฟูและปรับปรุงแก้ไขให้ผู้ต้องขังมีความพร้อมที่จะกลับเข้าไปดำรงชีวิตในสังคมได้โดยไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก อันเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษได้เป็นอย่างดี

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดจะให้ความสำคัญกับการแก้ไขฟื้นฟูและพัฒนาบุคลิกภาพของผู้ต้องขัง โดยเน้นการแก้ไขทั้งสภาพร่างกาย จิตใจ สถานภาพทางสังคม และการประกอบอาชีพของผู้ต้องขัง เพื่อให้เข้ากันได้กับสภาพทั่วไปในสังคม²⁰ โดยดำเนินการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในแนวทางที่เป็นไปเพื่อการแก้ไขผู้ต้องขังตามหลักการแก้ไขบำบัดรักษาผู้ต้องขัง โดยกำหนดวิธีการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งต้องคำนึงถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขังด้วย เพื่อให้ผู้ต้องขังเกิดสำนึกรับผิดชอบ และสามารถดำรงชีวิตอย่างสุจริตในสังคมภายหลังจากรับการปลดปล่อยแล้ว ดังนั้น การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่ให้ความสำคัญกับการแก้ไขฟื้นฟูจึงต้องเป็นวิธีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล โดยพิจารณาศึกษาพื้นฐานการดำเนินชีวิต ลักษณะพฤติกรรมของผู้ต้องขังเพื่อนำมาเป็นแนวทางใน

¹⁹ ปกป้อง ศรีสนิท. หน้าเดิม.

²⁰ ผจงจิตต์ อธิคมนันท์. (2525). สังคมวิทยาว่าด้วยอาชญากรรมและการลงโทษ. น. 244.

การกำหนดมาตรการแก้ไข บำบัดรักษาให้ตรงกับสาเหตุที่แท้จริงของผู้ต้องขัง ซึ่งกระทำได้ด้วยการวิเคราะห์ลักษณะข้อบกพร่องส่วนตัว สภาพภูมิหลัง และความชำนาญของผู้ต้องขัง²¹ เพื่อนำมาใช้ในการแยกกลุ่มผู้ต้องขังที่มีบุคลิกลักษณะและความสนใจที่คล้ายคลึงกันให้อยู่กลุ่มเดียวกันและใช้มาตรการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นอย่างเดียวกัน

ผู้ต้องขังวัยหนุ่ม หมายถึง ผู้ต้องขังชายที่มีอายุระหว่าง 18-25 ปี จึงเป็นผู้ต้องขังที่มีอายุน้อย การกระทำความผิดมักมีสาเหตุมาจากความคึกคะนอง รู้เท่าไม่ถึงการณ์ เป็นการลองผิดลองถูก หรือเลียนแบบพฤติกรรมผิดๆ ตามกลุ่มเพื่อน แต่มิได้มีลักษณะเป็นอาชญากรอาชีพหรือเป็นผู้กระทำความผิดซ้ำซากและมีได้มีต้นตอชั้วร้าย จึงสามารถได้รับการแก้ไขเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและทัศนคติตลอดจนปลูกฝังค่านิยมในด้านต่างๆ ที่ถูกต้องได้โดยง่ายกว่าผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่หรืออาชญากรมืออาชีพ นอกจากนี้ ผู้ต้องขังวัยหนุ่มยังอยู่ในวัยที่มีพลังกายส่วนเกินอยู่อีกมาก การใช้พลังกายส่วนเกินนี้ไปในทางที่ไม่ถูกต้องก็อาจเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการก่ออาชญากรรมได้ การแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังวัยหนุ่มนี้จึงควรกำหนดมาตรการหรือกิจกรรมบำบัดที่เป็นการดึงพลังงานส่วนเกินออกมาใช้ในทางที่เป็นประโยชน์ เช่น การฝึกอาชีพ และการเล่นกีฬา เป็นต้น ด้วยการที่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นวัยที่มีประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตน้อยจึงอาจกระทำ ความผิดโดยพลั้งพลาดมิได้ตั้งใจ และเป็นวัยที่สามารถจะให้การแก้ไขและปรับปรุงพฤติกรรมให้ดีขึ้นได้โดยง่าย ประกอบกับเป็นวัยที่กำลังอยู่ในช่วงของการศึกษาเล่าเรียน การกำหนดมาตรการบำบัดจึงควรให้ความสำคัญไปที่การให้การศึกษาตามความเหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละรายไป ทั้งในด้านการศึกษายาสามัญ การศึกษายาอาชีพ การศึกษาในชั้นอุดมศึกษา รวมถึงการศึกษาทางศีลธรรมตามหลักความเชื่อทางศาสนาที่ผู้ต้องขังให้ความเคารพ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะทำการขัดเกลา ปรับปรุงพฤติกรรม ทัศนคติ และค่านิยมของผู้ต้องขังวัยหนุ่มให้ดีขึ้น เนื่องจากเป็นวัยที่ก้าวไปสู่อายุของชาติในวันข้างหน้า การให้การบำบัดฟื้นฟูจึงต้องดำเนินไปอย่างเข้มข้นจริงจังและต้องมีการประมวลผลอยู่เสมอ

การบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่มนั้นจะต้องมีการแยกจากผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่อย่างชัดเจนตั้งแต่กระบวนการแรกรับตัวผู้ต้องขังซึ่งเป็นไปตามมาตรฐานสากลที่ว่า นักโทษต่างประเภทกันพึงถูกจำคุกในสถานจำคุกแยกจากกันโดยคำนึงถึงเพศ อายุ ประวัติการกระทำความผิด เหตุผลในการต้องโทษ และความจำเป็นในการปรับปรุงแก้ไข ดังนั้น นักโทษที่เป็นเยาวชนจะต้องแยกออกจากนักโทษที่เป็นผู้ใหญ่²² แม้การดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของผู้ต้องขังวัยหนุ่มจะมีรูปแบบ วิธีการ และขั้นตอนเช่นเดียวกับผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ แต่กฎหมายก็ยังเล็งเห็นถึง

²¹ อัจฉริยา ชูตินันท์. เล่มเดิม. น. 190.

²² มาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ ข้อ 8.

ความสำคัญของผู้ต้องขังที่มีอายุน้อย ซึ่งจะต้องได้รับการปฏิบัติในระหว่างที่ต้องถูกบังคับโทษ แตกต่างไปจากผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ เนื่องจากผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นผู้ต้องขังที่มีอายุน้อย การกระทำ ความผิดมักไม่รุนแรง มิได้เกิดจากความตั้งใจหรือเจตนา มิได้มีสันดานชั่วร้าย และสามารถแก้ไข ให้กลับคืนเป็นพลเมืองได้ง่ายกว่าผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ กฎหมายจึงกำหนดให้ขั้นตอนของการ บังคับโทษผู้ต้องขังวัยหนุ่มต้องแยกออกจากผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่อย่างชัดเจน เพื่อป้องกันการ ถ่ายทอดลักษณะการทำความผิด ความรู้สึกนึกคิดในทางอาชญากรตลอดจนทัศนคติในทางลบ ด้านต่างๆ ให้แก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่ม โดยการควบคุมผู้ต้องขังวัยหนุ่มไว้ในทัณฑสถานวัยหนุ่มแยก ต่างหากจากเรือนจำสำหรับผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่อย่างชัดเจน ยิ่งไปกว่านั้น ในการดำเนินการบังคับ โทษของทางราชทัณฑ์จะต้องมีการแบ่งแยกผู้ต้องขังวัยหนุ่มออกจากผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่อย่าง ชัดเจนตั้งแต่ในขั้นแรกจับตัวผู้ต้องขัง การแยกขังต้องกระทำอย่างเข้มงวดไม่ให้มีการอยู่ร่วมกัน ระหว่างผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่กับผู้ต้องขังวัยหนุ่ม การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังวัยหนุ่มก็จะต้องมีการ ดำเนินการอย่างละเอียด เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้ต้องขังวัยหนุ่มและการทำความผิดของผู้ ต้องขังวัยหนุ่มอย่างถูกต้องและครบถ้วน เพื่อจะนำมาเป็นข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์และ กำหนดมาตรการที่จะใช้ในการบำบัดแก้ไขพฤติกรรมและทัศนคติของผู้ต้องขังวัยหนุ่มต่อไป

การบังคับโทษผู้ต้องขังวัยหนุ่มตามมาตรฐานสากลจะต้องมีการส่งเสริมการศึกษา ต่อของผู้ต้องขังที่ยังสามารถศึกษาต่อได้ รวมทั้งการจัดการศึกษาทางศาสนาที่สามารถกระทำได้ใน ประเทศนั้นๆ ให้แก่ผู้ต้องขังด้วย โดยเฉพาะผู้ต้องขังที่เป็นเยาวชนและผู้ต้องขังที่ไม่รู้หนังสือ จะต้องมีการศึกษาภาคบังคับรองรับโดยค่าใช้จ่ายของหน่วยงานราชทัณฑ์นั่นเอง และการศึกษาของผู้ ต้องขังจะต้องสอดคล้องและเชื่อมโยงกับการศึกษาในระบบของประเทศให้มากที่สุดเท่าที่จะ เป็นไปได้ เพื่อว่าผู้ต้องขังได้พ้นโทษแล้วจะได้สามารถศึกษาต่อในสถานศึกษาได้โดยต่อเนื่องอย่าง ไม่เป็นอุปสรรค²³ การจัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มในประเทศไทยมีการจัดการเรียนการสอน ในวิชาสามัญตั้งแต่ระดับผู้ไม่รู้หนังสือ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย และการศึกษาในระดับอุดมศึกษาซึ่งได้รับความร่วมมือจากมหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมราชา (มสธ.) ในการจัดการเรียนการสอนภายในเรือนจำหรือทัณฑสถาน สื่อการเรียน การสอน และบุคลากรทางการศึกษา

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติในงานในการดูแลผู้ต้องขังวัยหนุ่ม นายเทวินทร์ วิเศษ นักทัณฑวิทยาชำนาญการ ได้กล่าวว่า ผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นผู้ต้องขังที่มีอายุน้อย มิใช่อาชญา กรมืออาชีพ มีประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตน้อยจึงมักทำความผิดไปโดยไม่ตั้งใจหรือ เกิดจากความสับสนอง รู้เท่าไม่ถึงการณ์ทั้งที่ยังอยู่ในวัยของการศึกษาเล่าเรียน การปรับปรุง

²³ มาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ ข้อ 77.

เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตลอดจนความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของผู้ต้องขังวัยหนุ่มให้เข้าไปในทิศทางที่ดีขึ้น จึงต้องให้ความสำคัญกับการให้การศึกษา ทั้งการศึกษายาสามัญ การศึกษายาอาชีพหรือ อาชีวศึกษา การศึกษาในระดับอุดมศึกษา และการศึกษาทางศีลธรรมหรือการขัดเกลาจิตใจด้วยการ ใช้ศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวและเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เนื่องจากการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญใน การดำรงชีวิตเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นและสามารถนำความรู้ไปใช้ ประกอบอาชีพในทางสุจริตเพื่อเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ การบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังโดยการให้ การศึกษาอบรมจึงเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็นสำหรับผู้ต้องขังที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี²⁴ โดยรัฐ จะต้องจัดหาเครื่องมือหรืออุปกรณ์การเรียนการสอนมาให้²⁵ เพื่อให้การศึกษอบรมผู้ต้องขังวัยหนุ่ม เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและได้รับความร่วมมือจากผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นอย่างดี

หากแต่ทางปฏิบัติในปัจจุบันการจัดการศึกษาอบรมให้แก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มต้องประสบ กับปัญหามากมายหลายประการ กล่าวคือ การจัดการศึกษาอบรมให้แก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มถือเป็น ความสมัครใจของผู้ต้องขังเอง จึงทำให้มีผู้ต้องขังทั้งที่สมัครใจและไม่สมัครใจเข้าเรียนในชั้นเรียน โดยผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่สมัครใจเข้าเรียนเพิ่มเติม นั้นมิใช่ว่าทุกคนจะได้รับโอกาสให้เข้าเรียน เนื่องจากทางราชทัณฑ์ประสบกับปัญหาการขาดแคลนสถานที่ที่จะจัดเป็นห้องเรียน สื่อการเรียน การสอน อุปกรณ์การเรียนรวมถึงบุคลากรในการสอน ส่งผลให้ผู้ต้องขังบางคนไม่ได้รับโอกาสให้ เข้าศึกษาในชั้นเรียนตามที่ตนเองมีความประสงค์ นอกจากนี้ การจัดการเรียนการสอนของผู้ต้องขัง ในบางครั้งอาจให้เข้าหน้าที่ราชทัณฑ์หรือผู้ต้องขังทำหน้าที่เป็นครูหรือครูผู้ช่วยทำการสอน ผู้ต้องขังอื่น พร้อมกับเห็นว่าห้องสมุดภายในเรือนจำควรมีการปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่เสมอทั้ง หนังสือ ตำรา เอกสารต่างๆ ที่ควรมีอย่างหลากหลายสาขาวิชาในปริมาณที่เพียงพอ ซึ่งรวมถึง เอกสารต่างๆ ที่ใช้อ่านเพื่อความบันเทิงด้วย อุปกรณ์อำนวยความสะดวกทั้งโต๊ะ เก้าอี้ก็ควรได้รับการดูแลบำรุงรักษาอยู่เสมอ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มสามารถทำการค้นคว้า ความรู้เพิ่มเติมได้ในเวลาว่างอันจะช่วยส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาเล่าเรียนของผู้ต้องขังวัยหนุ่มให้ มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ส่วนนายปรีชา ชุ่มแก้ว นักทัณฑวิทยาชำนาญการ ได้ให้สัมภาษณ์โดยมีความคิดเห็นไป ในแนวทางเดียวกับนายเทวินทร์ ว่า การให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มมีโอกาสได้ตัดสินใจเลือกที่จะศึกษา หรือ ไม่ศึกษาเพิ่มเติมก็ได้ ย่อมทำให้มีผู้ต้องขังบางส่วนไม่ได้เข้าสู่กระบวนการทางการศึกษา ซึ่ง วัตถุประสงค์ของการบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่มด้วยการบำบัดฟื้นฟูนั้นต้องการที่จะให้

²⁴ กฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ข้อ 51.

²⁵ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479, มาตรา 28.

การศึกษาอบรมเป็นตัวขับเคลื่อนพฤติกรรมและทัศนคติของผู้ต้องขังให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น โดยการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นที่สุดสำหรับผู้ต้องขังในวัยนี้ เนื่องจากเป็นวัยที่อยู่ในช่วงของการศึกษาเล่าเรียนและจะเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ซึ่งเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญของประเทศ จากสภาพปัญหาการขาดแคลนงบประมาณ สถานที่ สื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์การเรียน และบุคลากรย่ำแย่ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาและคุณภาพการเรียนการสอนของผู้ต้องขังอย่างมาก

สำหรับนายวินิจ อ่อนพร้อม นักทัณฑวิทยาชำนาญการ ได้ให้สัมภาษณ์ถึงการจัดการเรียนการสอนของผู้ต้องขังวัยหนุ่มว่า ผู้ต้องขังวัยหนุ่มในเรือนจำจะให้การยอมรับนับถือผู้ต้องขังบางคนเปรียบเสมือนหัวหน้าหรือผู้นำของกลุ่ม ซึ่งจะแยกออกเป็นหลายกลุ่ม ผู้นำบางกลุ่มจะให้ความสนใจกับการศึกษาเล่าเรียนและจะชักชวนลูกน้องในกลุ่มของตนให้เข้าชั้นเรียนด้วย แต่ผู้นำบางกลุ่มกลับไม่สนใจที่จะศึกษาเล่าเรียนจึงชักชวนผู้ต้องขังอื่นไม่ให้เข้าชั้นเรียนด้วย โดยผู้ต้องขังวัยหนุ่มมักจะมีพฤติกรรมเลียนแบบตามผู้นำกลุ่มของตน หากผู้นำกลุ่มสนใจเข้าเรียนก็จะพากันไปเรียน หรือหากผู้นำกลุ่มไม่สนใจเรียนก็จะปฏิเสธการเข้าชั้นเรียนเหมือนกันทุกคน หรือแม้กระทั่งผู้ต้องขังที่สมัครใจเข้าเรียนแต่ในใจจริงแล้วกลับมิได้ต้องการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมหรือต้องการวุฒิการศึกษาแต่อย่างใด หากแต่อยากเข้าชั้นเรียนเพื่อหลีกเลี่ยงการทำงานจึงไม่สนใจเรียนเท่าที่ควร

ผู้เขียนเห็นว่า แม้ทางราชทัณฑ์จะจัดให้มีการเรียนการสอนแก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มในทุกระดับชั้น แต่ในทางปฏิบัติผู้ต้องขังวัยหนุ่มกลับไม่ได้รับการส่งเสริมให้ศึกษาเล่าเรียนได้เท่าที่ควร เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนภายในเรือนจำบางครั้งอาจให้เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์หรือผู้ต้องขังทำหน้าที่เป็นครูหรือครูผู้ช่วยทำการสอนผู้ต้องขังอื่น ในความเป็นจริงแล้วแม้เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์และผู้ต้องขังจะมีวุฒิการศึกษาสามารถทำการสอนหนังสือได้ แต่มิได้มีภาวะเป็นครูอาจารย์โดยวิชาชีพ จึงอาจไม่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเพียงพอในสาขาวิชาที่ได้ทำการสอน ทำให้ผู้ต้องขังไม่ได้รับการพัฒนาโดยการศึกษาอบรมอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ รัฐบาลยังคงให้การสนับสนุนและช่วยเหลือค่าใช้จ่ายให้แก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มเพียงแต่ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเท่านั้น ส่วนการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นไปโดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาที่มีค่าใช้จ่ายสูงทั้งค่าหน่วยกิตและอุปกรณ์การเรียนต่างๆ รัฐบาลจะไม่ให้ความช่วยเหลือทางด้านค่าใช้จ่ายตลอดจนการจัดหาอุปกรณ์การเรียนการสอนมาให้ ซึ่งต่างจากประเทศอังกฤษและประเทศเยอรมันที่รัฐบาลยังคงให้ความช่วยเหลือและแบกรับภาระค่าใช้จ่ายให้แก่ผู้ต้องขัง เนื่องจากได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการศึกษาเล่าเรียนในทุกระดับชั้น ซึ่งเป็นการใช้การศึกษามาเป็นมาตรการในการบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเป็นมาตรการที่สำคัญและจำเป็นที่จะใช้ในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและทัศนคติของผู้ต้องขังวัยหนุ่มให้ดีขึ้นด้วยการใช้การถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการให้แก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่ม การฝึกให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มรู้จักการคิดวิเคราะห์ มีความ

รับผิดชอบ สามารถเชื่อมโยงความรู้ทางทฤษฎีมาปรับใช้ในทางปฏิบัติได้ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นวิธีการที่จะทำให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มมีความประพฤติ ความรู้สึกสำนึก มีความรู้ ความสามารถไปในทางที่ดีขึ้นได้

นอกจากปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางการสอนและไม่ได้รับการสนับสนุนด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษาระดับที่สูงขึ้นจากรัฐบาลแล้ว การศึกษาภายในเรือนจำหรือทัณฑสถานยังประสบกับปัญหาการขาดแคลนแหล่งความรู้หรือการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองเป็นไปได้อย่างยาก เนื่องจากเรือนจำในประเทศไทยยังคงมีอุปกรณ์การเรียนการสอน หนังสือ หรือตำราที่เกี่ยวกับความรู้ในด้านต่างๆ ไม่มาก แม้ตามมาตรฐานสากลจะกำหนดให้เรือนจำต้องจัดให้มีห้องสมุดสำหรับให้ผู้ต้องขังใช้ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม²⁶ แต่ในเรือนจำบางแห่งยังไม่มีห้องสมุดไว้ให้บริการ หรือมีห้องสมุดแต่มีหนังสือ ตำรา หรือเอกสารทางวิชาการในจำนวนน้อยไม่เพียงพอต่อความต้องการและไม่ครบถ้วนทุกองค์ความรู้ ทำให้การศึกษาหาความรู้ของผู้ต้องขังวัยหนุ่มต้องถูกจำกัดอยู่เพียงแค่ว่าตำราหรือเอกสารที่ทางเรือนจำจัดหาไว้ให้เท่านั้น ซึ่งแม้ทางผู้ต้องขังจะสามารถจัดหาหนังสือหรือตำรามาอ่านเองได้ แต่ตำราหรือหนังสือในปัจจุบันก็มีราคาแพงพอสมควร ผู้ต้องขังวัยหนุ่มบางคนอาจไม่มีกำลังทรัพย์เพียงพอที่จะหาซื้อมาไว้ในครอบครองของตนเองได้ นอกจากนี้ ผู้ต้องขังวัยหนุ่มยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อใช้ในการศึกษาหาความรู้ เนื่องจากเป็นข้อห้ามของทางเรือนจำเพื่อป้องกันการเข้าไปในทางที่ผิดหรือเป็นช่องทางของการติดต่อกับบุคคลภายนอกเพื่อทำการหลบหนี หากแต่ได้รับอนุญาตให้ใช้สื่อการเรียนการสอนที่ทางเรือนจำหรือทัณฑสถานและทาง มสธ. จัดหามาให้เท่านั้น จึงเป็นข้อจำกัดในการศึกษาอีกประการหนึ่ง ซึ่งแตกต่างจากประเทศเยอรมันที่ทางราชทัณฑ์จะต้องจัดหาสถานที่เรียนให้มีความเหมาะสมโดยมีอุปกรณ์ในการติดต่อสื่อสารเพื่อรองรับการเข้าถึงข้อมูล (Elektronische Datenverarbeitung (EDV)) มีห้องสมุด และเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญมาคอยดูแลและให้ความรู้แก่ผู้ต้องขัง

ในส่วนของกรณีการฝึกอาชีพให้แก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มซึ่งเป็นวัยที่มีพลังกายส่วนเกินอยู่มาก ประกอบกับเป็นวัยที่อยู่ในช่วงของการทำงาน การฝึกอาชีพจึงเป็นอีกหนึ่งวิธีการที่จะช่วยให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มสามารถใช้พลังกายไปในทางที่ถูกต้อง มีความรู้ความสามารถตลอดจนมีทักษะในการทำงานจนสามารถนำไปประกอบอาชีพที่สุจริตได้ภายหลังจากได้รับการปลดปล่อยแล้ว การฝึกอาชีพในเรือนจำควรมีลักษณะเหมือนกับงานในสังคมภายนอกเรือนจำให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

²⁶ มาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ

ข้อ 40 เรือนจำทุกแห่งต้องจัดให้มีห้องสมุดสำหรับนักโทษทุกประเภทอย่างเพียงพอ โดยจะต้องมีหนังสือทั้งประเภทมีสาระกับหนังสืออ่านเล่น ทั้งนี้ นักโทษพึงได้รับการสนับสนุนให้ได้ใช้ประโยชน์จากห้องสมุดอย่างเต็มที่ด้วย

เพื่อจะได้เป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มให้สามารถประกอบอาชีพได้ตามปกติ ภายหลังจากพ้นโทษจำคุกแล้ว นอกจากนี้ การฝึกอาชีพยังควรจัดให้มีในหลากหลายสาขาอาชีพ เพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถเลือกที่จะฝึกอาชีพได้ตามที่ตนเองมีความถนัดหรือมีความสนใจ ทางเรือนจำไม่ควรให้ความสำคัญไปในการฝึกอาชีพประเภทใดประเภทหนึ่ง โดยเฉพาะด้วยเห็นแต่ว่าการฝึกอาชีพนั้นจะทำให้ได้ผลิตผลที่สามารถนำออกมาจำหน่ายให้แก่ประชาชนภายนอกอันเป็นการสร้างรายได้ให้แก่เรือนจำ แต่ควรให้ความสำคัญในทุกสาขาอาชีพ

จากการสัมภาษณ์นายเทวินทร์ วิเศษ นักทัณฑวิทยาชำนาญการ ได้กล่าวว่า การฝึกอาชีพของผู้ต้องขังวัยหนุ่มถือเป็นความสมัครใจที่ผู้ต้องขังจะทำการฝึกอาชีพหรือไม่ก็ได้ โดยการฝึกอาชีพภายในเรือนจำจะได้รับความร่วมมือจากกรมพัฒนาฝีมือแรงงานส่งเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ในสาขาอาชีพต่างๆ มาทำการฝึกอาชีพให้แก่ผู้ต้องขัง โดยการฝึกอาชีพที่ได้ทำการอบรม เช่น ช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ ช่างทำมุ้งลวดเหล็กคัต ช่างตัดผม และการเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การฝึกอาชีพของผู้ต้องขังในเรือนจำยังคงประสบกับปัญหาการขาดแคลนสถานที่ที่จะใช้เป็นที่ฝึกอาชีพ ซึ่งต้องจัดเตรียมสถานที่ตามลักษณะอาชีพของแต่ละสาขาอาชีพไป การขาดแคลนเครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ ซึ่งจำเป็นต่อการสาธิต ทดลองใช้ และการฝึกปฏิบัติจริงของผู้ต้องขัง จึงทำให้ผู้ต้องขังที่ทำการฝึกอาชีพอาจไม่ได้รับทักษะในสาขาอาชีพต่างๆ ได้อย่างครบถ้วนและเพียงพอที่จะนำไปใช้ในการประกอบอาชีพภายหลังจากพ้นโทษแล้ว

ส่วนนายปรีชา ชุ่มแก้ว นักทัณฑวิทยาชำนาญการ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า การฝึกอาชีพถือเป็นความสมัครใจของผู้ต้องขังวัยหนุ่มทุกคนที่จะสามารถเลือกได้ว่าตนต้องการที่จะฝึกอาชีพหรือไม่ และต้องการฝึกอาชีพประเภทใด จึงมีผู้ต้องขังบางส่วนที่ไม่ต้องการฝึกอาชีพส่งผลให้ผู้ต้องขังในส่วนนี้ไม่ได้รับการเพิ่มพูนทักษะความรู้ความเชี่ยวชาญในการประกอบอาชีพ ส่วนผู้ต้องขังที่ต้องการการฝึกอาชีพอาจไม่ได้เข้าร่วมการอบรมฝึกอาชีพก็เป็นได้ เนื่องจากทางราชทัณฑ์ขาดแคลนสถานที่ อุปกรณ์ เครื่องมือต่างๆ ที่จำเป็นในการฝึกอาชีพ ซึ่งถือเป็นการเสียโอกาสที่สำคัญ

ส่วนนายวินิจ อ่อนพร้อม นักทัณฑวิทยาชำนาญการ ได้กล่าวว่า การฝึกอาชีพก็เหมือนกับการศึกษาในชั้นเรียนที่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มจะมีพฤติกรรมเลียนแบบหัวหน้าหรือผู้นำภายในกลุ่มของตน หากผู้นำกลุ่มสนใจทำการฝึกอาชีพผู้ต้องขังคนอื่นๆ ก็จะสนใจฝึกอาชีพตามไปด้วย ในทางตรงกันข้าม หากผู้นำในกลุ่มของตนไม่สนใจที่จะฝึกอาชีพผู้ต้องขังคนอื่นๆ ในกลุ่มก็จะไม่ฝึกอาชีพตามไปด้วย ส่วนใหญ่แล้วผู้ต้องขังที่มีความสนใจในการฝึกอาชีพจะมีจำนวนน้อยกว่าผู้ต้องขังผู้ต้องขังที่ไม่สนใจ นอกจากนี้ การฝึกอาชีพให้แก่ผู้ต้องขังจะกระทำภายในเรือนจำเป็นหลัก ยกเว้นเมื่อทางกรมราชทัณฑ์มีนโยบายให้ผู้ต้องขังสามารถออกไปทำการฝึกอาชีพภายนอกเรือนจำได้ซึ่ง

มิได้ปรากฏให้เห็นบ่อยครั้งนัก โดยจะมีการกำหนดหลักเกณฑ์และคุณสมบัติของผู้ต้องขังที่จะออกไปทำการฝึกอาชีพภายนอกได้ แต่ก็ยังเป็นเพียงนโยบายของฝ่ายบริหารเท่านั้นมิได้มีการบัญญัติรับรองสิทธิของผู้ต้องขังในส่วนนี้ไว้ในกฎหมายแต่อย่างใด

ผู้เขียนเห็นว่า ในประเทศไทยการฝึกอาชีพให้แก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มยังคงไม่มีความหลากหลายเท่าที่ควร ทำให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มไม่มีตัวเลือกในการตัดสินใจเข้ารับการฝึกอาชีพได้มากนัก ประกอบกับเรือนจำยังคงขาดแคลนงบประมาณที่ใช้ในการฝึกอาชีพให้แก่ผู้ต้องขัง ทำให้มีวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการฝึกอาชีพไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม อีกทั้งการฝึกอาชีพบางอย่างอาจไม่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน ทำให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มไม่สามารถหางานทำได้ในอนาคต ทางราชทัณฑ์จึงต้องจัดให้มีการติดตามและประเมินผลถึงการเข้าถึงตำแหน่งงานของผู้ต้องขังที่ได้รับการฝึกอาชีพมาอย่างต่อเนื่องด้วย เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการปรับปรุงการฝึกอาชีพให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานให้มากขึ้น

ในประเทศอังกฤษได้มีการกำหนดถึงการบังคับโทษผู้ต้องขังไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ ค.ศ. 1952 (Prison Act 1952) และข้อบังคับราชทัณฑ์ (Prison Rules) ซึ่งเป็นการกำหนดถึงหลักเกณฑ์ขั้นตอนการปฏิบัติในการบังคับโทษผู้ต้องขังอย่างละเอียดและครอบคลุม ตลอดจนบัญญัติถึงสิทธิหน้าที่ของผู้ต้องขังและอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ด้วย เป็นการบังคับโทษผู้ต้องขังทั่วไปมิใช่เพียงแต่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มเท่านั้น ซึ่งเป็นการบัญญัติกฎหมายที่ทำให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังและคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขังอย่างเต็มที่ โดยผู้ต้องขังถือเป็นประธานของการบังคับโทษ การดำเนินการอย่างใดๆ ต้องให้ความสำคัญโดยมีผู้ต้องขังเป็นที่ตั้ง การใช้มาตรการบำบัดต่างๆ ต้องมีการระบุไว้อย่างชัดเจน มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขฟื้นฟูและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและทัศนคติของผู้ต้องขังให้ดีขึ้น พร้อมกับการให้การศึกษา ความรู้ด้านต่างๆ และทักษะในการประกอบอาชีพ เพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถนำความรู้ที่ได้รับในระหว่างที่ถูกคุมขังไปใช้ให้เกิดประโยชน์หรือใช้ในการทำงานภายหลังจากได้รับการปล่อยตัวแล้ว นับเป็นการบัญญัติกฎหมายที่ให้ความสำคัญกับการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง โดยการบัญญัติถึงสิทธิของผู้ต้องขัง อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ ขั้นตอนและมาตรการต่างๆ ที่ใช้ในการดำเนินการกับผู้ต้องขังไว้อย่างครบถ้วน กฎหมายดังกล่าวจึงถูกนำมาใช้ในการบังคับโทษผู้ต้องขังวัยหนุ่มด้วย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มทุกคนได้รับการขัดเกลา ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความคิด ทัศนคติ และมีค่านิยมในทางที่ถูกต้อง โดยการให้มาตรการหรือกิจกรรมบำบัด ตลอดจนการให้การศึกษา การฝึกอาชีพ และการส่งเสริมด้านกีฬา เพื่อให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มทุกคนได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและทัศนคติไปในทางที่ดีขึ้น รวมทั้งมีความรู้ความสามารถที่จะนำไปใช้ใน

การประกอบอาชีพและสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุขโดยไม่กลับมามีความผิดซ้ำอีกอันเป็นวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษ

การบังคับโทษจำคุกในประเทศอังกฤษมีกฎหมายบัญญัติให้ผู้ต้องขังทุกคนต้องได้รับการศึกษา เรือนจำทุกแห่งต้องจัดให้มีการศึกษาในช่วงบ่ายและต้องจัดหาเครื่องอำนวยความสะดวกสำหรับการศึกษาร่วมตัวให้แก่ผู้ต้องขังด้วย²⁷ กล่าวคือ เรือนจำและทัณฑสถานทุกแห่งต้องจัดให้มีโปรแกรมการศึกษาในภาคเช้าและภาคบ่ายเป็นระยะเวลา 50 สัปดาห์ต่อปี และโปรแกรมการศึกษาภาคค่ำเป็นระยะเวลา 42 สัปดาห์ต่อปี²⁸ การให้การศึกษาแก่ผู้ต้องขังนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้โอกาสผู้ต้องขังได้มีชีวิตที่ดีและมีประโยชน์²⁹ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ต้องขังวัยหนุ่มซึ่งอยู่ในวัยของการศึกษาภาคบังคับจะต้องจัดให้ผู้ต้องขังดังกล่าวมีโอกาสในการศึกษาภาคบังคับอย่างน้อย 15 ชั่วโมงต่อสัปดาห์³⁰ ในเรือนจำแต่ละแห่งต้องมีการจัดห้องเรียนและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้ต้องขังที่ต้องการการศึกษาทางไกลและการศึกษาส่วนบุคคลในเวลาว่าง ในกรณีที่น่าจะเป็นอาจจัดให้มีการเรียนการสอนภายในชั่วโมงการทำงานก็ได้³¹ นอกจากนี้ เรือนจำทุกแห่งต้องจัดให้มีห้องสมุดเพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถเข้าใช้ศึกษาหาความรู้และยืมคืนหนังสือได้³²

นอกเหนือจากการกำหนดระยะเวลาขั้นต่ำของการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้ต้องขังตามที่ได้อธิบายมาแล้ว การบังคับโทษผู้ต้องขังในประเทศอังกฤษยังเปิดโอกาสให้ทางเรือนจำหรือทัณฑสถานสามารถจัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำหรือทัณฑสถานได้³³ ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังสามารถเข้าชั้นเรียนที่ได้จัดให้มีขึ้นในสถานที่อื่นภายนอกเรือนจำหรือทัณฑสถานได้ อันเป็นการเปิดกว้างทางด้านการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขังได้มีโอกาสหาความรู้จากโลกภายนอกโดยไม่ยึดติดอยู่กับสื่อการเรียนการสอนที่มีเฉพาะภายในเรือนจำเท่านั้น ส่งผลให้ผู้ต้องขังสามารถที่จะพัฒนาความรู้และทักษะของตนเองได้อย่างเต็มที่

ส่วนมาตรการฝึกอาชีพของผู้ต้องขังในประเทศอังกฤษจะได้รับการอบรมจากช่างฝีมือที่มีความชำนาญซึ่งได้สมัครเข้าเป็นครูช่าง หรือจากเจ้าพนักงานเรือนจำที่มีคุณสมบัติในทางช่าง การฝึกอาชีพมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ต้องขังได้มาซึ่งทักษะ (skill) ในการทำงานที่

²⁷ Prison Rules No. 29.

²⁸ Operating Standards U 8.

²⁹ Prison Rules No. 3.

³⁰ The Young Offender Institution Rules 2000 No. 38.

³¹ Prison Rules No. 32.

³² Prison Rules No. 33.

³³ The Further and Higher Education Act 1992.

สามารถนำไปเสนอต่อนายจ้างได้ เป็นการเพิ่มโอกาสในการเข้าทำงานภายหลังจากที่ได้รับ การปลดปล่อยแล้ว ทั้งยังเป็นประโยชน์ในการช่วยฟื้นฟูบุคลิกภาพและเสริมสร้างควมมีวินัยให้แก่ ผู้ต้องขังอีกด้วย สำหรับการฝึกอาชีพของผู้ต้องขังวัยหนุ่มนั้น ทัณฑสถานวัยหนุ่มจะต้องจัดการ ฝึกอาชีพให้กับผู้ต้องขังวัยหนุ่มโดยดำเนินการให้เป็นไปตามข้อกำหนดของกระทรวงมหาดไทย การฝึกอาชีพต้องเป็นการส่งเสริมความรับผิดชอบส่วนบุคคล ความสนใจ และความถนัดของ ผู้ต้องขังวัยหนุ่ม รวมทั้งเป็นการเพิ่มพูนความสามารถเพื่อให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มมีโอกาที่จะได้ ประกอบอาชีพที่มีความเหมาะสมภายหลังการปลดปล่อยแล้ว³⁴

ในประเทศเยอรมันการศึกษาต่อและการฝึกอบรมถือเป็นหัวใจสำคัญของมาตรการ บำบัดแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษของประเทศเยอรมัน ได้กำหนดให้ผู้ต้องขัง ที่มีความสามารถที่ยังไม่จบชั้นมัธยม (Hauptschule) ต้องจัดให้ได้รับการศึกษาในวิชาที่จะนำไปสู่ การจบการศึกษาดังกล่าว หรือการศึกษาในวิชาของโรงเรียนพิเศษ (Sonderschule) ที่เทียบได้กับ การศึกษาดังกล่าว และในการฝึกอาชีพจะต้องมีการเรียนการสอนวิชาชีพ³⁵ การจัดการศึกษาให้แก่ ผู้ต้องขังของเยอรมันจึงแบ่งได้เป็น 2 ประเภทด้วยกัน คือ การศึกษาสายสามัญและอาชีวศึกษาหรือ วิทยาลัยฝึกอาชีพ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษเยอรมันถือว่าการใช้มาตรการบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขัง โดยการให้การศึกษาที่มีความสำคัญเทียบเท่ากับมาตรการทางการทำงาน โดยผู้ต้องขังต้องได้รับ การศึกษาตามที่กฎหมายบัญญัติให้โอกาสไว้ทั้งการฝึกอาชีพและการเข้าร่วมในการศึกษาอื่น³⁶

การใช้มาตรการบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้ต้องขังก่อนและ ผู้ต้องขังอาจเพิกถอนความยินยอมดังกล่าวได้หากมีเหตุอันสมควร³⁷ การที่กฎหมายกำหนดให้ ผู้ต้องขังทุกคนต้องได้รับการศึกษาและการศึกษาเพิ่มเติมล้วนมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ต้องขัง มีความเป็นไปได้ที่จะกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้เช่นเดียวกับคนอื่นทั่วไปโดยปราศจากการกระทำ ความผิดอาญาและมีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยทางเรือนจำจะต้องจัดให้มีสถานที่เรียนที่มี ความเหมาะสม มีอุปกรณ์ในการติดต่อสื่อสารเพื่อรองรับการเข้าถึงข้อมูล (Elektronische Datenverarbeitung (EDV)) มีห้องสมุดเพื่อให้ผู้ต้องขังได้ใช้ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมตลอดจนการ

³⁴ The Young Offender Institution Rules 2000 No. 39.

³⁵ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976, มาตรา 38 (1).

³⁶ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976, มาตรา 37 มาตรา 38.

³⁷ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976, มาตรา 41 (2).

ยืมคืนหนังสือและสื่อการเรียนการสอนอื่นๆ ได้ รวมถึงการจัดให้มีเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญมา เป็นผู้ควบคุมดูแล ที่สำคัญ ผู้ต้องขังที่มีความเหมาะสมอาจได้รับ โอกาสให้ไปศึกษาในสถาบัน การศึกษาที่อยู่ภายนอกเรือนจำในระดับที่สูงขึ้นได้³⁸

นอกจากการใช้มาตรการบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังโดยการให้การศึกษาแก่ผู้ต้องขังแล้วยังมี มาตรการที่จำเป็นอีกประการหนึ่ง คือ การฝึกอาชีพ (Die Berufsausbildung) เป็นการให้ความรู้ใน สาขาอาชีพต่างๆ เพื่อช่วยให้ผู้ต้องขังมีศักยภาพในการประกอบอาชีพและพร้อมที่จะประกอบอาชีพ หาเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ภายหลังจากได้รับการปลดปล่อยแล้ว โดยกฎหมายกำหนดให้ ผู้ต้องขังต้องได้รับอนุญาตให้เลือกทำงาน ฝึกอาชีพ หรืออบรมอาชีพเพิ่มเติมนอกเรือนจำได้อย่าง อิสระ เมื่อสิ่งดังกล่าวอยู่ในกรอบของแผนบังคับโทษที่ตอบสนองจุดมุ่งหมายเพื่อให้มี ความสามารถทำ ถือ หรือยึดเป็นอาชีพหลังการปล่อยตัว และไม่ขัดต่อเหตุผลพิเศษของการบังคับ โทษ³⁹ ในกรณีที่เป็นการฝึกอาชีพภายในเรือนจำ ทางเรือนจำจะต้องจัดให้มีสถานที่ฝึกอาชีพที่มี ความเหมาะสมและมีลักษณะคล้ายคลึงกับสถานที่ฝึกอาชีพที่อยู่ภายนอกเรือนจำให้มากที่สุด มีความปลอดภัยในการทำงาน และอาจอนุญาตให้ผู้ต้องขังฝึกอาชีพในสถานที่ของผู้ประกอบการ เอกชนได้⁴⁰

การจัดการศึกษาและการฝึกอาชีพให้แก่ผู้ต้องขังในประเทศเยอรมัน ได้มีการบัญญัติ หลักเกณฑ์และวิธีการไว้อย่างชัดเจนในกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความ ปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976 ทำให้เป็นที่เข้าใจถูกต้องตรงกันว่าผู้ต้องขังมีสิทธิที่จะได้รับ การศึกษาและการฝึกอาชีพที่มีความเหมาะสมกับตนเอง โดยผู้ต้องขังจะต้องให้ความยินยอมเสียก่อน และมีดุลพินิจที่จะเลือกเรียนในสิ่งที่ตนต้องการและเลือกฝึกอาชีพที่ตนมีความสนใจได้ โดยทาง เรือนจำจะต้องเป็นผู้จัดหาอุปกรณ์การเรียนการสอนซึ่งหมายความรวมถึงอุปกรณ์ในการ ติดต่อสื่อสารเพื่อรองรับการเข้าถึงข้อมูล (Elektronische Datenverarbeitung (EDV)) ห้องสมุด และ เจ้าหน้าที่ให้แก่ผู้ต้องขังด้วย ต่างจากการให้การศึกษาและการฝึกอาชีพแก่ผู้ต้องขังในประเทศไทย ซึ่งมีกฎหมายบัญญัติถึงการจัดการศึกษาและการอบรมให้แก่ผู้ต้องขังโดยให้เป็นอำนาจของอธิบดี กรมราชทัณฑ์ในการออกข้อบังคับว่าด้วยการศึกษาและการอบรมผู้ต้องขัง⁴¹ แต่จากการศึกษาพบว่า

³⁸ Klaus Laubenthal. (2008). *Strafvollzug*. pp. 246-247.

³⁹ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976, มาตรา 39 (1).

⁴⁰ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976, มาตรา 149.

⁴¹ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479, มาตรา 27 มาตรา 28.

ผู้ต้องขังวัยหนุ่มมักจะไม่ให้ความสนใจในการเข้ารับการศึกษามากเท่าที่ควร เนื่องจากผู้ต้องขังวัยหนุ่มมักจะคิดว่าวิชาเรียนหรือหลักสูตรการเรียนการสอนไม่มีความน่าสนใจและไม่มีความจำเป็น ในขณะที่การทำงานเป็นสิ่งที่ให้ผลตอบแทนแก่ตนเอง จึงให้ความสนใจกับการใช้แรงงานมากกว่าการศึกษามาก จึงควรมีการกำหนดหลักสูตรการเรียนการสอนให้มีความน่าสนใจและตรงกับความต้องการของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม โดยให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดตารางการเรียนการสอนที่จะต้องดำเนินการในระหว่างที่ถูกควบคุมตัวอยู่นกว่าจะได้รับ การปล่อยตัวไป ซึ่งจะทำให้ผู้ต้องขังให้ความร่วมมือและมีความสนใจที่จะศึกษาหาความรู้มากขึ้น ประกอบกับไม่มีการกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาและการฝึกอาชีพของผู้ต้องขังไว้ในกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษของประเทศไทย⁴² หากแต่มีเพียงแนวทางปฏิบัติภายในราชทัณฑ์ เท่านั้นที่ได้กล่าวถึงรายละเอียดในการจัดการศึกษาและการฝึกอาชีพให้แก่ผู้ต้องขังในระหว่างที่ถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำหรือทัณฑสถาน ซึ่งไม่เพียงพอที่จะบังคับให้เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ทุกคนและเรือนจำทุกแห่งดำเนินการกับผู้ต้องขังได้อย่างมีประสิทธิภาพและครบถ้วนทุกคน เพราะเมื่อไม่มีกฎหมายกำหนดรายละเอียดต่างๆ ที่เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์จะต้องปฏิบัติแล้วจึงอาจมีการเลือกที่จะดำเนินการหรือไม่ดำเนินการก็ได้ หรืออาจจะเลยไม่ดูแลเอาใจใส่หรือให้ความสำคัญกับการดำเนินการจัดการศึกษาและการฝึกอาชีพให้แก่ผู้ต้องขังเท่าที่ควร ส่งผลให้การใช้มาตรการบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังด้วยการให้การศึกษาและการฝึกอาชีพไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้

นอกจากนี้ การให้การศึกษาแก่ผู้ต้องขังในประเทศอังกฤษและประเทศเยอรมันยังมีการเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังสามารถเข้ารับการศึกษจากสถานศึกษาที่อยู่ภายนอกเรือนจำได้ นับเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ต้องขังได้มีการศึกษาเรียนรู้อย่างกว้างขวาง ไม่จำกัดอยู่เฉพาะข้อมูลตำรา หนังสือ เอกสาร หรือสื่อการเรียนการสอนที่ทางเรือนจำจัดหามาให้เท่านั้น แต่เป็นการสนับสนุนให้ผู้ต้องขังสามารถศึกษาเรียนรู้ในสถาบันการศึกษาภายนอกเรือนจำ ซึ่งเป็นการศึกษาในสังคมภายนอกเรือนจำอย่างแท้จริง ส่งผลให้ผู้ต้องขังรู้จักการปรับตัว มีความรับผิดชอบ และมีระเบียบวินัยทั้งในการเรียนและการดำรงชีวิต ซึ่งแตกต่างจากการให้การศึกษาแก่ผู้ต้องขังในประเทศไทยอย่างสิ้นเชิงที่ต้องจัดการเรียนการสอนภายในเรือนจำเท่านั้น การศึกษาค้นคว้าก็ถูกปิดกั้นมิให้ใช้สื่อที่หลากหลาย การศึกษาของผู้ต้องขังของไทยจึงเป็นการศึกษาในวงแคบ จำกัดเฉพาะความรู้ที่ได้จากสื่อการเรียนการสอนที่ทางเรือนจำจัดหามาให้บางชนิดเท่านั้น ส่งผลให้ผู้ต้องขังไม่สามารถพัฒนาศักยภาพด้านการศึกษาของตนเองได้อย่างเต็มที่ การใช้มาตรการด้านการศึกษาในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังจึงไม่ประสบความสำเร็จได้ดีเท่าที่ควร

⁴² พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479.

ในส่วนของการฝึกอาชีพให้แก่ผู้ต้องขังก็เช่นเดียวกัน ผู้ต้องขังในประเทศเยอรมันจะได้รับโอกาสให้ไปทำการฝึกอาชีพในสถานที่ภายนอกเรือนจำหรือในสถานประกอบการของเอกชนได้ ซึ่งทำให้ผู้ต้องขังได้รับการฝึกอาชีพจากผู้มีความรู้และความเชี่ยวชาญในการประกอบอาชีพอย่างแท้จริง อีกทั้งได้รับการฝึกอาชีพที่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานอีกด้วย ส่วนผู้ต้องขังในประเทศไทยต้องทำการฝึกอาชีพภายในเรือนจำจากเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์หรือบุคคลที่มีความรู้ในสาขาอาชีพต่างๆ ซึ่งไม่ได้รับการเปิดโอกาสให้สามารถออกไปทำการฝึกอาชีพกับสถานประกอบการเอกชนได้ ส่งผลให้การฝึกอาชีพของผู้ต้องขังไม่ได้รับการส่งเสริมและการพัฒนาในด้านฝีมือแรงงานเท่าที่ควร ทั้งยังเป็นการฝึกอาชีพที่ไม่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน ส่งผลให้ผู้ต้องขังไม่มีทักษะ (skill) ในการประกอบอาชีพ ไม่มีความรู้ความสามารถในการทำงานที่ดีพอ จึงยากที่จะแข่งขันกับผู้อื่นได้ ส่งผลให้ผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวแล้วไม่สามารถหางานทำได้จึงต้องหวนกลับมากระทำความผิดซ้ำอีกในที่สุด

4.3 มาตรการด้านการกีฬาและการใช้เวลาว่างในประเทศไทยเปรียบเทียบกับสหราชอาณาจักรและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

การลงโทษจำคุกผู้กระทำความผิดในอดีตจะเป็นการลงโทษเพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้รับผลร้ายจากการกระทำของตน โดยผู้กระทำความผิดจะต้องได้รับโทษเป็นการทดแทนการกระทำความผิดของตนเอง การลงโทษจึงต้องเป็นสัดส่วนกับความรุนแรงแห่งการกระทำผิดเสมอไป เช่น การลงโทษประหารชีวิตแก่กระทำความผิดฐานทำร้ายเจ้าหน้าที่จนถึงแก่ความตาย ในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งเป็นไปตามหลักการลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทน (Retribution) มีวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับความรู้สึกของผู้เสียหายและประชาชนทั่วไปที่ต้องการจะเห็นคนที่ทำร้ายผู้อื่นได้รับผลร้ายเช่นเดียวกัน อันเป็นการลงโทษที่ชดเชยให้สาสมกับความผิดเพื่อให้เกิดความยุติธรรมตามหลัก “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน”

การลงโทษผู้กระทำความผิดตามหลักการลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทนนี้ในบางกรณีจึงอาจเป็นการลงโทษด้วยวิธีการที่ทารุณโหดร้ายและมีความรุนแรง เพื่อสนองตอบความต้องการของผู้เสียหายหรือประชาชนโดยทั่วไป แต่สำหรับผู้กระทำความผิดแล้วการได้รับโทษในรูปแบบนี้ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายมากกว่าเป็นผลดี เนื่องจากการลงโทษด้วยวิธีการรุนแรงเพื่อหวังผลให้ผู้กระทำความผิดได้รับรู้ถึงความยากลำบาก ความสูญเสีย หรือความทุกข์ทรมานทั้งทางร่างกายและจิตใจ ย่อมทำให้ผู้กระทำความผิดเกิดความรู้สึกผิดต่อกาย มีอารมณ์รุนแรง มีความคิดต่อต้านและแก้แค้นต่อไปไม่มีวันสิ้นสุด การลงโทษผู้กระทำความผิดตามหลักการแก้แค้นทดแทนจึงเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนกระทำความผิดกฎหมายบ้านเมืองมากยิ่งขึ้น สังคมจึงเกิดการแก้แค้น

วุ่นวาย ประชาชนผู้บริสุทธิ์ย่อมรู้สึกถึงความไม่ปลอดภัยในการดำรงชีวิตและเห็นว่าเป็นวิธีการลงโทษที่รุนแรงป่าเถื่อน

การแก้แค้นทดแทนผู้กระทำความผิดให้ได้รับผลร้ายอย่างสาสมเป็นวิธีการลงโทษที่มีได้เยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย และเป็นการลงโทษที่มีได้แก้ไขพฤติกรรมและทัศนคติที่บกพร่องของผู้กระทำความผิดให้ดีขึ้นแต่อย่างไร จึงไม่อาจลดปริมาณและความรุนแรงของการประกอบอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในสังคมได้ อีกทั้งผู้กระทำความผิดก็มิได้รับการปรับปรุงแก้ไขไปในทางที่ดีขึ้น ในระยะต่อมาสังคมจึงให้ความสำคัญกับการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดมากยิ่งขึ้น ตามหลักการลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อเป็นการแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitation) เห็นว่าการทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับความยากลำบากหรือได้รับผลร้ายด้วยการลงโทษแต่เพียงอย่างเดียวไม่อาจทำให้คนประพฤติดุร้ายหรือสำนึกในการกระทำที่ไม่ดีของตนเอง การลงโทษเพื่อเป็นการแก้ไขฟื้นฟูจึงมีวัตถุประสงค์ที่จะแก้ไขจิตสำนึกของบุคคล ชัดเกล้าความประพฤติของบุคคลให้ดีขึ้น ส่งเสริมการปฏิบัติตามกฎหมายโดยที่ผู้กระทำความผิดไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก การลงโทษดังกล่าวจึงให้ความสำคัญกับตัวผู้กระทำความผิดโดยการใช้การปฏิบัติที่คำนึงถึงหลักมนุษยธรรมมากยิ่งขึ้น และเชื่อว่าการประกอบอาชญากรรมขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพและสิ่งแวดล้อมทางสังคมของผู้กระทำความผิด การลงโทษเป็นแต่เพียงวิธีการยับยั้งบุคคลมิให้ก่ออาชญากรรมเพียงชั่วระยะเวลาที่ผู้กระทำความผิดถูกลงโทษอยู่เท่านั้นจึงไม่อาจที่จะป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมได้ ดังนั้น การลงโทษจึงไม่ควรมุ่งเน้นที่การกระทำความผิดเป็นหลัก แต่ควรพิจารณาจากสาเหตุที่ทำให้เกิดการกระทำความผิดและการแก้ไขไปที่สาเหตุนั้น ซึ่งเป็นการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยใช้วิธีการอบรมและแก้ไขนิสัยของผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคล โดยการวางแผนและศึกษาผู้กระทำความผิดเพื่อหาวิธีการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดอย่างเหมาะสม โดยให้ความสำคัญกับวิธีการที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดได้ปรุงแต่งชัดเจน อบรมนิสัย และมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี

การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดตามหลักการแก้ไขฟื้นฟูต้องให้ความสำคัญกับตัวผู้กระทำความผิดเป็นหลักและการจัดสภาพแวดล้อมภายในเรือนจำหรือทัณฑสถานต้องส่งเสริมให้สามารถดำเนินการแก้ไขฟื้นฟูส่วนที่บกพร่องของผู้กระทำความผิดได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ ควรจัดชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ต้องขังภายในเรือนจำหรือทัณฑสถานให้มีความแตกต่างกับชีวิตความเป็นอยู่ภายนอกเรือนจำให้น้อยที่สุด เพื่อป้องกันมิให้ผู้ต้องขังเกิดความรู้สึกต่ำต้อยหรือไม่เชื่อมั่นในตนเอง ส่วนการดำเนินการของเรือนจำและทัณฑสถานต้องมีการแยกขัง (Segregation of Prisoners) ผู้กระทำความผิดออกเป็นสัดส่วนต่างหากจากกัน โดยคำนึงถึงเพศ อายุ สถานะการกระทำความผิด ผู้ต้องขังวัยหนุ่มควรแยกขังจากผู้ต้องขังอื่นๆ เนื่องจากผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นวัยที่มีอายุน้อย มี

ประสบการณ์ชีวิตไม่มาก มักกระทำความผิดด้วยความคึกคะนอง รู้เท่าไม่ถึงการณ์ ไม่ใช่อาชญากรอาชีพ มิได้มีสันดานชั่วร้าย และสามารถแก้ไขให้กลับตนเป็นคนดีได้โดยง่าย การจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่มจึงต้องแยกออกจากผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ซึ่งมีลักษณะเป็นอาชญากรอาชีพ กระทำความผิดซ้ำซาก หรือมีลักษณะที่ยากต่อการแก้ไข รวมทั้งผู้ต้องขังคดีอาเสพติดด้วย การให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มต้องถูกควบคุมตัวอยู่ในสถานที่เดียวกับผู้ต้องขังประเภทอื่นๆ อาจได้รับการถ่ายทอดความคิดและลักษณะการกระทำความผิดที่ร้ายแรงมากขึ้น ได้ ซึ่งส่งผลให้การแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังวัยหนุ่มทำได้ยากมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ทางราชทัณฑ์ยังจะต้องดำเนินการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง (Classification of Prisoners) อย่างเคร่งครัดและครบถ้วนทุกคน ซึ่งเป็นกระบวนการในการศึกษารวบรวมเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้ต้องขังและการกระทำความผิดของผู้ต้องขัง ทั้งประวัติภูมิหลัง การศึกษา นิสัย ทักษะ ทักษะ ค่านิยม ความประพฤติ ความรู้ ความสนใจ และความถนัดของผู้ต้องขัง ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญที่จะนำมาใช้ประกอบการพิจารณากำหนดวิธีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอย่างเหมาะสมเป็นรายบุคคล โดยการจัดทำเป็นแผนบังคับโทษรายบุคคล (Sentence Plan) ซึ่งจะกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับตัวผู้ต้องขัง มาตรการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังซึ่งจะมีความแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับว่าผู้ต้องขังมีพฤติกรรมและทัศนคติที่บกพร่องตรงส่วนใด การกำหนดมาตรการในการปฏิบัติจึงต้องแก้ไขข้อบกพร่องในส่วนนั้น ส่วนมาตรการอื่นๆ ที่เป็นการเพิ่มพูนความรู้และทักษะในด้านต่างๆ ก็จะต้องเป็นมาตรการที่ตรงกับความรู้ ความสนใจ และความถนัดของผู้ต้องขังด้วย เช่น การฝึกอาชีพต่างๆ ภายในเรือนจำ การอบรมหลักสูตรต่างๆ เป็นต้น นอกจากนี้ แผนบังคับโทษรายบุคคลยังระบุกรอบระยะเวลาของการดำเนินมาตรการต่างๆ ไว้ด้วยขึ้นอยู่กับว่าผู้ต้องขังแต่ละคนจะสามารถปรับพฤติกรรมและทัศนคติของตนเองไปในทางที่ดีขึ้นภายในระยะเวลาอันนานเท่าใด ซึ่งจะแตกต่างกันออกไป การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่ม เนื่องจากเป็นกระบวนการที่ทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญในการนำไปใช้กำหนดมาตรการ ระยะเวลา และวางแผนการบังคับโทษผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นรายบุคคลต่อไป ซึ่งจะทำได้มาตรการและระยะเวลาที่มีความเหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละราย และได้รับความร่วมมือจากผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นอย่างดี

ส่วนมาตรการที่จะใช้ในการดำเนินการกับผู้ต้องขังวัยหนุ่มนั้นควรเป็นมาตรการที่มีความเหมาะสมกับช่วงอายุของผู้ต้องขังวัยนี้ซึ่งเป็นวัยที่อยู่ในระหว่างการศึกษาล่าเรียน การจัดให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มเข้ารับการศึกษาในชั้นเรียนภายในเรือนจำตามระดับความรู้ของตนจึงเป็นมาตรการที่สำคัญที่สุด เนื่องจากผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นผู้ต้องขังที่อยู่ในวัยของการศึกษาล่าเรียน การกระทำความผิดและการรับโทษอยู่ในเรือนจำหรือทัณฑสถานย่อมเป็นการตัดโอกาสจากการศึกษาล่าเรียน

ในชั้นเรียนตามปกติ การจัดการศึกษาในทัศนทัศนสถานเพื่อให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้เข้าเรียนในระดับการศึกษาที่ตนเคยศึกษาอยู่ก่อนที่จะเข้าสู่เรือนจำจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้ศึกษาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การศึกษายังเป็นการเพิ่มพูนความรู้ในสาขาวิชาต่างๆ ที่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มสามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพภายหลังการได้รับการปลดปล่อยแล้ว

นอกจากการให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้เข้ารับการศึกษาล่วงหน้าเรียนทั้งในระดับการศึกษาที่ตนเองเคยศึกษาอยู่ก่อนที่จะเข้าสู่เรือนจำและการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นแล้ว การจัดกิจกรรมอย่างอื่นให้แก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มก็เป็นสิ่งจำเป็นด้วยเช่นกัน โดยต้องคำนึงถึงธรรมชาติของผู้ต้องขังวัยหนุ่มซึ่งเป็นวัยที่อยู่ในช่วงของการเจริญเติบโตทั้งทางร่างกายและจิตใจจากเด็กไปเป็นผู้ใหญ่ ความรู้สึกนึกคิด การไตร่ตรองหาเหตุและผล จึงอาจมีไม่มากเท่ากับผู้ใหญ่ หากแต่เป็นวัยที่อยู่ในช่วงของการเรียนรู้ มีพลังกำลังในการทำกิจกรรมอยู่มาก การกำหนดกิจกรรมให้แก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มจึงควรเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ได้ใช้พลังกำลังไปในทางที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น การจัดกิจกรรมกีฬาต่างๆ จึงเป็นกิจกรรมที่ตรงกับธรรมชาติและความสนใจของผู้ต้องขังในวัยนี้ เนื่องจากผู้ต้องขังวัยหนุ่มมักให้ความสนใจในการเล่นหรือชมกีฬาต่างๆ เป็นพื้นฐานอยู่แล้ว การจัดกิจกรรมกีฬาให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้มีส่วนร่วมจึงทำให้ผู้ต้องขังรู้สึกว่าคุณค่า และอยากมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ

ผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นวัยที่มีพลังกายส่วนเกินอยู่มาก ทัศนสถานวัยหนุ่มจึงควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการเล่นกีฬาหลายๆ ประเภท ทั้งกีฬาในร่มและกีฬากลางแจ้งเท่าที่สภาพแวดล้อมของทัศนสถานวัยหนุ่มจะเอื้ออำนวยให้กระทำได้ ซึ่งอาจเป็นกีฬาฟุตบอล มวยไทย มวยสากล หรือกีฬาประเภทอื่นๆ ตามความพร้อมของสถานที่ และเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ด้านกีฬาประเภทนั้นๆ มากมายให้คำแนะนำและความช่วยเหลือ ซึ่งในระหว่างการดำเนินกิจกรรมด้านกีฬาเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์อาจมีการสอดแทรกข้อคิด ระเบียบวินัย ศีลธรรม หรือข้อควรประพฤติปฏิบัติต่างๆ ในสังคมให้แก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้รับรู้ด้วย

การเล่นกีฬาหรือการออกกำลังกายของผู้ต้องขังวัยหนุ่มนอกจากจะเป็นการดึงเอาพลังกายส่วนเกินออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์แล้ว ผู้ต้องขังวัยหนุ่มยังสามารถที่จะยึดเป็นอาชีพของตนภายหลังการได้รับการปล่อยตัวแล้วได้ โดยการนำเอากีฬาที่ตนเองมีความถนัดและมีความชื่นชอบมาเป็นอาชีพเพื่อหาเลี้ยงตนเองและครอบครัว นอกจากการเล่นกีฬาและการออกกำลังกายต่างๆ แล้วทัศนสถานวัยหนุ่มควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มมีโอกาสได้เข้าร่วมในกิจกรรมสันทนาการอื่นๆ อีกที่สำคัญ คือ การเล่นดนตรี ทั้งดนตรีไทย ดนตรีสากล และการฝึกสอนวงโยธวาทิต ซึ่งเป็นการนำเอาดนตรีมาช่วยกล่อมเกลาคจิตใจของผู้ต้องขังวัยหนุ่มให้มีอารมณ์สุขุมเยือกเย็น มีสมาธิ และเสริมสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้ต้องขังด้วยกัน

จากการสัมภาษณ์นายเทวินทร์ วิเศษ นักทัศนวิทยาชำนาญการ ได้กล่าวว่า นอกจากการศึกษาเล่าเรียน การอบรมหลักสูตรต่างๆ และการฝึกอาชีพแล้ว การสนับสนุนให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ก็เป็นสิ่งจำเป็นเช่นเดียวกัน การให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มเข้าชั้นเรียนหรือทำการฝึกอาชีพแต่เพียงอย่างเดียวอาจทำให้เกิดความเครียด จึงจำเป็นต้องมีกิจกรรมผ่อนคลายให้ผู้ต้องขังได้เลือกเข้าร่วมตามที่ตนเองมีความประสงค์ โดยเรือนจำควรจัดให้มีกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ต้องขังและเปิดโอกาสผู้ต้องขังได้เลือกเข้าร่วมกิจกรรมที่ตนเองสนใจได้อย่างเต็มที่ เช่น มวยไทย ฟุตบอล ปิงปอง ตะกร้อ เป็นต้น โดยผู้ต้องขังจะมีเวลาว่างในวันอาทิตย์ซึ่งสามารถเลือกที่จะประกอบกิจกรรมมีทางเรือนจำได้จัดให้ไว้ได้ตามความสมัครใจ นอกจากนี้ การเล่นดนตรีก็มีความสำคัญเพราะดนตรีจะช่วยกล่อมเกลาคิดใจให้สุขุมเยือกเย็นขึ้น เรือนจำจึงควรจัดเตรียมสถานที่ เครื่องดนตรี และบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางด้านดนตรีมาคอยให้คำแนะนำและควบคุมดูแล แต่ทางปฏิบัติผู้ต้องขังก็ไม่ได้รับโอกาสให้เล่นเครื่องดนตรีคงเป็นได้เพียงผู้ฟังดนตรีเท่านั้น ซึ่งอาจเป็นเพราะการจำกัดของอาคารสถานที่ เครื่องดนตรี และงบประมาณในการดำเนินการดังกล่าว

ส่วนนายปรีชา ชุ่มแก้ว นักทัศนวิทยาชำนาญการ ได้กล่าวว่า ในช่วงเวลาว่างของผู้ต้องขังควรที่จะได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ โดยทางเรือนจำควรจัดให้มีกิจกรรมหลายประเภทเพื่อให้ผู้ต้องขังได้เลือกตามความสนใจ รวมถึงการจัดให้มีห้องสมุดที่มีความเหมาะสมต่อการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม ที่สำคัญจะต้องมีการบัญญัติกฎหมายให้การรับรองสิทธิของผู้ต้องขังในการเข้าร่วมกิจกรรมในเวลาว่างได้ด้วย เพื่อเป็นหลักประกันให้แก่ผู้ต้องขังทุกคน และกำหนดอำนาจหน้าที่ของทางเรือนจำที่จะต้องดำเนินการกับผู้ต้องขังต่อไป

ส่วนนายวินิจ อ่อนพร้อม นักทัศนวิทยาชำนาญการ ได้กล่าวว่า ในวันอาทิตย์เป็นวันที่ผู้ต้องขังมีเวลาว่างจึงสามารถเลือกที่จะประกอบกิจกรรมที่ตนเองสนใจได้ โดยทางเรือนจำได้จัดเตรียมอุปกรณ์กีฬาไว้ให้หลายชนิด เช่น ฟุตบอล ตะกร้อ มวยไทย เป็นต้น แต่กีฬาบางประเภทก็จะถูกจำกัดด้วยความพร้อมของสถานที่ เช่น ฟุตบอล ที่ไม่สามารถสร้างสนามฟุตบอลได้ แต่ผู้ต้องขังก็ยังสามารถเล่นฟุตบอลได้ด้วยการใช้สถานที่ภายในเรือนจำหรือการเล่นบอลพลาสติกแทนซึ่งใช้พื้นที่น้อยกว่าสนามฟุตบอลปกติ

อย่างไรก็ตาม แม้การจัดกิจกรรมทั้งทางด้านกีฬาและดนตรีให้แก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มจะเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ามาตรการอื่นๆ แต่ในประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดที่กำหนดถึงสิทธิในการเข้าถึงมาตรการดังกล่าวไว้ กล่าวคือ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ซึ่งเป็นกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษของไทยมิได้มีบทบัญญัติกำหนดถึงสิทธิของผู้ต้องขังวัยหนุ่มในการเข้าร่วมกิจกรรมสันทนาการทั้งการเล่นกีฬาและการเล่นดนตรี

ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษของประเทศอังกฤษที่มีบทบัญญัติระบุไว้อย่างชัดเจนว่าทัณฑสถานวัยหนุ่ม (Young Offender Institution) ต้องจัดให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมพลศึกษาในช่วงเวลาทำงานปกติ ตอนเย็น หรือวันหยุดสุดสัปดาห์ โดยการจัดให้ผู้ต้องขังมีส่วนร่วมในกิจกรรมพลศึกษาอย่างน้อย 2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์⁴³ ส่วนกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษของประเทศเยอรมันก็ได้มีบทบัญญัติกำหนดให้เรือนจำต้องให้โอกาสผู้ต้องขังได้ทำกิจกรรมในเวลาว่าง เล่นกีฬา และการสนทนากันเป็นกลุ่ม⁴⁴ จึงอาจกล่าวได้ว่าประเทศอังกฤษและประเทศเยอรมันได้มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายอันเป็นการให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังวัยหนุ่มภายในเรือนจำเป็นอย่างดี จึงทำให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มมีโอกาสที่จะได้พัฒนาตนเองผ่านทางการเล่นกีฬา การเล่นดนตรี หรือกิจกรรมในเวลาว่างอย่างอื่น โดยผู้ต้องขังวัยหนุ่มย่อมมีโอกาสเลือกที่จะเข้าร่วมกิจกรรมของทางเรือนจำที่ตนเองมีความสนใจและมีความถนัดได้

ในประเทศอังกฤษมีกฎหมายบัญญัติให้ผู้กระทำความผิดวัยหนุ่ม (young offenders) ที่ถูกศาลพิพากษาลงโทษจำคุกต้องถูกควบคุมตัวไว้ในทัณฑสถานวัยหนุ่ม (Young Offender Institution) ผู้ต้องขังวัยหนุ่มทุกคนจะได้รับการจัดทำแผนบังคับโทษ (Sentence Plan) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความช่วยเหลือผู้ต้องขังในระหว่างการควบคุม และเป็นการวางแผนอนาคตของผู้ต้องขังวัยหนุ่มภายหลังจากได้รับการปล่อยตัวแล้ว กล่าวคือ แผนบังคับโทษจะเป็นตัวกำหนดว่าผู้ต้องขังต้องทำสิ่งใดบ้างในระหว่างที่ได้รับโทษ สิทธิของผู้ต้องขังในการเข้าร่วมกิจกรรม การกำหนดมาตรการบำบัดต่างๆ ที่มีความเหมาะสมให้แก่ผู้ต้องขัง และระยะเวลาในการดำเนินการตามกิจกรรมและมาตรการดังกล่าวซึ่งจะต้องพิจารณาจากผลตอบสนองต่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและทัศนคติของผู้ต้องขังเป็นรายๆ ไป

การบังคับโทษผู้ต้องขังในประเทศอังกฤษมีการบัญญัติถึงหลักเกณฑ์ วิธีการ และขั้นตอนไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ ค.ศ. 1952 (Prison Act 1952) และข้อบังคับราชทัณฑ์ ค.ศ. 1964 (Prison Rules 1964) ซึ่งเป็นการกำหนดถึงอำนาจหน้าที่ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย อำนาจหน้าที่ของราชทัณฑ์ สิทธิของผู้ต้องขัง รวมทั้งขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตั้งแต่ในชั้นแรกของการเข้าสู่เรือนจำจนถึงการปล่อยตัว ซึ่งเป็นกฎหมายที่นำมาใช้บังคับกับผู้ต้องขังโดยทั่วไปรวมถึงผู้ต้องขังวัยหนุ่มด้วย หากแต่เล็งเห็นว่าผู้ต้องขังวัยหนุ่มจำเป็นต้องได้รับการปฏิบัติอันเป็นมาตรการที่มุ่งฟื้นฟูและแก้ไขให้มีพฤติกรรมที่ดีขึ้น โดยให้ความสำคัญกับการให้การศึกษาแก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มมากเป็นพิเศษ และต้องมีการแยกสถานที่ที่ใช้ในการควบคุมผู้ต้องขัง

⁴³ The Young Offender Institution Rules 2000 No. 41.

⁴⁴ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976, มาตรา 67.

วัยหนุ่มออกมาต่างหากเป็นการเฉพาะ หรือที่เรียกว่า ทัณฑสถานวัยหนุ่ม (Young Offender Institution) เป็นการแยกผู้ต้องขังวัยหนุ่มออกจากผู้ต้องขังที่เป็นวัยผู้ใหญ่ เพื่อป้องกันการถ่ายทอดหรือแลกเปลี่ยนความคิด ลักษณะการกระทำความผิด ความรู้สึกชั่วร้ายจากผู้ต้องขังที่กระทำความผิดซ้ำซาก และป้องกันการข่มเหง รังแกระหว่างผู้ต้องขัง รวมทั้งเพื่อเป็นการแบ่งแยกผู้ต้องขังที่มีช่วงอายุเดียวกันมาไว้ด้วยกันเพื่อให้ง่ายต่อการกำหนดมาตรการบำบัดฟื้นฟูและกิจกรรมต่างๆ ให้มีความเหมาะสมกับผู้ต้องขังวัยหนุ่มโดยเฉพาะ

การแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังวัยหนุ่มนอกจากจะให้ความสำคัญกับการใช้มาตรการทางการศึกษาแล้วยังต้องให้ความสำคัญกับมาตรการอื่นๆ อีก เพื่อที่จะดึงความสนใจและความถนัดของผู้ต้องขังวัยหนุ่มออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์ มาตรการที่จะใช้ในการดำเนินการบำบัดฟื้นฟูจึงรวมถึงมาตรการฝึกอาชีพ การทำงาน และกิจกรรมยามว่างหลังจากการเข้าร่วมมาตรการบำบัดดังกล่าวแล้วด้วย เช่น การเล่นกีฬา การเล่นดนตรี การดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุ การศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม และการเข้าห้องสมุด เป็นต้น โดยกฎหมายกำหนดให้ทัณฑสถานวัยหนุ่มต้องจัดให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมพลศึกษาในช่วงเวลาทำงานปกติ ตอนเย็น หรือวันหยุดสุดสัปดาห์ โดยที่กิจกรรมพลศึกษานี้ต้องตรงตามความสนใจและความถนัดของผู้ต้องขัง อีกทั้งต้องเป็นการส่งเสริมให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มมีความรับผิดชอบและเป็นคนดีของสังคม ซึ่งจะต้องจัดให้ผู้ต้องขังมีส่วนร่วมในกิจกรรมพลศึกษาอย่างน้อย 2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ หากผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้รับการบาดเจ็บหรือจำเป็นต้องได้รับการรักษาพยาบาล ทัณฑสถานวัยหนุ่มจะต้องอำนวยความสะดวกในการรักษาพยาบาลให้แก่ผู้ต้องขังด้วย⁴⁵

สำหรับผู้ต้องขังวัยหนุ่มซึ่งมีอายุต่ำกว่า 21 ปี ต้องได้รับโอกาสให้ออกกำลังกายมีระยะเวลา 2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ซึ่งทางเรือนจำมีหน้าที่ต้องจัดหาเครื่องอำนวยความสะดวกและอุปกรณ์กีฬาให้แก่ผู้ต้องขังด้วย⁴⁶ และในกรณีที่อากาศเปิดผู้ต้องขังอาจได้รับอนุญาตให้อยู่ในกลางแจ้งได้อย่างน้อย 1 ครั้งต่อวันภายในระยะเวลาที่สมควร⁴⁷ การให้โอกาสผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้เข้าร่วมกิจกรรมด้านกีฬาและการออกกำลังกายมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความรับผิดชอบและส่งเสริมให้ผู้ต้องขังสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมภายนอกได้อย่างไม่มีปัญหา อันเป็นมาตรการหนึ่งของการบำบัดแก้ไขผู้ต้องขังให้เป็นคนดี มีศรัทธาภาพ และมีความพร้อมที่จะกลับคืนสู่สังคมต่อไปตามวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษ

⁴⁵ The Young Offender Institution Rules 2000 No. 41.

⁴⁶ Prison Rules No. 29.

⁴⁷ Prison Rules No. 30.

ในประเทศเยอรมันการบังคับโทษผู้ต้องขังมีการบัญญัติถึงภารกิจของการบังคับโทษ⁴⁸ กระบวนการและขั้นตอนต่างๆ ของการบังคับโทษตั้งแต่แรกจับตัวผู้ต้องขังจนถึงการปล่อยตัว รวมทั้งอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ไว้ในกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976 เป็นกฎหมายที่นำมาใช้บังคับกับผู้ต้องขังโดยทั่วไปซึ่งรวมถึงผู้ต้องขังวัยหนุ่มด้วย โดยที่ได้ให้ความสำคัญกับการบังคับโทษผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่จะต้องมีการแยกผู้ต้องขังวัยหนุ่มออกจากผู้ต้องขังประเภทอื่นๆ เพื่อดำเนินการในขั้นตอนของการจำเนกลักษณะผู้ต้องขังอย่างละเอียด เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้ต้องขังและการกระทำความคิดของผู้ต้องขังซึ่งเป็นประโยชน์สำหรับการนำมาพิจารณากำหนดมาตรการ กิจกรรม ระยะเวลาการบังคับโทษ และสถานที่ที่จะควบคุมตัวผู้ต้องขัง ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะระบุไว้ในแผนบังคับโทษ โดยผู้ต้องขังแต่ละบุคคลจะมีการกำหนดรายละเอียดไว้ในแผนบังคับโทษแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับบุคลิกลักษณะ ความสามารถในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และการพัฒนาศักยภาพของตนเอง ซึ่งผู้ต้องขังแต่ละคนจะมีความต้องการมาตรการบำบัดแก้ไขที่แตกต่างกันออกไปจึงจำเป็นต้องให้โอกาสผู้ต้องขังมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในขั้นตอนของการจัดทำแผนบังคับโทษด้วย เพื่อที่จะได้แผนบังคับโทษที่มีความเหมาะสมกับผู้ต้องขังวัยหนุ่มและได้รับความร่วมมือจากผู้ต้องขังเป็นอย่างดี

มาตรการในการบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่สำคัญ คือ มาตรการทางการศึกษาและการฝึกอาชีพ ซึ่งเป็นการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ และทักษะ (skill) ในการทำงานให้แก่ผู้ต้องขัง ทำให้ผู้ต้องขังมีความรู้ทั้งทางด้านการเรียนและความรู้ในการประกอบอาชีพสุจริตที่สามารถนำไปประกอบอาชีพภายหลังจากพ้นโทษไปแล้ว นอกจากการจัดห้องเรียนและการอบรมอาชีพให้แก่ผู้ต้องขังแล้ว ผู้ต้องขังทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะใช้เวลาว่างที่มีภายหลังจากการเข้าเรียนและการอบรมหลักสูตรต่างๆ ไปเข้าร่วมกิจกรรมอย่างอื่นที่เป็นประโยชน์ได้ โดยกฎหมายบัญญัติให้ผู้ต้องขังต้องได้รับ โอกาสให้ทำกิจกรรมในเวลาว่างได้⁴⁹ ทั้งการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากการศึกษาทางไกล กิจกรรมเสริมศึกษา การค้นคว้าในห้องสมุด การสมาคมเป็นกลุ่มในเวลาว่าง รวมทั้งการเล่นกีฬาประเภทต่างๆ ที่ทางเรือนจำได้จัดให้ไว้ตามความสมัครใจของผู้ต้องขังแต่ละบุคคล

⁴⁸ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976, มาตรา 2.

⁴⁹ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976, มาตรา 67.

การเข้าร่วมกิจกรรมในเวลาว่างของผู้ต้องขังถือเป็นสิทธิประการหนึ่งของผู้ต้องขังที่ ต้องได้รับการส่งเสริมและสนับสนุน โดยเป็นอีกมาตรการหนึ่งที่จะช่วยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของ ผู้ต้องขังได้ นอกเหนือจากการจัดชั้นเรียนเพื่อให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้เข้าร่วมในมาตรการให้ การศึกษาและการอบรมหลักสูตรต่างๆ ซึ่งรวมถึงการฝึกอาชีพด้วยแล้ว ทางเรือนจำมีหน้าที่ในการ จัดหากิจกรรมอย่างอื่นที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ต้องขัง เพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถเข้าร่วมทำกิจกรรมภาย หลังจากที่ตนมีเวลาว่างจากการเข้าชั้นเรียนและการฝึกอาชีพ ซึ่งเรือนจำควรจัดกิจกรรมให้มีความ หลากหลายทั้งกิจกรรมด้านการกีฬา การออกกำลังกาย คู่มือทัศน ฟังวิทยุ อ่านหนังสือพิมพ์ หรือ การสนทนากลุ่มของผู้ต้องขัง โดยผู้ต้องขังมีโอกาสเลือกที่จะเข้าร่วมทำกิจกรรมอย่างใดก็ได้ตาม ความต้องการและความสนใจของตนเอง การเข้าร่วมกิจกรรมในเวลาว่างของผู้ต้องขังเหล่านี้ นอกจากจะช่วยให้ผู้ต้องขังเกิดความผ่อนคลาย ลดความตึงเครียดแล้ว ยังเป็นการเปิดโอกาสให้ ผู้ต้องขังได้แสวงหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองผ่านการอ่านหนังสือต่างๆ คู่มือทัศน ฟังวิทยุ หรือแม้กระทั่งการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน การให้ความรู้แก่ผู้ต้องขังจึงไม่จำกัดอยู่ แค่เฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น หากแต่เป็นการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมที่เปิดกว้าง ทำให้ผู้ต้องขัง ได้รับความรู้ถึงสภาพความเป็นไปของโลกภายนอกเรือนจำ รวมถึงแหล่งความรู้อื่นนอกจาก การอ่านในตำราเรียน ส่งผลให้ผู้ต้องขังได้พัฒนาศักยภาพด้านการศึกษาและอารมณ์ของตนเองไป ในทางที่ดีขึ้น รู้จักระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ ช่วยเหลือตนเองและเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น และมีความ เคารพศรัทธาในตนเอง อันเป็นการบำบัดฟื้นฟูพฤติกรรมในส่วนที่บกพร่องของผู้ต้องขังได้เป็น อย่างดี ทั้งยังเป็นการเพิ่มพูนความรู้ของผู้ต้องขังผ่านทางสื่อต่างๆ นอกจากหนังสือและตำรา ทำให้ ผู้ต้องขังวัยหนุ่มรู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมที่พัฒนาและเพิ่ม ศักยภาพให้แก่ตนเอง เพื่อที่จะเตรียมความพร้อมในการกลับคืนสู่สังคมต่อไป

การใช้มาตรการในการบำบัดแก้ไขผู้ต้องขังนั้นมาตรฐานสากลได้กำหนดให้ทาง เรือนจำจะต้องใช้มาตรการทุกอย่างทั้งการให้การศึกษา การฝึกอบรมด้านอาชีพ กิจกรรมสังคม และ การกีฬาที่มีความเหมาะสมกับผู้ต้องขังรายบุคคลโดยคำนึงถึงประวัติทางสังคม ประวัติการกระทำ ความผิด ความพร้อมทางร่างกายและจิตใจ ทักษะคดีและลักษณะทางอารมณ์ ตลอดจนกำหนด ระยะเวลาของโทษจำคุก⁵⁰ โดยผู้ต้องขังทุกคนพึงได้รับโอกาสในการออกกำลังกายกลางแจ้งอย่าง น้อยวันละ 1 ชั่วโมง ถ้าสภาพอากาศเอื้ออำนวย และสำหรับผู้ต้องขังที่เป็นเยาวชนหรือผู้ต้องขังอื่น ที่อยู่ในวัยและสภาพร่างกายที่เหมาะสมย่อมมีสิทธิได้รับ โอกาสในการฝึกฝนการเล่นกีฬาและ สันทนาการในชั่วโมงของการออกกำลังกาย ซึ่งทางเรือนจำจะต้องจัดให้มีสถานที่และอุปกรณ์ตาม

⁵⁰ มาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ ข้อ 66 (1).

สมควร⁵¹ นอกจากนี้ เรือนจำทุกแห่งจะต้องจัดให้มีกิจกรรมเชิงสันตนาการและเชิงวัฒนธรรมให้ผู้ต้องขังได้มีโอกาสเข้าร่วมเพื่อประโยชน์แก่สุขภาพกายและสุขภาพจิตของผู้ต้องขัง⁵² แต่สำหรับในประเทศไทยแล้วพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 มิได้มีการบัญญัติกฎหมายเพื่อการรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในการได้รับโอกาสให้เข้าร่วมในกิจกรรมกีฬา การออกกำลังกาย การเล่นดนตรี หรือกิจกรรมสันตนาการประเภทอื่น ส่งผลให้มาตรการในการบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังวัยหนุ่มด้วยกิจกรรมการกีฬาหรือกิจกรรมยามว่างอื่นๆ จึงไม่อาจนำมาใช้กับผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพและครบถ้วนทุกคน หากแต่เป็นเพียงแนวทางปฏิบัติภายในราชทัณฑ์เท่านั้น แต่ในทางปฏิบัติแล้วผู้ต้องขังวัยหนุ่มทุกคนอาจไม่ได้รับโอกาสให้เข้าร่วมกิจกรรมกีฬาหรือกิจกรรมสันตนาการอื่นๆ ได้อย่างทั่วถึง และไม่ได้รับการสนับสนุนอุปกรณ์การกีฬา เครื่องดนตรี หรือเครื่องมือและอุปกรณ์อื่นๆ ที่จำเป็นจากรัฐบาล นอกจากนี้ ทางเรือนจำยังมีกิจกรรมสันตนาการให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มเลือกไม่มากนัก ซึ่งไม่เป็นไปตามมาตรฐานสากลที่กำหนดให้เรือนจำทุกแห่งต้องจัดให้มีกิจกรรมทางการกีฬาและนันทนาการด้านต่างๆ ให้ผู้ต้องขังได้ตัดสินใจเลือกที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมที่ตนเองมีความสนใจ รวมทั้งยังได้รับการสนับสนุนเครื่องมือและอุปกรณ์ในการทำกิจกรรมต่างๆ จากรัฐบาลอีกด้วย

เพื่อให้การบังคับโทษผู้ต้องขังวัยหนุ่มด้วยการใช้มาตรการบำบัดฟื้นฟูเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจึงจำเป็นต้องนำมาตราการหลายๆ มาตรการมาใช้ในการดำเนินการบังคับโทษกับผู้ต้องขังวัยหนุ่มอย่างทั่วถึง ซึ่งนอกจากการให้การศึกษาและการฝึกอาชีพแล้ว เรือนจำหรือทัณฑสถานควรจัดให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้มีโอกาสทำกิจกรรมอย่างอื่นด้วย ซึ่งต้องกำหนดรูปแบบของกิจกรรมให้มีความหลากหลาย ทั้งทางด้านการศึกษาเพิ่มเติม การศึกษาต่อเนื่อง การศึกษาส่วนตัว การอบรมทางศีลธรรม การเล่นกีฬาและการออกกำลังกาย การเล่นดนตรี และกิจกรรมยามว่างอื่นๆ ให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้มีโอกาสเข้าร่วมอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง อย่างไรก็ตาม การดำเนินการดังกล่าวจำเป็นต้องมีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของทางราชทัณฑ์ที่จะต้องจัดเตรียมสถานที่จัดหาอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็น รวมถึงบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในกิจกรรมนั้นๆ ไว้ให้คำแนะนำและควบคุมดูแลผู้ต้องขังวัยหนุ่มอย่างทั่วถึง ที่สำคัญจะต้องมีกฎหมายบัญญัติให้การเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อการบำบัดฟื้นฟูดังกล่าวถือเป็นสิทธิประการหนึ่งของผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่จะต้องได้รับการปฏิบัติที่ดีและเป็นไปตามมาตรฐานสากล อีกทั้งต้องได้รับโอกาสในการเลือกที่จะเข้าร่วมกิจกรรมใดๆ ก็ได้ที่ทางเรือนจำได้จัดเตรียมไว้ให้ตามความประสงค์ของตนเอง การให้ผู้ต้องขังมีโอกาเลือกที่จะเข้าร่วมกิจกรรมประเภทใดตามความสมัครใจและความถนัดของตนเอง

⁵¹ มาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ ข้อ 21.

⁵² มาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ ข้อ 78.

ย่อมเป็นหน้าที่ของเรือนจำที่จะต้องกำหนดกิจกรรมประเภทต่างๆ ให้มีความหลากหลาย ในส่วน
 ของกิจกรรมกีฬาเรือนจำจะต้องจัดให้มีกีฬาหลายประเภท พร้อมกับจัดเตรียมอุปกรณ์กีฬาและ
 สถานที่ที่มีความเหมาะสม ส่วนกิจกรรมทางด้านดนตรี เรือนจำก็ต้องจัดให้มีเครื่องดนตรี
 หลากหลายชนิดทั้งไทยและสากล ห้องดนตรี และเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้มาให้คำแนะนำแก่ผู้ต้องขัง
 ด้วย ในส่วนของกิจกรรมยามว่างอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์กับผู้ต้องขัง เช่น การอ่านหนังสือ ดูโทรทัศน์
 ฟังวิทยุ ทางเรือนจำจะต้องจัดหาหนังสือที่มีประโยชน์และไม่เป็นอันตรายต่อความมั่นคงและความ
 สงบเรียบร้อยของเรือนจำมาให้กับผู้ต้องขังในจำนวนที่เพียงพอ โดยเรือนจำจะต้องกำหนดช่วงเวลา
 ให้ผู้ต้องขังสามารถใช้สิทธิในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ อย่างเหมาะสม เป็นการใช้เวลาว่าง
 ภายหลังจากการเข้าชั้นเรียน การฝึกอาชีพ และการทำงานแล้ว เพื่อให้ผู้ต้องขังได้ใช้เวลาว่างให้
 เป็นไปในทางที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคมด้วยการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมนอกเหนือจาก
 หลักสูตรการเรียนการสอนในชั้นเรียน โดยการเข้าร่วมกิจกรรมที่ตนเองมีความถนัดตามความ
 ประสงค์ของตน อันเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของผู้ต้องขัง รวมทั้ง
 สามารถพัฒนาศักยภาพ ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและทัศนคติที่บกพร่องของตนเองให้
 เป็นไปในทางที่ดีขึ้นได้ อันเป็นการเตรียมความพร้อมในการกลับคืนสู่สังคม ซึ่งผู้ต้องขังสามารถนำ
 ความรู้และทักษะในด้านต่างๆ ที่ได้เคยศึกษาค้นคว้ามาในระหว่างที่อยู่ในเรือนจำมาปรับใช้ในการ
 ดำรงชีวิตตามปกติได้ ด้วยเหตุนี้เองกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษของประเทศไทยจึงควรมี
 บทบัญญัติให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังในการได้รับโอกาสให้เข้าร่วมกิจกรรม
 ต่างๆ ในเวลาว่าง โดยกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์ที่ต้องสั่งการให้เรือนจำหรือ
 ทัณฑสถานทุกแห่งจัดกิจกรรมในเวลาว่างให้แก่ผู้ต้องขัง และเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังมีสิทธิเลือกที่
 จะเข้าร่วมกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจของแต่ละบุคคล ทั้งยังต้องจัดเตรียมสถานที่
 อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็น และจัดเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญมาคอยให้คำแนะนำ
 และให้การดูแลด้วย ทั้งนี้ เพื่อเป็นหลักประกันว่าผู้ต้องขังทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติอย่าง
 เท่าเทียมกัน ซึ่งเป็นมาตรการที่จะแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรมและทัศนคติของผู้ต้องขังให้เป็นไปใน
 ทิศทางที่ดีขึ้น ประกอบเป็นการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ และทักษะในอาชีพให้แก่ผู้ต้องขัง
 เพื่อที่จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคมต่อไปโดยไม่กลับมากระทำความผิด
 ซ้ำอีกและมีความรับผิดชอบต่อสังคมอันเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษ

4.4 การกำหนดแผนบังคับโทษจำคุกในประเทศไทยเปรียบเทียบกับสหราชอาณาจักรและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

เจ้าพนักงานตำรวจกับพนักงานอัยการถือเป็นต้นทางในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยตำรวจถือเป็นองค์กรแรกที่มีบทบาทอย่างมากในการค้นหาความจริงเกี่ยวกับความผิดอาญาที่เกิดขึ้นและข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกี่ยวกับผู้กระทำความผิด เนื่องจากขั้นตอนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนเป็นขั้นตอนเริ่มต้นของการดำเนินคดีอาญาโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ กฎหมายได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ต้องรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดที่เกี่ยวกับการกระทำของผู้ต้องหาและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้ต้องหาเพื่อที่จะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นถึงความจริงที่ว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดหรือเป็นผู้บริสุทธิ์⁵³ พนักงานสอบสวนจึงมาสามารถที่จะรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อใช้ยื่นผู้ต้องหาเพียงอย่างเดียวได้ หากแต่ต้องคำนึงถึงพยานหลักฐานต่างๆ ที่เป็นคุณแก่ตัวผู้ต้องหาด้วย ซึ่งรวมถึงพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับเหตุบรรเทาโทษของผู้ต้องหาด้วย เนื่องจากผู้ต้องหาในฐานะที่เป็นประธานแห่งคดีย่อมจะต้องมีสิทธิต่างๆ ในการต่อสู้คดีและแก้ข้อกล่าวหาของตนอย่างเต็มที่⁵⁴ บทบัญญัติดังกล่าวจึงมีเจตนารมณ์ให้พนักงานสอบสวนผู้ทำหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญาต้องดำเนินคดีด้วยความรอบคอบ รัดกุม โปร่งใส และเป็นธรรม ตลอดจนให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา โดยการแสวงหาพยานหลักฐานทั้งในทางที่เป็นคุณกับผู้ต้องหาและพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหาไปด้วยพร้อมๆ กัน ตรงกันข้ามในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนมักจะทำหน้าที่ของตนเองไปในทางที่จะชี้ชัดว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิด โดยการรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดของผู้ต้องหาและมุ่งที่จะพิสูจน์ให้เห็นว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดเพื่อที่จะฟ้องคดีผู้ต้องหาตกเป็นจำเลยเท่านั้น โดยละเลยที่จะแสวงหาพยานหลักฐานที่เป็นคุณแก่ผู้ต้องหาไปโดยปริยาย ส่งผลให้ข้อเท็จจริงต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับจำเลยมีโอกาเข้ามาสู่สำนวนการสอบสวนได้น้อยลง และศาลแทบจะไม่มีโอกาสได้รับรู้ถึงข้อมูลดังกล่าวเลย เพราะพนักงานสอบสวนจะให้ความสำคัญไปที่การแสวงหาพยานหลักฐานมาเพื่อสนับสนุนความผิดตามฟ้องเท่านั้น โดยละเลยไม่สอบสวนในประเด็นเพื่อให้ทราบถึงความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาฉิมของผู้ต้องหาตามที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจพนักงานสอบสวนไว้⁵⁵ ทำให้การสอบสวนคดีอาญาไม่ใช่การตรวจสอบข้อเท็จจริงอย่างรอบด้านและไม่มีการคุ้มครองสิทธิในการต่อสู้คดีของผู้ต้องหาตามที่ควรจะเป็น ดังนั้น ในขั้นตอนของการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวนจึงจำเป็นต้องมีการแสวงหาและรวบรวม

⁵³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 131.

⁵⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 134 มาตรา 135.

⁵⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 138.

พยานหลักฐานซึ่งเป็นข้อเท็จจริงทั้งในทางที่เป็นคุณและเป็นโทษ รวมถึงเหตุบรรเทาโทษต่างๆ ของผู้ต้องหาด้วย เพื่อที่พนักงานอัยการจะได้นำข้อเท็จจริงต่างๆ เหล่านี้มาแถลงต่อศาล ซึ่งศาลจะได้นำมาใช้ประกอบในการพิจารณาเพื่อกำหนดโทษทางอาญาให้มีความเหมาะสมกับจำเลยต่อไป

การที่สำนวนการสอบสวนในชั้นพนักงานสอบสวนไม่มีข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับผู้กระทำความผิดอย่างครบถ้วน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ความประพฤติ ตลอดจนบุคลิกภาพของผู้กระทำความผิด ย่อมมีผลต่อการใช้ดุลพินิจสั่งคดีของพนักงานอัยการ เพราะการตั้งฟ้องหรือตั้งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการต้องอาศัยความชัดเจนแน่นอนและความละเอียดรอบคอบของพยานหลักฐานต่างๆ ตามหลักการฟังความทุกฝ่ายที่ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 มาตรา 131 มาตรา 134 และมาตรา 138 แต่เมื่อปรากฏว่าสำนวนการสอบสวนขาดความสมบูรณ์ชัดเจน พนักงานอัยการย่อมมีอำนาจสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมหรือส่งพยานใดมาให้ทำการซักถามได้⁵⁶ แต่ในทางปฏิบัติแล้วพนักงานอัยการมักไม่สั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมตามที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้ ทำให้พนักงานอัยการทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดอย่างจำกัดจึงไม่สามารถใช้ดุลพินิจกั้นกรอคดีอาญาในการที่จะตั้งฟ้องหรือตั้งไม่ฟ้องผู้กระทำความผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทยยังไม่เปิดโอกาสให้พนักงานอัยการมีบทบาทในการกำหนดโทษของจำเลย ซึ่งต่างจากประเทศเยอรมันที่พนักงานอัยการสามารถเสนอความเห็นต่อศาลว่าจำเลยสมควรได้รับโทษอย่างไร จึงจำเป็นที่พนักงานสอบสวนจะต้องให้ความสำคัญกับข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับผู้กระทำความผิด ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์ในการวินิจฉัยสั่งคดีของพนักงานอัยการ ส่วนพนักงานอัยการเองก็ควรที่จะนำข้อเท็จจริงเหล่านี้ไปแถลงต่อศาล เพื่อที่ศาลจะได้นำข้อเท็จจริงต่างๆ มาใช้ประกอบการพิจารณาในการกำหนดโทษจำเลยได้อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยมีขั้นตอนต้นทางอยู่ที่การสอบสวนของพนักงานสอบสวนซึ่งมีหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่จะทำได้ เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นถึงความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา⁵⁷ โดยข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดย่อมหมายรวมถึงประวัติความเป็นมาของผู้ต้องหา ลักษณะการกระทำความผิด มูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิด นิสัยส่วนตัว สภาพจิตใจ สถานภาพทางสังคม ฐานะทาง

⁵⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 143.

⁵⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 131.

เศรษฐกิจ รวมทั้งบุคลิกลักษณะส่วนตัวของผู้กระทำความผิด ซึ่งต้องนำมาประกอบในสำนวนการสอบสวนด้วย นอกจากนี้ พนักงานสอบสวนยังมีอำนาจสอบสวนเพื่อให้ทราบถึงความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาชญาของผู้ต้องหาด้วย⁵⁸

แม้พนักงานสอบสวนจะมีอำนาจในการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ ทั้งในส่วนที่เป็นคุณและเป็นโทษแก่ตัวผู้ต้องหา แต่ในทางปฏิบัติของพนักงานสอบสวนของประเทศไทยก็ได้ใช้อำนาจตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดไว้ หากแต่พนักงานสอบสวนจะทำการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อชี้ให้เห็นว่าการกระทำความผิดของผู้ต้องหาประกอบที่กฎหมายกำหนดไว้หรือไม่แล้วทำความเห็นส่งให้พนักงานอัยการ⁵⁹ โดยไม่มีการนำข้อเท็จจริงจากพฤติการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้กระทำความผิดมาใช้ประกอบการพิจารณา จึงทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานอัยการต่อไป กล่าวคือ เมื่อพนักงานอัยการได้รับสำนวนการสอบสวนจากพนักงานสอบสวนแล้วพนักงานอัยการมักจะละเลยมิได้ตรวจสอบว่ามีพยานหลักฐานในทางที่เป็นผลดีแก่ตัวผู้ต้องหาหรือไม่ เพียงใด และเมื่อพบข้อบกพร่องดังกล่าวแล้วพนักงานอัยการก็ได้ส่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติม พนักงานอัยการจึงไม่มีข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับตัวผู้ต้องหาเพื่อนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจในการสั่งคดีว่าเห็นสมควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล ซึ่งทำให้ผู้ต้องหาไม่ได้รับความเป็นธรรมตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ ทั้งๆ ที่พนักงานอัยการมีหน้าที่ที่จะต้องตรวจสอบความจริงอย่างมีภาวะวิสัย โดยพนักงานอัยการจะต้องรับผิดชอบในการสอบสวน 4 ประการ คือ รับผิดชอบในความชอบด้วยกฎหมายของการสอบสวน รับผิดชอบในความชอบด้วยระเบียบของการสอบสวน รับผิดชอบในความละเอียดรอบคอบของการสอบสวน และรับผิดชอบในความเชื่อถือได้ของการสอบสวน⁶⁰ ดังนั้น พนักงานอัยการจึงควรที่จะสอดส่องควบคุมการทำสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดอย่างเคร่งครัด เนื่องจากพนักงานอัยการต้องเป็นผู้เสนอข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ ของจำเลยต่อศาลในชั้นตอนต่อไป เพื่อที่ศาลจะได้ใช้ดุลพินิจพิจารณากำหนดโทษจำเลยได้อย่างเหมาะสมต่อไป

ในปัจจุบันแม้ราชทัณฑ์จะมีการนำหลักการปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับนักโทษแต่ละคน (Individualization of Punishment) มาใช้ในการบังคับโทษผู้ต้องขัง แต่เนื่องจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาชั้นต้นทางของไทยในบางครั้งได้ละเลยการรวบรวมพยานหลักฐานและ

⁵⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 138.

⁵⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 140.

⁶⁰ คณิต ญ นคร. (2539, ธันวาคม). “อัยการกับภารกิจในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล.”

พฤติกรรมทั้งที่เป็นผลดีและผลเสียของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ซึ่งรวมถึงประวัติ ความรู้ นิสัย ความประพฤติ และบุคลิกลักษณะของผู้ต้องขังวัยหนุ่มมาก่อน ทางราชทัณฑ์จึงได้ทำการสำรวจผู้ต้องขังในกระบวนการแรกจับตัวผู้ต้องขังโดยการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังแต่ละคน แต่เนื่องจากการที่เรือนจำของไทยต้องประสบกับปัญหาผู้ต้องขังล้นคุก ประกอบกับปัญหาการขาดแคลนงบประมาณ เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์มีจำนวนน้อยและขาดความรู้ความเชี่ยวชาญในการดำเนินการ เรือนจำทุกแห่งจึงไม่อาจดำเนินการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ข้อมูลของผู้ต้องขังวัยหนุ่มทั้งที่เป็นประวัติความเป็นมา พฤติกรรม นิสัย ความรู้ หรือแม้แต่ลักษณะการกระทำความผิด มูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิด ซึ่งเป็นข้อมูลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการวางแผนกำหนดมาตรการต่างๆ ที่ใช้ในการบำบัดฟื้นฟูพฤติกรรมและทัศนคติของผู้ต้องขังวัยหนุ่มไม่ชัดเจนและไม่เพียงพอต่อการจัดทำแผนบังคับโทษ เพื่อใช้ในการกำหนดวิธีการ มาตรการ และระยะเวลาในการดำเนินการตามมาตรการต่างๆ ตลอดเวลาที่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มอยู่ในทัณฑสถาน ส่งผลให้การบังคับโทษผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นไปอย่างไร้ทิศทางเนื่องจากผู้ต้องขังวัยหนุ่มไม่สามารถที่จะเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อการบำบัดฟื้นฟูอย่างเต็มที่ที่มีความต้องการและความสนใจได้ หากแต่ถูกกำหนดให้เข้าร่วมกิจกรรมที่เรือนจำได้กำหนดไว้โดยมิได้พิจารณาจากความถนัดและความเหมาะสมกับผู้ต้องขังวัยหนุ่มแต่ละคนแต่อย่างใด

นอกจากนี้ การที่ประเทศไทยต้องประสบกับปัญหาผู้ต้องขังล้นคุกย่อมส่งผลให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มต้องถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำหรือทัณฑสถานเดียวกันกับผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นผู้ต้องขังที่มีความเป็นมืออาชีพ กระทำความผิดร้ายแรง มีโทษสูง หรืออาจเป็นนักโทษคดียาเสพติด การถูกควบคุมตัวอยู่ในสถานที่เดียวกันจึงอาจก่อให้เกิดการถ่ายทอดความคิดในการกระทำความผิด วิธีการกระทำความผิด ตลอดจนพฤติกรรมต่างๆ ในทางอาชญากรรมแก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้ โดยที่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นวัยที่มีอายุน้อยอาจกระทำความผิดด้วยความหึกคะนอง รู้เท่าไม่ถึงการณ์ จึงอาจได้รับการถ่ายทอดพฤติกรรมในทางที่ผิดได้โดยง่าย แตกต่างจากประเทศเยอรมันที่ทางราชทัณฑ์จะมีการแบ่งแยกผู้ต้องขังวัยหนุ่มออกจากผู้ต้องขังประเภทอื่นอย่างชัดเจน ด้วยเหตุผลที่ว่าผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นผู้ต้องขังที่จำต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษด้วยการใช้มาตรการต่างๆ ที่เหมาะสมกับผู้ต้องขังวัยหนุ่มแต่ละคนตามความสนใจของผู้ต้องขังเอง โดยเห็นว่าสถานที่ที่ใช้ในการควบคุมตัวผู้ต้องขังวัยหนุ่มต้องแยกจากผู้ต้องขังประเภทอื่นอย่างชัดเจน การแยกเพียงแดนคุมขังยังไม่เพียงพอต่อการบังคับใช้มาตรการต่างๆ เพื่อที่จำทำให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้กลับความประพฤติและทัศนคติให้เป็นคนดีกลับเข้าสู่สังคมได้อย่างปกติและไม่หันกลับมากระทำความผิดอีก ซึ่งจะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษได้เป็นอย่างดี

เมื่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาชั้นต้นทางมิได้มีการรวบรวมข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ ของผู้กระทำความผิดอย่างละเอียดเพียงพอ และการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังของทางราชทัณฑ์อันเป็นกระบวนการยุติธรรมทางอาญาชั้นปลายทางมิได้กระทำอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ส่งผลให้หลักการปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับนักโทษแต่ละคน (Individualisation des peines) ซึ่งหมายถึงการที่ศาลหรือองค์กรอื่นที่มีหน้าที่ควบคุมดูแลนักโทษปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับนักโทษแต่ละคน เพื่อส่งเสริมการฟื้นฟูปรับปรุงแก้ไขและเพื่อให้ผู้กระทำความผิดพร้อมที่จะกลับคืนสู่สังคมอย่างไม่มีปัญหา⁶¹ มิอาจเกิดขึ้นได้จริงในทางปฏิบัติ โดยการลงโทษจะต้องเหมาะสมกับการกระทำผิดเป็นรายบุคคลตามแนวคิดนี้ที่ว่า ในการกำหนดโทษและการพิจารณาความหนักเบาของการลงโทษขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่จำต้องใช้ในการแก้ไขตัดแปลงผู้กระทำความผิด ไม่ใช่ความหนักเบาของการกระทำผิด ดังนั้น จึงต้องลงโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคลผู้กระทำความผิดซึ่งเขาคิดได้รับการแก้ไขอย่างไร⁶² ราชทัณฑ์จึงมีหน้าที่ในการปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละบุคคล เพื่อส่งเสริมให้มีการปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมและทัศนคติของผู้ต้องขังจนมีความพร้อมที่จะกลับคืนสู่สังคมโดยปราศจากการกระทำความผิดซ้ำอีกซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษ⁶³ การปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับนักโทษแต่ละคน (Individualisation des peines) ได้รับการยอมรับในประเทศฝรั่งเศสดังที่ปรากฏในคำวินิจฉัยของตุลาการรัฐธรรมนูญฝรั่งเศสที่ได้กล่าวไว้ว่า “การลงโทษทางอาญาที่เกี่ยวกับการจำกัดเสรีภาพนั้นยอมรับได้ไม่ใช่เพียงเพื่อการป้องกันสังคมและเพื่อการลงโทษผู้ถูกศาลพิพากษา แต่ยังเป็นไปเพื่อการปรับปรุงแก้ไขบุคคลเหล่านี้และเตรียมการให้พวกเขาสำหรับการกลับเข้าสู่สังคม”⁶⁴ ดังนั้น ผู้ต้องขังที่มีบุคลิกลักษณะ ประวัติความเป็นมา และความพร้อมในการปรับปรุงแก้ไขที่ใกล้เคียงกันจึงควรถูกควบคุมไว้ในสถานที่เดียวกัน เพื่อที่จะได้กำหนดมาตรการในการปฏิบัติให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งการจัดกลุ่มผู้ต้องขังที่มีลักษณะเหมือนกันไว้ด้วยกันและใช้มาตรการในการบำบัดแก้ไขที่เหมือนกัน และการใช้มาตรการที่แตกต่างกันสำหรับกลุ่มผู้ต้องขังที่มีลักษณะต่างกันแตกต่างกันออกไป ย่อมทำให้การบังคับโทษซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่จะทำให้ผู้ต้องขังมีพฤติกรรม ทัศนคติ และมีความพร้อมที่จะใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติปราศจากการกระทำความผิดซ้ำนั้นสามารถบรรลุผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

⁶¹ ปกป้อง ศรีสนิท. หน้าเดิม.

⁶² อัจฉริยา ชูตินันทน์. เล่มเดิม. น. 138.

⁶³ ธาณี วรรณทร์. (2555). *หลักกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก*. น. 39.

⁶⁴ คำวินิจฉัยตุลาการรัฐธรรมนูญฝรั่งเศส หมายเลข 93-334DC ลงวันที่ 20 มกราคม 1994 (ราชกิจจานุเบกษา 26 มกราคม น. 1380) อ้างในปกป้อง ศรีสนิท. เล่มเดิม. น. 34.

ในประเทศไทยมีอาจกล่าวได้ว่าได้มีการนำหลักการปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับนักโทษแต่ละคน (Individualisation des peines) มาใช้อย่างสมบูรณ์แบบทั้งในชั้นต้นทางจนถึงปลายทางของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยทางราชทัณฑ์เป็นหน่วยงานที่ต้องจัดทำทะเบียนประวัติผู้ต้องขัง ข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิด สาเหตุของการกระทำความผิด ประวัติการกระทำความผิด รวมทั้งข้อมูลอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์แก่การบังคับโทษผู้ต้องขังวัยหนุ่มซึ่งเป็นการดำเนินการในขั้นตอนของการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังที่ต้องการเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านสังคมสงเคราะห์ จิตวิทยา และกฎหมาย แต่ในทางปฏิบัติราชทัณฑ์มีงบประมาณไม่เพียงพอขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ จึงทำให้การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังอันเป็นขั้นตอนของการได้มาซึ่งข้อมูลต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับการนำมาพิจารณาว่าผู้ต้องขังวัยหนุ่มคนใดควรถูกส่งตัวไปไว้ยังทัณฑสถานใด ควรใช้มาตรการอย่างไรในการบำบัดฟื้นฟูพฤติกรรมและทัศนคติ และมีกรอบระยะเวลาเท่าใดเป็นไปอย่างไรไม่มีประสิทธิภาพ ประกอบกับปัญหาการมีผู้ต้องขังล้นคุก เรือนจำไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้ต้องขังที่เพิ่มมากขึ้น และผู้ต้องขังมีจำนวนมากกว่าเจ้าหน้าที่ ส่งผลให้การดำเนินการในขั้นตอนต่างๆ ของราชทัณฑ์เป็นไปอย่างไรไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่งไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลที่ว่าวัตถุประสงค์ของความชอบธรรมของโทษจำคุกหรือมาตรการลงโทษอื่นที่เป็นการจำกัดเสรีภาพในทำนองเดียวกัน คือ การป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากการประกอบอาชญากรรม ซึ่งจะบรรลุวัตถุประสงค์ได้ก็ต่อเมื่อโทษจำคุกนั้นสามารถที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับการฟื้นฟูทัศนคติใหม่ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อจะทำให้เป็นผู้ที่ตั้งใจและสามารถที่จะดำรงชีวิตในทางที่เคารพกฎหมายบ้านเมืองและประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้เมื่อกลับคืนสู่สังคมแล้ว⁶⁵ จากปัญหาดังกล่าวทำให้ประเทศไทยไม่อาจแก้ปัญหาผู้กระทำความผิดซ้ำซากที่ต้องกลับเข้ามาเรือนจำหลายครั้ง เป็นผลมาจากประเทศไทยไม่มีวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษที่แน่นอนว่าจะปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอย่างไร

นอกจากนี้ การที่พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 มิได้บัญญัติถึงหลักเกณฑ์และวิธีการในการจัดทำแผนบังคับโทษจำคุกสำหรับผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล ซึ่งตามรัฐธรรมนูญการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในด้านต่างๆ ของบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่ในกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติให้

⁶⁵ มาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ

ข้อ 58 วัตถุประสงค์และความชอบธรรมของโทษจำคุกหรือมาตรการลงโทษอื่นที่เป็นการจำกัดอิสรภาพในทำนองเดียวกันก็คือเพื่อคุ้มครองสังคมให้ปลอดภัยที่สุดจากอาชญากรรม ซึ่งวัตถุประสงค์นี้จะบรรลุผลได้ก็ต่อเมื่อโทษจำคุกนั้นสามารถจะทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับการฟื้นฟูทัศนคติใหม่มากที่สุดเท่าที่จะกระทำได้เพื่อให้เป็นผู้ที่มีความตั้งใจและสามารถที่จะดำรงชีวิตในทางที่เคารพต่อกฎหมายบ้านเมืองและช่วยเหลือตนเองได้เมื่อกลับคืนสู่สังคมแล้ว

อำนาจไว้เท่านั้น”⁶⁶ จึงต้องเป็นกฎหมายที่ตราขึ้นโดยฝ่ายนิติบัญญัติ มิใช่ระเบียบภายในหรือแนวทางปฏิบัติของกรมราชทัณฑ์ซึ่งมิได้มีสถานะเป็นกฎหมาย ส่งผลให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์เป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากเมื่อไม่มีกฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติกรอย่างใดอย่างหนึ่ง เจ้าหน้าที่ก็อาจเลือกที่จะปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติกรอย่างใดก็ได้ เมื่อการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของผู้ต้องขังไม่ได้ผลจริงในทางปฏิบัติ การนำข้อมูลต่างๆ เหล่านี้มากำหนดแนวทางในการจัดทำแผนบังคับโทษ (Sentence Plan) จึงไม่อาจเกิดขึ้นได้ตามไปด้วย ด้วยเหตุนี้การบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่มของประเทศไทยจึงเป็นไปอย่างไร้ทิศทาง โดยที่แผนบังคับโทษ (Sentence Plan) เป็นการกำหนดแนวทางในการบังคับโทษผู้ต้องขังแต่ละบุคคล ซึ่งจะกำหนดตัวบุคคล มาตรการในการบำบัดฟื้นฟูที่มีความเหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละบุคคล และระยะเวลาในการดำเนินการดังกล่าว ซึ่งเกิดจากการวิเคราะห์ประวัติและพฤติกรรมของผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล จึงถือเป็นมาตรการหนึ่งซึ่งเป็นไปตามหลักการปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับนักโทษแต่ละคน (Individualization of Punishment) ที่จะต้องพิจารณาจากข้อมูลพื้นฐานของผู้ต้องขังแต่ละคน และกำหนดมาตรการหรือกิจกรรมต่างๆ ให้มีความเหมาะสมกับผู้ต้องขังเป็นรายๆ ไป โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้ผู้ต้องขังแต่ละคนได้รับการปฏิบัติอันเป็นการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมและทัศนคติอย่างเหมาะสม เพื่อที่จะสามารถปรับปรุงตนเองให้ไม่กระทำความผิดกฎหมาย มีความเชื่อมั่นและเคารพในตนเอง และสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติโดยไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีกอันจักทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษได้ ดังเช่นที่ปรากฏในประเทศอังกฤษและประเทศเยอรมัน

การบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่มในประเทศอังกฤษ การจัดประเภทของผู้ต้องขังวัยหนุ่มในทัณฑสถานวัยหนุ่ม (Young Offender Institution: YOI) จะเป็นไปตามคำแนะนำของกระทรวงมหาดไทย (Secretary of State) โดยคำนึงถึงอายุ บุคลิกลักษณะ และสิ่งแวดล้อม⁶⁷ การใช้ชีวิตในทัณฑสถานวัยหนุ่มจะได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างจากเรือนจำสำหรับผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ โดยมีการปฐมนิเทศในระหว่าง 2-3 วันแรกที่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มถูกส่งตัวมายังทัณฑสถาน ซึ่งเป็นโอกาสในการแนะนำเรื่องต่างๆ รวมถึงการศึกษาและการฝึกอาชีพในระหว่างที่ถูกควบคุมอยู่ในทัณฑสถาน การบังคับโทษผู้ต้องขังวัยหนุ่มในประเทศอังกฤษจะมีการใช้ระบบการรายงานผู้กระทำความผิด (the Offender Assessment System (OASys)) เป็นระบบที่ได้ทำการวิเคราะห์ถึงข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้กระทำความผิดและการกระทำความผิด ได้แก่ การหาสาเหตุของการกระทำความผิด สภาพแวดล้อม ปัญหาต่างๆ ของผู้กระทำความผิดที่เป็นตัวก่อให้เกิดผู้ต้องขังวัยหนุ่มกระทำความผิด โดยข้อมูลต่างๆ เหล่านี้จะนำไปใช้ประกอบการพิจารณาของศาลเพื่อกำหนด

⁶⁶ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 29.

⁶⁷ The Young Offender Institution Rules 2000 No. 4.

โทษและมาตรการบำบัดที่จะใช้ปฏิบัติกับผู้ต้องขังวัยหนุ่มอย่างมีความเหมาะสมต่อไป ระบบดังกล่าวจึงเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ความต้องการและความสนใจของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม โดยการเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิดและตัวผู้กระทำความผิดต่อศาล รวมถึงการบริหารจัดการต่างๆ ภายหลังจากที่ศาลมีคำพิพากษาแล้ว ระบบการรายงานผู้กระทำความผิด (the Offender Assessment System (OASys)) จะได้รับการพิจารณาบททวนเป็นระยะๆ ในระหว่างการบังคับโทษ จำคุกตามคำพิพากษา เพื่อให้สามารถที่จะปรับเปลี่ยนมาตรการบำบัดต่างๆ ที่จะนำมาใช้ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้อย่างเหมาะสมกับพฤติกรรม ความรู้สึกนึกคิด ความรับผิดชอบ และความสามารถของผู้ต้องขังวัยหนุ่มแต่ละราย ระบบดังกล่าวประกอบด้วยสาระสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ การวิเคราะห์สาเหตุของการกระทำความผิด ความเสี่ยงต่อการกระทำความผิดในอนาคต บทสรุปวิเคราะห์ และแนวทางในการลงโทษ โดยข้อมูลที่ได้จากการค้นหาและรวบรวมจากข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดและผู้กระทำความผิด ไม่ว่าจะเป็นสาเหตุของการกระทำความผิด ลักษณะของการกระทำความผิด ประวัติผู้กระทำความผิด สภาพแวดล้อม ปัญหาทางสุขภาพหรือทางจิตใจของผู้กระทำความผิด ข้อมูลทั้งหมดนี้จะถูกนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนบังคับโทษ (Sentence Plan) ต่อไป

แผนบังคับโทษ (Sentence Plan) มีวัตถุประสงค์ในการวางแผนการดำเนินมาตรการบำบัดตามขั้นตอนต่างๆ ของผู้ต้องขัง การให้ความช่วยเหลือผู้ต้องขังในระหว่างการควบคุม รวมถึงการวางแผนอนาคตของผู้ต้องขังภายหลังจากได้รับการปลดปล่อยแล้ว แผนบังคับโทษจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการกำหนดถึงกิจกรรมต่างๆ ที่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มจะต้องเข้าร่วม ซึ่งเป็นมาตรการในการบำบัดผู้ต้องขังวัยหนุ่มให้มีพฤติกรรม ความรู้สึกนึกคิด มีเหตุผล มีการยับยั้งชั่งใจ และมีทัศนคติในการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น เพื่อลดความเสี่ยงในการกลับไปกระทำความผิดซ้ำ และช่วยให้ผู้ต้องขังกลับตัวเป็นคนดีสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษ การจัดทำแผนบังคับโทษ (Sentence Plan) ที่ได้ทำการวิเคราะห์ขึ้นมาจากข้อมูลพื้นฐานต่างๆ ของผู้กระทำความผิด ทั้งอายุ พฤติกรรม ความรู้ ฐานะของผู้กระทำความผิด รวมถึงสภาพแวดล้อมต่างๆ ตลอดจนสภาพปัญหาส่วนตัวของผู้กระทำความผิด ส่งผลให้มีการกำหนดรายละเอียดต่างๆ ในการบังคับโทษผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ไม่ว่าจะเป็นมาตรการบำบัด กิจกรรมในการบำบัดฟื้นฟู รวมทั้งการวางแผนในอนาคตภายหลังการปล่อยตัวแล้วให้แก่ผู้ต้องขัง ดำเนินไปอย่างมีเหตุผล มีความเหมาะสมกับผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นรายบุคคล สามารถเกิดขึ้นได้จริงและได้ผลดีในทางปฏิบัติ อันเป็นการยอมรับเอาแนวความคิดตามหลักการปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับนักโทษแต่ละคน (Individualization of Punishment) มาใช้ในการบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้เป็นอย่างดี

ประเทศเยอรมันได้ให้ความสำคัญกับประชากรของตนอย่างเต็มที่ แม้แต่ผู้ต้องขังก็ยังคงได้รับการปฏิบัติที่ดีโดยได้รับการรับรองคุ้มครองและเล็งเห็นถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขังทุกคน โดยศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จะถูกละเมิดมิได้ และหน่วยงานของรัฐทั้งหมดจะต้องให้การเคารพและคุ้มครองตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1 แห่งกฎหมายพื้นฐานสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี การจะลงโทษผู้ต้องขังคนใดเป็นระยะเวลาเท่าใดด้วยวิธีการใดจะต้องมีการรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติภูมิหลัง และข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับจำเลยทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลร้าย ตลอดจนข้อเท็จจริงอันเป็นเหตุบรรเทาโทษต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวจำเลยให้มากที่สุด ในจำนวนการสอบสวนที่พนักงานอัยการตั้งฟ้องคดีต้องมีประวัติของผู้กระทำความผิด สถานะทางสังคมและฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด มูลเหตุในการกระทำความผิด เป้าหมายของผู้กระทำความผิด ความร้ายแรงของการกระทำความผิด ลักษณะของการกระทำความผิด ความชั่วของการกระทำความผิด ความประพฤติกายหลังการกระทำความผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งความพยายามที่จะเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย นอกจากนี้ ศาลยังสามารถค้นหาความจริงเกี่ยวกับตัวจำเลยได้ เพื่อให้มีข้อมูลเพียงพอที่จะนำมาประกอบการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษให้มีความเหมาะสมกับตัวจำเลย อันเป็นการรวบรวมข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ ของผู้กระทำความผิดตั้งแต่ต้นทางมาจนถึงปลายทางของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยราชทัณฑ์มีกฎหมายเป็นตัวสำคัญในการกำหนดอำนาจหน้าที่ของราชทัณฑ์ ตลอดจนขั้นตอนการปฏิบัติต่างๆ ต่อผู้ต้องขังไว้อย่างชัดเจนแน่นอน ซึ่งระบุไว้ในกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976 (Stravollzugsgesetz) โดยการแรกรับตัวผู้ต้องขังจะกระทำร่วมกับผู้ต้องขังอื่นไม่ได้ แต่ต้องกระทำในสถานที่ที่เหมาะสมเป็นส่วนสด ผู้ต้องขังต้องได้รับการแจ้งสิทธิหน้าที่ของเขาหลังจากการรับตัวและต้องได้รับการตรวจร่างกายทันที แล้วนำตัวไปพบผู้บัญชาการเรือนจำหรือหัวหน้าแรกรับตัว⁶⁸

หลังจากที่ได้มีการรับตัวผู้ต้องขังแล้วจะต้องดำเนินการค้นหาบุคลิกภาพและความ เป็นไปของชีวิตของผู้ต้องขัง ซึ่งจำเป็นที่จะต้องนำไปประกอบการพิจารณากำหนดมาตรการบำบัดผู้ต้องขังโดยการวางแผนบังคับโทษจำคุก (Planung des Vollzugs) ซึ่งจะต้องมีการปรึกษาหารือกับผู้ต้องขังก่อน⁶⁹ การจัดทำแผนบังคับโทษจะถูกกำหนดจากผลของการสำรวจเพื่อบำบัด และอย่าง

⁶⁸ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976, มาตรา 5.

⁶⁹ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976, มาตรา 6.

น้อยต้องมีการระบุเกี่ยวกับมาตรการบำบัดผู้ต้องขัง⁷⁰ เช่น การให้ผู้ต้องขังเข้าอยู่ในการบังคับโทษที่ปิดหรือเปิด งานที่จะมอบให้ทำ มาตรการฝึกอาชีพ การเข้าร่วมในกิจกรรมของการศึกษาต่อเนื่อง มาตรการการช่วยเหลือและมาตรการการบำบัดพิเศษ และมาตรการที่จำเป็นสำหรับการเตรียมการปล่อยตัว เป็นต้น นอกจากนี้ แผนบังคับโทษจะต้องมีความสอดคล้องกับพัฒนาการของผู้ต้องขัง และผลสำรวจบุคลิกภาพของผู้ต้องขังแต่ละราย เพื่อการกำหนดระยะเวลาและมาตรการบำบัดที่เหมาะสมกับผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล โดยผู้ต้องขังมีสิทธิตามกฎหมายที่จะมีส่วนร่วมในการสร้างแผนบังคับโทษด้วยการแสดงความเห็นในการวางแผนกำหนดมาตรการบำบัด กิจกรรมต่างๆ และระยะเวลาในการดำเนินการดังกล่าว

การกำหนดมาตรการบำบัดต่างๆ ในแผนบังคับโทษจะได้รับการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้มีความเหมาะสมกับการพัฒนาและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ความรู้สึกนึกคิด และการสร้างเสริมความรู้ความสามารถให้แก่ผู้ต้องขังแต่ละบุคคล นอกจากนี้ แผนบังคับโทษจะต้องระบุว่าผู้ต้องขังคำพิพากษาคนใดจะถูกส่งตัวไปไว้ในเรือนจำแผนกใด การส่งตัวไปบังคับโทษที่อื่นจะกระทำได้เมื่อมีเหตุผลในการบำบัดหรือการคืนสู่สังคม⁷¹

ส่วนการบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่มในประเทศไทย พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ซึ่งเป็นกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษของไทยไม่มีบทบัญญัติกำหนดให้ราชทัณฑ์มีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำแผนบังคับโทษจำคุก ตลอดจนการสำรวจและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้กระทำความผิดและการกระทำความผิดตั้งแต่ในขั้นตอนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนจนมาถึงขั้นตอนของทางราชทัณฑ์ไว้อย่างชัดเจน คงมีเพียงแนวทางปฏิบัติภายในเท่านั้น ประกอบกับปัจจุบันประเทศไทยมีจำนวนผู้ต้องขังเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว อีกทั้งเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์มีจำนวนน้อยซึ่งบางคนยังไม่มียุทธศาสตร์ความรู้ทางด้านทฤษฎีและการบังคับโทษผู้ต้องขังที่ดีพอหรืออาจมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อผู้ต้องขัง โดยเห็นว่าผู้ต้องขังไม่จำเป็นต้องได้รับการปฏิบัติที่ดีกว่าบุคคลอื่นที่มีได้กระทำความผิด รวมทั้งการที่กรมราชทัณฑ์ไม่มีงบประมาณเพียงพอในการจัดหาบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเพิ่มเติม จึงไม่สามารถผลักดันให้มีการดำเนินการในขั้นตอนของการรวบรวมข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้กระทำความผิดและการกระทำความผิด รวมทั้งข้อมูลอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์กับผู้ต้องขัง ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานที่จะนำมาใช้ประกอบการพิจารณากำหนดแผนบังคับโทษจำคุกรายบุคคลต่อไป ส่งผลให้สิทธิของผู้ต้องขังไม่ได้รับการรับรองและคุ้มครองเท่าที่ควร

⁷⁰ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976, มาตรา 7.

⁷¹ กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976, มาตรา 6.

แนวทางการปฏิบัติของราชทัณฑ์ไทยดังกล่าวจึงไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลที่กำหนดให้เรือนจำต้องให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ต้องขังทั้งในด้านการศึกษา การอบรมทางคุณธรรมและทางจิตวิญญาณ ให้มีความเหมาะสมกับความต้องการของนักโทษแต่ละบุคคล⁷²

จากการสัมภาษณ์นายวินิจ อ่อนน้อม นักทัณฑวิทยา ชำนาญการ ได้กล่าวว่า แม้พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ของไทยจะมีได้มีบทบัญญัติกำหนดให้ทางราชทัณฑ์ต้องจัดทำแผนบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่มแต่ละบุคคล แต่ก็ได้มีการจัดทำโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง ซึ่งในทางปฏิบัติก็ต้องประสบกับปัญหามากมายหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความร่วมมือจากผู้ต้องขัง ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมและทัศนคติของผู้ต้องขังให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น จึงควรมีการบัญญัติกฎหมายกำหนดอำนาจหน้าที่ของราชทัณฑ์ในการจัดทำแผนบังคับโทษจำคุกรายบุคคลให้มีความชัดเจน รวมทั้งมีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการปฏิบัติอย่างชัดเจนอีกด้วย

เมื่อราชทัณฑ์ไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมต่างๆ ของผู้ต้องขังทั้งประวัติภูมิหลัง การศึกษา สถานภาพทางสังคม ฐานะทางเศรษฐกิจ ความสนใจ และความถนัดของผู้ต้องขัง รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการกระทำความผิด และสาเหตุการกระทำความผิด ประกอบกับไม่มีกฎหมายบัญญัติให้ต้องมีการจัดทำแผนบังคับโทษ (Sentence Plan) สำหรับกำหนดมาตรการบำบัดต่างๆ และกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสมในการดำเนินการบังคับโทษสำหรับผู้ต้องขังเป็นรายบุคคลแล้ว ย่อมทำให้การบังคับโทษผู้ต้องขังเป็นไปอย่างไร้ทิศทาง เนื่องจากไม่สามารถวิเคราะห์ได้ว่าผู้ต้องขังแต่ละรายมีความบกพร่องทางพฤติกรรมและทัศนคติที่ต้องการมาตรการบำบัดฟื้นฟูแบบใด และใช้ระยะเวลาานเท่าใด ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ผู้ต้องขังแต่ละรายมีความต้องการไม่เหมือนกัน จึงจำเป็นที่จะต้องมีการจัดทำแผนบังคับโทษผู้ต้องขังเป็นรายบุคคลไป เพื่อให้การบังคับโทษและการปฏิบัติต่างๆ เป็นไปอย่างเหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละบุคคล เพื่อเป็นการส่งเสริมการฟื้นฟูปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรม ทัศนคติ และเป็นการวางแผนอนาคตให้แก่ผู้ต้องขังได้อย่างเหมาะสมตามหลักการปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับนักโทษแต่ละคน (Individualization of Punishment) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมและทัศนคติของตนไปในทางที่ดีขึ้น และมีความพร้อมที่จะกลับคืนสู่สังคมและดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุขโดยไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีกอันเป็นการบรรลุวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษได้ในที่สุด

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ซึ่งเป็นกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษของประเทศไทยมิได้กำหนดภารกิจหน้าที่ของการบังคับโทษจำคุกไว้อย่างชัดเจน ส่งผลให้การบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังเป็นไปอย่างไร้ทิศทางและไม่มีความชัดเจนแน่นอน ส่วนขั้นตอนของการรับตัว

⁷² มาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ ข้อ 20.

ผู้ต้องขังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 8 ถึงมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ซึ่งเป็นขั้นตอนแรกของการรับตัวผู้กระทำความผิดเข้าสู่การบังคับโทษในเรือนจำก็มิได้บัญญัติถึงขั้นตอนในการดำเนินการไว้อย่างชัดเจนอย่างเช่นกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976 แต่เป็นเพียงขั้นตอนในการแจ้งระเบียบปฏิบัติแก่ผู้กระทำความผิดโดยการจัดประชุมพิเศษ เพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้รู้ถึงกฎเกณฑ์และสามารถปรับตัวในการอยู่ร่วมกันในเรือนจำและทัณฑสถานได้ การตรวจอนามัยผู้กระทำความผิด เพื่อป้องกัน โรคภัยไข้เจ็บและการระบาดของโรคติดต่อ การตรวจค้นสิ่งของที่ตัวผู้กระทำความผิด เพื่อป้องกันการก่อเหตุร้ายและการรักษาความปลอดภัยของเรือนจำและทัณฑสถาน รวมทั้งการจัดทำระเบียบรายตัวผู้กระทำความผิด เพื่อประโยชน์แก่การอ้างอิงหรือการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดเท่านั้น มิได้เป็นไปเพื่อการสำรวจและนำข้อมูลของผู้กระทำความผิดที่เข้ามาสู่เรือนจำหรือทัณฑสถานมาใช้ในการวิเคราะห์และวางแผนการบำบัดสำหรับผู้กระทำความผิดแต่ละบุคคล รวมถึงการจัดทำแผนการบังคับโทษ โดยผู้ต้องขังควรมีส่วนร่วมในการกำหนดขั้นตอนในการบำบัดแก้ไขพฤติกรรมนิสัยของตน เนื่องจากการดำเนินการบำบัดแก้ไขที่ได้รับการยอมรับหรือเป็นความสมัครใจของผู้ต้องขัง ย่อมทำให้ผู้ต้องขังให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี และมีความสนใจในกิจกรรมบำบัดที่ตนเองมีส่วนร่วมในการกำหนด ตลอดจนมีความมุ่งมั่นที่จะทำให้เป็นผลสำเร็จ

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ยังมีได้มีบทบัญญัติที่กำหนดให้มีการสำรวจข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ต้องขัง ซึ่งรวมถึงความสนใจและพฤติกรรมต่างๆ ของผู้ต้องขัง เพื่อนำมาใช้เป็นฐานข้อมูลสำคัญในการจัดทำแผนการบังคับโทษ (execution plan) ซึ่งเรือนจำและผู้ต้องขังจะต้องร่วมมือกันสร้างขึ้นเพื่อใช้สำหรับการดำเนินการในระหว่างที่ผู้ต้องขังอยู่ในเรือนจำ โดยแผนการบังคับโทษจะต้องกำหนดขึ้นจากผลที่ได้จากการสำรวจเพื่อการบำบัดผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล และจะต้องระบุถึงมาตรการบำบัดต่างๆ ที่จะดำเนินการกับผู้ต้องขังภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ อันจะทำให้ผู้ต้องขังสามารถเรียนรู้ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมรวมทั้งทัศนคติของตนเองจนสามารถกลับเข้าสู่สังคมและใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างปกติสุขภายหลังการพ้นโทษ

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นในสังคม สมาชิกในสังคมย่อมหาวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งมาใช้สำหรับจัดการกับคนที่ทำผิดซึ่งก็คือการลงโทษ อันเป็นวิธีการปฏิบัติอย่างหนึ่งอย่างใดซึ่งทำให้ผู้ที่ได้รับการปฏิบัตินั้นต้องได้รับผลร้าย เนื่องมาจากการที่ผู้ผิดได้ฝ่าฝืนกติกากฎหรือละเมิดกฎเกณฑ์ของสังคม โดยที่รัฐจะเป็นผู้ทำหน้าที่จัดการให้ผู้ที่กระทำผิดได้รับผลร้ายนั้นๆ โดยสังคมแต่ละยุคแต่ละสมัยจะให้ความสำคัญในวัตถุประสงค์ของการลงโทษที่แตกต่างกันออกไป อันได้แก่ การลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทน (Retribution) การลงโทษเพื่อเป็นการข่มขู่ (Deterrence) การลงโทษเพื่อเป็นการตัดโอกาสกระทำความผิด (Incapacitation) และการลงโทษเพื่อเป็นการปรับปรุงแก้ไข (Rehabilitation)

ในปัจจุบันงานราชทัณฑ์ได้ให้ความสำคัญกับการลงโทษเพื่อเป็นการปรับปรุงแก้ไข (Rehabilitation) โดยการลงโทษตามทฤษฎีปรับปรุงแก้ไขนี้ประสงค์ที่จะป้องกันไม่ให้บุคคลที่ได้กระทำความผิดมาแล้วกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก เนื่องจากเห็นว่าการทำงานให้ผู้ต้องขังได้รับความยากลำบากหรือได้รับผลร้ายด้วยการลงโทษแต่เพียงอย่างเดียวไม่อาจทำให้คนประพฤติดีขึ้นหรือสำนึกในการกระทำที่ไม่ดีของตนเองได้ การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังจึงให้ความสำคัญไปที่ตัวผู้ต้องขังเป็นหลัก หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ผู้ต้องขังถือเป็นประธานแห่งการบังคับโทษ โดยการดำเนินการของราชทัณฑ์นั้นจะต้องเป็นการแก้ไข ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและทัศนคติใน ส่วนที่บกพร่องของผู้ต้องขังให้ดีขึ้น โดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการแรกกับตัวผู้ต้องขังซึ่งต้องมีการจัดประเภทของผู้ต้องขังออกเป็นประเภทต่างๆ เพื่อนำไปควบคุมไว้ในเรือนจำหรือทัณฑสถานที่มีการแบ่งประเภทไว้เช่นเดียวกันอย่างเหมาะสมแล้วจึงดำเนินการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล (Classification of Prisoners) เพื่อหาสาเหตุของการกระทำความผิด ประวัติทางสังคม ประวัติทางการแพทย์ ความถนัด ความสนใจระดับการศึกษา ทัศนคติ และค่านิยมในด้านต่างๆ ของผู้ต้องขัง และนำข้อมูลดังกล่าวมาทำการศึกษาวิเคราะห์แล้วกำหนดเป็นมาตรการที่จะใช้ในการบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังที่มีความเหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละราย

การนำข้อมูลที่ได้จากการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังมาทำการวิเคราะห์เพื่อกำหนดแนวทางหรือมาตรการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังนั้นก็เพื่อต้องการให้ผู้ต้องขังได้รับการปฏิบัติที่

เหมาะสมและถูกต้องตรงตามความต้องการในการบำบัดแก้ไขพฤติกรรมและทัศนคติที่บกพร่องของตนเอง อีกทั้งเพื่อให้ผู้ต้องขังมีความสนใจและให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่ทางเรือนจำได้จัดไว้ให้ เนื่องจากผู้ต้องขังแต่ละบุคคลล้วนมีความบกพร่อง จุดเด่น จุดด้อย ความรู้ ความสามารถ ความสนใจ และความถนัดที่แตกต่างกัน การกำหนดมาตรการปฏิบัติอันมีผลเป็นการปรับปรุงแก้ไขผู้ต้องขังจึงต้องพิจารณาจากข้อมูลพื้นฐานของผู้ต้องขังแต่ละบุคคล ทำให้มาตรการที่จะใช้ในการปฏิบัติแก่ผู้ต้องขังมีความแตกต่างกันออกไป ซึ่งเป็นไปตามหลักการปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับนักโทษแต่ละคน (Individualisation des peines) ที่ต้องคำนึงถึงตัวผู้ต้องขังเป็นหลัก และให้การบำบัดแก้ไขในส่วนที่บกพร่องพร้อมกับเสริมสร้างและพัฒนาความรู้ ทักษะทางด้านต่างๆ ให้แก่ผู้ต้องขัง ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถกลับความประพฤติเป็นคนดีและมีความรับผิดชอบต่อสังคม

ผู้ต้องขังวัยหนุ่มซึ่งมีอายุระหว่าง 18-25 ปี เป็นผู้ต้องขังที่ทางราชทัณฑ์ได้ให้ความสำคัญ โดยการแยกผู้ต้องขังวัยหนุ่มออกจากผู้ต้องขังประเภทอื่นและนำมาควบคุมไว้ที่ทัณฑสถานวัยหนุ่ม เนื่องจากเล็งเห็นว่าผู้ต้องขังวัยหนุ่มนี้เป็นผู้ต้องขังที่ต้องได้รับการปฏิบัติหรือมาตรการในการบำบัดแก้ไขแตกต่างไปจากผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ ด้วยเหตุผลที่ว่าผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นทรัพยากรบุคคลที่จะเป็นอนาคตของชาติต่อไป เป็นผู้กระทำความผิดที่มีอายุน้อย มิใช่ผู้กระทำความผิดที่มีลักษณะเป็นอาชญากรอาชีพ แต่มักกระทำความผิดด้วยความคึกคะนองรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และอยู่ในวัยของการศึกษาเล่าเรียน การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มจึงต้องมีความแตกต่างและเข้มข้นมากกว่าผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ ประกอบกับเป็นวัยที่สามารถแก้ไขฟื้นฟูได้ง่าย จึงควรแยกผู้ต้องขังวัยหนุ่มออกมาควบคุมตัวไว้ในสถานที่อื่นมิให้ปะปนกับผู้ต้องขังประเภทอื่นๆ เพื่อเป็นการป้องกันการแลกเปลี่ยนวิธีคิด วิธีการกระทำความผิดจากอาชญากรที่มีความร้ายแรงไปสู่ผู้ต้องขังวัยหนุ่ม และเพื่อให้ทางราชทัณฑ์สามารถกำหนดมาตรการตลอดจนกิจกรรมที่มีความสำคัญและจำเป็นในการดำเนินการต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่ม โดยเฉพาะ

ก่อนที่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มจะเข้าสู่กระบวนการบังคับโทษของทางราชทัณฑ์ การดำเนินคดีอาญาในกระบวนการยุติธรรมย่อมเป็นขั้นตอนสำคัญ เนื่องจากเป็นต้นทางของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา การดำเนินคดีทั้งในชั้นของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการจึงต้องมีความละเอียดรอบคอบทั้งยังต้องคำนึงถึงสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยให้ได้รับความคุ้มครองและเป็นธรรมตามกฎหมาย โดยพนักงานสอบสวนมีหน้าที่ในการค้นหาและรวบรวมข้อเท็จจริง พฤติการณ์ต่างๆ ของผู้ต้องหา และพยานหลักฐานต่างๆ เพื่อพิสูจน์ให้เห็นถึงความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 ซึ่งมีเจตนารมณ์ให้พนักงานสอบสวนแสวงหาพยานหลักฐานในทางที่เป็นคุณแก่ผู้ต้องหาและพยานหลักฐานที่สนับสนุน

ข้อกล่าวหาไปด้วยพร้อมๆ กัน นอกจากนี้ มาตรา 138 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้บัญญัติให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนเพื่อให้ทราบความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาชญาของผู้ต้องหา ซึ่งถือเป็นอำนาจสอบสวนที่กว้างขวางและเป็นธรรมชาติแก่ผู้ต้องหา แต่ในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนมักจะดำเนินการสอบสวนไปในทางที่จะชี้ชัดว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดจริง โดยการรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดและมุ่งที่จะพิสูจน์ให้เห็นว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดเพื่อที่จะฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล โดยไม่ให้ความสำคัญกับการแสวงหาพยานหลักฐานที่เป็นคุณแก่ผู้ต้องหาทั้งที่มีกฎหมายบัญญัติให้เป็นอำนาจของพนักงานสอบสวน ทำให้ข้อเท็จจริงในส่วนที่เป็นคุณแก่ผู้ต้องหา เช่น ประวัติภูมิหลัง พฤติกรรม ระดับการศึกษา ประวัติการทำงาน เป็นต้น ไม่ปรากฏอยู่ในสำนวนการสอบสวน และแม้พนักงานอัยการจะมีอำนาจสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมหรือส่งพยานใดมาให้ทำการซักถามได้ตามมาตรา 143 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ในทางปฏิบัติพนักงานอัยการก็มักจะไม่ใช่อำนาจดังกล่าว จึงทำให้ข้อเท็จจริงที่เป็นคุณแก่ผู้ต้องหาไม่ปรากฏในสำนวนการสอบสวนจึงไม่อาจปรากฏสู่ศาลได้ ย่อมส่งผลกระทบต่อการศึกษาโทษที่จะลงแก่จำเลย เนื่องจากศาลจำเป็นต้องใช้ข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ ของจำเลยมาประกอบการพิจารณากำหนดโทษที่มีความเหมาะสมกับจำเลยตามหลักการปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับนักโทษแต่ละคน (Individualization of Punishment) ยิ่งไปกว่านั้น หากศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุกจำเลยย่อมทำให้ข้อเท็จจริงทั้งที่เกี่ยวข้องกับตัวจำเลยและการกระทำความผิดของจำเลยไม่เข้าสู่กระบวนการของราชทัณฑ์ ส่งผลกระทบต่อการดำเนินการบังคับโทษผู้ต้องขังที่จะต้องมีการสืบค้น ค้นหา และรวบรวมข้อเท็จจริงดังกล่าวกันใหม่ผ่านทางกระบวนการบังคับโทษตั้งแต่ในชั้นแรกกับตัวผู้ต้องขังและการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล แต่เนื่องจากทางราชทัณฑ์ต้องประสบปัญหาผู้ต้องขังล้นคุก ขาดแคลนสถานที่และบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทั้งทางด้านนิติศาสตร์ จิตวิทยา และสังคมสงเคราะห์ จึงทำให้การค้นหาและรวบรวมข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกี่ยวกับตัวผู้ต้องขังไม่อาจทำได้อย่างมีประสิทธิภาพและครบถ้วน

สำหรับกระบวนการบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่มในประเทศไทยในทางปฏิบัติต้องประสบปัญหาการขาดแคลนสถานที่คุมขังจึงทำให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มต้องอยู่ปะปนกับผู้ต้องขังประเภทอื่น เมื่อการจัดแบ่งประเภทผู้ต้องขังไม่อาจทำได้จริงในทางปฏิบัติและการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเป็นรายบุคคลที่มีได้กระทำอย่างครบถ้วน ย่อมส่งผลให้การกำหนดมาตรการบำบัดแก้ไขที่มีความเหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละประเภทไม่อาจดำเนินการได้

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่ได้ให้การดูแลผู้ต้องขังวัยหนุ่มพบว่า การคุมขังผู้ต้องขังวัยหนุ่มในเรือนจำหรือทัณฑสถานเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่จะต้องนำมาปฏิบัติเพื่อเป็นการบำบัดฟื้นฟู

ผู้ต้องขังวัยหนุ่มก็คือ การให้การศึกษา ผู้ต้องขังวัยหนุ่มมีสิทธิเลือกที่จะเข้ารับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในชั้นเรียน หรือไม่ได้ตามความสมัครใจของตนเอง ทางเรือนจำจะมีการจัดชั้นเรียนให้แก่ผู้ต้องขังตั้งแต่ในระดับไม่รู้หนังสือจนถึงระดับอุดมศึกษา ในระดับอุดมศึกษาจะได้รับความร่วมมือจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (มสธ.) โดยรัฐจะให้ความช่วยเหลือทางด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษาเล่าเรียนเพียงแค่นี้ในระดับมัธยมศึกษาเท่านั้น ส่วนการศึกษาในระดับอุดมศึกษาผู้ต้องขังต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายเอง สำหรับการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนก็จะมีบุคลากรทางการศึกษาจากภายนอกเรือนจำเข้ามาทำการสอนให้แก่ผู้ต้องขัง แต่ในบางครั้งเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์หรือผู้ต้องขังด้วยตนเองซึ่งทำหน้าที่เป็นครูผู้ช่วยก็จะเป็นครูผู้สอน ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าแม่เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์และผู้ต้องขังจะมีวุฒิการศึกษาและสามารถทำการสอนหนังสือได้ แต่ไม่ได้มีภาวะเป็นครู อาจารย์โดยวิชาชีพจึงอาจไม่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเพียงพอในสาขาวิชาที่ได้ทำการสอน ทำให้ผู้ต้องขังไม่ได้รับการพัฒนาโดยการศึกษาอบรมอย่างเต็มที่ และอาจกระทบต่อความน่าเชื่อถือของการศึกษาภายในเรือนจำอีกด้วย

นอกจากนี้ ยังได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์อีกว่าการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มยังคงขาดแคลนสถานที่ สื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์การเรียน จึงทำให้ผู้ต้องขังบางคนที่สนใจเข้าศึกษา กลับไม่มีโอกาสได้เข้าชั้นเรียน ส่วนห้องสมุดก็ไม่ได้รับการปรับปรุงดูแลเท่าที่ควร หนังสือ ตำรา เอกสารต่างๆ ยังคงมีน้อยไม่ทันสมัย ประกอบกับผู้ต้องขังบางคนยังไม่เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาจึงปฏิเสธที่จะเข้าร่วมมาตรการบำบัดด้วยการให้การศึกษา

สำหรับการฝึกอาชีพซึ่งถือเป็นความสมัครใจของผู้ต้องขังเช่นเดียวกัน แม้จะได้รับความร่วมมือจากกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน แต่ทางเรือนจำก็ยังคงประสบปัญหาการขาดแคลนสถานที่ เครื่องมือเครื่องใช้ และอุปกรณ์ต่างๆ ทำให้ไม่อาจทำการฝึกอาชีพให้กับผู้ต้องขังที่มีความสนใจได้อย่างครบถ้วนและหลากหลายสาขาอาชีพ ประกอบกับผู้ต้องขังที่มีความสนใจจะฝึกอาชีพก็ไม่สามารถออกไปฝึกอาชีพกับสถานประกอบการภายนอกเรือนจำได้ เนื่องจากกรณีดังกล่าวถือเป็นอำนาจของฝ่ายบริหารที่จะกำหนดหลักเกณฑ์และคุณสมบัติของผู้ต้องขังที่สามารถออกไปฝึกอาชีพภายนอกเรือนจำ มิได้มีการบัญญัติไว้ในกฎหมายซึ่งจะถือเป็นสิทธิของผู้ต้องขังที่จะเรียกร้องให้ส่งตนเองออกไปฝึกอาชีพภายนอกเรือนจำได้เมื่อมีคุณสมบัติครบถ้วนเป็นไปตามหลักเกณฑ์

ส่วนการใช้เวลาว่างของผู้ต้องขังวัยหนุ่มภายในเรือนจำ จากการสัมภาษณ์พบว่าผู้ต้องขังจะมีเวลาว่างในวันอาทิตย์ โดยเรือนจำได้จัดเตรียมอุปกรณ์กีฬาไว้ให้ เช่น ฟุตบอล ตะกร้อ มวยไทย บิงปอง เป็นต้น เพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถเลือกเล่นกีฬาได้ตามความสมัครใจ แม้ในทางปฏิบัติผู้ต้องขังจะได้รับโอกาสให้เล่นกีฬาได้ แต่สิทธิดังกล่าวก็มิได้มีการบัญญัติไว้ในกฎหมายอย่างชัดเจนแน่นอนเหมือนกับในกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษของสหราชอาณาจักรและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

จากการสัมภาษณ์พบว่า การบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่มของไทยยังไม่มี การนำแผนบังคับโทษจำคุกรายบุคคลมาใช้ อย่างเช่นในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า อาจจะเป็นเพราะยังไม่มีกฎหมายบัญญัติให้ทางราชทัณฑ์เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำแผน บังคับโทษจำคุกรายบุคคล ประกอบกับการจัดทำแผนบังคับโทษจำคุกรายบุคคลจำเป็นต้องใช้ ข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ ทั้งที่เกี่ยวกับตัวผู้ต้องขังและการกระทำความผิดของผู้ต้องขัง ซึ่ง กระบวนการต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเหล่านี้ล้วนแล้วแต่ประสบปัญหาและไม่สามารถดำเนินการ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและครบถ้วน

สำหรับมาตรการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มตามกฎหมายต่างประเทศนั้น พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ ค.ศ. 1952 (Prison Act 1952) และกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและ บังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976 ซึ่งเป็นกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษ ของประเทศอังกฤษและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีตามลำดับ มิได้กำหนดมาตรการให้มีความ แตกต่างไปจากมาตรการที่ใช้ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ หากแต่เป็นการกำหนด มาตรการให้มีความเข้มข้นและแน่นอนชัดเจนสามารถนำมาบังคับใช้ได้จริงในทางปฏิบัติ โดยเป็น มาตรการที่ใช้กับผู้ต้องขังอื่นทั่วไปแต่กำหนดให้มีความเข้มข้นมากขึ้น เช่น การกำหนดชั่วโมงเรียน ให้มีจำนวนมากกว่าผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ เป็นต้น การกำหนดหลักเกณฑ์ ขั้นตอน วิธีการในการ ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มรวมทั้งสิทธิต่างๆ ของผู้ต้องขังจะได้รับการบัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วย การบังคับโทษดังกล่าวอย่างชัดเจนตั้งแต่ในชั้นแรกรับตัวผู้ต้องขังจนถึงการปล่อยตัวผู้ต้องขัง ส่งผล ให้สิทธิของผู้ต้องขังได้รับการรับรองและคุ้มครองอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ราชทัณฑ์ซึ่งเป็น หน่วยงานที่มีหน้าที่ในการดำเนินการบังคับโทษผู้ต้องขังจึงต้องปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าวอย่าง เคร่งครัด ส่วนผู้ต้องขังก็ได้ทราบถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเองเป็นอย่างดี อีกทั้งยังสามารถแสดง ความคิดเห็น ความต้องการ และความสนใจของตนในขั้นตอนของการกำหนดมาตรการในการ ปฏิบัติซึ่งเป็นการปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรม ทัศนคติ และความรู้สึกนึกคิดของตนเองได้ เพื่อให้การ กำหนดแผนบังคับโทษมีความเหมาะสมตรงตามความต้องการ ความสนใจ และตอบสนองต่อ มาตรการบำบัดแก้ไขได้เป็นอย่างดี โดยมาตรการในการบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังวัยหนุ่มนั้นจะถูก กำหนดขึ้นหลังจากการศึกษาวิเคราะห์ประวัติของผู้ต้องขังและลักษณะการกระทำความผิดของ ผู้ต้องขังผ่านทางขั้นตอนการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง โดยจะกำหนดไว้ในแผนบังคับโทษจำคุก รายบุคคล (Sentence Plan) ซึ่งระบุถึงมาตรการและกิจกรรมต่างๆ ที่ต้องดำเนินการกับผู้ต้องขังวัย หนุ่มตลอดระยะเวลาที่ถูกควบคุมตัวอยู่ โดยผู้ต้องขังวัยหนุ่มแต่ละบุคคลจะมีการกำหนดมาตรการ ต่างๆ และระยะเวลาในการดำเนินการที่มีความแตกต่างกันออกไปซึ่งสามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ ในอนาคต โดยพิจารณาจากความสามารถของผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่สามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลง

พฤติกรรมและทัศนคติของตนไปในทางที่ดีขึ้นได้หรือไม่ ประกอบกับมีความรู้หรือทักษะในเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามที่แผนบังคับโทษได้กำหนดให้เข้าทำการศึกษาอบรมหรือไม่ เพียงใด

การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังและการจัดทำแผนบังคับโทษจำคุกรายบุคคลจึงเป็นขั้นตอนที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินการบังคับโทษผู้ต้องขังวัยหนุ่มซึ่งทางราชทัณฑ์มีอาจจะละเลยเสียได้ เนื่องจากการกำหนดทิศทางทางการบังคับโทษที่มีความเหมาะสมกับผู้ต้องขังรายบุคคล โดยประเทศอังกฤษมีการใช้ระบบการรายงานผู้กระทำความผิด (the Offender Assessment System (OASys)) สำหรับดำเนินการบังคับโทษกับผู้ต้องขังที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ซึ่งจะทำการพิจารณาว่าการกระทำความผิดของผู้ต้องขังวัยหนุ่มเกิดจากสาเหตุใดผู้ต้องขังอยู่ในสภาพแวดล้อมเช่นใด มีปัญหาทางด้านสุขภาพหรือไม่ เพื่อทำการวิเคราะห์หาสาเหตุของการกระทำความผิด ความเสี่ยงต่อการกระทำความผิดในอนาคต และนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนบังคับโทษจำคุกต่อไป ส่วนในประเทศเยอรมันจะมีการสำรวจและค้นหาบุคลิกภาพของผู้ต้องขังโดยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องขังจะถูกนำมาใช้ในการวางแผนบังคับโทษจำคุกให้มีความสอดคล้องกับผู้ต้องขังเป็นรายๆ ไป แผนบังคับโทษจำคุกจะระบุถึงเรื่องภาระหน้าที่ของผู้ต้องขัง สิ่งที่จะเกิดขึ้นกับผู้ต้องขังระหว่างการคุมขัง มาตรการบำบัดต่างๆ ที่ผู้ต้องขังจะต้องเข้าร่วมตลอดระยะเวลาที่ถูกคุมขัง นอกจากนี้ การบังคับโทษผู้ต้องขังวัยหนุ่มยังต้องให้ความสำคัญกับการให้การศึกษาที่เป็นพิเศษ เนื่องจากผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นวัยที่อยู่ระหว่างการศึกษาล่าเรียน แต่การถูกจำคุกย่อมเป็นการตัดโอกาสแห่งการเรียนรู้ทั้งทางด้านหลักสูตรสายสามัญ สายอาชีพ หรือแม้กระทั่งด้านศีลธรรม ผู้ต้องขังวัยหนุ่มจึงควรได้รับโอกาสให้ทำการศึกษาเล่าเรียนอย่างเต็มที่ ทั้งการศึกษาในระดับที่ตนเองเคยศึกษาอยู่ก่อนที่จะเข้าสู่เรือนจำ หรือการศึกษารอบรมในหลักสูตรหรืออาชีพต่างๆ ที่จัดให้มีขึ้นภายในเรือนจำ โดยจะต้องส่งเสริมให้มีการอบรมเกี่ยวกับศีลธรรมของผู้ต้องขังวัยหนุ่มไปพร้อมกันด้วย เพื่อขัดเกลาจิตใจให้มีความสงบและตระหนักรู้ถึงความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ในประเทศอังกฤษเรือนจำและทัณฑสถานแต่ละแห่งต้องจัดให้มีโปรแกรมการศึกษาในภาคเช้าและภาคบ่ายเป็นระยะเวลา 50 สัปดาห์ต่อปี และโปรแกรมการศึกษาภาคค่ำเป็นระยะเวลา 42 สัปดาห์ต่อปี โดยผู้ต้องขังที่อยู่ในวัยของการศึกษาภาคบังคับจะต้องได้รับการศึกษาอย่างน้อย 15 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และเรือนจำจะต้องจัดให้มีห้องเรียนรวมถึงการอำนวยความสะดวกสำหรับผู้ต้องขังที่ต้องการการศึกษาทางไกลและการศึกษาส่วนบุคคลในเวลาว่างด้วย นอกจากนี้ ประเทศอังกฤษและประเทศเยอรมันยังมีการอนุญาตให้ผู้ต้องขังได้ออกไปทำการศึกษาในสถาบันการศึกษาที่อยู่ภายนอกเรือนจำได้ โดยบทบัญญัติมาตรา 67 แห่งกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976 กำหนดให้ผู้ต้องขังต้องได้รับโอกาสในการหาความรู้ การศึกษาทางไกล การศึกษาและกิจกรรมเสริมศึกษา และการใช้ห้องสมุดในเวลาว่างได้ ในส่วนของการฝึก

อาชีพกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976 มาตรา 149 ได้บัญญัติให้ทางเรือนจำต้องจัดให้มีสถานที่ฝึกอาชีพที่มีความเหมาะสม โดยสถานที่ดังกล่าวจะต้องมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับสถานที่ที่อยู่ภายนอกเรือนจำ มีความปลอดภัย และอาจอนุญาตให้ผู้ต้องขังฝึกอาชีพในสถานที่ของผู้ประกอบการเอกชนได้

นอกเหนือจากการใช้มาตรการให้การศึกษาและการฝึกอาชีพแล้ว เรือนจำต้องให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและพัฒนาทางด้านร่างกายและจิตใจของผู้ต้องขังวัยหนุ่มด้วยการให้โอกาสได้เล่นกีฬา ออกกำลังกาย และการใช้เวลาว่างไปในการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ตามความสนใจของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม โดยประเทศอังกฤษได้มีการกำหนดให้ผู้ต้องขังที่มีอายุต่ำกว่า 21 ปี ต้องได้รับโอกาสให้ออกกำลังกายได้ตามปกติในแต่ละสัปดาห์มีระยะเวลา 2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ส่วนในประเทศเยอรมันมีกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและบังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976 มาตรา 67 กำหนดให้เรือนจำต้องจัดให้ผู้ต้องขังได้รับโอกาสทำกิจกรรมในเวลาว่าง มีโอกาสในการหาความรู้ เล่นกีฬา การศึกษาทางไกล การศึกษาและกิจกรรมเสริมศึกษา การสมาคมเป็นกลุ่มในเวลาว่าง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกีฬา และการใช้ห้องสมุด ซึ่งถือเป็นการให้สิทธิผู้ต้องขังในการเลือกที่จะทำกิจกรรมในเวลาว่างตามความประสงค์ของตน โดยเรือนจำจะต้องจัดให้มีสถานที่ อุปกรณ์กีฬา เครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นสำหรับการเล่นกีฬาและออกกำลังกายอย่างมีความหลากหลายและเหมาะสม ตลอดจนจัดหาอุปกรณ์ที่ใช้ในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมนอกชั้นเรียน รวมถึงการจัดห้องสมุดที่มีตำรา หนังสือหลากหลายสาขาวิชาและมีจำนวนเพียงพอต่อความต้องการของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ตลอดจนการจัดให้มีกิจกรรมที่เป็นการผ่อนคลายและเป็นการเสริมสร้างทักษะในการดำเนินชีวิตให้แก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มอีกด้วย โดยกระบวนการต่างๆ เหล่านี้ได้รับการบัญญัติให้การรับรองไว้ในกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษของประเทศอังกฤษและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีอย่างชัดเจนและครอบคลุมตั้งแต่กระบวนการเริ่มต้นของการบังคับโทษจนถึงการปล่อยตัวออกสู่สังคม

แต่สำหรับในประเทศไทยแล้วงานราชทัณฑ์ต้องประสบกับปัญหาผู้ต้องขังล้นคุก ผู้ต้องขังมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว เรือนจำหรือทัณฑสถานไม่เพียงพอต่อปริมาณของผู้ต้องขัง เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์มีจำนวนน้อย หรือแม้แต่งบประมาณในการดำเนินการบำบัดแก้ไข ผู้ต้องขังก็มีจำนวนไม่มากเช่นเดียวกัน จึงส่งผลให้การดำเนินการตามทฤษฎีปรับปรุงแก้ไขไม่ประสบผลสำเร็จ ผู้ต้องขังวัยหนุ่มไม่สามารถเปลี่ยนแปลงความคิด พฤติกรรม ถ่านิยม และทัศนคติได้ ทั้งยังไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม ประกอบอาชีพสุจริตหาเลี้ยงตนเองและครอบครัวมิได้ จนในที่สุดต้องกลับมาก่อทำความผิดซ้ำอีก นอกจากปัญหาผู้ต้องขังล้นคุกแล้วประเทศไทยยังต้องประสบกับปัญหาการไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เป็นการให้การรับรอง คุ้มครองถึงสิทธิและ

หน้าที่ของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม รวมถึงการกำหนดกระบวนการบังคับโทษ หลักเกณฑ์ และมาตรการในการดำเนินการบังคับโทษผู้ต้องขังวัยหนุ่มก็ไม่มี ความชัดเจน โดยไม่มีการบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ซึ่งเป็นกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษของไทย ทั้งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมียกกฎหมายบัญญัติถึงสิทธิต่างๆ ของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ขั้นตอนกระบวนการของการบังคับโทษตั้งแต่ในชั้นรับตัวผู้ต้องขังจนถึงการปล่อยตัวออกจากเรือนจำ แต่ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 กลับมีการระบุถึงสิทธิ ขั้นตอน และกระบวนการบังคับโทษอย่างไม่ชัดเจนและไม่ครอบคลุมถึงสิทธิที่สำคัญ เช่น การได้รับโอกาสให้เล่นกีฬา ออกกำลังกาย หรือการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมอื่นๆ การให้โอกาสแก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้ไปศึกษาเล่าเรียนกับสถานศึกษาที่อยู่นอกเรือนจำ หรือการฝึกอาชีพกับผู้ประกอบการเอกชนภายนอกเรือนจำ เป็นต้น ส่งผลให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มอาจได้รับการปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียมกันและไม่ทั่วถึงหรือยิ่งไปกว่านั้นอาจไม่ได้รับการปฏิบัติเลยก็เป็นไปได้ ทั้งที่การบังคับโทษทางอาญาแก่บุคคลถือเป็นการกระทำที่กระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพของบุคคล บุคคลทุกคนจึงควรได้รับการรับรองและคุ้มครองอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย โดยการบัญญัติเป็นกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติกำหนดอำนาจหน้าที่ของทางราชทัณฑ์ รวมถึงสิทธิ หน้าที่ของผู้ต้องขัง ตลอดจนกระบวนการบังคับโทษในขั้นตอนต่างๆ ตั้งแต่ในชั้นแรกรับตัวผู้ต้องขังจนถึงการปล่อยตัวผู้ต้องขังและมาตรการบำบัดแก้ไขอย่างชัดเจนและครอบคลุม มิใช่ให้เป็นอำนาจของฝ่ายบริหารที่จะออกกฎเกณฑ์หรือแนวทางปฏิบัติภายใน ซึ่งมีได้ผ่านความเห็นชอบจากรัฐสภาในฐานะที่เป็นองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติมาใช้บังคับกับผู้ต้องขังหรือประชาชนทั่วไป ซึ่งขัดต่อหลักการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ดังนั้น จึงควรมีการแก้ไขกฎหมายโดยการเพิ่มเติมบทบัญญัติของพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ให้มีความชัดเจนแน่นอน ทันทสมัย และครอบคลุม ซึ่งมีผลเป็นการรับรองและคุ้มครองถึงสิทธิของผู้ต้องขังทุกคนอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน รวมทั้งเป็นการกำหนดอำนาจหน้าที่ของราชทัณฑ์ที่มีต่อการบำบัดแก้ไขผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ตลอดจนการกำหนดขั้นตอนกระบวนการปฏิบัติต่างๆ อย่างชัดเจน ทำให้ง่ายต่อการปฏิบัติและเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์หาอาจปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงที่จะไม่ดำเนินการได้ไม่ ส่งผลให้การบังคับโทษทางอาญาแก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มสามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทักษะ ค่านิยม และความรู้สึกนึกคิดในส่วนที่บกพร่องให้ดีขึ้นได้ ทั้งยังเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ และทักษะทางด้านต่างๆ ผ่านการดำเนินกิจกรรมหรือการเข้าร่วมมาตรการบำบัดต่างๆ ซึ่งจะทำให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มมีความพร้อมที่จะกลับเข้าสู่สังคม สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุขโดยไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก มีความรับผิดชอบต่อสังคม และเป็นอนาคตที่ดีของชาติต่อไป

5.2 ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้การดำเนินการบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษ รวมทั้งมีความเหมาะสมต่อการบำบัดแก้ไขผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ให้กลับตนเป็นผู้มีความประพฤติดี ไม่กระทำความผิดซ้ำ และมีความรับผิดชอบต่อสังคม อันจะส่งผลให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป จึงขอเสนอแนะแนวทางแก้ไขดังนี้

1. แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 โดยการบัญญัติกฎหมายเป็นหมวดผู้ต้องขังวัยหนุ่มโดยเฉพาะ ซึ่งในหมวดนี้ต้องกำหนดกระบวนการบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่มตั้งแต่ในชั้นแรกรับตัวผู้ต้องขัง การจำแนกประเภทผู้ต้องขังวัยหนุ่มออกจากผู้ต้องขังอื่น การย้ายและการคุมขังผู้ต้องขังวัยหนุ่มไว้ในทัณฑสถานวัยหนุ่มโดยเฉพาะ ไม่ปะปนกับผู้ต้องขังประเภทอื่น การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังวัยหนุ่มเป็นรายบุคคล และการจัดทำแผนบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่มแต่ละราย ทั้งนี้ เพื่อให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม จึงควรบัญญัติไว้ในกฎหมายระดับพระราชบัญญัติซึ่งเป็นกฎหมายที่ต้องผ่านการกลั่นกรองจากองค์กรนิติบัญญัติก่อนที่จะนำมาใช้บังคับกับประชาชน ดังต่อไปนี้

1.1 “มาตรา ... ผู้กระทำความผิดวัยหนุ่มซึ่งมีอายุระหว่าง 18-25 ปี ที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษให้จำคุก ต้องนำไปคุมขังไว้ที่ทัณฑสถานวัยหนุ่ม”

1.2 “มาตรา .. ผู้ต้องขังวัยหนุ่ม คือ ผู้ต้องขังที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

- (1) อายุไม่เกิน 25 ปี คดีเด็ดขาด
- (2) มีโทษเหลือจำต่อไปเกิน 6 เดือน และไม่เกินอำนาจการควบคุมของทัณฑสถานวัยหนุ่ม หรือสถานแรกรับผู้ต้องขังวัยหนุ่ม
- (3) ไม่เป็นโรคติดต่อเรื้อรัง หรือโรคจิต โรคประสาท
- (4) ไม่เป็นผู้ทุพพลภาพ
- (5) ไม่เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ
- (6) ผ่านการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังโดยคณะกรรมการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังของเรือนจำ”

1.3 “มาตรา ... การแรกรับตัวผู้ต้องขังวัยหนุ่มจะกระทำโดยมีผู้ต้องขังวัยหนุ่มอื่นอยู่ร่วมด้วยมิได้ และทัณฑสถานวัยหนุ่มต้องดำเนินการดังนี้

- (1) แจ้งให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มทราบถึงสิทธิและหน้าที่
- (2) ตรวจสอบตัวและสิ่งของที่ตัวผู้ต้องขัง
- (3) ตรวจร่างกายและจิตใจ

(4) จัดทำทะเบียนประวัติผู้ต้องขัง

(5) ชี้แจงกฎระเบียบและข้อพึงปฏิบัติ”

1.4 “มาตรา ... หลังจากที่ได้มีการรับตัวผู้ต้องขังวัยหนุ่มแล้วให้ดำเนินการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังวัยหนุ่มแต่ละรายด้วยการค้นหาบุคลิกภาพและความเป็นมาของชีวิตของผู้ต้องขัง ซึ่งต้องครอบคลุมพฤติกรรมทั้งหลายที่จำเป็นสำหรับการบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังวัยหนุ่มอย่างมีแผน บังคับโทษและสำหรับการเข้าสู่สังคมภายหลังการพ้นโทษของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม”

1.5 “มาตรา ... แผนบังคับโทษจำคุกผู้ต้องขังวัยหนุ่มรายบุคคลต้องกำหนดจากผลของการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ซึ่งต้องระบุรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) การส่งตัวไปคุมขัง ณ ทักษสถานวัยหนุ่มใด

(2) มาตรการบำบัดฟื้นฟูที่เหมาะสม

(3) ระยะเวลาในการดำเนินการตามมาตรการบำบัด

แผนบังคับโทษจำคุกต้องจัดให้สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้ต้องขังและต้องเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังวัยหนุ่มได้แสดงความคิดเห็น”

2. ในส่วนของการกำหนดมาตรการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังวัยหนุ่มโดยการให้การศึกษาอบรมและการฝึกอาชีพ ควรมีการบัญญัติรับรองถึงสิทธิของผู้ต้องขังวัยหนุ่มดังกล่าวไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์โดยกำหนดให้เป็นหน้าที่ของทางราชทัณฑ์ที่จะต้องจัดการศึกษาอบรมและการฝึกอาชีพให้แก่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มทุกคน โดยไม่ถือเป็นการสมควรใจและไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ต้องขังวัยหนุ่มก่อน พร้อมกับกำหนดกรอบระยะเวลาขั้นต่ำที่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มทุกคนจะต้องเข้ารับการศึกษาและการฝึกอาชีพ

3. สำหรับการเล่นกีฬาและการใช้เวลาว่างของผู้ต้องขังวัยหนุ่ม ควรมีการบัญญัติรับรองถึงสิทธิของผู้ต้องขังวัยหนุ่มดังกล่าวไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ โดยกำหนดให้เป็นหน้าที่ของทางราชทัณฑ์ที่จะต้องจัดเตรียมสถานที่ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็น และถือเป็นสิทธิของผู้ต้องขังวัยหนุ่มในการตัดสินใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมใดก็ตามที่ตนมีความสนใจ พร้อมกับกำหนดกรอบระยะเวลาขั้นต่ำที่ผู้ต้องขังวัยหนุ่มทุกคนพึงได้รับโอกาสให้เข้าร่วมในกิจกรรมดังกล่าวไว้อย่างชัดเจน



บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- กรมราชทัณฑ์. (ม.ป.ป.). *คู่มือการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง*. กรุงเทพฯ: ราชทัณฑ์.
- _____. (ม.ป.ป.). *คู่มือเจ้าพนักงานเรือนจำในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง*. กรุงเทพฯ: ราชทัณฑ์.
- _____. (2537). *80 ปี กรมราชทัณฑ์*. กรุงเทพฯ: ราชทัณฑ์.
- _____. (2554). *คู่มือการปฏิบัติงานด้านพัฒนาพฤตินิสัย ปี พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ: ราชทัณฑ์.
- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ ชาติ ชัยเดชสุริยะ และณัฐวสา ฉัตรไพฑูริย์. *มาตรฐานองค์การสหประชาชาติ ว่าด้วยการบูรณาการยุติธรรมทางอาญา*. กรุงเทพฯ: เดือนตุลา.
- คณิต ฒ นคร. (2555). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 8)*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- _____. (2556). *กฎหมายอาญาภาคทั่วไป (พิมพ์ครั้งที่ 5)*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- คณิง ภาไชย. (2543). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1 (พิมพ์ครั้งที่ 7)*. กรุงเทพฯ: เดือนตุลา.
- ชาย เสวิกุล. (2517). *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธานี วรภัทร์. (2555). *หลักกฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษจำคุก (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- _____. (2554). *วิกฤตราชทัณฑ์ วิกฤตกระบวนการยุติธรรมทางอาญา*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- นิรภัย จันทร์สวัสดิ์. (2551). *ความรู้เกี่ยวกับราชทัณฑ์*. กรุงเทพฯ: สุตรไพศาล.
- นัทธี จิตสว่าง. (ม.ป.ป.). *หลักทัณฑวิทยา : หลักการวิเคราะห์ระบบงานราชทัณฑ์*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพิบูลสงเคราะห์.
- _____. (2546). *โปรแกรมแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด*. กรุงเทพฯ: วัฒนพงศ์การพิมพ์.
- ประเทือง ธนียผล. (2548). *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประธาน วัฒนาวณิชย์. (2546). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอาชญาวิทยา*. กรุงเทพฯ: ประกายพริก.
- ประเสริฐ เมฆมณี. (2523). *หลักทัณฑวิทยา*. กรุงเทพฯ: บพิชการพิมพ์.
- ปรียาพร ศรีมงคล. (2540). *เอกสารการสอนชุดวิชาการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- ผจงจิตต์ อธิคมน์นันทะ. (2525). *สังคมวิทยาว่าด้วยอาชญากรรมและการลงโทษ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พิพัฒน์ จักรางกูร. (2546). *คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.
- พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ และสุดสวาท รักษาสัตย์. (2540). *เอกสารการสอนชุดวิชาการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- รุจิรา พฤษยาชีวะ และนัทธี จิตสว่าง. (2540). *เอกสารการสอนชุดวิชาการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- อัจฉริยา ชูตินันท์. (2555). *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- อฉนพ ชูบำรุง. (2532). *อาชญาวิทยาและอาชญากรรม*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ. (2552). *ทฤษฎีอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- อรัญ สุวรรณบุบผา. (2518). *หลักอาชญาวิทยา*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุดสงวน สุธีสร. (2546). *อาชญาวิทยาและงานสังคมสงเคราะห์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

บทความ

- โกเมน กัทกริมย์. (2512). “การสอบสวนคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศส.” *อัยการนิเทศ*, 31(2), น. 338-369.
- เกรียงเดช ชานบุตร. (2554). “มวยไทยสร้างคน สร้างอาชีพ.” *วารสารราชทัณฑ์*, 59(2), น. 54-57.
- คณิต ฌ นคร. (2545, กรกฎาคม-ธันวาคม). “ความสัมพันธ์ระหว่างอัยการกับตำรวจในเยอรมัน.” *วารสารกฎหมายธุรกิจบัณฑิตย์*, 2(2), น. 130-136.
- _____. (2539, ธันวาคม). “อัยการกับภารกิจในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล.” *บทบัณฑิตย์*, 52(4), น. 1-11.
- ธานี วรภัทร์. (2546). “ทฤษฎีว่าด้วยการลงโทษทางอาญา.” *จุลสารคณะนิติศาสตร์*, 5(2), น. 8-9.
- _____. (2548, กรกฎาคม-ธันวาคม). “ปัญหาการบังคับโทษจำคุกในประเทศไทย.” *วารสารกฎหมายธุรกิจบัณฑิตย์*, 5(2), น. 58-87.
- _____. (2549, มีนาคม). “การบังคับโทษจำคุกในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี.” *บทบัณฑิตย์*, 62(1), น. 147-193.

- _____ . (2550, มกราคม-มิถุนายน). “การบังคับโทษจำคุกในประเทศอังกฤษ.” *วารสารกฎหมายธุรกิจบัณฑิต*, 7(1). น. 25-59.
- บุญเสริม หุตะแพทย์. (2556, มกราคม-มิถุนายน). “การจัดการเรียนการสอนของ มสธ. สำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถาน.” *วารสารการจัดการสมัยใหม่*, 11(1). น. 33-47.
- ปกป้อง ศรีสนิท. (2550, มิถุนายน). “การปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับนักโทษแต่ละคน.” *บทบัณฑิต*, 63(2). น. 33-53.
- เพลินใจ เต้เกษม. (2554). “การพัฒนารูปแบบและกระบวนการในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดของกรมราชทัณฑ์.” *วารสารราชทัณฑ์*, 59(1), 51-54.
- พูลลาภ กันทา. (2553). “แนวความคิดในการวินิจฉัยความรับผิดชอบในทางอาญาและการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อกำหนดคดีกับผู้ต้องหาในชั้นพนักงานสอบสวนและชั้นพนักงานอัยการ.” *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 3(1). น. 26-44.
- สมบูรณ์ ประสพเนตร. (2529, เมษายน-มิถุนายน). “ความสัมพันธ์ระหว่างการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังกับปัญหาความแออัดยัดเยียดภายในเรือนจำ.” *วารสารราชทัณฑ์*, 34(2). น. 23-34.

วิทยานิพนธ์

- ณัฐพงศ์ สวัสดิ์วงษ์พร. (2550). *การค้นหาคำความจริงจากภูมิหลังของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทวีศักดิ์ ภัคดีโต. (2544). *ทะเบียนประวัติอาชญากร* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธานี วรภัทร์. (2552). *กฎหมายบังคับโทษในประเทศไทย: การบังคับโทษจำคุก* (ปริญญาโทบริหารนิติ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ธีรรัตน์ สัมมา. (2546). *กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษ: ศึกษากรณีการลดวันต้องโทษจำคุก* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พรธิดา เอี่ยมศิลา. (2549). *ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้กระทำผิดเพื่อประกอบการดำเนินคดีอาญา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- มณฑิรา แสงสว่าง. (2556). *การบังคับโทษจำคุกศึกษากรณีทัณฑสถานเปิด* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

- อังคณา พงศ์พนิตานนท์. (2548). *ความต้องการพัฒนาตนเองของผู้ต้องขังทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อภิชาติ คำรังสันติสุข. (2556). *แผนบังคับโทษจำคุกกรายบุคคล* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

กฎหมาย

- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550
- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
- พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479
- กฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479

ภาษาต่างประเทศ

BOOKS

- Andrew Ashworth. (2010). *Sentencing and Criminal Justice* (5th ed.). United Kingdom: Cambridge University Press.
- Elizabeth Beckerlegge, Peter Hungerford-Welch, & Robert Mcpeake. (2010). *Criminal Litigation and Sentencing*. New York: Oxford University Press.
- Günther Kaiser. (1984). *Prison Systems & Correctional Laws: Europe, The United States and Japan A Comparative Analysis*. New York: Transnational Publishers.
- Günther Kaiser and Heinz Schöch. (2003). *Strafvollzug: Eine Einführung in die Grundlagen*. (5 neubearbeitete Auflage). Heidelberg: C.F. Müller Verlag.
- Jörg-Martin Jehle. (2009). *Criminal Justice in Germany* (5th ed.). Berlin: Federal Ministry of Justice.
- Klaus Laubenthal. (2008). *Strafvollzug*. (5 neubearbeitete Auflage). Heidelberg: Springer-Verlag.
- Stephen Livingstone & Tim Owen. (1993). *Prison Law Text and Materials*. New York: Oxford University Press.

Stephen Livingstone and Tim Owen. (1999). *Prison Law* (2nd ed.). New York: Oxford University Press.

LAWS

Crime and disorder Act 1998

Criminal Justice Act 2000

Das Grundgesetz

Jugendgerichtsgesetz

Prison Act 1952

Stravollzugsgesetz

The Power of Criminal Courts (Sentencing) Act 2000

ELECTRONIC SOURCE

Nancy Loucks. *Prison Rules: A Working Guide*. London: Prison Reform Trust. Retrieved January 17, 2014, from <http://www.prisonreformtrust.org.uk>.

Young Offender Institution. Retrieved February 4, 2014, from <http://www.justice.gov.uk>.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล

วชิราภรณ์ อนุกุล

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2549 นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
พ.ศ. 2551 เนติบัณฑิตไทย สมัยที่ 60 สำนักอบรมศึกษา
กฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน

พ.ศ. 2549 นิติกร กรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง
พ.ศ. 2551 - ปัจจุบัน พนักงานคดีปกครองชำนาญการ
สำนักงานศาลปกครอง

